

रागु गउड़ी

रागु गउड़ी गुआरेरी महला १ चउपदे दुपदे

१ ओअंकार सति नामु करता पुरखु निरभउ निरवैरु

अकाल मूरति अजूनी सैभं गुर प्रसादि ॥

ईश्वर एकच आहे त्याचे नाम सत्य आहे. तो कर्ता पुरुष आहे. निर्भय व निर्वैर आहे. तो कालातीत आहे.

कोणत्याही योनीतून जन्मलेला नाही. तो स्वयंभू आहे व तो गुरू कृपेने प्राप्त होतो.

भउ मुचु भारा वडा तोलु ॥ मन मति हउली बोले बोलु ॥

सिरि धरि चलीऐ सहीऐ भारु ॥ नदरी करमी गुर बीचारु ॥१ ॥

भै बिनु कोड़ न लंघसि पारि ॥ भै भउ राखिआ भाड़ सवारि ॥१ ॥ रहाउ ॥

भै तनि अगनि भखै भै नालि ॥ भै भउ घड़ीऐ सबदि सवारि ॥

भै बिनु घाड़त कचु निकच ॥ अंधा सचा अंधी सट ॥२ ॥

बुधी बाजी उपजै चाउ ॥ सहस सिआणप पवै न ताउ ॥

नानक मनमुखि बोलणु वाउ ॥ अंधा अखरु वाउ दुआउ ॥३ ॥१ ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५१)

शब्दार्थ : भउ – भय (प्रभूचे भय); मुचु – अधिक; मनमति – मनाप्रमाणे वागणारा, स्वेच्छाचारी; हउली – हलकी, तुच्छ; सहीऐ – सहन करणे; नदरी – प्रभुकृपा; लंघसि – ओलांडणे; भखै – भडकतो, प्रज्वलित होतो; घड़ीऐ – घडते, निर्माण होते; कचु – कच्चे; सचा – साचा; सट – जखम, मार; चाउ – आवड; सहस – सहस्र; सिआणप – शहाणपण; वाउ – व्यर्थ, वारा; दुआउ – आशीर्वाद; अखरु – उपदेश, अक्षर;

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याविषयीचे भय फार मोलाचे आहे. मनात येईल तसे वागणाऱ्याची बुद्धी तोकडी असते. त्याचे बोलणेही हीन असते. जर प्रभू परमात्म्याचे भय शिरोधार्य मानले व त्यानुसार जीवन जगले तर प्रभुकृपेने जीव सतगुरूच्या विचारांप्रमाणे जीवन जगतो. ॥१ ॥ प्रभू परमात्म्याचे भय बाळगल्याशिवाय कोणीही हा भवसागर पार करू शकत नाही. एक प्रभू परमात्म्याचे भय मनात बाळगले तर त्याच्या प्रेमाने जीवन सुरक्षित होते. ॥१ ॥ रहाउ ॥ प्रभू परमात्म्याचे भय मनात बाळगल्याने प्रभुप्राप्तीची इच्छा तीव्र होते. शब्दगुरूच्या माध्यमातून प्रभुविषयक भय व प्रभुप्रेमाची व्याप्ती लक्षात येते. प्रभुनामाने जीवन सावरले जाते. प्रभुभयाशिवाय जीवन अपूर्ण आहे. कच्चे आहे. असा जीव अज्ञान अंधकारत गुरफटून जातो व त्याने केलेले सर्व कार्यही अज्ञानमूलक असल्याने व्यर्थ होते. ॥२ ॥ ज्याच्या मनात भौतिक सुखाची आवड उत्पन्न होते, तो कितीही शहाणा असला तरी तो आपल्या जीवनाला योग्य आकार देऊ शकत नाही. नानक सांगतात, मनमुखी जीवाचे बोलणे व्यर्थ जाते. तो मोहमायेच्या जाळ्यात सापडून वाऱ्यासारखा भरकटत जातो. त्याला आशीर्वाद व उपदेश याचा काहीच फरक पडत नाही कारण तो मोहमायेने अंध झालेला असतो. ॥३ ॥१ ॥

॥ गउडी महला १ ॥

डरि घरु घरि डरु डरि डरु जाइ ॥ सो डरु केहा जितु डरि डरु पाइ ॥
तुधु बिनु दूजी नाही जाइ ॥ जो किछु वरतै सभ तेरी रजाइ ॥१ ॥
डरीऐ जे डरु होवै होरु ॥ डरि डरि डरणा मन का सोरु ॥१ ॥ रहाउ ॥
ना जीउ मरै न डूबै तरै ॥ जिनि किछु कीआ सो किछु करै ॥
हुकमे आवै हुकमे जाइ ॥ आगै पाछै हुकमि समाइ ॥२ ॥
हंसु हेतु आसा असमानु ॥ तिसु विचि भूख बहुतु नै सानु ॥
भउ खाणा पीणा आधारु ॥ विणु खाधे मरि होहि गवार ॥३ ॥
जिस का कोइ कोई कोइ कोइ ॥ सभु को तेरा तूं सभना का सोइ ॥
जा के जीअ जंत धनु मालु ॥ नानक आखणु बिखमु बीचारु ॥४ ॥२ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५१)

शब्दार्थ : केहा – कसे; जितु – ज्याला; जाइ – जागा, स्थान; वरते – घडते; जे – जर; होरु – अन्य; सोरु – आकांत; हुकमे – प्रभू परमात्म्याच्या आज्ञेने; हंसु – हिंसा; हेतु – लालसा; आसा – आशा-आकांक्षा; असमानु – व्यापक; नैसानु – नदीप्रमाणे, गवार, अडाणी, अज्ञानी; आखणु – वर्णन करणे; बिखमु – विषम, अवघड; बिचारु – विचार.

भावार्थ : हे प्रभो ! तुझ्याविषयी आदरयुक्त भीती बाळगण्याने अन्य सारी सांसारिक भये घाबरून पळून जातात. ज्यामुळे अन्य सारी भये पळून जातात ते प्रभूविषयीचे भय कसे आहे ? प्रभूविषयक आदरयुक्त भीती मनात बाळगल्याने असे कळून येते की सर्वत्र, सर्व जीवांच्या ठायी तो एकमात्र प्रभू परमात्मा भरून राहिला आहे. ह्या विश्वात तुझ्याशिवाय अन्य काही नाही. जे काही ह्या जगात घडते ते सारे तुझ्याच इच्छेने घडते आहे. ॥१ ॥ जर मनात प्रभू परमात्म्याशिवाय अन्य कसली भीती असली तर जीव सदैव भीतीने ग्रासलेला असतो. जीवाच्या मनात असे भय आकांत माजवते. ॥१ ॥ रहाउ ॥ प्रभू परमात्म्याविषयी मनात आदरयुक्त भीती बाळगल्याने हे कळते की आत्मा कधी जन्मतही नाही किंवा मरतही नाही. तो कधी बुडतही नाही जीव भवसागर तरून जातो. प्रभू परमात्म्याच्या इच्छेने तो ह्या जगात येतो व प्रभूच्या इच्छेनेच तो ह्या जगातून जातो. इहलोकी व परलोकी सारे काही त्याच्याच आज्ञेने घडत असते. ॥२ ॥ ज्याच्या मनात हिंसा, लालसा, आशा, आकांक्षा, गर्व, अहंभाव आहे, त्याची सांसारिक सुखांची भूक विशाल नदीप्रमाणे सतत दुथडी वाहत असते. प्रभू परमात्म्या विषयी आदरयुक्त भीती हेच अध्यात्मिक जीवनाचे खाणे, पिणे, आधार सर्व काही आहे. ज्याच्या मनात ही आदरयुक्त भीती नाही तो मूर्ख माणूस अध्यात्मिक दृष्ट्या मृतच समजावा. ॥३ ॥ ह्या जगात जो प्रभूशिवाय दुसऱ्याच्या साहाय्यावर अवलंबून असतो तो सदैव परावलंबीच असतो. ते सहाय्य चिरस्थायी नसते. हे प्रभो ! सारे जीव तुझेच आहेत. सर्वांचा संभाळ करणाराही तूच आहेस. नानक सांगतात, हे धन, ही संपत्ती, हे सारे जीवजंतू सारे काही त्यानेच निर्माण केले आहे. त्याच्या ह्या कार्यकर्तृत्वाचे वर्णन करणे फार फार कठीण आहे. ॥४ ॥२ ॥

॥ गउडी महला १ ॥

माता मति पिता संतोखु ॥ सतु भाई करि एहु विसेखु ॥१ ॥
कहणा है किछु कहणु न जाइ ॥ तउ कुदरति कीमति नही पाइ ॥१ ॥ रहाउ ॥

खंड २ [२]

सरम सुरति दुइ ससुर भए ॥ करणी कामणि करि मन लए ॥२॥
साहा संजोगु वीआहु विजोगु ॥ सचु संतति कहु नानक जोगु ॥३॥३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५१)

शब्दार्थ : मति – सदबुद्धी; संतोखु – संतोष; सतु – सत्य; विसेखु – विशेष; कुदरति – प्रभूची लीला; सरम – श्रम; सुरति – सुबुद्धी; ससुर – सासू-सासरा; भए – झाले; करणी – कर्म; कामणि – पत्नी; साहा – मुहूर्त; संतति – संतती, संतान.

भावार्थ : हे जीवा ! सुबुद्धीला तू आपली माता मान. संतोष हा तुझा पिता होऊ दे. प्रामुख्याने सदाचरण हा तुझा भाऊ होऊ दे. ॥१॥ हे प्रभो ! तुझे गुणवर्णन करावे अशी खूप इच्छा आहे. पण तुझे वर्णन करण्याची माझी क्षमता नाही. तुझ्या शक्तीचे समग्र वर्णन कोणीही करू शकत नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ परिश्रम व सुबुद्धी जीवस्त्रीची सासू सासरा व्हावेत. हे मना ! सदाचार ही तुझी पत्नी बनो. ॥२॥ संतसंगत हा प्रभूशी विवाह करण्याचा प्रभू परमात्म्याशी एकरूप होण्याचा सुमुहूर्त आहे. संतसंगतीनेच प्रभुप्राप्ती होते. संतसंगतीतून सत्यरूपी संतती प्राप्त होते. नानक सांगतात, हेच खरे प्रभू परमात्म्याशी मिलन होय. ॥३॥३॥

॥ गउडी महला १ ॥

पउणै पाणी अगनी का मेलु ॥ चंचल चपल बुधि का खेलु ॥
नउ दरवाजे दसवा दुआरु ॥ बुझु रे गिआनी एहु बीचारु ॥१॥
कथता बकता सुनता सोई ॥ आपु बीचारे सु गिआनी होई ॥१॥ रहाउ ॥
देही माटी बोलै पउणु ॥ बुझु रे गिआनी मूआ है कउणु ॥
मूई सुरति बादु अहंकारु ॥ ओहु न मूआ जो देखणहारु ॥२॥
जै कारणि तटि तीरथ जाही ॥ रतन पदारथ घट ही माही ॥
पडि पडि पंडितु बादु वखाणै ॥ भीतरि होदी वसतु न जाणै ॥३॥
हउ न मूआ मेरी मुई बलाइ ॥ ओहु न मूआ जो रहिआ समाइ ॥
कहु नानक गुरि ब्रहमु दिखाइआ ॥ मरता जाता नदरि न आइआ ॥४॥४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५२)

शब्दार्थ : पउणै – पवन, वारा; बुझु – समजून घे; कथता – सांगणारा; बकता – वक्ता; सुनता – ऐकणारा; आपु – आत्मा; मूआ – मेला; सुरति – चैतन्य; देखणहारु – पाहणारा, आत्मा; पडि – वाचून; वखाणै – व्याख्या करतात, वर्णन करतात; होदि – असलेली; बलाइ – अज्ञान, अविद्या; ओहु – तो, आत्मा.

भावार्थ : हे बंधु !, हे ज्ञानी ! तू हा विचार नीट समजून घे की हा जो देह आहे तो माती, पाणी, वारा ह्या पंचमहाभूतांचा मेल आहे. त्यामध्ये चंचल, चपळ अशा बुद्धीचा खेळ आहे. ह्या देहाला नऊ दारे (ज्ञानेंद्रिये व कर्मेंद्रिये) व दहावे ब्रह्मरंध्र आहे. हे ज्ञानी माणसा हा विचार नीट समजून घे. ॥१॥ जो हे जाणतो की कथन करणारा वक्ता, ऐकणारा श्रोता केवळ प्रभू परमात्माच आहे, अन्य कोणी नाही. जो आत्मचिंतनात मग्न होऊन राहतो तोच खरा ज्ञानी होय. ॥१॥ रहाउ ॥ हा देह मातीचा बनलेला आहे. त्याच श्वासोच्छ्वासाच्या रूपात वायू फिरत असतो. हे ज्ञानी जीवा ! मरतो कोण हे नीट समजावून घे. मरतो तो देह. मरण म्हणजे मातीचे मातीशी व वायूचे वायूशी मिलन होय. मरते ते अहंकाराने व मायेने व्यापलेले शरीर.

खंड २ [३]

जो हे सारे पाहतो तो आत्मा कधीच मरत नाही. तो अमर आहे. अविनाशी आहे. ॥२॥ ज्या प्रभू परमात्म्याला प्राप्त करण्यासाठी तू तीर्थयात्रा करत भटकत फिरतोस. तो परमात्मा ते अमोल रत्न तर तुझ्या शरीरातच आहे. पंडित लोक, विद्वान लोक नाना धर्म ग्रंथांचा अभ्यास करून त्यावर चर्चा करत बसतात पण त्यांना शरीरातच असलेल्या आत्मतत्त्वाचा बोध होत नाही. ॥३॥ मी मेलो नाही, मेली ती माझी विपदा. मी मूलतः आत्मा आहे. तो आत्मा कधी मरत नाही, मरते ते त्या आत्म्यास चिकटून बसलेली मोहमाया व अज्ञान जो ह्या देहात सामावून राहिला आहे तो परमात्मा मरत नाही. नानक सांगतात, मला गुरूने सदैव अस्तित्व असणाऱ्या परब्रह्मचे दर्शन घडविले. आता माझ्या हृदयात ब्रह्मज्ञानाचा प्रकाश पसरला आहे. आता मला कोणीही मरताना दिसत नाही. ॥४॥४॥

॥ गउडी महला १ दखणी ॥

सुणि सुणि बूझै मानै नाउ ॥ ता कै सद बलिहारै जाउ ॥
 आपि भुलाए ठउर न ठाउ ॥ तूं समझावहि मेलि मिलाउ ॥१॥
 नामु मिलै चलै मै नालि ॥ बिनु नावै बाधी सभ कालि ॥१॥ रहाउ ॥
 खेती वणजु नावै की ओट ॥ पापु पुंनु बीज की पोट ॥
 कामु क्रोधु जीअ महि चोट ॥ नामु विसारि चले मनि खोट ॥२॥
 साचे गुर की साची सीख ॥ तनु मनु सीतलु साचु परीख ॥
 जल पुराइनि रस कमल परीख ॥ सबदि रते मोठे रस ईख ॥३॥
 हुकमि संजोगी गडि दस दुआर ॥ पंच वसहि मिलि जोति अपार ॥
 आपि तुलै आपे वणजार ॥ नानक नामि सवारणहार ॥४॥५॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५२)

शब्दार्थ : नाउ – प्रभुनाम; ठउर – ठिकाण; ठाउ – स्थान; बाधी – बांधलेले; वणजु – व्यापार; ओट – आश्रय, आधार; पोट – गाठोडे; चोट – मार; खोट – नुकसान; परीख – पारख; पुराइनि – पाण वनस्पती; ईख – ऊस; गडि – किल्ला; संजोगी – घडवला; हुकमि – परमेश्वराच्या आज्ञेने; पंच – श्रेष्ठ लोक; तुलै – तोलतात; वणजार – व्यापारी.

भावार्थ : जो प्रभुसेवक गुरूकडून प्रभू परमात्म्याचे माहात्म्य ऐकून, त्याचे मनन करून त्याच्याशी एकरूप होऊन जातो, त्यांच्यावर मी माझे प्राण ओवाळून टाकतो. ज्याला प्रभू परमात्मा, आत्मतत्त्वाचा विसर पाडून मायेच्या मोहात भुलवून ठेवतो, त्यास इह-परलोकी कोठेही स्थान प्राप्त होत नाही. जर प्रभू परमात्म्याची इच्छा झाली तर तो जीवास आत्मतत्त्वाची ओळख पटवून देतो व त्यास आपल्या रूपात समाविष्ट करून घेतो. ॥१॥ हे प्रभो, माझी तुझ्याचरणी एकच प्रार्थना आहे की मला तुझे नाम प्राप्त होऊ दे. कारण अंतसमयी तेच बरोबर येणार आहे. प्रभुनामविहीन सारी सृष्टी ही मोहमायेने, विषयविकारांनी बद्ध झालेली आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ जगाच्या व्यवहारात जीवाने केलेले पुण्यकर्म वा पापकर्म हे पुढील जन्माचे बीजारोपणच असते तेच त्याचे संचित असते. ज्याच्या मनात कामक्रोध आदी विकार आहेत त्यास जगाच्या व्यवहारात मारच खावा लागतो. ह्या विकारांमुळेच त्यांना प्रभुनामाचा विसर पडतो. तो मनुष्य विकारांनी ग्रस्त होऊन हे जग सोडून जातो. ॥२॥ ज्या जीवाने सत्यरूप सतगुरूकडून सत्यज्ञान प्राप्त केले. त्यांना सत्याची पारख झाल्याने त्याचे मन सदैव शांत असते. ज्या प्रमाणे पाण्यात उगवणारे कमलपुष्प पाण्याशिवाय जगूच शकत नाही, त्याप्रमाणे प्रभुनामाशिवाय जीव जगूच शकत नाही. प्रभुनामात रंगून गेल्याने त्याचा स्वभाव ही उसासारखा गोड होतो. ॥३॥ प्रभूच्या आज्ञेनेच जीव ह्या दहा दारे असलेल्या शरीररूपी भक्कम किल्ल्यात वास करतो. ज्यांनी प्रभुनामाचा स्वीकार केला आहे असे श्रेष्ठ लोकांची आत्मज्योत प्रभू परमात्म्याच्या परमज्योतीत विलीन होते. प्रभू परमात्मा स्वतः व्यापारी होऊन प्रभुनामरूपी सौदा देतो. नानक सांगतात, तो

प्रभू परमात्माच जीवाला आपल्या नामाशी सावरून घेतो. ॥४॥५॥

॥ गडडी महला १ ॥

जातो जाइ कहा ते आवे ॥ कह उपजै कह जाइ समावै ॥
किउ बाधिओ किउ मुकती पावै ॥ किउ अबिनासी सहजि समावै ॥१॥
नामु रिदै अंघ्रितु मुखि नामु ॥ नरहर नामु नरहर निहकामु ॥१॥ रहाउ ॥
सहजे आवै सहजे जाइ ॥ मन ते उपजै मन माहि समाइ ॥
गुरमुखि मुकतो बंधु न पाइ ॥ सबदु बीचारि छुटै हरि नाइ ॥२॥
तरवर पंखी बहु निसि बासु ॥ सुख दुखीआ मनि मोह विणासु ॥
साझ बिहाग तकहि आगासु ॥ दह दिसि धावहि करमि लिखिआसु ॥३॥
नाम संजोगी गोइलि थाटु ॥ काम क्रोध फूटै बिखु माटु ॥
बिनु वखर सूनो घरु हाटु ॥ गुर मिलि खोले बजर कपाट ॥४॥
साधु मिलै पुरब संजोग ॥ सचि रहसे पूरे हरि लोग ॥
मनु तनु दे लै सहजि सुभाइ ॥ नानक तिन कै लागउ पाइ ॥५॥६॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५२)

शब्दार्थ : कह उपजै – कोटून निर्माण होते; समवै – सामावून जातो; बाधिओ – बांधला जातो, बद्ध होतो; निहकामु – निष्काम; बिचारि – विचार करतो; तरवर – वृक्ष; पंखी – पक्षी; निसि – रात्री; बासु – वास करतात; विणासु – विनाश; साझ – सायंकाळी; तकहि – पाहतो; करमि – पूर्वकर्मानुसार; लिखिआसु – लिहिल्याप्रमाणे; गोइलि – गायरान; थाटु – घडण; फुटै – फुटते; माटु – मडके; वखर – सौदा, विक्रीची वस्तू; सूनो – मोकळा, रिता, उजाड; बजर – वज्र; कपाट – फाटक.

भावार्थ : हे प्रभो! हा जीव कोटून येतो? कोठे जातो? हा जीव कशातून उत्पन्न होतो व अंती कशात सामावून जातो? हा जीव मोहमायेची का बांधला जातो? व त्यापासून कशी मुक्तता प्राप्त करतो? अविनाशी असा हा आत्मा परमतत्त्वात कसा एकरूप होतो? ॥१॥ ज्याने आपल्या हृदयात प्रभुनामरूपी अमृत दृढपणे धारण केले आहे, जो मुखाने सदैव प्रभुनामाचे उच्चारण करतो, तो अंती निष्काम बनून प्रभुरूपाशी एकरूप होऊन जातो. ॥१॥ रहाउ ॥ परमात्म्यापासूनच जीवात्मा उत्पन्न होतो व तो अंती परमात्म्यातच सामावून जातो. वासना मनामुळे उत्पन्न होतात व मनातच विलीन होतात. जो सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करतो, त्यास मोहमाया, विषयविकार बांधून ठेवू शकत नाहीत. सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या प्रभुनामाचा उच्चार, चिंतन, मनन केल्याने जीव सर्व बंधनातून मुक्त होतो. ॥२॥ ज्याप्रमाणे दिवसभर भटकणारे पक्षी रात्री वृक्षावर काही काळ विश्रांतीसाठी येतात. त्या प्रमाणे जीव ह्या संसाररूपी वृक्षावर काही काळ वास्तव्यासाठी एकत्र येतात. कोणी सुखी असतात, कोणी दुःखी असतात. मनात संसाराविषयी मोह उत्पन्न झाल्यामुळे त्याचा विनाश होते. रात्र संपल्यावर पक्षी ज्या प्रमाणे आकाशात झेप घेतात, त्याप्रमाणे माणसे दाही दिशांना पोटा पाण्यासाठी धावतात, झेप घेतात व त्यातच भरकटत राहतात. ते तरी बिचारा काय करणार. त्यांच्या कर्मलेखातच तसे लिहिलेले असते. ॥३॥ ज्या प्रमाणे गुरे काही काळासाठी गायरानात येतात व सायंकाळी घरी परतात त्याप्रमाणे प्रभुनामाशी एकरूप झालेला जीव काही काळासाठी ह्या जगात व्यास्तव्यासाठी आलो आहे असे समजतो. त्यांच्या मनातील काम, क्रोध आदी विकार मातीच्या मडक्यासारखे नष्ट होऊन जातात. प्रभुनामरूपी माल जवळ नसलेला मनमुखी ह्या संसारात काहीही साध्य करू शकत नाही. त्याचे हृदय

नामविहीन असल्यामुळे ओसाड घरासारखे असते. त्यांचे मन अज्ञान, अंधकाराने भरून राहिलेले असते व मोहमायेच्या भक्कम दाराने बंद केलेले असते. ज्यास सतगुरू प्राप्त झाला तो सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या प्रभुनामाने ते मायारूपी भक्कमद्वार उघडतो. ॥४॥ पूर्वजन्मीच्या कर्मानेच गुरूजनांची भेट होते. असे प्रभूचे भक्त सत्यरूप प्रभूशी पूर्णपणे एकरूप होऊन जातात. नानक सांगतात, जो जीव आपले तन, मन सतगुरू चरणी अर्पण करून सहजावस्था प्राप्त करून प्रभुनामात लीन होतो, त्याच्या चरणी मी समर्पित होतो. ॥५॥६॥

॥ गडडी महला १ ॥

कामु क्रोधु माइआ महि चीतु ॥ झूठ विकारि जागै हित चीतु ॥
 पूंजी पाप लोभ की कीतु ॥ तरु तारी मनि नामु सुचीतु ॥१॥
 वाहु वाहु साचे मै तेरी टेक ॥ हउ पापी तूं निरमलु एक ॥१॥ रहाउ ॥
 अगनि पाणी बोलै भडवाउ ॥ जिहवा इंद्री एकु सुआउ ॥
 दिसटि विकारी नाही भउ भाउ ॥ आपु मारे ता पाए नाउ ॥२॥
 सबदि मरै फिरि मरणु न होइ ॥ बिनु मूए किउ पूरा होइ ॥
 परपंचि विआपि रहिआ मनु दोइ ॥ थिरु नाराइणु करे सु होइ ॥३॥
 बोहिथि चडउ जा आवै वारु ॥ ठाके बोहिथ दरगह मार ॥
 सचु सालाही धंनु गुरुदुआरु ॥ नानक दरि घरि एकंकारु ॥४॥७॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५३)

शब्दार्थ : माइआ – माया; महि – मध्ये; चीतू – चित्त; जागै – जागृत होते; हित – मोह; पूंजी – संपत्ती; कीतु – केली; वाहु वाहु – धन्य; भडवाउ – श्वास; सुआउ – स्वाद; भउ – भय; भाउ – प्रेम; आपु – अहंकार; किउ – कशी; दोइ – द्वैतभाव; थिरु – स्थिर; बोहिथि – जहाज; ठाके – अडवले; सालाहि – स्तुती.

भावार्थ : हे प्रभो ! माझे चित्त काम, क्रोध आदी विषयविकारांकडे मोहमायेकडे आकृष्ट झाले आहे. असत्य विकार मनात जागृत झाल्याने माझे मन मोहमायेत मग्न झाले आहे. त्यातून मी लालसारूपी पापाची राशीच जमा केली आहे. जर माझ्या मनात पवित्र प्रभुनाम दृढ झाले तर त्यांच्या आधारे मी हा भवसागर तरून जाऊ शकेन. ॥१॥ हे प्रभो ! तू धन्य आहेस. मला केवळ तुझाच आधार आहे. मी महापापी आहे. तूच केवळ एकमेव निर्मळ व पवित्र आहेस. ॥१॥ रहाउ ॥ जीवाच्या मनात कधी विकार अग्नी प्रबल होतो. तर कधी विकाराग्नीला विझवणारे चांगले विचाररूपी जल प्रबल होते, त्यामुळे तो बरे-वाईट कर्म करतो. जीवाची इंद्रिये मनाला आपापल्या विषयांची पूर्ती करण्यासाठी ओढत असतात. जीवाची दृष्टी सदैव विकारांकडे लागलेली असल्यामुळे मनात प्रभूविषयी भीती व प्रेम निर्माण होत नाही. अशा स्थितीत प्रभुनाम कसे प्राप्त होणार ? अहंकार नष्ट केला की प्रभुनामाची प्राप्ती होते. ॥२॥ जो जीव प्रभुनामाच्या साहाय्याने आपल्या मनातील अहंकार नष्ट करतो, त्यास आत्मिक मरण प्राप्त होत नाही. अहंकार नष्ट केल्याशिवाय जीवास पूर्णत्व प्राप्त होत नाही. जो प्रपंचाने व्यापलेला आहे, त्याच्या मनात द्वैतभाव असतो. जर प्रभू परमात्म्याची इच्छा होईल तर तो जीवास स्थिरता प्रदान करील. ॥३॥ ज्याला प्रभू परमात्मा स्वतः चढवेल तोच प्रभुनामरूपी जहाजात चढेल. जो प्रभुनामरूपी जहाजावर चढला, तो हा भवसागर पार करून प्रभू परमात्म्याच्या दारी जाऊन पोहोचतो. ज्याला प्रभुनामाचे जहाज प्राप्त होत नाही तो प्रभू परमात्माकडून मार खातो. तो जन्ममरणाच्या चक्रातून फिरून दुःख भोगत राहतो. सतगुरूचे द्वार सर्व श्रेष्ठ स्थान आहे. सतगुरूच्या, संगतीत राहून प्रभू परमात्म्याची स्तुतिगीते गाता येतात. नानक सांगतात, सतगुरूला शरण जाऊनच प्रभू परमात्म्याचे दर्शन प्राप्त होते. ॥४॥७॥

॥ गउडी महला १ ॥

उलटिओ कमलु ब्रहमु बीचारि ॥ अंघ्रित धार गगनि दस दुआरि ॥
त्रिभवणु बेधिआ आपि मुरारि ॥१ ॥
रे मन मेरे भरमु न कीजै ॥ मनि मानिऐ अंघ्रित रसु पीजै ॥१ ॥रहाउ ॥
जनमु जीति मरणि मनु मानिआ ॥ आपि मुआ मनु मन ते जानिआ ॥
नजरि भई घरु घर ते जानिआ ॥२ ॥
जतु सतु तीरथु मजनु नामि ॥ अधिक बिथारु करउ किसु कामि ॥
नर नाराइण अंतरजामि ॥३ ॥
आन मनउ तउ पर घर जाउ ॥ किसु जाचउ नाही को थाउ ॥
नानक गुरमति सहजि समाउ ॥४ ॥८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५३)

शब्दार्थ : उलटिआ – परावृत्त झाले; कमल – हृदयरूपी कमल; बेधिआ – वेधले गेले; जीति – जिंकले; भई – झाली; घरु – निज स्वरूप; घर – शरीर; जतु – ब्रह्मचर्य; बिथारु – विस्तार; आन – अन्य; मनउ – मानणे; जाचउ – याचना करणे.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याच्या नामाचे सतत मनन-चिंतन केल्याने माझे हृदयकमल मोहमायेपासून विषयविकारापासून परावृत्त झाले. आता दशमद्वारात (मस्तकात) प्रभुनामाची अमृतधारा झिरपू लागते. प्रभू परमात्म्याने सर्व जग मोहमायेने स्वतः व्यापले आहे. ॥१ ॥ बा मना ! आता कोणत्याही भ्रमात पडू नकोस. मनसोक्त प्रभुनामाचे अमृत प्राशन कर. ॥१ ॥रहाउ ॥ प्रभुनामामृत प्राशन केल्याने जन्माचे सार्थक होते व अशावेळी स्वार्थ नष्ट करण्यातच मनाला आनंद प्राप्त होतो. मनातील अहंभाव दूर करण्याची जाण येते. प्रभू परमात्म्याची कृपा झाल्यावर प्रभू परमात्मा आपल्या अंतरातच आहे ह्याची जाणीव होते ॥२ ॥ प्रभुनामात लीन होऊन जाणे हेच तीर्थस्थान होय, हाच इंद्रियावरील विजय आहे. अधिक विस्तार कशाला करू ? थोडक्यात एवढेच सांगतो की तो अंतर्दामी प्रभू परमात्मा प्रत्येक शरीरात स्वतः वास करतो. ॥३ ॥ जर मी प्रभुशिवाय अन्य कोणाकडे गेलो तर मी भलतीकडेच जाईन. मनातील द्वैतभाव दूर करण्यासाठी प्रभुनामाशिवाय अन्य स्थान नाही. मी प्रभू परमात्म्याशिवाय अन्य कोणाकडे याचना करू ? त्याच्या शिवाय याचना करण्याजोगे अन्य स्थान नाही. हे प्रभो ! मी तुझ्याकडे याचना करतो की माझे मन तुझ्याशिवाय अन्यत्र कोठेही जाऊ देऊ नकोस. नानक सांगतात, सतगुरूकडून उपदेश ग्रहण करून त्याप्रमाणे आचरण केल्यानेच सहजावस्था प्राप्त होऊन जीव प्रभू परमात्म्याशी एकरूप होऊन जातो. ॥४ ॥८ ॥

॥ गउडी महला १ ॥

सतिगुरु मिलै, सु मरणु दिखाए ॥ मरण रहण रसु अंतरि भाए ॥
गरबु निवारि गगन पुरु पाए ॥१ ॥
मरणु लिखाइ आए नही रहणा ॥ हरि जपि जापि रहणु हरि सरणा ॥१ ॥ रहाउ ॥
सतिगुरु मिलै त दुबिधा भागै ॥ कमलु बिगासि मनु हरिप्रभ लागै ॥
जीवतु मरै महा रसु आगै ॥२ ॥
सतिगुरि मिलिअै सच संजमि सूचा ॥ गुर की पउडी ऊचो ऊचा ॥
करमि मिलै जम का भउ मूचा ॥३ ॥

खंड २ [७]

गुरि मिलिऐ मिलि अंकि समाइआ ॥ करि किरपा घरु महलु दिखाइआ ॥
नानक हउमै मारि मिलाइआ ॥४ ॥९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५३)

शब्दार्थ : रसु – आनंद; गरबु – गर्व, अहंकार; दुबिधा – द्विधा; बिगासि – विकास होतो. महा रसु – परम आनंद; सूचा – पवित्र; करमि – भाग्याने; मूचा – समाप्त होते; अंकि – मांडीवर; गुर की पउड़ी – गुरूचा मार्ग,

भावार्थ : सतगुरू प्राप्त झाल्याने मनातील विषयविकार कसे नष्ट करावे ह्याचे ज्ञान होते आणि मग विषयविकारांना, मारून जगण्यातच जीवनाचा आनंद वाटू लागतो. अहंकार नष्ट केल्याने मन दशमद्वारात जाऊन पोहोचते. ॥१ ॥ जीव जन्माला येतानाच त्याचा मृत्युलेखही तो बरोबर घेऊन येतो. कोणीही कायम राहण्यासाठी ह्या जगात येत नाही. म्हणून जीवाने सदैव प्रभुनामाचे स्मरण करावे व प्रभू परमात्म्यास शरण जावे. ॥१ ॥ रहाउ ॥ सतगुरू प्राप्त झाला की मनातील द्वेषभाव नष्ट होतो. हृदयकमल विकसित होते व मन प्रभू परमात्म्यात लीन होते. संसारात राहूनही विषयविकार, अहंकार, मोहमाया नष्ट केल्यामुळे तो प्रभू नामामृतात तल्लीन होऊन जातो. ॥२ ॥ सतगुरू प्राप्त झाल्याने जीवन सत्य, संयम भावात परिवर्तित होऊन पवित्र होते. सतगुरूने दाखवलेला मार्ग हा सर्वश्रेष्ठ मार्ग आहे. त्यामार्गाने जाऊन जीव आत्मिक श्रेष्ठपद प्राप्त करतो. ज्या जीवाच्या भाग्यात असेल त्यात सतगुरू प्राप्त होतो. अशा जीवाचे मरणाचे भय नष्ट होते. ॥३ ॥ सतगुरू प्राप्त झाल्याने जीव प्रभूचरणी एकरूप होतो. सतगुरूची कृपा झाल्यास तो जीवास त्याच्या हृदयातच प्रभू परमात्म्याचा वास आहे ह्याची प्रचिती देतो. नानक सांगतात, अहंकार नष्ट केल्याने जीव प्रभू परमात्म्याशी एकरूप होतो. ॥४ ॥९ ॥

॥ गउड़ी सहला १ ॥

किरतु पइआ नह मेटै कोइ ॥ किआ जाणा किआ आगै होइ ॥
जो तिसु भाणा सोई हुआ ॥ अवरु न करणै वाला दुआ ॥१ ॥
ना जाणा करम केवड तेरी दाति ॥ करमु धरमु तेरे नाम की जाति ॥१ ॥ रहाउ ॥
तू एवडु दाता देवणहारु ॥ तोटि नाही तुधु भगति भंडार ॥
कीआ गरबु न आवै रासि ॥ जीउ पिंडु सभु तेरै पासि ॥२ ॥
तू मारि जीवालहि बखसि मिलाइ ॥ जिउ भावी तिउ नामु जपाइ ॥
तूं दाना बीना साचा सिरि मेरै ॥ गुरमति देइ भरोसै तेरै ॥३ ॥
तन महि मैलु नाही मनु राता ॥ गुर बचनी सचु सबदि पछाता ॥
तेरा ताणु नाम की वडिआई ॥ नानक रहणा भगति सरणाई ॥४ ॥१० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५४)

शब्दार्थ : किरतु – भाग्य; मेटै – मिटवणे, नष्ट करणे; भाणा – आवडते; दुआ – दुसरा; केवड – केवढी; तोटि – तोटा, न्यूनता; गरबु – गर्व, अहंकार; बखसि – कृपा; दाना – ज्ञाता; बीना – द्रष्टा; राता – रंगून जाणे, तल्लीन होणे; पछाता – ओळखतो; ताणु – सामर्थ्य, बळ; वडिआई – मोठेपणा.

भावार्थ : पूर्वजन्मी केलेल्या कर्मांमुळे जो कर्मलेख प्राप्त होतो तो कोणीही पुसून टाकू शकत नाही. ह्या जन्मी पुढे काय काय

होणार आहे. हे कोणीही जाणू शकत नाही. हे प्रभू! तुला जे आवडते, तुला जे घडावे असे वाटते तेच घडते. दुसरा कोणी काहीही करू शकत नाही. ॥१॥ मी माझे पूर्वसुकृत काय आहे हे जाणत नाही. तुझे दातृत्व केवढे मोठे आहे हेही जाणत नाही. मी एवढेच जाणतो की कर्म, धर्म सारे काही तुझ्या नामातच साठवलेले आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ हे प्रभो! तू महान दाता आहेस. तू जीवांना सदैव देतच असतोस. तरीही तुझ्या भक्ती भांडारात काहीही कमी होत नाही. अहंकारी जीवाने केलेला कशाचाही काहीही उपयोग नाही. अशा जीवांना प्रभुनामाची संपत्ती प्राप्त होत नाही. माझे हे शरीर, प्राण सारे काही तुझ्याच हातात आहे. ॥२॥ हे प्रभो! तूच जीवाला जन्माला घालतोस आणि त्याला मरणही तूच देतोस. तुला जो आवडतो, त्यास तू प्रभुनामाचा जप करण्याची बुद्धी देतोस. तू सर्व काही जाणणारा, ज्ञाता आहे. पुढे काय काय घडणार आहे हे जाणणारा द्रष्टाही तूच आहेस. माझ्या मस्तकावर तुझाच वरदहस्त आहे. हे प्रभो! माझा केवळ तुझ्यावरच भ्रवसा आहे. कृपा कर आणि मला सतगुरू प्राप्त होऊ दे. ॥३॥ ज्याच्या मनात अहंकाराचा मळ नाही, तो प्रभुनामात रंगून जातो. सतगुरूने दाखवलेल्या मार्गावर चालून त्याने तुझे सत्यस्वरूप जाणले आहे. तुझे नाम हीच त्याची शक्ती, तुझ्या नामानेच त्याला मोठेपणा प्राप्त झाला आहे. नानक सांगतात, असा जीव प्रभू परमात्म्यास शरण जाऊन सदैव त्याच्या भक्तीत रंगून जातो. ॥४॥१०॥

॥ गउडी महला १ ॥

जिनि अकथु कहाइआ अपिओ पीआइआ ॥ अन भै विसरे नामि समाइआ ॥१॥

किआ डरीऐ डरु डरहि समाना ॥ पूरे गुर कै सबदि पछाना ॥१॥ रहाउ ॥

जिसु नर रामु रिदै हरि रासि ॥ सहजि सुभाइ मिले साबासि ॥२॥

जाहि सवारै साझ बिआल ॥ इत उत मनमुख बाधे काल ॥३॥

अहिनिसि रामु रिदै से पूरे ॥ नानक राम मिले भ्रम दूरे ॥४॥११॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५४)

शब्दार्थ : अकथु – अवर्णनीय; अपिओ – अमृत; किआ – का ?; डरहि – घाबरावे; साबासि – शबासकी, प्रशंसा, कौतुक; जाहि – ज्यांना; सवारै – सावरतो; साझ – सायंकाळ; बिआल – सकाळ; इत उत – इहलोक, परलोक; बाधे – बंधन

भावार्थ : ज्यास गुरूने प्रभू परमात्म्याची अवर्णनीय कथा ऐकवली आहे, ज्यास गुरूने प्रभू नामामृत प्राशन करावयास दिले त्याची अन्य सर्व भये नष्ट होतात व तो प्रभुनामात सामावून जातो. ॥१॥ मग संसारातील भयास का घाबरावे ? ते भय तर प्रभूविषयीच्या आदरयुक्त भीतीने केंव्हाच लुप्त झाले आहे. ॥१॥रहाउ॥ माणसाच्या मनात हृदयात प्रभुनाम रूपी संपत्ती आहे, जो स्थिरमती होऊन प्रभुरूपात विलीन होतो तो स्वाभाविकपणे प्रभू परमात्म्या कडून सन्मानित होतो. ॥२॥ पण ज्यास तो प्रभू परमात्मा मोहमायेत रात्रंदिवस मग्न करून ठेवतो, तो स्वेच्छाचारी इहपर लोकात काळाच्या बंधनात अडकून राहतो. ॥३॥ ज्याच्या हृदयात अहर्निश प्रभू परमात्मा वास करतो, तो पूर्णत्व प्राप्त करतो. नानक सांगतात, ज्याला प्रभू परमात्मा प्राप्त झाला त्याचे सारे भ्रम नष्ट होतात. ॥४॥११॥

॥ गउडी महला १ ॥

जनमि मरै त्रै गुण हितकारु ॥ चारे बेद कथहि आकारु ॥

तीनि अवसथा कहहि वखिआनु ॥ तुरीआवसथा सतिगुर ते हरि जानु ॥१॥

राम भगति गुर सेवा तरणा ॥ बाहुडि जनमु न होइ है मरणा ॥१॥ रहाउ ॥

चारि पदारथ कहै सभु कोई ॥ सिंम्रिति सासत पंडित मुखि सोई ।

बिनु गुर अरथु बीचारु न पाइआ ॥ मुकति पदारथु भगति हरि पाइआ ॥२ ॥

जा कै हिरदै वसिआ हरि सोई ॥ गुरमुखि भगति परापति होई ॥

हरि की भगति मुकति आनंदु ॥ गुरमति पाए परमानंदु ॥३ ॥

जिनि पाइआ गुरि देखि दिखाइआ ॥ आसा माहि निरासु बुझाइआ ॥

दीना नाथु सरब सुखदाता ॥ नानक हरि चरणी मनु राता ॥४ ॥१२ ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५४)

शब्दार्थ : त्रै – तीन, हितकारु – हित करणार; आकारु – दृष्टमान जग; वखि आनु – वर्णन करणे; तुरिआवस्था – तूर्यावस्था; तरणा – तरून जाणे; बाहुडि – पुन्हा, परत; चारि पदारथ – चार पुरुषार्थ, धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष; सासत – शास्त्र; अरथु – अर्थ, रहस्य ज्ञान; सरब – सर्व.

भावार्थ : जे जीव त्रिगुणांच्या प्रभावाखाली कार्य करतात, ते वारंवार जन्मतात आणि मरतात. चारही वेद केवळ दृश्यमय स्थूल गोष्टींचा विचार सांगतात. ते फक्त तीन अवस्थांचे वर्णन करतात. सर्वात श्रेष्ठ अशी जी तूर्यावस्था ज्या अवस्थेत प्रभू परमात्म्याचे ज्ञान प्राप्त होते. त्या अवस्थेचे ज्ञान फक्त सतगुरूकडूनच प्राप्त होते. ॥१ ॥ सतगुरूची सेवा केल्याने व रामभक्ती केल्याने हा भवसागर पार करून जाता येते. परत जन्ममरण भोगावे लागत नाही. ॥१ ॥ रहाउ ॥ सर्वच जण धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष ह्या चार पुरुषार्थांचे वर्णन करतात. सर्व स्मृती ग्रंथ, सर्व शास्त्रे, सर्व विद्वान पंडित ही त्यांचेच वर्णन करतात. पण सतगुरूशिवाय अन्य कोणाकडूनही प्रभू परमात्म्याचे खरे स्वरूप समजू शकत नाही. प्रभू परमात्म्याची भक्ती केल्याशिवाय मुक्ती प्राप्त होत नाही. ॥२ ॥ ज्याच्या हृदयात प्रभू परमात्म्याचा वास असतो. त्याला सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून प्रभुभक्ती प्राप्त होते. प्रभू परमात्म्याच्या भक्तीतच मुक्तीचा आनंद साठवलेला आहे. सतगुरूकडूनच ह्या परमानंदाची प्राप्ती होते. ॥३ ॥ ज्याने हा परमानंद प्राप्त केला तो त्याने सतगुरूकडून प्राप्त केला आहे असे दिसून येते. ह्या संसारातील आशा आकांक्षात, मनाच्या संकल्प विकल्पात राहून मोहमायेने वेढलेल्या जगात राहतानाही निर्लेप, निःसंग कसे राहावे हे ज्ञानही सतगुरूकडून प्राप्त होते. नानक सांगतात, अशा प्रभुभक्ताचे मन सदैव प्रभु चरणी लीन झालेले असते. ॥४ ॥१२ ॥

॥ गउडी चेती महला १ ॥

अंम्रित काइआ रहै सुखाली बाजी इहु संसारो ॥

लबु लोभु मुचु कूडु कमावहि बहुतु उठावहि भारो ॥

तूं काइआ मै रुलदी देखी जिउ धर उपरि छारो ॥१ ॥

सुणि सुणि सिख हमारी ॥

सुक्रितु कीता रहसी मेरे जीअडे बहुडि न आवै वारी ॥१ ॥ रहाउ ॥

हउ तुधु आखा मेरी काइआ तूं सुणि सिख हमारी ॥

निंदा चिंदा करहि पराई झूठी लाइतबारी ॥

वेलि पराई जोहहि जीअडे करहि चोरी बुरिआरी ॥

हंसु चलिआ तूं पिछे रहीएहि छुटडि होईअहि नारी ॥२ ॥

तूं काइआ रहीअहि सुपनंतरि तुधु किआ करम कमाइआ ॥

करि चोरी मै जा किछु लीआ ता मनि भला भाइआ ॥

हलति न सोभा पलति न ढोई अहिला जनमु गवाइआ ॥३ ॥

हऊ खरी दुहेली होई बाबा नानक मेरी बात न पुछै कोई ॥१॥ रहाउ ॥

ताजी तुरकी सुइना रुपा कपड़ केरे भारा ॥

किस ही नालि न चले नानक झड़ि झड़ि पए गवारा ॥

कूजा मेवा मै सभ किछु चाखिआ इकु अंघ्रितु नामु तुमारा ॥४॥

दे दे नीव दिवाल उसारी भसमंदर की ढेरी ॥

संचे संचि न देई किस ही अंधु जाणै सभ मेरी ॥

सोइन लंका सोइन माड़ी, संपै किसै न केरी ॥५॥

सुणि मूरख मंन आजाणा ॥ होगु तिसै का भाणा ॥१॥ रहाउ ॥

साहु हमारा ठाकुरु भारा हम तिस के वणजारे ॥

जीउ पिंडु सभ रासि तिसै की मारि आपे जीवाले ॥६॥१॥१३॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५४)

शब्दार्थ : अंघ्रित – अमर; रहै सुखाली – सुखात रत राहणारी; बाजी – खेळ; लबु – लाहसा; मुचु – अधिक; कूडु – असत्य; रुलदी – अपमानित; छारो – धूळ; सिख – शिकवण; सुक्रितु – शुभ कर्म; रहसी – कायम राहते; जिअडे – जीवा, मना; लाइतबारी – चुगली, चहाडी; वेलि – स्त्री; आखा – सांगतो; जोहहि – पाहतो; बुरिआर – वाईट काम; हंसु – जीवात्मा; छुटडी – परित्यक्ता; रहीअहि – राहशील; सुपनंतरि – स्वप्नात; हलति – इहलोकी; पलति – परलोकी; ढोई – स्थान; अहिला – सुंदर; दुहेली – दुद्वैवी; ताजी तुरकी – अरबी तुर्की घोडे; सुइना – सोने; रुपा – चांदी; झड़ि – झडून जाते, गळून पडते; कुजा – खडीसाखर, नीव – पाया; दिवाल – भित्त; भस – भस्म, राख; माड़ी – महाल; संपै – संपत्ती; न केरी – कोणाची नाही; होगु – होते; साहु – स्वामी.

भावार्थ : हे शरीर स्वतःस अमर समजून सुखोपभोगात रममाण होते. जीवांच्या हे लक्षातच येत नाही, की हा सारा संसार हा मायेचा खेळ आहे. नश्वर आहे. ते विषयविकारांची लालसा, लोभ ह्यात रममाण होऊन असत्य गोष्टी करून डोक्यावर पापाचा बोजाच घेऊन फिरतात. ज्याप्रमाणे झंझावाताने सर्वत्र धूळ उडत राहते, तसे हे शरीर मोहमायेने इतस्ततः भरकटत जाऊन दुःखी होऊन नष्ट होताना मी पाहिले आहे. ॥१॥ हे जीवा! मी काय सांगतो ते नीट ध्यान देऊन ऐक. तू केलेला सत्कर्मच फक्त अखेर तुझ्याबरोबर येणार आहे. हा मानवदेह सत्कर्म करण्यासाठीच तुला प्राप्त झाला आहे. अशी संधी तुला परत प्राप्त होणार नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ हे माझ्या देहा! मी तुला परत परत सांगतो की तू माझा विचार ऐक. तुला परनिंदा करण्यात, चहाडी, चुगली करण्यात आनंद वाटतो, परस्त्रीकडे वाईट नजरेने पाहतोस, चोऱ्या करतोस, इतर अनेक वाईट गोष्टी करतोस पण जेव्हा शरीरातून प्राण निघून जाईल तेव्हा तुझी स्थिती नवऱ्याने टाकून दिलेल्या स्त्रीसारखी होईल. ॥२॥ हे देहा! तू सदैव मोहमायेच्या स्वप्नात रंगून राहिलास. मी जे काही चोऱ्यामाऱ्या करून, वाईट कर्मे करून संपत्ती आणत होतो ते तुला आवडत होते. पण त्यामुळे तुला ह्या संसारात ना प्रतिष्ठा प्राप्त झाली, ना परलोकात स्थान प्राप्त झाले. हा मौल्यवान मानवजन्म मात्र वाया घालवलास. ॥३॥ देह सांगतो, “ हे नानक! आता मला खूप दुःख होत आहे. आता मला कोणीही विचारत नाही.” ॥१॥ रहाउ ॥ ताजेतवाने अरबी तुर्की घोडे, सोने, चांदी, ढीगभर उंची वस्त्रे आदी वैभव प्राप्त झाले तरी ह्यापैकी अखेरीस काहीही बरोबर येत नाही. नानक सांगतात, हे सर्व येथेच सोडून जावे लागते. ह्या जगात मी मिष्टान्न, मेवा, मिठाई आदींचा भरपूर आस्वाद घेतला. पण हे प्रभो! तुझ्या नामाची सर कशालाही नाही. तुझे नाम हेच साक्षात अमृत आहे. ॥४॥ चांगला खोल पाया खोदून त्यावर भक्कम भिंती बांधून महाल उभा केला तरी अखेर तो एक मातीचा ढिगाऱाच होतो. त्याचप्रमाणे हे शरीर कितीही सजवले, धजवले तरी मरणानंतर त्याची राखच होते. हे मोहमायेने

अंध झालेल्या जीवा तू ही संपत्ती साठवतोस, माझी माझी म्हणून तिला कुरवाळत बसतोस. पण सोन्याच्या लंकेचा सोन्याच्या महालात राहणाऱ्या रावणालाही सारे वैभव अखेर येथेच सोडून जावे लागले. तेथे तुझ्यासारख्या क्षुद्र जीवाची काय तमा ? ही चंचल माया (धन संपत्ती) कधीही एका ठिकाणी स्थिर राहत नाही. ॥५॥ हे मूर्ख अडाणी मना ! नीट लक्षात घे. तू काहीही करू शकत नाहीस. जे त्या प्रभू परमात्म्यास आवडते तेच होते. ॥१॥ रहाउ ॥ तो महान प्रभू परमात्मा आमचा स्वामी आहे. आम्ही त्याने नेमून दिलेले कार्य करणारे, त्याच्या नामाचा व्यापार करणारे व्यापारी आहोत. हे आमचे शरीर ही त्यानेच आम्हास दिलेली पुंजी आहे. जीवाला जगवणारा वा मारणाराही तोच आहे. ॥६॥१॥१३॥

॥ गउडी चेती महला १ ॥

अवरि पंच हम एक जना किउ राखउ घर बारु मना ।
 मारहि लूटहि नीत नीत किसु आगै करी पुकार जना ॥१॥
 स्त्रीराम नामा उचरु मना ।
 आगै जम दलु बिखमु घना ॥१॥ रहाउ ॥
 उसारि मडोली राखै दुआरा भीतरि बैठी सा धना ।
 अंग्रित केल करे नित कामणि अवरि लुटेनि सु पंच जना ॥२॥
 ढाहि मंडोली लूटिआ देहुरा सा धन पकड़ी एक जना ।
 जम डंडा गलि संगलु पड़िआ भागि गए से पंच जना ॥३॥
 कामणि लोडै सुइना रुपा मित्र लुडेनि सु खाधाता ।
 नानक पाप करे तिन कारणि जासी जमपुरि बाधाता ॥४॥२॥१४॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५५)

शब्दार्थ : अवरि – अन्य; पंच – पंचविकार; जना – जन; घर बारु – घरदार; उचरु – उच्चारनकर; बिखमुघना – अति कठीण; उसारि मडोली – शरीर निर्माण करून; साधना – जीवात्मारूपी स्त्री; केल – क्रीडा, खेळ; एक – एकटी; गलि – जर; संगलु – साखळी; लोडै – आवडते; भोगते; ढाहि – पाडून; सुखाधाता – सुग्रास भोजन; बाधाता – बांधून.

भावार्थ : हे माझ्या मना ! हे लुटायला आलेले काम, क्रोध, लोभ, मोह, अहंकार पाच आहेत आणि मी तर एकटाच आहे. आता मी माझ्या घरादाराचे रक्षण कसे करू ? शुभ गुणरूपी संपत्ती कशी वाचवू, हे लुटारू तर मला रोज लुटतात, मारतात, मी कोणाकडे तक्रार मांडू ? ॥१॥ हे मना ! तू श्रीराम नामाचा उच्चार कर. समोर यमाचे मोठे सैन्य येऊन उभे ठाकले आहे. मोठा कठीण प्रसंग ओढवला आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभू परमात्म्याने हे शरीररूपी मातीचे घर बनवले त्यात जीवात्मारूपी स्त्रीस बसवले. कामिनी स्वतःस अमर समजून ह्या जगात क्रीडा करते व पंचविकार तिला सदैव लुटत राहतात. ॥२॥ मृत्यूने हल्ला करून शरीररूपी घरास जमीनदोस्त करून एकट्या पडलेल्या जीवरूपी स्त्रीस पकडले. यमराजाचा सोटा डोक्यावर पडला, गळ्यात फास अडकला, तेव्हा हे पाच विकाररूपी लुटारू पळून गेले. ॥३॥ जीवरूपी स्त्री कामिनीने अंगावर सोन्या चांदीचे अलंकार घालून त्याच्या आनंदात ती निमग्न झाली तर तिचे मित्रगण (पंच ज्ञानेंद्रिये) त्याच्या उपभोगाचे सुग्रास भोजन मागू लागले. नानक सांगतात, ह्या इंद्रियांच्या वासना पूर्ण करण्यासाठी जीव सदैव पापाचरण करत राहिला व अखेर यमदूतांकडून जेरबंद होऊन यमपुरीस ओढून नेला गेला. ॥४॥२॥१४॥

॥ गउडी चेती महला १ ॥

मुंद्रा ते घट भीतरि मुंद्रा कांडा कीजै खिंथाता ॥

खंड २ [१२]

पंच चले वसि कीजहि रावल इहु मनु कीजै डंडाता ॥१॥
 जोग जुगति इव पावसिता ॥
 एकु सबदु दूजा होरु नासति कंद मूलि मनु लावसिता ॥१॥ रहाउ ॥
 मूंडि मुंडाइऐ जे गुरु पाईऐ हम गुरु कीनी गंगाता ॥
 त्रिभवण तारणहारु सुआमी एकु न चेतसि अंधाता ॥२॥
 करि पटंबु गली मनु लावसि संसा मूलि न जावसिता ॥
 एकसु चरणी जे चितु लावहि लबि लोभि की धावसिता ॥३॥
 जपसि निरंजनु रचसि मना ॥ काहे बोलहि जोगी कपटु घना ॥१॥ रहाउ ॥
 काइआ कमली हंसु इआणा मेरी मेरी करत बिहाणीता ॥
 प्रणवति नानकु नागी दाइँ फिरि पाछै पछुताणीता ॥४॥३॥१५॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५५)

शब्दार्थ : मुंद्रा – योगी लोकांच्या कानातील मुद्रा; काइआ – देह, शरीर; खिंथाता – गोधडी; रावल – योगी; डंडाता – दंडा; पावसिता – प्राप्त होईल; नासति – नाही (असत्य) नाशवंत; लावसिता – लावतोस; मुंडी – डोके; मुंडाइऐ – मुंडन करणे; गंगाता – गंगानदी मानली; अंधाता – अंधळा; पटंबु – देखावा; गलि – गप्पा, थापा; संसा – संशय, शंका; धावसिता – धावतो; कपटु – कपट; कमली – वेडी; इआणा – बालक, अज्ञान; बिहाणीता – व्यतीत होते; प्रणवति – प्रार्थना; दाइँ – जळते; नागी – नग्न; पाछै – नंतर; पछुताणीआ – पश्चात्ताप.

भावार्थ : हे योगी! अस्सल मुद्रा म्हणजे तुझ्या शरीरातील विषयविकारांना आवरणे, बंध घालणे. हीच मुद्रा धारण करणे होय. हे शरीर नाशवंत आहे हे जाणणे हीच खरी घोंगडी होय. हे रावळ (योगी) आपल्या पंचे ज्ञानेंद्रियांना ताब्यात ठेवणारे मन हाच तुझ्या हातातील दंडा होय. ॥१॥ खाण्यासाठी तू कंदमुळे शोधत हिंडतोस त्यात मन घालतोस तेच मन जर तू प्रभुनाम स्मरणाकडे लावलेस, तर तुला खरा योग समजेल. ह्या जगात प्रभुनामाखेरीज मुक्तीचा अन्य मार्ग नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ हे योगी! गंगेच्या काठी मुंडन केल्याने ईश्वर प्राप्त होतो असे तुला वाटते. आम्ही सतगुरुसच गंगा मानले आहे. सदैव प्रभुनामाचे स्मरण करतो हेच माझे गंगा स्नान. अरे अंधळ्या त्रिभुवन तारक असलेल्या, साऱ्या विश्वाचा स्वामी असलेल्या प्रभू परमात्म्याचे तू स्मरण का करत नाहीस. ॥२॥ हे योगी! तू योगाच्या लंब्याचवड्या गप्पा मारून आपण योगी आहोत असा खोटा देखावा निर्माण करतोस. पण अजूनही तुझ्या मनातील संशय दूर झाले नाहीत. पण जर तू त्या एकमेव प्रभू परमात्म्याच्या चरणी आपले मन एकाग्र केलेस तर तुझ्या मनातील विषयविकारांची लालसा, लोभ आदी सर्व दुष्ट विकार नष्ट होतील. ॥३॥ हे योगी! तू खोटे शब्द का बोलतोस. त्या ऐवजी मायेचा कलंक नसलेल्या त्या प्रभू परमात्म्याचे नामस्मरण करण्यात आपले मन गुंतव. ॥१॥ रहाउ ॥ हे योगी! शरीरात वसत असलेला हा जीवात्मा वेडा आहे. लहान मूल ज्या प्रमाणे प्रत्येक खेळण्यास माझे माझे म्हणत आपला वेळ घालवतो, त्या प्रमाणे हा जीव भौतिक गोष्टी माझ्या माझ्या म्हणत त्यातच लिप्त होऊन आपले जीवन व्यतीत करतो. नानक सांगतात, शेवटी जीवात्म्यास साऱ्या भौतिक गोष्टी येथेच सोडून एकट्याने मोकळ्या हाती जावे लागते; तेव्हा त्याची चूक त्याच्या लक्षात येते. पण तेव्हा वेळ निघून गेली आहे हे लक्षात आल्यावर तो पश्चात्ताप करत बसतो. ॥४॥३॥१५॥

॥ गडडी चेती महला १ ॥

अउखध मंत्र मूलु मन एकै जे करि द्रिडु चितु कीजै रे ॥
 जनम जनम के पाप करम के काटनहारा लीजै रे ॥१॥

खंड २ [१३]

मन एको साहिबु भाई रे ॥

तेरे तीनि गुणा संसारि समावहि अलखु न लखणा जाई रे ॥१॥ रहाउ ॥

सकर खंडु माइआ तनि मीठी हम तउ पंड उचाई रे ॥

राति अनेरी सुझसि नाही लजु टूकसि मूसा भाई रे ॥२॥

मनमुखि करहि तेता दुखु लागै गुरमुखि मिलै वडाई रे ॥

जो तिनि कीआ सोई होआ किरतु न मेटिआ जाई रे ॥३॥

सुभर भरे न होवहि ऊणे जो राते रंगु लाई रे ॥

तिन की पंक होवै जे नानकु तउ मूडा किछु पाई रे ॥४॥४॥१६॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५६)

शब्दार्थ : अउखध – औषध; काटन हारा – नष्ट करणारा; अलखु – अलक्ष्य, प्रभू परमात्मा; सकर – साखर; खंडु – साखरेचाच प्रकार; पंड – पाप, ओझे; उचाई – उचलली; राति – रात्र; अनेरी – अंधार; सुझसि – सुचणे; लजु – दोर, श्वासरूपी दोर; टूकसि – कुरतडणे, तोडतो; मूसा – उंदीर; तेता – तितके; वडाई – मोठेपणा; किरतु – पूर्वकर्म; सुभर – भरपूर; पंक – चरणधूळ; मूडा – मूढ, मूर्ख.

भावार्थ : हे जीवा! तुझ्या आधी-व्याधीवरील एकमेव औषध, एकमेव मंत्र म्हणजे प्रभुनाम. ते प्रभुनाम तू तुझ्या चित्तात दृढपणे धारण कर. जन्म-जन्मांतराच्या पापाची कर्मबंधने तोडून टाकणाऱ्या प्रभुनामात तू आपले मन तल्लीन कर. ॥१॥ हे बंधू! तू फक्त त्रिगुणात्मक प्रकृतीस जाणतोस. तिची मर्यादा फक्त संसारापुरती आहे. त्यांच्या द्वारे तुला प्रभू परमात्म्याचे ज्ञान होणार नाही. तो प्रभू परमात्मा त्रिगुणाच्याही पलीकडे आहे. मनाचे विकारांपासून रक्षण करणारा प्रभू परमात्मा एकमेव जगाचा स्वामी आहे. त्याचे स्मरण कर. ॥१॥ रहाउ ॥ हे बंधू! आम्हा मानवांना माया भौतिक सुखेच साखरे सारखी गोड वाटतात. त्यांच्या मागे धावून माणूस आपल्या डोक्यावरील पापांचा बोजाच वाढवत असतो. माणूस मोहमायेच्या अज्ञान अंधकाराने भरलेल्या रात्रीत झोपला आहे यमरूपी उंदीर हळूहळू आयष्यरूपी दोर कुरतडत आहे. ॥२॥ स्वेच्छाचारी जीव मनाच्या इच्छेप्रमाणे वागून जितके म्हणून कार्य करतो त्या सर्वांपासून तो दुःखच प्राप्त करतो. जो सतगुरूस शरण गेला व ज्याने त्याच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केले त्यास प्रभु दरबारी सन्मान प्राप्त होतो. जे तो प्रभू परमात्मा करतो तेच होते. अन्य कोणी काही करू शकत नाही. पूर्वकर्मानुसार लिहिला गेलेला कर्मलेख कोणीही पुसू शकत नाही. ॥३॥ जो माणूस प्रभू परमात्म्याच्या भक्तिरंगात रंगून गेला. त्याचे मन प्रभु प्रेमरसाने दुथडी मरून वाहत असते. नानक म्हणतात, जर माझे मूर्ख मन त्या प्रभू परमात्म्याची चरणधूळ होऊन राहिल, तर तेही काही अंशी प्रभू परमात्म्याचे प्रेम संपादन करू शकेल. ॥४॥४॥१६॥

॥ गउडी चेती महला१ ॥

कत की माई बापु कत केरा किदू थावहु हम आए ॥

अगनि बिंब जल भीतरि निपजे काहे कंमि उपाए ॥१॥

मेरे साहिबा कउणु जाणै गुण तेरे ॥

कहे न जानी अउगण मेरे ॥१॥ रहाउ ॥

केते रुख बिरख हम चीने केते पसू उपाए ॥

केते नाग कुली महि आए केते पंख उडाए ॥२॥

हट पटण बिज मंदर भनै करि चोरी घरि आवै ॥

खंड २ [१४]

अगहु देखे पिछहु देखै तुझ ते कहा छपावै ॥३॥
 तट तीरथ हम नव खंड देखे हट पटण बाजारा ॥
 लै कै तकड़ी तोलणि लागा घट ही महि वणजारा ॥४॥
 जेता समुंदु सागरु नीरि भरिआ तेते अउगण हमारे ॥
 दइआ करहु किछु मिहर उपावहु डुबदे पथर तारे ॥५॥
 जीअडा अगनि बराबरि तपै भीतरि वगै काती ॥

प्रणवति नानकु हुकमु पछाणै सुखु होवै दिनु राती ॥६॥५॥१७॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५६)

शब्दार्थ : कतकी – कोणाची; केरा – कोणाचा; किदू – कोटून, कोणत्या; थावहु – स्थान; अगनि – अग्नी; कंमि – काम, कार्य; कउणु – कोण; जाणै – जाणतो; केते – किती; रुख – झाड; बिरख – वृक्ष; चीने – पाहिले; उपाए – उत्पन्न केले; हट – दुकान; पटण – शहर; बिज – पक्के; मंदर – मंदिर, घर; अगहु – पुढे; तकड़ी – तराजू, तागडी; तोलणि – वजन करणे, तोलणे; वणजारा – व्यापारी; जेता – जितका; तेते – तितके; मिहर – कृपा; उपावहु – कर; डुबदे – बुडणारे; जीअडा – बिचारा जीव; भीतरि काति – आत (हृदयात सुरी) सुरी;

भावार्थ : मी आजपर्यंत कोणकोणत्या योनीतून फिरून आता हा मानव जन्म प्राप्त केला आहे ? त्या त्या वेळी माझी आई कोण होती ? माझा पिता कोण होता ? कोणकोणत्या ठिकाणांवरून मी फिरलो आहे. आईच्या उदराजलातील अग्नीचा ताप सहन करून मला हा मानवजन्म कोणते कार्य करण्यासाठी मिळाला आहे ? ह्यापैकी काहीही मला माहीत नाही. ॥१॥ हे प्रभो ! हे माझ्या स्वामी ! तुझे गुण कोणीही जाणू शकत नाही. माझीतर ती क्षमता नाहीच नाही कारण मी तर अगणित अवगुणांचा पुतळाच आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ आजपर्यंत मी अनेक वृक्षकुलात, अनेक पशुयोनीत अन् सापांसारख्या सरपटणाऱ्या प्राण्यांच्या कुलात तर अनेक पक्षिकुलात जन्म घेत फिरलो आहे त्याचा हिशोब नाही. ॥२॥ ह्या अनंत जन्मात केलेल्या पापांच्या कुसंस्कारामुळे ह्या मानवजन्मात ही मी बाजारातील दुकाने, शहरातील पक्की घरे तोडून चोऱ्या करून माल घरी आणून कुटुंबाचे पोषण करत राहिलो. प्रत्येक पापकर्म करताना मागे पुढे पाहत होतो की आपल्याला कोणी पाहत तर नाही ना ? पण हे प्रभो ! तुझ्यापासून काहीही लपून राहत नाही. ॥३॥ ही पापे धुवून टाण्यासाठी व तुला पाहण्यासाठी मी नवखंड पृथ्वीवरील सर्व तीर्थक्षेत्रे, शहरे, बाजार सर्व काही धुंडाळले. पण कोठेही तुझे दर्शन झाले नाही; शेवटी मी माझे मलाच तोलून पाहिले, अंतर्मुख होऊन आत्मपरीक्षण केले तेव्हा मला समजले की तू तर माझ्या अंतःकरणातच आहेस. ॥४॥ हे प्रभो ! सर्व समुद्रात, महासागरात जितके पाणी आहे तितके माझ्या अंगी अवगुण आहेत. तू बुडणारे पाषाणही तारलेस अशी तुझी ख्याती आहे हे प्रभो दयाघना ! माझ्यावर थोडी कृपा करा आणि मला ह्या भवसागरातून पार कर. ॥५॥ हा बिचारा जीव विषयविकारांच्या अग्नीत जळत आहे. मोहमायारूपी तृष्णेची सुरी माझे मनाला जखमी करत अहे. नानक नम्रतापूर्वक सांगातात, की जो जीव प्रभू परमात्म्याची आज्ञा जाणतो व त्याप्रमाणे आचरण करतो त्याचा अंतरात्मा सदैव आनंदाचा उपभोग घेतो. ॥६॥५॥१७॥

॥ गउडी बैरागणि महला १ ॥

रैणि गवाई सोइ कै दिवसु गवाइआ खाइ ॥
 हीरे जैसा जनमु है कउडी बदले जाइ ॥१॥
 नामु न जानिआ राम का ॥
 मूडे फिरि पाछे पछुताहि रे ॥१॥ रहाउ ॥

खंड २ [१५]

अनता धनु धरणी धरे अनत न चाहिआ जाइ ॥
 अनत कउ चाहन जो गए से आए अनत गवाइ ॥२ ॥
 आपण लीआ जे मिलै ता सभु को भागटु होइ ॥
 करमा उपरि निबडै जे लोचै सभु कोइ ॥३ ॥
 नानक करणा जिनि कीआ सोई सार करेइ ॥
 हुकमु न जापी खसम का किसै वडाई देइ ॥४ ॥१ ॥१८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५६)

शब्दार्थ : रैणि – रात्र; सोइ – झोपून; खाइ – खाण्यात; मूडे – मूर्ख; अनता – अनंत; लिआ – प्राप्त झाले; मिलै – मिळाले; भागटु – भाग्यवान; निबडै – निवाडा; लोचै – इच्छा करणे; करणा – रचना; सार – संभाळ; जापी – जाणणे; खसम – प्रभू, स्वामी;

भावार्थ : हे मूर्ख जीवा ! तू सारी रात्र झोपण्यात घालवलीस. दिवस खाण्यात घालवलास. अशा प्रकारे हा हिऱ्यासारखा मानवजन्म नामाशिवाय कवडीमोलाने घालवलास. ॥१ ॥ तू प्रभू रामाचे नाम जाणले नाहीस. अरे मूर्खा ! तुला शेवटी पस्तावा करण्याची पाळी येईल. ॥१ ॥ रहाउ ॥ हे जीवा ! तू खूप धन एकत्र करून जमिनीत पुरून त्याचाच विचार करत बसतोस आणि अधिक संपत्तीची आशा करतोस ह्यामुळे त्या अनंत प्रभू परमात्म्याची तुला आठवणही होत नाही. त्या अनंत प्रभूस प्राप्त करावे असे तुला कधीच वाटत नाही. जो अनंत धनसंपदा साठवण्यासाठी जन्म भर धावपळ करतो तो अंती प्रभुनाम धनास पारखा होतो. ॥२ ॥ पण केवळ भक्ती देखावा केल्याने प्रभुप्राप्ती होत असती तर साऱ्यांनाच प्रभुप्राप्तीचे भाग्य लाभले असते. प्रभुप्राप्तीची इच्छा सगळेच करतात पण प्रभु प्राप्ती इच्छेवर नव्हे तर केलेल्या कर्मावर अवलंबून असते. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्या प्रभू परमात्म्याने ही सृष्टी उत्पन्न केली तोच साऱ्या सृष्टीचा, साऱ्या जीवांचा संभाळ करतो. त्या प्रभू परमात्म्याची इच्छा काय आहे ? त्याची आज्ञा काय आहे ? ती संसारात कशी कार्य करते हे कोणीही जाणत नाही. तो कोणाला महानता देईल हेही सांगता येत नाही. ॥४ ॥१ ॥१८ ॥

॥ गउडी बैरागणि महला १ ॥

हरणी होवा बनि बसा कंद मूल चुणि खाउ ॥
 गुर परसादी मेरा सहु मिलै वारि वारि हउ जाउ जीउ ॥१ ॥
 मै बनजारनि राम की ॥
 तेरा नामु वखरु वापारु जी ॥१ ॥ रहाउ ॥
 कोकिल होवा अंबि बसा सहजि सबद बीचारु ॥
 सहजि सुभाइ मेरा सहु मिलै दरसन रुपि अपारु ॥२ ॥
 मछुली होवा जलि बसा जीअ जंत सभि सारि ॥
 उरवारि पारि मेरा सहु वसै हउ मिलउगी बाह पसारि ॥३ ॥
 नागनि होवा धर वसा सबदु वसै भउ जाइ ॥
 नानक सदा सोहागणी जिन जोती जोति समाइ ॥४ ॥२ ॥१९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५७)

शब्दार्थ : हरणी – हरण; होवा – होऊन; बनि – वनात; चुणि – शोधून; सहु – पतिप्रभू; बनजारनि – स्त्री व्यापारी; वखरु – विक्रीचा माल, सौदा; अंबि – आमवृक्ष; दरसन – दर्शन; मछुली – मासोळी; सारि – संभाळ करणे; उरवारी

पार – सर्वत्र; नागनि – नागीण; धर – धरणी; भउ – भय; सोहागणी – सौभाग्यवती;

भावार्थ : हे प्रभो! जर मला हरिणीचा जन्म प्राप्त झाला तर वनात राहून मी तुझ्या नामरूपी गवताचा आहार करीन. तुझी भक्तिरूपी कंदमुळे वेचून खाईन. सतगुरुकृपेने मला माझा पति परमेश्वर भेटला, तर मी त्याच्यावर माझा जीव ओवाळून टाकीन. ॥१॥ हे प्रभो! मी राम नामाचा व्यापार करणारी व्यापारीण, तुझ्या नामाचा मी व्यापार करते. ॥१॥ रहाउ ॥ मी कोकिळा बनून आम्रवृक्षावर बसून प्रभुनामाचे चिंतन करून सहज अवस्थेत स्थिर राहिल्याने मला माझ्या सुंदर पतिपरमेश्वराचे दर्शन होऊन मी त्या अरूपपतिप्रभूशी स्वाभाविकपणे एकरूप होऊन जाईन. ॥२॥ जर मला मासोळीचा जन्म प्राप्त झाला तर मी प्रभुनामरूपी जळात विहार करीन. जो प्रभू परमात्मा सर्व जीवांचा संभाळ करतो त्याच्या चिंतनात रंगून जाईन. सर्वव्याप्त प्रभू पती मला भेटला, तर मी त्याला दोनही बाहू पसरून आर्लिंगन देऊन त्याच्यात एकरूप होऊन जाईन. ॥३॥ मला नागिणीचा जन्म प्राप्त झाल्यावर मी पृथ्वीच्या पोटात राहीन. माझ्या मनात प्रभुनामाचा वास असेल व त्यामुळे माझे संसाराविषयीचे भय दूर होईल. नानक सांगतात, ज्या जीवस्त्रीची आत्मज्योत, प्रभूच्या परमज्योतीत विलीन होऊन जाते, तिच स्त्री (जीव) सौभाग्यवती होय. ॥४॥ २॥ १९॥

गडडी पूरबी दीपकी महला १ ॥

१ ओअंकार सतिगुर प्रसादि ॥

ईश्वर एकच आहे तो ओंकार स्वरूप आहे. सतगुरू कृपेने तो प्राप्त होतो.

जै घरि कीरति आखीए करते का होइ बीचारो ॥

तितु घरि गावहु सोहिला सिवरहु सिरजणहारो ॥१॥

तुम गावहु मेरे निरभउ का सोहिला ॥

हउ वारी जाउ जितु सोहिलै सदा सुखु होइ ॥१॥ रहाउ ॥

नित नित जीअडे समालीअनि देखैगा देवणहारु ॥

तेरे दानै कीमति ना पवै तिसु दाते कवणु सुमारु ॥२॥

संबति साहा लिखिआ मिलि करि पावहु तेलु ॥

देहु सजण आसीसडीआ जिउ होवै साहिब सिउ मेलु ॥३॥

घरि घरि एहो पाहुचा सदडे नित पवनि ॥

सदणहारा सिमरीए नानक से दिह आवनि ॥४॥ १॥ २०॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५७)

शब्दार्थ : जै – ज्या; आखीए – सांगितली जाते, करते – कर्तापुरुष; तितु – त्या; सोहिला – मंगलगान; सिवरहु – स्मरण करा; जीअडे – जीवा; समालिअनि – संभाळ करून; देखैगा – पाहील; सुमारु – गणना, संबति – संवत; देहु – द्या; आसीसडीआ – आशीर्वाद; मेलु – मिलन; एहो – ह्याप्रमाणे; पाहुचा – आमंत्रण; सदडे – आमंत्रण; पवनी – येतात; सदणहरा – बोलाणे करणारा; से – ते; आवनि – येणार आहेत;

भावार्थ : हे जीवा! ज्या घरी प्रभू परमात्म्याचे गुणगान केले जाते, जेथे त्या कर्त्यापुरुषांच्या गुणांचा विचार केला जातो अशा घरी सतसंगात तू त्या सृजनकार प्रभू परमात्म्याचे स्तुति गीत गाऊन स्मरण कर. ॥१॥ तू त्या माझ्या निर्भय प्रभू परमात्म्याचे स्तुतिस्तोत्र गा, की ज्यामुळे तुला सदैव सुख प्राप्त होईल. अशा स्तुति गीतावर मी माझे प्राण ओवाळून टाकतो. ॥१॥ रहाउ ॥ जो प्रभू परमात्मा सर्व जीवांचा सदैव संभाळ करतो व त्यांना जे जे हवे ते ते देत असतो, त्याच्या

दिलेल्या दानाची किंमत करता येत नाही. त्याच्या दानाला पारावारही नाही, अंत नाही. ॥२॥ हे जीवरूपी नव यौवने! प्रभूमिलनाचा शुभमुहूर्त निश्चित झाला आहे. हे माझ्या सत्संगी सख्यानो मला प्रेमरूपी तेल, उटणे लावा व असा शुभ आशीर्वाद द्या की ज्यामुळे माझे माझ्या प्रभुपतीशी शुभमीलन होईल. ॥३॥ घरोघरी हे आमंत्रण (पतिप्रभूच्या घरी घेऊन जाण्याचे आमंत्रण) पोहोचले आहे. आपल्या घरी घेऊन जाण्याचा दिवस वेळ व सवंत निश्चित झाला आहे. असे मृत्यूचे आमंत्रण रोज घरोघरी पोहचत आहे. म्हणून आपल्या घरी घेऊन जाणाऱ्या (पती) प्रभू परमात्म्याचे नित्य स्मरण करा. नानक सांगतात आमची ही (मृत्यूची) वेळ जवळ येत आहे. जाण्याचे आमंत्रण देणाऱ्या पती प्रभूचे नित्य स्मरण करावे नानक सांगतात प्रत्येकाचे जीवनात ही मंगल घटका येणारच आहे. ॥४॥१॥२०॥

(टीप : ह्या पदात वर्णन केलीत प्रभूमिलनाची मंगलघटिका म्हणजे मृत्यूची घटका असा अर्थ आहे.)

रागु गउड़ी गुआरेरी महला ३, चउपदे

१ ओअंकार सतिगुर प्रसादि ॥

ईश्वर एकच आहे तो ओंकार स्वरूप आहे. सतगुरू कृपेने तो प्राप्त होतो.

गुरि मिलिऐ हरि मेला होई ॥ आपे मेलि मिलावै सोई ॥
मेरा प्रभु सभ बिधि आपे जाणै ॥ हुकमे मेले सबदि पछाणै ॥१॥
सतिगुर कै भइ भ्रमु भउ जाए ॥ भै राचै सच रंगि समाइ ॥१॥रहाउ ॥
गुरि मिलिऐ हरि मनि वसै सुभाइ ॥ मेरा प्रभु भारा कीमति नही पाइ ॥
सबदि सालाहै अंतु न पारावारु ॥ मेरा प्रभु बखसे बखसणहारु ॥२॥
गुरि मिलिऐ सभ मति बुधि होइ ॥ मनि निरमल वसै सचु सोइ ॥
साचि वसिऐ साची सभ कार ॥ ऊतम करणी सबद बीचार ॥३॥
गुर ते साची सेवा होइ ॥ गुरमुखि नामु पछाणै कोइ ॥
जीवै दाता देवणहारु ॥ नानक हरि नामे लगै पिआरु ॥४॥१॥२१॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १५७)

शब्दार्थ : मिलिऐ – मिळाल्यावर; विधि – मार्ग; राचै – लाभले; भारा – महान; सालाहै – स्तुती करणे; बखसे – क्षमा करतो; कार – कार्य, करमी – आचरण; जीवै – जागतो;

भावार्थ : सतगुरू भेटल्यावर, प्रभू परमात्मा प्राप्त होतो. प्रभू परमात्मा स्वतःच गुरूच्या माध्यमातून जीवास आपली भेट घडवतो. प्रभूमिलनाचे सर्व मार्ग परमात्मा स्वतः जाणतो. प्रभू परमात्मा आपल्या इच्छेनुसार जीवास प्राप्त होतो. अंतःकरणात उठणारा प्रभुनाद ही त्याला जाणण्याची खूण आहे. ॥१॥ सतगुरूच्या म्हणजेच प्रभू परमात्म्याविषयीच्या आदरयुक्त भीतीने बाकी सारी सांसारिक भये दूर होतात. भ्रम नष्ट होतात. प्रभू परमात्म्याच्या भयात लीन होऊन जीव सत्यरूप प्रभूप्रेमाच्या रंगात रंगून जातो. ॥१॥रहाउ ॥ सतगुरू प्राप्त झाल्याने स्वाभाविकपणे प्रभू परमात्मा हृदयात वास करतो. माझा प्रभू परमात्मा महान आहे. त्याचे मोल कोणीही करू शकत नाही. त्याची शब्दाने कितीही स्तुती केली तरी त्याचा पारावार लागत नाही. शब्द अपुरेच पडतात. माझा प्रभू क्षमाशील आहे, तो सर्व अपराधाची क्षमा करतो. ॥२॥ सतगुरू प्राप्त झाल्याने सर्वज्ञान प्राप्त होते. मन निर्मळ होते पवित्र होते, व मनात सत्यरूप प्रभू परमात्म्याचा वास होतो. जीवाच्या मनात प्रभू परमात्म्याचा वास झाला की सर्व व्यवहार प्रभुमय होतात. त्याचे आचरण उत्तम होते व तो सदैव प्रभुनामाचाच विचार करतो. ॥३॥ गुरू प्राप्त झाल्यानेच मानवी मन सत्यकार्य करतो. अशी समज कोणी एखाद्या गुरुमार्गी जीवास होते व तो नामास जाणू लागतो.

मग त्यास कळते की जीवाला जीवनाचे दान तो दानी प्रभूच देतो. नानक सांगतात, अशा जीवाच्या मनात प्रभुनामाविषयी प्रेम निर्माण होते. ॥४॥१॥२१॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ३ ॥

गुर ते गिआनु पाए जनु कोइ ॥ गुर ते बूझै सीझै सोइ ॥
गुर ते सहजु साचु बीचारु ॥ गुर ते पाए मुकति दुआरु ॥१॥
पूरै भागि मिलै गुरु आइ ॥ साचै सहजि साचि समाइ ॥१॥रहाउ ॥
गुरि मिलिऐ त्रिसना अगनि बुझाए ॥ गुर ते सांति वसै मनि आए ॥
गुर ते पतित पावन सुचि होई ॥ गुर ते सबदि मिलावा होइ ॥२॥
बाझु गुरु सभ भरमि भुलाई ॥ बिनु नावै बहुता दुखु पाई ॥
गुरमुखि होवै सु नामु धिआई ॥ दरसनि सचै सची पति होई ॥३॥
किस नो कहीऐ दाता इकु सोई ॥ किरपा करे सबदि मिलावा होई ॥
मिलि प्रीतम साचे गुण गावा ॥ नानक साचे साचि समावा ॥४॥२॥२२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५८)

शब्दार्थ : गिआनु – ज्ञान; बुझै – जाणतो; सिझै – सफल, यशस्वी; भागि – भाग्याने; सांति – शांती; मिलावा – मीलाप, मिलन; बाझु – विना, शिवाय; पति – पत, प्रतिष्ठा;

भावार्थ : कोणी विरळा जीव सतगुरूकडून ज्ञान प्राप्त करतो. जो सतगुरूकडून प्रभू परमात्म्याचे सत्यस्वरूप समजावून घेतो त्याचे जीवन सफल होते. सतगुरूकडून सहजावस्था व सत्याचा विचार प्राप्त होतो. सतगुरूकडून मुक्तीचा मार्ग प्राप्त होतो. ॥१॥ ज्याचे भाग्य पूर्ण होते त्यास सतगुरू भेटतो. तो सत्य मार्गाचे आचरण करतो व स्वाभाविकपणे सत्यस्वरूप परमात्म्याचे चरणी लीन होतो. एकरूप होतो ॥१॥रहाउ ॥ सतगुरू प्राप्त झाल्याने मोहमायेची तृष्णा व विषयविकारांचा अग्नी विझून जातो. सतगुरूच्या उपदेशाने मन शांत होते. सतगुरूच्या संगतीत राहिल्याने मन पवित्र व पावन व शुद्ध होते. सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या प्रभुनामामुळे जीवाचे प्रभू परमात्म्याशी मिलन होते. ॥२॥ सतगुरूविना बाकी सर्व जग मोहमायेच्या भ्रमाने भुलले आहे. प्रभुनामविहीन जीव खूप दुःख भोगतो. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करणारा सदैव प्रभुनामाचे स्मरण करतो. त्यास प्रभू परमात्म्याचे दर्शन प्राप्त होते. प्रभुरूपात लीन होऊन तो प्रभू दरबारी सन्मान प्राप्त करतो. ॥३॥ प्रभुनामाचे दान प्रभू परमात्म्याशिवाय मी अन्य कोणाकडे मागू? एक मात्र प्रभू परमात्माच दाता आहे. शब्द गुरूच्या कृपेने प्रभू परमात्म्याशी मिलन होते. नानक सांगतात, त्या प्रियतम प्रभू परमात्म्याशी मिलन व्हावे व मी सदैव त्या सत्यरूप प्रभू परमात्म्याचे गुणगान करावे व सदा अस्तित्वमान स्थिर असलेल्या प्रभुरूपात लीन होऊन जावे. ॥४॥२॥२२॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ३ ॥

सु थाउ सचु मनु निरमलु होइ ॥ सचि निवासु करे सचु सोइ ॥
सची बाणी जुग चारे जापै ॥ सभु किछु साचा आपे आपै ॥१॥
करमु होवै सतसंगि मिलाए ॥ हरि गुण गावै बैसि सु थाए ॥१॥रहाउ ॥
जलउ इह जिहवा दूजै भाइ ॥ हरि रसु न चाखै फीका आलाइ ॥
बिनु बूझे तनु मनु फीका होइ ॥ बिनु नावै दुखीआ चलिआ रोइ ॥२॥

खंड २ [१९]

रसना हरि रसु चाखिआ सहजि सुभाइ ॥ गुर किरपा ते सचि समाइ ॥
साचे राती गुर सबदु वीचार ॥ अंग्रित पीवै निरमल धार ॥३॥
नामि समावै जो भाडा होई ॥ ऊंधै भांडै टिकै न कोइ ॥
गुर सबदी मनि नामि निवासु ॥ नानक सचु भांडा जिसु सबद पिआस ॥४॥३॥२३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५८)

शब्दार्थ : थाउ – स्थान; सु – ते; जापै – स्मरण करतात; करमु – कृपा; जलउ – जळून जावे; चाखै – चव घेणे, चाखणे; फीका – व्यर्थ, अपूर्ण; आलाइ – सांगते; रसना – जीभ; राती – रत झाली, रंगून गेली; भाडा – हृदये; उंधै – उलटे; भांडे – भांडी

भावार्थ : जेथे मन निर्मळ होते ते स्थान सत्य आहे. (असे ठिकाण म्हणजे सतसंग) अशा ठिकाणी मन सत्यात वास करते. व जीव सत्यरूप होतो. सत्यरूप प्रभुनामाचा जप केल्याने जीव चारही युगात सुप्रसिद्ध होतो. त्यास हे ज्ञान प्राप्त होते की सर्वत्र प्रभू परमात्मा भरून राहिला आहे. ॥१॥ ज्या जीवावर प्रभू परमात्म्याची कृपा होते, त्यास तो प्रभू सत्संगाची प्राप्ती करून देतो. तेथे बसून जीव प्रभू परमात्म्याचे गुणगान करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ हे प्रभो! प्रभुनामाशिवाय अन्य रसात रमलेली जीभ जळून जावो. जर जिव्हा प्रभुनामाशिवाय अन्या शब्दांचे उच्चारण करील तरी ती सारी व्यर्थ बडबड ठरेल. प्रभुनामाशिवाय प्रभू परमात्म्याचे ज्ञान झाल्याशिवाय तन, मन, जीवन अपूर्ण होय. प्रभुनामाशिवाय जीव दुःखी होऊन ह्या जगातून निघून जाईल. ॥२॥ ज्याच्या जिव्हेने प्रभुनामरसाची चव घेतली आहे, तो जीव आपल्या मूळ स्वरूपात सहजावस्थेत स्थिर होतो. सतगुरूकृपेने तो सत्यरूप परमात्म्यात सामावून जातो. एकरूप होऊन जातो. तो सत्यरूपात रंगून जाऊन प्रभु नामाचे मनन, चिंतन करतो व सदैव प्रभूनामरूपी अमृत रसाचे प्राशन करून आत्मानंदात लीन होतो. ॥३॥ जो प्रभूनामाशी एकरूप झाला त्याचे हृदय शुद्ध पवित्र होते. ज्याचे हृदय प्रभूनामाविहीन असते ते सदैव रिकामेच राहते त्यात कोणताही सतगुण वास करत नाही. त्याचे शब्द गुरूच्या माध्यमातून मनात प्रभुनामाचा वास होतो. नानक सांगतात, सत हृदयात सदैव प्रभुनामाची ओढ लागलेली असते. ॥४॥३॥२३॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ३ ॥

इकि गावत रहे मनि सादु न पाइ ॥ हउमै विचि गावहि बिरथा जाइ ॥
गावणि गावहि जिन नाम पिआरु ॥ साची बाणी सबद बीचारु ॥१॥
गावत रहै जे सतिगुर भावै ॥ मनु तनु राता नामि सुहावै ॥१॥ रहाउ ॥
इकि गावहि इकि भगति करेहि ॥ नामु न पावहि बिनु असनेह ॥
सची भगति गुर सबद पिआरि ॥ अपना पिरु राखिआ सदा उरि धारि ॥२॥
भगति करहि मूरख आपु जणावहि ॥ नचि नचि टपहि बहुतु दुखु पावहि ॥
नचिए टपिए भगति न होइ ॥ सबदि मरै भगति पाए जनु सोइ ॥३॥
भगति वछलु भगति कराए सोइ ॥ सची भगति विचहु आपु खोइ ॥
मेरा प्रभु साचा सभ बिधि जाणै ॥ नानक बखसे नामु पछाणै ॥४॥४॥२४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५८)

शब्दार्थ : इकि – काही; सादु – स्वाद, आनंद; गावणि – स्तुति गीते; भावै – आवडतात; राता – रंगून गेले; सुहावा

– शोभिवंत; असनेह – स्नेह, प्रेम; पिआरि – प्रिय; पिरु – प्रियकर; उरिधारि – हृदयात धारण करतात; जणावहि – दाखवतात; टपहि – उड्या मारणे, अंगविक्षेप करणे; भगति वछलु – भक्तवत्सल; बखसे – कृपा करतो;

भावार्थ : काही लोक प्रभू परमात्म्याचे गुणगान करतात. पण त्यांना त्या पासून आनंद प्राप्त होत नाही. कारण त्यांचा अहंकार जागृत असतो. अहंकारात राहून केलेले प्रभू परमात्म्याचे गुणगान नेहमी वायाच जाते. प्रभूचे गुणगान करणारे तेच खरे भक्त ज्यांच्या मनात प्रभुनामाविषयी प्रेम आहे, जे प्रभुनामाचे सतत मनन-चिंतन करतात. ॥१॥ जे प्रभू परमात्म्यास आवडतात तेच प्रभूचे गुणगान करतात. ज्याने सतगुरुचे प्रेम सपादन केले तो तन मनाने प्रभु नामात रंगून जातो व त्यामुळे त्याचे जीवन आनंददायी, सुखमय व शोभायमान होते. ॥१॥ रहाउ ॥ काही लोक प्रभू परमात्म्याची स्तुतिगीते गातात. काही अन्य प्रकारे प्रभू परमात्म्याची भक्ती करतात. पण प्रभू परमात्म्याविषयी खरेखुरे प्रेम मनात उत्पन्न झाल्याशिवाय प्रभुनामाची प्राप्ती होत नाही. ते खरे भक्त होत की जे शब्दगुरुच्या माध्यमाने प्रभू परमात्म्याशी प्रेमाचे नाते जोडतात व आपल्या प्रियकरास (प्रभू परमात्म्यास) आपल्या हृदयात धारण करतात. ॥२॥ मूर्ख लोक भक्तीचा देखावा करून आपले मोठेपण जगापुढे दाखवत असतात. नाचतात, उड्या मारतात, अंगविक्षेप करतात, पण यातून ते दुःखच प्राप्त करतात. पण असल्या नाचण्या बिचण्याने खरी भक्ती होत नाही. जे प्रभुनामाने आपल्या मनातील अहंकारादी विकारांना मारून टाकतात. त्यांनाच खरी भक्ती प्राप्त होते. ॥३॥ तो भक्तवत्सल प्रभू स्वतः आपली भक्ती खऱ्या भक्तांकडून करून घेतो व असा भक्त आपल्या भक्तीच्या बळावर आपल्या मनातील अहंकार नष्ट करून टाकतो. नानक सांगतात, माझा प्रभू परमात्मा सर्व काही जाणतो व तोच योग्य व्यक्तीस कृपापूर्वक नामाचे दान देतो. ॥४॥ ॥४॥ ॥२४॥

॥ गउडी गुआरेरी महला ३ ॥

मनु मारे धातु मरि जाइ ॥ बिनु मूए कैसे हरि पाइ ॥
मनु मरै दारू जाणै कोई ॥ मनु सबदि मरै बूझै जनु सोई ॥१॥
जिस नो बखसे दे वडिआई ॥ गुर परसादि हरि वसै मनि आई ॥१॥ रहाउ ॥
गुरमुखि करणी कार कमावै ॥ ता इसु मन की सोझी पावै ॥
मनु मै मतु मैगल मिकदारा ॥ गुरु अंकसु मारि जीवालणहारा ॥२॥
मनु असाधु साधै जनु कोई ॥ अचरु चरै ता निरमलु होइ ॥
गुरमुखि इहु मनु लइआ सवारि ॥ हउमै विचहु तजे विकार ॥३॥
जो धुरि राखिअनु, मेलि मिलाइ ॥ कदे न बिछुइहि सबदि समाइ ॥
आपणी कला आपे ही जाणै ॥ नानक गुरमुखि नामु पछाणै ॥४॥ ॥५॥ ॥२५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५९)

शब्दार्थ : मनु मारे – मनाला ताब्यात ठेवतो; धातु – मूळ; मरिजाइ – थांबते; दारू – औषध; बूझै – जाणतो; करणी – शुभकार्य; कार – कार्य करणे; सोझी – ज्ञान; मै मतु – नशेत, मद्याप्रमाणे; मैगल – हत्ती; मिकदारा – समान, सारखा; अंकसु – अंकुश; जीवालणहारा – जीवन देणारा; असाधु – असाध्य; साधै – साध्य; अचरु – न खाणारी, स्थिर, चरै – खाणारी; तजे – त्यागले; धुरि – पूर्वीपासून; राखिअनु – रक्षण केले; बिछुइहि – दूर होणे, विभक्त होणे;
भावार्थ : मन ताब्यात ठेवले की मनाचे संकल्प-विकल्प थांबतात. मनाला ताब्यात ठेवल्याशिवाय प्रभुप्राप्ती कशी होणार ? मन ताब्यात ठेवण्याची युक्ती ज्यास प्राप्त झाली त्याला हे समजून येते की शब्दगुरुच्या माध्यमातूनच, प्रभुनामाच्या स्मरणानेच

मनाला नियंत्रणात ठेवता येते. ॥१॥ ज्याला प्रभू परमात्म्याने स्वतः कृपावंत होऊन मोठेपण दिले, त्याच्या मनात सतगुरुकृपेने प्रभू परमात्मा वास करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ जो सतगुरुच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करतो, त्याला मनाच्या स्वरूपाचे ज्ञान होते. मन हे दारू पिऊन मस्त झालेल्या हत्ती प्रमाणे आपल्याच अहंकारातच मग्न होऊन राहते. पण सतगुरु प्रभुनामाचा अंकुशाचा मार देऊन त्याला वठणीवर आणतो. ॥२॥ वास्तविक मन हे असाध्य आहे. क्वचित कोणी व्यक्ती मनाला ताब्यात ठेवतो. अचल मन स्थिर केल्याने मन निर्मल होते. सतगुरुच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केल्याने मन ताळ्यावर आणता येते. मनातील अहंकारादी विकारांचा त्याग करता येतो. ॥३॥ ज्याला प्रभू परमात्म्याने आधीच विषयविकारांपासून दूर ठेवले व आपल्याशी एकरूप करून घेतले तो कधीही प्रभू परमात्म्यापासून दूर जात नाही. तो प्रभुनामाशी एकरूप होऊन राहतो. हे प्रभो! तुझी अपार शक्ती तूच जाणतोस. नानक सांगतात, सतगुरुच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून प्रभुनामाचे ज्ञान प्राप्त होते. ॥४॥ ५॥ २५॥

॥ गडडी गुआरेरी महल ३ ॥

हउमै विचि सभु जगु बउराना ॥ दूजै भाइ भरमि भुलाना ॥
 बहु चिंता चितवै आपु न पछाना ॥ धंधा करतिआ अनदिनु विहाना ॥१॥
 हिरदै रामु रमहु मेरे भाई ॥ गुरुमुखि रसना हरि रसन रसाई ॥१॥ रहाउ ॥
 गुरुमुखि हिरदै जिनि रामु पछाता ॥ जगजीवनु सेवि जुग चारे जाता ॥
 हउमै मारि गुर सबदि पछाता ॥ क्रिपा करे प्रभु करम बिधाता ॥२॥
 से जन सचे जो गुर सबदि मिलाए ॥ धावत वरजे ठाकि रहाए ॥
 नामु नव निधि गुर ते पाए ॥ हरि किरपा ते हरि वसै मनि आए ॥३॥
 राम राम करतिआ सुखु सांति सरीर ॥ अंतरि वसै न लागै जम पीर ॥
 आपे साहिबु आपि वजीर ॥ नानक सेवि सदा हरि गुणी गहीर ॥४॥ ६॥ २६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५९)

शब्दार्थ : बउराना – वेडा झाला; दुजै – द्वैत; चितवै – विचार करणे; आपु – आत्मरूपास; करतिया – करताना; विहाना – व्यतीत होते; जिनि – ज्याने; धावत – धावणाऱ्या, चंचल; पीर – पीडा; वरजे – रोखणे.

भावार्थ : सारे जग अहंकाराने वेडे झाले आहे. द्वैतभावाने भ्रमात भुलले आहे. स्वतःच्या सत्यस्वरूपास न ओळखल्याने अनेक सांसारिक चिंतेने जीव पिडला गेला आहे. संसारातील व्यवहारातच तो रात्रंदिवस गुंतून पडला आहे. (त्यामुळे प्रभू परमात्म्याचे स्मरण करण्यास त्याला वेळच नाही.) ॥१॥ बंधू, हृदयस्थ रामात थोडावेळ तरी रममाण हो. सतगुरुच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून मुखावाटे प्रभू परमात्म्याच्या नामाने आपली वाणी गोड कर. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्या जीवाने सतगुरूला शरण जाऊन हृदयस्थ रामास ओळखले तो जगजीवन प्रभू परमात्म्याची सेवा करून चारही युगात विख्यात होतो. ज्याच्यावर त्या कर्मविधात्याने कृपा केली, त्याने आपला अहंकार नष्ट करून सतगुरुद्वारा शब्दब्रह्मास ओळखले. ॥२॥ तेच खरे सतपुरुष जे शब्दगुरुच्या माध्यमातून प्रभू परमात्म्याशी एकरूप झाले. त्यांनी आपले इतस्ततः धावणारे मन स्थिर केले. ज्यांनी सतगुरुकडून नामरूपी नऊ निधी प्राप्त केले, प्रभू परमात्म्याच्या कृपेने त्यांच्या अंतःकरणात हरीचा वास होतो. ॥३॥ रामनामाच्या उच्चाराने शरीर शांत व सुखी होते. प्रभू परमात्मा अंतःकरणात वसत असल्याने यमाची पीडा लागत नाही. प्रभू परमात्मा समस्त सृष्टीचा स्वामी आहे व सृष्टीचा संभाळ करणारा राजाही तोच व वजीरही तोच आहे. नानक सांगतात, त्या गुणसागर प्रभू परमात्म्याची सदैव सेवा करावी. ॥४॥ ६॥ २६॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ३ ॥

सो किउ विसरै जिस के जीअ पराना ॥
सो किउ विसरै सभ माहि समाना ॥
जितु सेविए दरगह पति परवाना ॥१ ॥
हरि के नाम विटहु बलि जाउ ॥
तूं विसरहि तदि ही मरि जाउ ॥१ ॥ रहाउ ॥
तिन तूं विसरहि जि तुधु आपि भुलाए ॥
तिन तूं विसरहि जि दूजै भाए ॥
मनमुख अगिआनी जोनी पाए ॥२ ॥
जिन इक मनि तुठा से सतिगुर सेवा लाए ॥
जिन इक मनि तुठा तिन हरि मंनि वसाए ॥
गुरमती हरि नामि समाए ॥३ ॥
जिना पोतै पुंनु से गिआन बीचारी ॥
जिना पोतै पुंनु तिन हउमै मारी ॥

नानक जो नामि रते तिन कउ बलिहारी ॥४ ॥७ ॥२७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५९)

शब्दार्थ : सो – तो; किउ – का; विसरे – विसरतोस; दरगह – प्रभूचा दरबार; परवाना – स्वीकृत, मान्य; विटहु – वर; तदि – त्या वेळी, तेव्हा; तुधु – तुला, माणसाला; जोनी – योनी; तुठा – प्रसन्न, संतुष्ट; पोतै – नशिबात, भाग्यात; पुंनु – पुण्य.

भावार्थ : हे बंधू! ज्या प्रभू परमात्म्याचे तुला हे तुझे शरीर दिले, प्राण दिला, त्याला कसा काय विसरलास? जो सर्वत्र सामावलेला आहे. त्या प्रभू परमात्म्यास का बरं विसरलास? ज्याची सेवा केल्याने प्रभू दरबारात सन्मानपूर्वक स्थान प्राप्त होते. त्या प्रभू परमात्म्यास का विसरलास? ॥१ ॥ मी प्रभुनामावर माझा प्राण समर्पित करतो जर मी तुला विसरलो तर माझा आध्यात्मिक मृत्यू होईल. ॥१ ॥ रहाउ ॥ तेच लोक तुला विसरतात ज्यांना तू स्वतःच विसरण्याची बुद्धी देतोस. जे द्वैतात रममाण झाले तेच तुला विसरतात. असे स्वेच्छाचारी अज्ञानी जीव परत परत जन्म घेतात. ॥२ ॥ ज्यांच्यावर प्रभू परमात्मा प्रसन्न होतो त्यांना तो सतगुरूच्या सेवेस लावतो व त्यांच्या मनात प्रभू परमात्मा स्वयं वास करतो. असे लोक सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून प्रभुनामाशी एकरूप होतात. ॥३ ॥ ज्यांच्या भाग्यात तसे लिहिले असेल त्यांना त्यांच्या पुण्याईने ज्ञान प्राप्त होते व ते प्रभुचिंतनात निमग्न होतात. ज्यांच्या भाग्यात पुण्य आहे, ते आपल्या मनातील अहंकार नष्ट करून आपले मन प्रभुनामात विलीन करतात. नानक सांगतात, जे प्रभू परमात्म्याच्या नामाशी एकरूप झाले, प्रभुनामात रंगून गेले त्यांच्यावर मी माझे प्राण ओवाळून टाकतो. ॥४ ॥७ ॥२७ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ३ ॥

तूं अकथु किउ कथिआ जाहि ॥
गुर सबदु मारणु मन माहि समाहि ॥
तेरे गुण अनेक कीमति नह पाहि ॥१ ॥

खंड २ [२३]

जिस की बाणी तिसु माहि समाणी ॥
 तेरी अकथ कथा गुर सबदि वखाणी ॥१॥ रहाउ ॥
 जह सतिगुरु तह सतसंगति बणाई ॥
 जह सतिगुरु सहजे हरि गुण गाई ॥
 जह सतिगुरु तहा हउमै सबदि जलाई ॥२॥
 गुरमुखि सेवा महली थाउ पाए ॥
 गुरमुखि अंतरि हरि नामु वसाए ॥
 गुरमुखि भगति हरि नामि समाए ॥३॥
 आपे दाति करे दातारु ॥
 पूरे सतिगुर सिउ लगै पिआरु ॥
 नानक नामि रते तिन कउ जैकारु ॥४॥८॥२८॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६०)

शब्दार्थ : अकथु – अवर्णनीय; मारणु – ज्यात सर्व पदार्थ विरघळून जातात अशी औषधी वनस्पती; नह – नाही; जह – जेथे; तह – तेथे; बणाई – बनते, होते; सहजे – सहजपणे; पूरे – पूर्ण; जौकारु – जयजयकार.

भावार्थ : हे प्रभो ! तू अवर्णनीय आहेस. तुझे वर्णन कोणीही करू शकत नाही. सतगुरूचा उपदेश हे सर्व विकार नष्ट करणारे औषध आहे. ज्याने, त्या औषधीने आपल्या मनातील विषयविकार विरघळवून नष्ट केले तो प्रभुनामाशी एकरूप होऊन गेला आहे. हे प्रभो ! तुझे गुण अनंत आहेत. त्याची किंमत करणे अशक्य आहे. ॥१॥ हे प्रभो ! तुझे गुणवर्णन तुझ्यातच सामाऊन झाले आहे. केवळ सतगुरूच तुझे अवर्णनीय गुण शब्दरूपात व्यक्त करू शकतो. ॥१॥ रहाउ ॥ जेथे सतगुरू तेथे सत्संग. जेथे सतगुरू तेथे सहजच प्रभू परमात्म्याचे गुणगान गायले जाते. जेथे सतगुरू तेथे त्याने दिलेल्या प्रभुनामाने मनातील अहंकार जळून जातो. ॥२॥ सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून जो प्रभू परमात्म्याची सेवा करतो त्यास प्रभूच्या घरी स्थान प्राप्त होते. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करणाऱ्याच्या मनात प्रभू परमात्मा वास करतो. सतगुरूच्या उपदेशाचे आचरण करून प्रभुभक्ती केल्याने जीव प्रभू परमात्म्याशी एकरूप होतो. ॥३॥ हे दानी प्रभू ! तू ज्यास नाम दान देतोस तो पूर्ण गुरूवर प्रेम करतो. नानक सांगतात, जो प्रभुनामात रंगून जातो त्याचा सदैव जयजयकार होतो. ॥४॥८॥२८॥

॥ गउडी गुआरेरी महल ३ ॥

एकसु ते सभि रूप हहि रंगा ॥
 पउणु पाणी बैसंतरु सभि सहलंगा ॥
 भिन भिन वेखै हरिप्रभु रंगा ॥१॥
 एकु अचरजु एको है सोई ॥
 गुरमुखि वीचारे विरला कोई ॥१॥ रहाउ ॥
 सहजि भवै प्रभु सभनी थाई ॥
 कहा गुपतु प्रगटु, प्रभि बणत बणाई ॥
 आपे सुतिआ देइ जगाई ॥२॥
 तिस की कीमति किनै न होई ॥

खंड २ [२४]

कहि कहि कथनु कहै सभु कोई ॥
 गुर सबदि समावै बूझै हरि सोई ॥३॥
 सुणि सुणि वेखै सबदि मिलाए ॥
 वडी वडिआई गुर सेवा ते पाए ॥
 नानक नामि रते हरिनामि समाए ॥४॥९॥२९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६०)

शब्दार्थ : एकसु – एकापासून; हहि – झाले; बैसंतरु – अग्नी; सहलंगगा – संलग्न; बेखै – दिसतात; अचरजु – आश्चर्य; बाणत बणाई – रचना केली; सुतिआ – झोपलेला; जगाइ – जागे करतो; बूझै – जाणतो; वडी – मोठे; वडिआइ – मोठेपणा;

भावार्थ : त्या एकमेव परब्रह्मापासून नाना रूपे, नाना रंग निर्माण झाले. वारा, पाणी, अग्नी भिन्न भिन्न दिसत असले तरी ते प्रभू परमात्म्याच्या रंगाने एकमेकाशी संलग्न झालेले आहेत. प्रभू परमात्मा त्यानेच निर्माण केलेल्या ह्या विविध रंगांनी नटलेल्या सृष्टीचा सांभाळ करतो. ॥१॥ काय आश्चर्य आहे पाहा सर्वत्र तो एक आणि एकच प्रभू परमात्मा भरून राहिला असूनही फार थोड्या लोकांना सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केल्यानेच हे समजते. ॥१॥ रहाउ ॥ तो प्रभू परमात्मा सहज भावाने सर्व जीवांचे ठायी वास करतो. कधी तो गुप्तरूपाने तर कधी प्रगटरूपाने वास करतो. त्यानेच तशी रचना केली आहे. हे प्रभो! मोहमायेत निद्रिस्त झालेल्या जीवांना तूच जागृत करतोस. ॥२॥ वेगवेगळे लोक निरनिराळ्या शब्दात तुझे वर्णन करतात पण तुझे खरे मोल कोणीही जाणत नाही. जो सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या प्रभुनामाशी एकरूप झाला त्यासच प्रभू परमात्म्याच्या खऱ्या स्वरूपाचे ज्ञान प्राप्त होते. ॥३॥ तो प्रभू परमात्मा सर्वांचे सर्व काही ऐकतो, सर्वांचा सांभाळ करतो व त्यांना गुरुद्वारा शब्दरूपात विलीन करतो. नानक सांगतात, सतगुरूच्या सेवेने जीवास महानता प्राप्त होते. असा जीव प्रभुनामात रंगून जाऊन प्रभुरूपात सामावून जातो. ॥४॥९॥२९॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ३ ॥

मनमुखि सूता माइआ मोहि पिआरि ॥
 गुरमुखि जागे गुण गिआन बीचारि ॥
 से जन जागे जिन नाम पिआरि ॥१॥
 सहजे जागै सवै न कोई ॥ पूरे गुर ते बूझै जनु कोई ॥१॥ रहाउ ॥
 असंतु अनाड़ी कदे न बूझै ॥
 कथनी करे तै माइआ नालि लूझै ॥
 अंधु अगिआनी कदे न सीझै ॥२॥
 इसु जुग महि राम नामि निसतारा ॥
 विरला को पाए गुर सबदि वीचारा ॥
 आपि तरै सगले कुल उधारा ॥३॥
 इसु कलिजुग महि करम धरमु न कोई ॥
 कली का जनमु चंडाल कै घरि होई ॥
 नानक नाम बिना को मुकति न होई ॥४॥१०॥३०॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६०)

खंड २ [२५]

शब्दार्थ : सूता – झोपलेला; सवै – झोपणे; असंतु – दुर्जन; कदे – कधी; नालि – सह; लुझै – झगडतो; सीझै – यशस्वी; निसतारा – सुटका; आपि – आपण स्वतः; सगले – सगळे; इसु – ह्या; करम धरम – कर्मधर्म; जनमु – जन्म; को – कोणीही.

भावार्थ : स्वेच्छाचारी मनुष्य मोहमायेत विषयविकारात झोपून राहतो. त्याला मोहमायाच प्रिय वाटते. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करणारा सदैव मोहमायेपासून सावध राहतो. जागृत राहतो व प्रभूच्या गुणांचे मनन-चिंतन करतो. ज्यांना प्रभुनाम प्रिय आहे तेच आत्मिकदृष्ट्या जागृत आहेत. ॥१॥ क्वचित एखादा जीव सहजावस्था प्राप्त करून आत्मिक दृष्ट्या जागृत राहतो तो कधीही मोहमायेत झोपी जात नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ दुर्जन, दुराचारी, अडाणी माणूस प्रभू परमात्म्यास जाणू शकत नाही. तो प्रभू परमात्म्याविषयी खूप गप्पा मारील पण मोहमायेत अडकून भौतिक सुखासाठी झगडत राहील. असा मोहमायेने अंधळा झालेला अज्ञानी जीव जीवनात कधीच यशस्वी होत नाही. ॥२॥ ह्या जगात राम नामाच्या साहाय्यानेच संसार सागरातून पार होता येते. कोणी विरळा जीव सतगुरूकडून प्रभुनाम प्राप्त करून स्वतः भवसागर तरून जातो आणि स्वतः बरोबरच संपूर्ण कुळालाही तारून नेतो. ॥३॥ ह्या कलियुगात कोणतेही कर्मकांड, कोणतेही धार्मिक काम उपयोगी पडत नाही. कारण कलीचा जन्मच चांडाळापोटी झाला आहे. त्यामुळे कलियुगात सर्वत्र दुराचारच माजेल. पण नानक सांगतात, कलियुगात प्रभुनामाशिवाय मुक्ती प्राप्त होत नाही. ॥४॥ १० ॥ ३० ॥

॥ गडडी महला ३ गुआरेरी ॥

सचा अमरु सचा पातिसाहु ॥
मनि साचै राते हरि वेपरवाहु ॥
सचै महलि सचि नामि समाहु ॥१॥
सुणि मन मेरे सबदु वीचारि ॥
राम जपहु भवजलु उतरहु पारि ॥१॥ रहाउ ॥
भरमे आवै भरमे जाई ॥
इहु जगु जनमिआ दूजै भाइ ॥
मनमुखि न चेतै आवै जाइ ॥२॥
आपि भुला कि प्रभि आपि भुलाइआ ॥
इहु जीउ विडाणी चाकरी लाइआ ॥
महा दुखु खटे बिरथा जनमु गवाइआ ॥३॥
किरपा करि सतिगुरू मिलाए ॥
एको नामु चेतै विचहु भरमु चुकाए ॥
नानक नामु जपे नाउ नउ निधि पाए ॥४॥ ११ ॥ ३१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६१)

शब्दार्थ : भवजलु – भवसागर; चेतै – चिंतन करणे; भुला – भुलला; भुलाइला – भुलवला गेला; विडाणी – परका; चाकरि – दास्य; खटे – प्राप्त करतो.

भावार्थ : सदैव अस्तित्वमान व स्थिर असणारा प्रभू परमात्मा विश्वाचा सम्राट आहे. त्याचा हुकूम अटळ आहे. ज्याचे मन त्या सत्यरूप प्रभू परमात्म्यात रंगून गेले तो त्या निश्चित प्रभू परमात्म्यात लीन होऊन जातो व सत्य नामात लीन होऊन प्रभू

परमात्म्याच्या घरी वास करतो. ॥१॥ हे माझ्या मना ! तू प्रभुनामाचे श्रवण कर. प्रभुनामाचे चिंतन कर. रामाचे स्मरण करून हा भवसागर पार कर. ॥१॥ रहाउ ॥ हा जीव मोहमायेमुळे जगात जन्म घेतो व मोहमायेच्या भ्रमात भरकटून मरून जातो. ह्या प्रमाणे जन्ममरणाच्या चक्रात गुंतून पडतो. हे जगत द्वैतभावामुळे निर्माण झाले आहे. स्वेच्छाचारी जीव प्रभुनामाचे चिंतन न केल्याने जन्ममरणाच्या चक्रात फिरत राहतो. ॥२॥ हा जीव स्वतःच मोहमायेत भुलला आहे कारण प्रभू परमात्म्यानेच त्यास मोहमायेची भूल पाडली आहे. हा जीव प्रभू परमात्म्यास विसरून दुसऱ्याचे दास्य करतो आहे. त्यामुळे त्यास दुःखच प्राप्त झाले आहे व त्याने आपला जन्म वाया घालवला आहे. ॥३॥ प्रभू परमात्म्याच्या कृपेने जीवास सतगुरू प्राप्त होतो. असा जीव त्या एकमेव प्रभू परमात्म्याचे चिंतन करून मोहमायेच्या भ्रमापासून स्वतःचे रक्षण करतो. नानक सांगतात, जे प्रभुनामाचा जप करतात त्यांना नामरूपी नऊ निधी प्राप्त होतात. ॥४॥ ११ ॥ ३१ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ३ ॥

जिना गुरमुखि धिआइआ तिन पूछउ जाइ ॥ गुर सेवा ते मनु पतीआइ ॥

से धनवंत हरि नामु कमाइ ॥ पूरे गुर ते सोझी पाइ ॥१॥

हरि हरि नामु जपहु मेरे भाई ॥ गुरमुखि सेवा हरि घाल थाइ पाई ॥१॥ रहाउ ॥

आपु पछाणै मनु निरमलु होइ ॥ जीवन मुकति हरि पावै सोइ ॥

हरि गुण गावै मति ऊतम होइ ॥ सहजे सहजि समावै सोई ॥२॥

दूजै भाइ न सेविआ जाइ ॥ हउमै माइआ महा बिखु खाइ ॥

पुति कुटंबि ग्रिहि मोहिआ माइ ॥ मनमुखि अंधा आवै जाइ ॥३॥

हरि हरि नामु देवै जनु सोइ ॥ अनदिनु भगति गुर सबदी होइ ॥

गुरमति विरला बूझै कोइ ॥ नानक नामि समावै सोइ ॥४॥ १२ ॥ ३२ ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १६१)

भावार्थ : ज्याने सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून प्रभू परमात्म्याचे स्मरण केले तो हेच सांगेल की सतगुरूची सेवा केल्यानेच मन संतुष्ट होते, प्रसन्न होते. ज्यांनी हरिनाम प्राप्त केले तेच खरे धनवान. पूर्ण गुरूकडूनच प्रभुनामाचे ज्ञान प्राप्त होते. ॥१॥ हे माझ्या मना ! तू सदैव हरिनामाचा जप कर. सतगुरूने सांगितल्याप्रमाणे प्रभू परमात्म्याची सेवा केली, तर त्या सेवेचा प्रभू परमात्मा स्वीकार करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्याने आपले मूळ स्वरूप जाणले त्याचे मन निर्मळ होते. असा जीवनमुक्त जीव प्रभू परमात्म्यास प्राप्त करतो. जो प्रभू परमात्म्याचे गुणगान करतो त्याची बुद्धी उत्तम होते व तो सहजावस्था प्राप्त करून प्रभुरूपात लीन होतो. ॥२॥ मनात द्वैतभाव ठेवून प्रभुसेवा करता येत नाही. असा मनुष्य अहंकाररूपी महाविष खाऊन आत्मिक मरण मरतो. मुलेबाळे, पत्नी, घरदार ह्या मोहात तो अडकून पडतो. मोहमायेत फसून जीव स्वेच्छाचारी बनून जन्ममरणाच्या चक्रात फिरत राहतो. ॥३॥ तो प्रभू परमात्मा स्वतः आपल्या सेवकाला हरिनामाचे दान देतो. मग असा सेवक सदैव शब्दगुरूच्या माध्यमातून प्रभूची भक्ती करतो. गुरूच्या उपदेशाने काही थोडे लोक प्रभू परमात्म्याचे ज्ञान प्राप्त करतात. नानक सांगतात, असा मनुष्य प्रभु नामात लीन होऊन जातो. ॥४॥ १२ ॥ ३२ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ३ ॥

गुर सेवा जुग चारे होई ॥ पूरा जनु कार कमावै कोई ॥

अखुट्टु नाम धनु हरि तोटि न होई ॥ ऐथै सदा सुखु दरि सोभा होई ॥१॥

ए मन मेरे भरमु न कीजै ॥ गुरमुखि सेवा अंग्रित रसु पीजै ॥१॥ रहाउ ॥

सतिगुरु सेवहि से महा पुरख संसारे ॥ आपि उधरे कुल सगल निसतारे ॥
हरि का नामु रखहि उर धारे ॥ नामि रते भउजल उतरहि पारे ॥२ ॥
सतिगुरु सेवहि सदा मनि दासा ॥ हउमै मारि कमलु परगासा ॥
अनहदु वाजै निजघरि वासा ॥ नामि रते घर माहि उदासा ॥३ ॥
सतिगुरु सेवहि तिन की सची बाणी ॥ जुगु जुगु भगती आखि वखाणी ॥
अनदिनु जपहि हरि सांगपाणी ॥ नानक नामि रते निहकेवल निरबाणी ॥४ ॥१३ ॥३३ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६१)

शब्दार्थ : पूरा – पूर्ण; कार – सेवा, कार्य; जनु – सेवक; अखुट – अक्षय, न संपणारा; तोटि – तोटा, नुकसान; ऐथै – येथे; दरि – प्रभू दरबार; भरमु – भ्रम; पीजै – प्राशन कर; उरधारे – हृदयात; धारण कर; आपि – आपण स्वतः; कमलु – हृदयकमल; परगासा – उमलते, विकसते; अनहदु – अनाहत नाद; घर – गृहस्थ धर्मात; तिन – त्यांची; जुगु – युगात; निहकेवल – निलिप्त, निर्मळ, निष्कलंक; निरबाणी – मुक्त, वासनारहित.

भावार्थ : प्रभुरूपी गुरुची सेवा करावी हा चारही युगात चालत आलेला नियम आहे. एखादा पूर्ण सेवकच ह्या प्रमाणे कार्य करतो. असा सेवकच प्रभुनामरूपी अक्षय धन प्राप्त करतो. हे धन असे आहे, की जे कधीही संपत नाही. असा पूर्ण सेवक इहलोकात सुख प्राप्त करतो तर परलोकात प्रभू दरबारात सन्मान प्राप्त करतो. ॥१ ॥ हे माझ्या मना ! तू मोहमायेच्या भ्रमात अडकू नकोस. सतगुरुच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून सेवाद्वारा नामामृतरसाचे प्राशन कर. ॥१ ॥ रहाउ ॥ जे सेवक सतगुरुची सेवा करतात ते ह्या जगात महापुरुष म्हणून ओळखले जातात. ते स्वतःचा उद्धार करून तर घेतातच पण आपल्या संपूर्ण कुलासही भवसागरातून तारून नेतात. ते आपल्या हृदयात प्रभुनाम धारण करतात. प्रभुनामात रत होऊन ते भवसागर पार करतात. ॥२ ॥ सतगुरुची सेवा करणाऱ्यांच्या मनात सर्व प्राणिमात्रांविषयी सेवाभाव उत्पन्न होतो. ते आपल्या मनातील अहंकारास मारून टाकतात. त्यामुळे त्यांचे हृदयकमळ विकसित होते. त्यांच्या अंतःकरणात सदैव प्रभू परमात्म्याचा अनाहत नाद गुंजत राहतो. तो स्वस्वरूपात वास करतो. तो गृहस्थधर्माचे पालन करत असतानाच संसारापासून अलिप्त राहून प्रभुनामात दंग होऊन राहतो. ॥३ ॥ जो परमात्मारूपी सतगुरुची सेवा करतो त्याची वाणी ही प्रभू प्रमाणेच सत्य व अटळ होते. युगानुयुगे भक्त ह्या वाणीचा उच्चार करून त्यावर विवेचन करतात. ते अहर्निश प्रभू परमात्म्याचे स्मरण करतात. नानक सांगतात, की असे प्रभूचे सेवक प्रभुनामाशी एकरूप होऊन जातात त्यांचे आचरण, त्यांचे मन निष्कलंक होते व ते निर्वाणपद प्राप्त करतात. ॥४ ॥१३ ॥३३ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ३ ॥

सतिगुरु मिलै वडभागि संजोग ॥ हिरदै नामु नित हरि रस भोग ॥१ ॥
गुरुमुखि प्राणी नामु हरि धिआइ ॥ जनमु जीति लाहा नामु पाई ॥१ ॥ रहाउ ॥
गिआनु धिआन गुर सबदु है मीठा ॥ गुर किरपा ते किनै विरलै चखि डीठा ॥२ ॥
करम कांड बहु करहि अचार ॥ बिनु नावै धिगु धिगु अहंकार ॥३ ॥
बंधनि बाधिओ माइआ फास ॥ जन नानक छूटै गुर परगास ॥४ ॥१४ ॥३४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६२)

शब्दार्थ : वडभागि – महाभाग्याने; हिरदै – हृदयात; धिआइ – स्मरण करतो, ध्यान करतो; जीति – विजयी; लाहा –

लाभ; पाइ – प्राप्त करतो; डीठा – पाहतो, अनुभवतो; धिगु – धिक्कार; बाधिओ – बांधला गेलेला; परगास – प्रकाश;
भावार्थ : सद्भाग्याने संयोगवश ज्यास सतगुरू प्राप्त होतो त्याच्या हृदयात प्रभुनामाचा वास होतो. तो सदैव प्रभुनाम सेवन करून आनंद उपभोगतो. ॥१॥ सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करणारा जीव प्रभुनामाचे स्मरण करतो. ज्याला प्रभुनामाचा लाभ झाला त्याचे जीवन सफल झाले. ॥१॥ रहाउ ॥ सतगुरूकडून ज्ञान प्राप्त झाल्याने शब्दगुरूचे स्मरण गोड वाटते पण क्वचित कोणी विरळा जीव गुरूकृपेने नामाची चव चाखून पाहतो. ॥२॥ अनेक कर्मकांड केले अनेक व्रते आचरली पण अहंकाराने प्रभुनामाचे स्मरण केले नाही, अशा अहंकारी जीवाचा धिक्कार असो! ॥३॥ नानक सांगतात, जो मायेच्या बंधनात बांधला गेला आहे तो सतगुरूकडून सत्यज्ञानाचा प्रकाश प्राप्त झाल्याने त्यातून मुक्त होतो. ॥४॥ १४ ॥ ३४ ॥

॥ महला ३ गउडी बैरागणि ॥

जैसी धरती ऊपर मेघुला बरसतु है किआ धरती मधे पाणी नाही ॥
जैसे धरती मधे पाणी परगासिआ बिनु पगा वरसत फिराही ॥१॥
बाबा तूं ऐसे भरमु चुकाही ॥
जो किछु करतु है सोई कोई है रे तैसे जाइ समाही ॥१॥ रहाउ ॥
इसतरी पुरख होइ कै किआ ओइ करम कमाही ॥
नाना रूप सदा हहि तेरे तुझ ही माहि समाही ॥२॥
इतने जनम भूलि परे से जा पाइआ ता भूले नाही ॥
जा का कारजु सोई परु जाणै जे गुर कै सबदि समाही ॥३॥
तेरा सबदु तूं है हहि आपे भरमु कहा ही ॥
नानक ततु तत सिऊ मिलिआ पुनरपि जनमि न आही ॥४॥ १ ॥ १५ ॥ ३५ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६२)

शब्दार्थ : मेघुला – ढग; किआ – काय; पगा – पाय; फिराही – फिरतो; करतु – करतो; इसतरी – स्त्री; हहि – आहे; कारजु – कार्य, सोई; परु – तोच परमात्मा.

भावार्थ : (ह्या पदात गुरुदेवांनी ढग आणि पृथ्वी यांचा दृष्टांत देऊन जीवात्मा व परमात्मा यांचे एकत्व दाखवले आहे.) पृथ्वीवर मेघ बरसतो ह्याचा अर्थ असा नव्हे की पृथ्वीवर पाणी नाही. विहीर खणताना पृथ्वीच्या पोटातून पाणी उसळून बाहेर पडते. मेघ पायाशिवाय इकडे तिकडे फिरून पृथ्वीवर पाण्याचा वर्षाव करतो. ॥१॥ हे जीवा! तुझ्या मनातला भ्रम दूर कर. जे काही जीवाच्या हातून कार्य घडते ते वास्तविक प्रभू परमात्माच त्याच्याकडून करवून घेत असतो. ज्या प्रमाणे मेघातून बरसलेले पाणी आणि जमिनीवरील पाणी अखेर एकरूप होऊन जाते, त्याप्रमाणे जीवात्मा परमात्म्यात एकरूप होऊन जातो. ॥१॥ रहाउ ॥ हे प्रभो! स्त्री असो की पुरुष, ते जे काही कार्य करतात ते तूच त्यांच्याकडून करून घेतोस. ही सारी तुझीच नाना रूपे आहेत व अखेर ती सारी तुझ्यातच विलीन होतात. ॥२॥ अनेक जन्म जीव असाच मोहमायेच्या भ्रमात फिरत राहतो. पण प्रभू परमात्म्याचे ज्ञान झाल्यावर जीव मोहमायेच्या भ्रमात फसत नाही. सतगुरूकडून प्राप्त झालेले प्रभुनाम हृदयात दृढपणे धारण करणारा हे जाणतो, की जगात जे काही घडते ते सर्व तो प्रभू परमात्मा जाणतो कारण तोच ते जीवांकडून करून घेत असतो. ॥३॥ हे प्रभो! तुझ्या आज्ञेने सारे काही घडत असते. तू व तुझ्या आज्ञेप्रमाणे कार्य करणारे दोघेही एकच आहेत मग भ्रमाला कोठे जागाच नाही. नानक सांगतात, आत्मतत्त्व परमतत्त्वात विलीन झाल्यावर पुनरपी जन्म घ्यावा लागत नाही. ॥४॥ १ ॥ १५ ॥ ३५ ॥

॥ गउडी बैरागणि महला ३ ॥

सभु जगु कालै वसि है बाधा दूजै भाइ ॥
हउमै करम कमावदे मनमुखि मिलै सजाइ ॥१ ॥
मेरे मन गुर चरणी चितु लाइ ॥
गुरमुखि नामु निधानु लै दरगह लए छडाइ ॥१ ॥रहाउ ॥
लख चउरासीह भरमदे मनहठि आवै जाइ ॥
गुर का सबदु न चीनिओ फिरि फिरि जोनी पाइ ॥२ ॥
गुरमुखि आपु पछाणिआ हरि नामु वसिआ मनि आइ ॥
अनदिनु भगती रतिआ हरि नामे सुखि समाइ ॥३ ॥
मनु सबदि मरै परतीति होइ हउमै तजे विकार ॥
जन नानक करमी पाईअनि हरि नामा भगति भंडार ॥४ ॥२ ॥१६ ॥३६ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६२)

शब्दार्थ : कालै – काळ, मृत्यू; बाधा – बांधलेला; दुजै भाइ – द्वैतभाव; छडाइ – सुटका; हठि – हट्टाने; चीनिओ – ओळखला; परतीति – विश्वास, प्रचिती; करमी – पूर्वकर्म, भाग्ये; पाईअनि – प्राप्त होते.

भावार्थ : हे सारे जग कालवश आहे. द्वैतभावाच्या बंधनात बांधलेले आहे. स्वेच्छाचारी जीव अहंकारवश होऊन कर्म करतो, त्याला शेवटी शिक्षा भोगावी लागते. ॥१ ॥ हे मना ! तू तुझे चित्त गुरुचरणी जोड. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून तू प्रभुनामाचा खजिना प्राप्त कर. त्यामुळे तुझी द्वैतभावातून सुटका होईल. ॥१ ॥रहाउ ॥ ह्या मनाच्या हट्टा पायीच जीव जन्ममरणाच्या चक्रात सापडतो ज्याने गुरुपदेश जाणला नाही तो चौऱ्याऐंशी लक्ष योनीत फिरत राहतो. ॥२ ॥ सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केल्याने जीवास आपल्या स्वस्वरूपाची ओळख पटते व हृदयात प्रभुनामाचा वास होतो. असा जीव प्रभुनामात रंगून जाऊन आत्मिक सुखात लीन होतो. ॥३ ॥ प्रभुनामाने मनातील सर्व विकार, अहंकार नष्ट होतात व प्रभू परमात्म्याची प्रचिती येते. नानक सांगतात, पूर्वकर्मानुसार जीवास हरिनामरूपी भक्तीचे भांडार प्राप्त होते. ॥४ ॥२ ॥१६ ॥३६ ॥

॥ गउडी बैरागणि महला ३ ॥

पेईअडै दिन चारि है हरि हरि लिखि पाइआ ॥
सोभावंती नारि है गुरमुखि गुण गाइआ ॥
पेवकडै गुण संमलै साहुरै वासु पाइआ ॥
गुरमुखि सहजि समाणीआ हरि हरि मनि भाइआ ॥१ ॥
ससुरै पेईऐ पिरु वसै कहु कितु बिधि पाईऐ ॥
आपि निरंजनु अलखु है आपे मेलाईऐ ॥१ ॥रहाउ ॥
आपे ही प्रभु देहि मति हरि नामु धिआईऐ ॥
वडभागी सतिगुरु मिलै मुखि अंग्रितु पाईऐ ॥
हउमै दुबिधा बिनसि जाइ सहजे सुखि समाईऐ ॥

खंड २ [३०]

सभु आपे आपि वरतदा आपे नाइ लाईऐ ॥२॥
 मनमुखि गरबि न पाइओ अगिआन इआणे ॥
 सतिगुर सेवा ना करहि फिरि फिरि पछुताणे ॥
 गरभ जोनी वासु पाइदे गरभे गलि जाणे ॥
 मेरे करते एवै भावदा मनमुख भरमाणे ॥३॥
 मेरै हरि प्रभि लेखु लिखाइआ धुरि मसतकि पूरा ॥
 हरि हरि नामु धिआइआ भेटिआ गुरु सूरा ॥
 मेरा पिता माता हरि नामु है हरि बंधपु बीरा ॥
 हरि हरि बखसि मिलाइ प्रभ जनु नानकु कीरा ॥४॥३॥१७॥३७॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १६२)

शब्दार्थ : पेइअडी - माहेरी; लिख - कर्मलेखे; शोभावंति - शोभायमान; गाइआ - गायले; साहुरै - सासरे, निरंजन - निष्कलंक, मायारहित; अलखु - अलक्ष्य, अदृश्य; आपे - स्वतः; वडभागी - महाभाग्याने; दुबिधा - द्वैतभाव; बिनसि - विनाश; गरबि - गर्व; इआणे - अज्ञान; पाइदे - प्राप्त होते. गरभी - गर्भ योनीत; एवै - अशा प्रकारे; भावदा - आवडते; धुरि - पूर्वीच; सूरा - शूर, शक्तिशाली; बखसि - कृपा; कीरा - किडा.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याने कर्मलेखात लिहिल्याप्रमाणे माहेरी (ह्या जगात) फार थोडे दिवसच राहायचे असते. ह्या जगात जी स्त्री (जीवात्मा) सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे वागून पति प्रभूचे गुणगान गाते तीच शोभा प्राप्त करते. जी जीवस्त्री इहलोकी (माहेरी) असतानाच पतिप्रभूचे गुणगान शिकते तिला परलोकी (सासरी) पति प्रभूच्या घरी स्थिर वास प्राप्त होतो. जी स्त्री (जीवात्मा) सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून सहजपणे पति प्रभूत एकरूप होते ती स्त्री (जीवात्मा) पति प्रभूस आवडते. ॥१॥ हे सत्संगी सख्यांनो! सांगा बरं पति प्रभू कसा प्राप्त करावा? जो सासरी माहेरी (इहलोकी व परलोकी) सर्वत्र अस्तित्वमान आहे त्यास कसे प्राप्त करावे? सख्या सांगतात - तो पतिप्रभू मायारहित व अदृश्य आहे. तोच आपणहून येऊन तुला स्वतःशी एकरूप करून घेईल. ॥१॥ राहाउ ॥ प्रभू परमात्मा स्वतः जीवास प्रभुनामाचे स्मरणा करण्याची बुद्धी देतो. महाभाग्याने सतगुरू प्राप्त होतो व त्याच्याकडून जीवाच्या मुखात नामामृत पडते. मग जीवाच्या मनातील अहंकार, द्वैतभाव आदी विकार नष्ट होतात व जीव सहज सुखात सामावून जातो. हे प्रभो! तूच सर्वत्र आहेत तूच सगळे काही करतोस. तूच जीवाला नामस्मरणास प्रवृत्त करतोस. ॥२॥ स्वेच्छाचारी जीव गर्वने भरलेला व अज्ञानी असतो त्यामुळे त्यास प्रभू परमात्मा प्राप्त होत नाही. सतगुरूची, (प्रभू परमात्म्याची) सेवा न केल्यामुळे त्याच्यावर वारंवार पश्चात्ताप करण्याची पाळी येते. त्याचा वास सदैव गर्भयोनीत राहतो व तो जन्ममरणाच्या चक्रात अडकून पडतो. त्यामुळे तो आत्मिक जीवनास पारखा होतो. कदाचित त्या कर्त्यापुरुषाची, प्रभू परमात्म्याचीच तशी इच्छा असावी की स्वेच्छाचारी जीव असाच जन्ममरणाच्या चक्रात फिरत राहावा. ॥३॥ माझ्या प्रभू परमात्म्याने माझ्या कर्मलेखात पूर्वीच पूर्ण भाग्याचा लेख लिहून ठेवल्यामुळे मला समर्थ सतगुरू प्राप्त झाला. प्रभुनाम हाच माझा पिता, प्रभुनाम हीच माझी माता, प्रभुनाम हाच माझा बंधू, प्रभुनाम हेच माझे सर्वस्व आहे. नानक सांगतात, हे प्रभो, मी एक क्षुद्र जीव तुझा दास आहे, माझ्यावर कृपा कर आणि मला सदैव तुझ्याशी एकरूप करून घे. ॥४॥३॥१७॥३७॥

॥ गउडी बैरागणि महला ३ ॥

सतिगुरू ते गिआनु पाइआ हरि ततु बीचारा ॥
 मति मलीण परगटु भई जपि नामु मुरारा ॥

खंड २ [३१]

सिवि सकति मिटाईआ चूका अंधिआरा ॥
 धुरि मसतकि जिन कउ लिखिआ तिन हरि नामु पिआरा ॥१ ॥
 हरि कितु बिधि पाईऐ संत जनहु जिसु देखि हउ जीवा ॥
 हरि बिनु चसा न जीवती गुर मेलिहु हरि रसु पीवा ॥१ ॥रहाउ ॥
 हउ हरि गुण गावा नित हरि सुणी हरि हरि गति कीनी ॥
 हरि रसु गुर ते पाइआ मेरा मनु तनु लीनी ॥
 धनु धनु गुरु सतपुरखु है जिनि भगति हरि दीनी ॥
 जिसु गुर ते हरि पाइआ सो गुरु हम कीनी ॥२ ॥
 गुणदाता हरि राइ है हम अवगणिआरे ॥
 पापी पाथर डूबदे गुरमति हरि तारे ॥
 तूं गुणदाता निरमला हम अवगणिआरे ॥
 हरि सरणागति राखि लेहु मूड़ मुगध निसतारे ॥३ ॥
 सहजु आनंदु सदा गुरमती हरि हरि मनि धिआइआ ॥
 सजणु हरि प्रभु पाइआ घरि सोहिला गाइआ ॥
 हरि दइआ धारि प्रभु बेनती हरि हरि चेताइआ ॥
 जन नानकु मंगै धूडि तिन जिन सतिगुरु पाइआ ॥४ ॥४ ॥१८ ॥३८ ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १६३)

शब्दार्थ : सतिगुर ते – सतगुरूकडून; ततु – तत्व; परगटु – प्रगट; सिवि सकति – कल्याणकारी प्रभू; मिटाइआ – दूर केली, काढून टाकली; चुका – नष्ट झाला; तिन – त्याला; कितु – कोणच्या; जीवा – जीवन जगेन; चसा – क्षणांश; गति – अवस्था; धनु – धन्य; जिनि – ज्याने; दीनी – दिली; कीनी – केली; अवगणि आरे – अवगुण युक्त; मूड़ – मूढ; मुगध – मुग्ध; सजणु – सज्जन; घरि – देहात, सोहिळा – मंगल गीत; बेनती – विनंती; चेताइआ – स्मरण केले, चिंतन केले; धुडि – धुळ.

भावार्थ : सतगुरूकडून ज्ञान प्राप्त झाल्यामुळे व्यक्ती प्रभुतत्वाचे, परमतत्वाचे चिंतन करू लागतो. त्यामुळे त्याची मोहमायेने विषयविकाराने मलिन झालेली बुद्धी स्वच्छ होते, पवित्र होते. तो प्रभुनामाचा जप करू लागल्याने शिव कल्याणकारी प्रभू परमात्मा त्यास मायावी शक्तीपासून मुक्त करतो. त्याचा अज्ञान, अंधकार नष्ट करतो. ज्याच्या मस्तकी भाग्य लिहिले असेल, त्यास प्रभू परमात्म्याची चरणधूळ प्राप्त होते व त्यास प्रभुनाम प्रिय वाटू लागते. ॥१ ॥ हे संतजन हो! ज्या प्रभू परमात्म्यास पाहून मी जीवन जगेन त्यास कोणत्या मार्गाने गेले असता मी प्राप्त करू शकेन? प्रभू परमात्म्याशिवाय मी क्षणार्धही जगू शकणार नाही. हे संतजनानो! मला गुरूची भेट घडवा. त्याच्याकडून मला प्रभुनाम रस प्राप्त करता येईल. सतगुरू भेटला तर मला हरिरस प्राशन करता येईल. ॥१ ॥रहाउ ॥ मी नित्य प्रभू परमात्म्याचे गुणगान गातो, गुणगान श्रवण करतो. प्रभू परमात्म्यानेच मला ही उच्च आध्यात्मिक स्थिती प्राप्त करून दिली आहे. सतगुरूकडून मला हरिरस प्राप्त झाला त्यामुळे माझे तन-मन प्रभुचरणी लीन झाले. ते सतपुरुष धन्य आहेत की ज्यांनी मला प्रभुभक्तीचे दान दिले. ज्या सतगुरूमुळे मला प्रभू परमात्मा प्राप्त झाला, त्यास मी आपला गुरू मानतो. ॥२ ॥ आम्ही सारे अवगुणी आहोत. तो प्रभू परमात्मा गुणांचा एकमेव दाता आहे. आम्ही पापी, बुडणाऱ्या दगडासारखे पण सतगुरूने चांगली बुद्धी दिल्याने आम्ही हरिनामाचे स्मरण केले म्हणून प्रभू परमात्म्याने आमचा उद्धार केला. हे प्रभो! आम्ही अवगुणी आहोत तू निर्मळ गुणदाता आहेस. आम्ही तुला शरण

आलो आहोत. आम्हा मूढ, मुग्ध जनांचा तू उद्धार कर. ॥३॥ सतगुरुकडून प्राप्त झालेल्या शुद्ध बुद्धीमुळे सहजावस्थेचा आनंद प्राप्त झाला व मन सदैव हरिनामाचे स्मरण करू लागले. जेव्हा साजण प्रभू परमात्मा आपल्या अंतरातच प्राप्त झाला, तेव्हा मन आनंद विभोर होऊन आनंदगीत गाऊ लागले. हे प्रभो! माझ्यावर कृपावंत होऊन माझी विनंती ऐक माझे मन सदैव प्रभुनामात सचेत राहू दे. हे प्रभो! दास नानक अशा लोकांच्या चरणधुळीची याचना करतो की ज्यांना सतगुरु प्राप्त झाला आहे. ॥४॥४॥१८॥३८॥

गडडी गुआरेरी महला ४ चउथा चउपदे

१ ओअंकारसतिगुर प्रसादि ॥

ईश्वर एकच आहे तो ओंकार स्वरूप आहे. सतगुरु कृपेने तो प्राप्त होतो.

पंडितु सासत सिम्रिति पडिआ ॥
जोगी गोरखु गोरखु करिआ ॥
मै मूरख हरि हरि जपु पडिआ ॥१॥
ना जाना किआ गति राम हमारी ॥
हरि भजु मन मेरे तरु भउजलु तू तारी ॥१॥रहाउ ॥
संनिआसी बिभूत लाइ देह सवारी ॥
पर त्रिअ तिआगु करी ब्रहमचारी ॥
मै मूरख हरि आस तुमारी ॥२॥
खत्री करम करे सूरतणु पावै ॥
सूदु वैसु पर किरति कमावै ॥
मै मूरख हरि नामु छडावै ॥३॥
सभ तेरी सिसटि तूं आपि रहिआ समाई ॥
गुरमुखि नानक दे वडिआई ॥
मै अंधुले हरि टेक टिकाई ॥४॥१॥३९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६३)

शब्दार्थ : सासत – शास्त्र; सिम्रिति – स्मृती; जोगी – योगी; भजु – भजन करणे; बिभूत – विभूती, भस्म; लाइ – लावून; परत्रिअ – परस्त्री; आस – आशा; खत्री – क्षत्रिय; छडावै – वाचवील, सोडवील; सुरतणु – शौर्य; सूदु – शूद्र; वैसु – वैश्य; पर – परका; किरति – सेवाकार्य; सिसटी – सृष्टी; अंधुले – अंधळा, अज्ञानी; टेक – आसरा; टिकाई – स्थिर केले.

भावार्थ : पंडित शास्त्रे व स्मृतींचा अभ्यास करतात. योगी वारंवार गोरखनाथांचे स्मरण करतात. पण मी मूर्ख फक्त प्रभू परमात्म्याचे नामस्मरण करण्यास शिकलो आहे. ॥१॥ हे रामा! आता माझी काय अवस्था होणार कोण जाणे! बा मना! तू प्रभुनामाचे स्मरण करून हा भवसागर पार करून जा. ॥१॥रहाउ॥ संन्यासी अंगाला भस्म लावून देह सजवतात. ते स्त्रीचा त्याग करून ब्रह्मचारी व्रताचे पालन करतात. मला मूर्खाला मात्र केवळ तुझीच आशा आहे. ॥२॥ क्षत्रिय लोक आपले शौर्य गाजविण्याचे कार्य करत आहेत. शूद्र व वैश्यही आपापली सेवाकार्ये करत आहेत. पण मी मूर्ख मात्र माझे

वर्णगत काम न करता प्रभुनामच मला ह्या भवसागरातून तारून नेईल असा विश्वास बाळगून आहे. ॥३॥ हे प्रभो ! ही सारी सृष्टी तूच निर्माण केली आहेस आणि ह्या सृष्टीतील सर्व गोष्टीत तूच सामावून राहिला आहेस. नानक सांगतात, जो सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करतो त्यास प्रभू परमात्मा मोठेपण देतो. मी अंधळा तर केवळ प्रभू परमात्म्याच्या आधारावर टिकून आहे. ॥४॥१॥३९॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ४ ॥

निरगुण कथा कथा है हरि की ॥
 भजु मिलि साधू संगति जन की ॥
 तरु भउजलु अकथ कथा सुनि हरि की ॥१॥
 गोबिंद सतसंगति मेलाइ ॥
 हरि रसु रसना राम गुन गाइ ॥१॥रहाउ ॥
 जो धन धिआवहि हरि हरि नामा ॥
 तिन दासनि दास करहु हम रामा ॥
 जन की सेवा ऊतम कामा ॥२॥
 जो हरि की हरि कथा सुणावै ॥
 सो जनु हमरै मनि चिति भावै ॥
 जन पग रेणु वडभागी पावै ॥३॥
 संत जना सिउ प्रीति बनि आई ॥
 जिन कउ लिखतु लिखिआ धुरि पाई ॥
 ते जन नानक नामि समाई ॥४॥२॥४०॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६४)

शब्दार्थ : भजु – भजन करू; तरु – तरून जा, पार कर; अकथ – अवर्णनीय; मेलाइ – मिलन केले; रसना – जीभ; करहु – कर; ऊतम – श्रेष्ठ, उत्तम; सुणावै – ऐकवतो; भावै – आवडतो; पग – पाय; रेणु – धूळ; बनि – घडली, झाली.

भावार्थ : हरी कथा, प्रभू परमात्म्याची कथा शब्दात वर्णन करण्यापलीकडे आहे. प्रभू परमात्मा निर्गुण म्हणजे तीन ही गुणांच्या पलीकडे आहे. हे जीवा ! तू संतजनांच्या संगतीत राहून प्रभू परमात्म्याचे भजन कर, व हा भवसागर तरून जा. ॥१॥ हे प्रभो ! मला संतसंगतीत एकरूप कर. म्हणजे माझी जीभ प्रभुनामरसाचे प्राशन करून प्रभू परमात्म्याचे गुणगान गाईल. ॥१॥रहाउ ॥ हे रामा ! जो हरिनामाचे स्मरण करतो, अशा प्रभुभक्तांचा मला दासानूदास कर. प्रभू सेवकांची सेवा हेच सर्वश्रेष्ठ कार्य आहे. ॥२॥ जो कोणी मला प्रभू परमात्म्याची कथा ऐकवतो, तो माणूस मला आवडतो. अशा प्रभुभक्तांची चरणधूळ परमभाग्यानेच प्राप्त होते. ॥३॥ ज्याच्या कर्मलेखात तसे आधीच लिहून ठेवले असेल त्यासच संतजनांची प्रीती प्राप्त होते. नानक सांगतात, असे लोक प्रभुनामाशी एकरूप होऊन जातात. ॥४॥२॥४०॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ४ ॥

माता प्रीति करे पुतु खाइ ॥
 मीने प्रीति भई जलि नाइ ॥

खंड २ [३४]

सतिगुर प्रीति गुरसिख मुखि पाइ ॥१॥
 ते हरिजन हरि मेलहु हम पिआरे ॥
 जिन मिलिआ दुख जाहि हमारे ॥१॥ रहाउ ॥
 जिउ मिलि बछरे गउ प्रीति लगावै ॥
 कामनि प्रीति जा पिरु घरि आवै ॥
 हरि जन प्रीति जा हरि जसु गावै ॥२॥
 सारिंग प्रीति बसै जल धारा ॥
 नरपति प्रीति माइआ देखि पसारा ॥
 हरि जन प्रीति जपै निरंकारा ॥३॥
 नर प्राणी प्रीति माइआ धनु खाटे ॥
 गुरसिख प्रीति गुरु मिलै गलाटे ॥
 जन नानक प्रीति साध पग चाटे ॥४॥३॥४१॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६४)

शब्दार्थ : मीने – मासा; पिआरे – प्रिय; बछडे – वासरू; कामनि – पत्नी; पिरु – पती; सारिंग – चातक; नरपति – राजा; जपै – जप, स्मरण; निरंकारा – निराकार, प्रभू; खाटे – कमविणे, जमवणे, संग्रह करणे; गलाटे – गळा; चाटे – चाटणे, सेवा करून.

भावार्थ : आपल्या मुलाने चार घास अन्न खाल्ले की मातेला आनंद होतो. पाण्यात विहार केल्याने माशास आनंद प्राप्त होतो. आपल्या शिष्याला कोणी खाऊपिऊ घालून त्याचे सेवा करताना पाहून सतगुरू आनंदित होतो. ॥१॥ हे प्रभो! मला तुझ्या अशा सेवकांना भेटव की ज्यांना भेटल्याने माझी सर्व दुःखे नष्ट होतील. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्या प्रमाणे वासराला पाहून गाईला प्रेमाचे भरते येते, पतीला घरी आलेला पाहून पत्नीला आनंद होतो. त्या प्रमाणे प्रभू परमात्म्याचे गुणगान केल्याने प्रभूच्या सेवकांना आनंद होतो. ॥२॥ स्वाती नक्षत्रातील जलधारा पाहून चातक पक्षाला आनंद होतो. आपले राजवैभव पाहून राजाला आनंद होतो. त्याच प्रमाणे गुरूने शिष्यास प्रेमाने आलिंगन दिल्याने शिष्यास आनंद प्राप्त होतो. नानक सांगतात, सतगुरूची चरणसेवा केल्याने प्रभुसेवकास आनंद प्राप्त होतो. ॥४॥३॥४१॥

॥ गउडी गुआरेरी महला ४ ॥

भीखक प्रीति भीख प्रभ पाइ ॥
 भूखे प्रीति होवै अंनु खाइ ॥
 गुरसिख प्रीति गुर मिलि आघाइ ॥१॥
 हरि दरसन देहु हरि आस तुमारी ॥
 करि किरपा लोच पूरि हमारी ॥१॥ रहाउ ॥
 चकवी प्रीति सूरजु मुखि लागै ॥
 मिलै पिआरे सभ दुख तिआगै ॥
 गुरसिख प्रीति गुरु मुखि लागै ॥२॥

खंड २ [३५]

बछरे प्रीति खीरु मुखि खाइ ॥
 हिरदै बिगसै देखै माइ ॥
 गुरसिख प्रीति गुरु मुखि लाइ ॥३॥
 होरु सभ प्रीति माइआ मोहु काचा ॥
 बिनसि जाइ कूरा कचु पाचा ॥
 जन नानक प्रीति त्रिपति गुरु साचा ॥४॥४॥४२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६४)

शब्दार्थ : भीखक – भिकारी; भीख – भीक; अंनु – अन्न; आघाइ – पूर्ण तृप्ती; देहू – दे; लोच – इच्छा; मुखिलागै – दर्शन झाल्याने; तिआगै – नष्ट होते; खीरु – दूध; माइ – माता; काचा – नश्वर; कचु पाका – कच्चा पक्का; त्रिपति – तृप्ती.

भावार्थ : भिकान्याला भीक प्राप्त झाली की आनंद होतो. उपाश्याला अन्न खाल्ले की आनंद प्राप्त होतो. सतगुरूच्या शिष्याला सतगुरू प्राप्त होऊन त्याच्याकडून प्राप्त झालेल्या ज्ञानाने मनातील मोहमाया नष्ट झाली की पूर्ण तृप्तीचा आनंद प्राप्त होतो. ॥१॥ हे प्रभो! मला तुझे दर्शन व्हावे ही माझी मनोकामना पूर्ण होऊ दे. मला केवळ तुझाच आधार आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ चकवी पक्षिणीला सूर्योदयाची ओढ लागलेली असते कारण सूर्य वर आल्यावर तिची आपल्या प्रियकराशी गाठ होते व विरहाचे सर्व दुःख नष्ट होते. सतगुरूच्या शिष्याला सतगुरूचे मुखावलोकन करून आनंद प्राप्त होतो. ॥२॥ वासराला आईच्या स्तनातून दूध पिण्याने आनंद होतो. त्याचवेळी मातेचे हृदयही आनंदाने भरून जाते, त्याचप्रमाणे सतगुरूच्या शिष्याला सतगुरूच्या दर्शनाने आनंद प्राप्त होतो. ॥३॥ ह्या आनंदात एक आध्यात्मिक आनंद आहे. बाकी सारा मोहमायेनं प्राप्त होणारा आनंद फसवा व क्षणिक टिकणारा असतो म्हणून नश्वर असतो. नानक सांगतात, ज्याला सत्यरूप प्रभू परमात्मा प्राप्त होतो त्याला आत्मिक तृप्ती लाभून परमानंद प्राप्त होतो. ॥४॥४॥४२॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ४ ॥

सतिगुर सेवा सफल है बणी ॥
 जितु मिलि हरि नामु धिआइआ हरि धणी ॥
 जिन हरि जपिआ तिन पीछै छूटी घणी ॥१॥
 गुरसिख हरि बोलहु मेरे भाई ॥
 हरि बोलत सभ पाप लहि जाई ॥१॥ रहाउ ॥
 जब गुरु मिलिआ तब मनु वसि आइआ ॥
 धावत पंच रहे हरि धिआइआ ॥
 अनदिनु नगरी हरि गुण गाइआ ॥२॥
 सतिगुर पग धूरि जिना मुखि लाई ॥
 तिन कूड़ तिआगे हरि लिव लाई ॥
 ते हरि दरगह मुख ऊजल भाई ॥३॥
 गुर सेवा आपि हरि भावै ॥
 क्रिसनु बलभद्रु गुर पग लागि धिआवै ॥
 नानक गुरमुखि हरि आपि तरावै ॥४॥५॥४३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६५)

खंड २ [३६]

शब्दार्थ : बणी – झाली; धणी – मालक; बोलहु – बोल; लहि – जाई, निघून जातात; धावत – धावपळ; पंच – पाच विकार; नगरी – शरीररूपी नगर; कुड – असत्य, पाप; भावै – आवडते.

भावार्थ : सतगुरूची सेवा लाभदायक असते कारण सतगुरू सेवेमुळे प्रभुनामाच्या स्मरणाने प्रभू परमात्मा प्राप्त होतो. ज्याने प्रभुनामाचे स्मरण केले त्याचे अनुसरण करून अनेक लोक मुक्त झाले. ॥१॥ हे बंधू! तूही सतगुरूचा शिष्य बनून प्रभूचे नामस्मरण कर. हरिनामामुळे सर्व पाप लयाला जाते. ॥१॥ रहाउ ॥ सतगुरू प्राप्त झाल्याने भक्ताचे मन ताब्यात येते. त्याची धावपळ शांत होते. मन स्थिर होते. पंच विकार नष्ट होतात. ह्या शरीरात वास करत असलेल्या प्रभू परमात्म्याचे सदैव नामस्मरण करावे. ॥२॥ ज्याने सतगुरूची चरणधूळ मस्तकी धारण केली तो पापाचा, विकारांचा, असत्याचा त्याग करून प्रभू परमात्म्याचे गुणगान करू लागतो. त्यास प्रभुदरबारात सन्मान प्राप्त होतो. ॥३॥ सतगुरूची सेवा स्वतः प्रभू परमात्म्यासही आवडते. श्रीकृष्ण व बलभद्र यांनीही सतगुरूस शरण जाऊन प्रभुनामाचे ध्यान केले. नानक सांगतात, जो भक्त सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करतो त्यास प्रभू परमात्मा स्वतः भवसागर पार करून नेतो. ॥४॥ ॥५॥ ॥४३॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ४ ॥

हरि आपे जोगी डंडाधारी ॥
हरि आपे रवि रहिआ बनवारी ॥
हरि आपे तपु तापै लाइ तारी ॥१॥
ऐसा मेरा रामु रहिआ भरपूरि ॥
निकटि वसै नाही हरि दूरि ॥१॥ रहाउ ॥
हरि आपे सबदु सुरति धुनि आपे ॥
हरि आपे वेखै विगसै आपे ॥
हरि आपि जपाइ आपे हरि जापे ॥२॥
हरि आपे सारिंग अंम्रितधारा ॥
हरि अंम्रितु आपि पीआवणहारा ॥
हरि आपि करे आपे निसतारा ॥३॥
हरि आपे बेड़ी तुलहा तारा ॥
हरि आपे गुरमती निसतारा ॥
हरि आपे नानक पावै पारा ॥४॥ ॥६॥ ॥४४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६५)

शब्दार्थ : रवि रहिआ – रममाण झालेला; बनवारी – वनमाळी; भरपूरि – सर्वत्र, सर्वव्याप्त; निकटि – निकट, जवळ; वसै – वास करतो; सुरति – बुद्धी; धुनि – ध्वनी; वेखै – पाहतो; विगसै – प्रसन्न होते; सारिंग – चातक; पीआवणहारा – पाजणारा; निसतारा – उद्धार, मुक्ती; बेड़ी – नौका; तुलहा – होडी; तारा – तारणारा, नावाडी.

भावार्थ : हे प्रभू परमात्मा! दंडधारी योगी तूच आहेस. वनात विहार करणारा वनमाळी श्रीकृष्णही तूच आहेस. हे प्रभो! तप तूच आहेस व तपस्वीही तूच आहेस. ॥१॥ माझा राम सर्वत्र भरून राहिला आहे. सर्व व्याप्त आहे. तो दूर नाही - तो अगदी जवळ प्रत्येकाच्या अंतःकरणात वास करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ हे प्रभो! तू शब्द (नाम) आहेस. बुद्धीही तूच आहेस व अनाहत ध्वनीही तूच आहेस. ही सृष्टी तूच निर्माण केली आहेस. ते तुझेच रूप आहे. साऱ्या सृष्टीचा संभाळही तूच करतोस

व ह्या सृष्टीपासून अलिप्त राहून ह्या सर्वांचा आनंदही उपभोगणारा तूच आहेस. जपही तूच आहेस. जप करणाराही तूच आहेस. ॥२॥ हे प्रभो! तू चातक आहेस व तूच स्वातीच्या पावसाच्या अमृतधारा आहेस. हे प्रभो! नामामृत तूच आहेस व प्राशन करणारा ही तूच आहेस. हे प्रभो! सर्व जीवांना तूच उत्पन्न करतोस व त्यांचा उद्धारही तूच करतोस. ॥३॥ हे प्रभो! नौकाही तूच आहेस आणि नावाडीही तूच आहेस. हे प्रभू! तूच सतगुरूच्या उपदेशाने जीवांचा उद्धार करतोस. नानक सांगतात, स्वतः प्रभू परमात्माच जीवाला ह्या संसारसागरातून पार करतो. ॥४॥६॥४४॥

॥ गडडी बैरागणि महला ४ ॥

साहु हमारा तूं धणी जैसी तूं रासि देहि तैसी हम लेहि ॥
हरि नामु वणंजह रंग सिउ जे आपि दइआलु होइ देहि ॥१॥
हम वणजारे राम के ॥
हरि वणजु करावै दे रासि रे ॥१॥ रहाउ ॥
लाहा हरि भगति धनु खटिआ हरि सचे साह मनि भाइआ ॥
हरि जपि हरि वखरु लदिआ जमु जागाती नेड़ि न आइआ ॥२॥
होरु वणजु करहि वापारीए अनंत तरंगी दुखु माइआ ॥
ओइ जेहै वणजि हरि लाइआ फलु तेहा तिन पाइआ ॥३॥
हरि हरि वणजु सो जनु करे जिसु क्रिपालु होइ प्रभु देई ॥
जन नानक साहु हरि सेविआ फिरि लेखा मूलि न लेई ॥४॥१॥७॥४५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६५)

शब्दार्थ : साहू – स्वामी सावकार; धणी – मालक; देहि – देतोस; लेहि – घेतो; वणंजह – व्यापार; रंग – प्रेम; वणजारे – व्यापारी; करावै – करवून घेतो, करावयास लावले; लाहा – लाभ; खटिआ – कमविले; वखरु – व्यापाराचा माल; जागाती – कर घेणारा; नेड़ि – जवळ, निकट; होरु – अन्य; अनंत तरंगी – अनेक प्रकारचे; ओइ – ते; जेहै – ज्या; वणजि – व्यापारात; तेहा – तेव्हा; मूलि – मुळीच, मुळातच.

भावार्थ : हे प्रभो! तूच माझा सावकार, तूच माझा धनी. जी काही पुंजी तू देशील तीच मी घेणार. तू जर दयाळू होऊन प्रभुनामाची पुंजी आम्हाला देशील तर आम्ही आनंदाने प्रभुनामाचा व्यापार करू. ॥१॥ हे बंधु! प्रभू परमात्मारूपी सावकारानेच आम्हास प्रभुनामाचा व्यापार करण्यासाठी ह्या जगात पाठवले आहे. त्यानेच आम्हास प्रभुनामाची पुंजी देऊन तो आमच्याकडून प्रभुनामाचा व्यापार करवून घेतो. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्या भक्तांनी प्रभू परमात्म्याची भक्ती करून प्रभुनामारूपी धनाचा संग्रह केला तेच भक्त प्रभू परमात्म्यास प्रिय होतात. ज्यांनी प्रभुनामाचा जप करून प्रभुनामारूपी लाभ एकत्र करून व्यापारासाठी आणला, कर वसूल करणारा यमरूपी अधिकारी त्यांच्या जवळपास सुद्धा फिरकत नाही. ॥२॥ अन्य मायावी वस्तूंचा व्यापार करणाऱ्याला माया नाना प्रकारे दुःख देते. खरे तर माणसाच्या हाती काही नाही. तो प्रभू परमात्मा माणसास ज्या प्रकारचा व्यापार करावयास लावतो त्याच प्रकारचे फळ त्यास प्राप्त होते. ॥३॥ प्रभू परमात्मा कृपाळू होऊन ज्यास प्रभुनाम देतो तोच त्याचा व्यापार करतो. नानक सांगतात, ज्याने प्रभू परमात्म्याची भक्ती करून प्रभूची सेवा केली, त्याचा कर्मलेख मागितला जात नाही व त्यामुळे तो जन्ममरणाच्या चक्रातून मुक्त होतो. ॥४॥१॥७॥४५॥

॥ गउडी बैरागणि महला ४ ॥

जिउ जननी गरभु पालती सुत की करि आसा ॥
वडा होइ धनु खाटि देइ करि भोग बिलासा ॥
तिउ हरि जन प्रीति हरि राखदा दे आपि हथासा ॥१ ॥
मेरे राम मै मूरख हरि राखु मेरे गुसईआ ॥
जन की उपमा तुझहि वडईआ ॥१ ॥ रहाउ ॥
मंदरि घरि आनंदु हरि हरि जसु मनि भावै ॥
सभ रस मीठे मुखि लगहि जा हरि गुण गावै ॥
हरि जनु परवारु सधारु है इकीह कुली सभु जगतु छडावै ॥२ ॥
जो किछु कीआ सो हरि कीआ हरि की वडिआई ॥
हरि जीअ तेरे तूं वरतदा हरि पूज कराई ॥
हरि भगति भंडार लहाइदा आपे वरताई ॥३ ॥
लाला हाटि विहाझिआ किआ तिसु चतुराई ॥
जे राजि बहाले ता हरि गुलामु घासी कउ हरिनामु कढाई ॥
जनु नानकु हरि का दासु है हरि की वडिआई ॥४ ॥२ ॥८ ॥४६ ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १६६)

शब्दार्थ : जिउ – ज्या प्रकारे; पालती – पालन करते; धनु – धन; हथासा – हात; गुसईआ – स्वामी, प्रभू; जसु – यश; लगहि – लागतात; सधारु – सुधारतो; इकीह कुली – एकवीस कुळे (सात मातृ कुळे, सात पितृ कुळे व सात श्वसूर कुळे); वरतदा – व्यास; पूज – पूजा; लहाइदा – देववितो; वरताई – वाटतो; लाला – सेवक; विहाझिआ – विकत घेतलेला; राजि – सिंहासन, राज्य; बहाले – बहाल केले, बसवले; घासी – गवत कापणारा मजूर; कढाई – स्मरण करवतो.

भावार्थ : ज्या प्रमाणे माता आपल्याला पुत्र होईल, तो खूप धन संपत्ती जमवून आपल्याला ऐष आरामात ठेवील, ह्या आशेने गर्भाचे नऊ महिने आपल्या गर्भाशयात पालन करते, त्याप्रमाणे प्रभू परमात्मा आपल्या भक्तांचे स्वतःच्या हाताने रक्षण करतो. ॥१ ॥ हे माझ्या प्रभू! माझ्या मूर्खाचे रक्षण कर. कारण तुझ्या सेवकाचे मोठेपण हे तुझेच मोठेपण आहे. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्या हरिभक्तास प्रभू परमात्म्याची गुणस्तुती करण्यास आवडते त्याचे हृदय आनंदाने भरून राहाते. प्रभूचे गुणगान करताना त्या भक्तास सारे मधूर रस प्राशन केल्याचा आनंद प्राप्त होतो. प्रभूचा भक्त आपल्या परिवाराचा आधार असतो. प्रभूभक्ती करून तो आपल्या एकवीस पिढ्यांचा उद्धार करतो. एवढेच नव्हे तर समस्त जगास तो मोहमायेच्या बंधनातून मुक्त करतो. ॥२ ॥ जगात जे काही घडते ते सारे, हे प्रभू! तुझ्याच इच्छेने घडते. हे सारे प्रभू परमात्म्याचेच मोठेपण आहे. प्रभू सर्व जीव तूच निर्माण केले आहेस. तूच जीवांना तुझी भक्ती करण्याची प्रेरणा देतोस. हे प्रभो! तूच तुझे भक्ति भंडार सर्व जीवांना देतोस, वाटून टाकतोस. ॥३ ॥ हे प्रभो! हे सारे जीव तु बाजारात खरेदी केलेले तुझे गुलाम आहेत. ते आपल्या मर्जीने काहीही करू शकत नाहीत. कोणा जीवास तू राजसिंहासनावर बसवलेस तरी अखेर तो तुझाच गुलाम आहे. तू सांगशील तसाच तो कारभार करतो. ज्या जीवास तू गवत कापावयाचे काम देतोस तोही तुझेच नामस्मरण करत गवत कापतो. नानक सांगतात, मी प्रभू परमात्म्याचा दास आहे, गुलाम आहे हे सुद्धा प्रभू परमात्म्याचेच मोठेपण आहे. ॥४ ॥२ ॥८ ॥४६ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ४ ॥

किरसाणी किरसाणु करे लोचै जीउ लाइ ॥
हलु जोतै उदमु करे मेरा पुतु धी खाइ ॥
तिउ हरि जनु हरि हरि जपु करे हरि अंति छडाइ ॥१ ॥
मै मूरख की गति कीजै मेरे राम ॥
गुर सतिगुर सेवा हरि लाइ हम काम ॥१ ॥ रहाउ ॥
लै तुरे सउदागरी सउदागरु धावै ॥
धनु खटै आसा करै माइआ मोहु वधावै ॥
तिउ हरि जनु हरि हरि बोलता हरि बोलि सुखु पावै ॥२ ॥
बिखु संचै हटवाणीआ बहि हाटि कमाइ ॥
मोह झूठु पसारा झूठ का झूठे लपटाइ ॥
तिउ हरि जनि हरि धनु संचिआ हरि खरचु लै जाइ ॥३ ॥
इहु माइआ मोह कुटंबु है भाइ दूजै फास ॥
गुरमती सो जनु तरै जो दासनि दास ॥
जनि नानकि नामु धिआइआ गुरमुखि परगास ॥४ ॥३ ॥९ ॥४७ ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १६६)

शब्दार्थ : किरसाणी – शेती; किरसाणु – शेतकरी; लोचै – इच्छा करतो; जीउ लाइ – जीव लावून; हलु – नांगर; जोते – जुंपतो; उदमु – उद्यम, उद्योग; पुतु – पुत्र; तिउ – त्या प्रमाणे; तुरे – घोडे; सउदागरी – व्यापार; सउदागरु – व्यापारी; वधावै – वाढवितो; बिखु – विष; संचै – साठवतो; हटवाणीअ – दुकानदार; लपटाइ – चिकटून बसतो.

भावार्थ : शेतकरी शेती करतो. नांगर चालवतो, अगदी जीव लावून शेतात कष्ट करतो. मनात इच्छा असते की पीक उत्तम आले की पोरेबाळे त्याचा उपभोग घेतील. त्याच प्रमाणे हरिभक्त एकाच इच्छेने प्रेरित होऊन प्रभुनामाचा जप करतात की प्रभू परमात्मा अंतसमयी त्यास यमाच्या पाशातून सोडवील. ॥१ ॥ हे प्रभो मी मूर्ख आहे. मला अडाण्याला सतगती दे. मला सतगुरूची सेवा करण्याचे काम दे. ॥१ ॥ रहाउ ॥ व्यापारी घोडे घेऊन व्यापार करावयास निघतो. इच्छा असते की त्यातून नफा कमवून संपत्ती गोळा करीन. जसजशी त्याची प्राप्ती वाढत जाते, तसतसे त्याला अधिक लाभाचा मोह निर्माण होतो आणि तो वाढतच जातो. त्याच प्रमाणे हरिभक्त हरीचे नामस्मरण करून आत्मिक आनंद प्राप्त करतो. जसजसा तो प्रभुनामात अधिकाधिक तल्लीन होतो, तसतसा त्यास अधिक आनंद प्राप्त होतो. ॥२ ॥ वाणी दुकानदार बाजारात बसून मायारूपी विष साठवतो. जग हा मोहमायेचा, खोट्याचा पसारा आहे. जीव त्या खोट्यालाच चिकटून बसतो. पण हरीचे भक्त हरिनामरूपी धन साठवतात, ते जीवनयात्रेसाठी, रामनामाचे धन वाटखर्चासाठी घेऊन जातात. ॥३ ॥ हे बंधू! हे जग हा सारा मोहमायेचा पसारा आहे. कुटुंब आदी संबंधामुळे जीव मोहमायेच्या पाशात अधिकाधिक गुंतत जातो. त्यातून तोच जीव सुखरूपपणे पार पडतो, जो सतगुरूच्या उपदेशानुसार प्रभुभक्तांचा दासानुदास होतो. दास नानकानेही सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून प्रभुनामाचे ध्यान केले म्हणून त्याच्या हृदयी आत्मप्रकाश प्रगट झाला. ॥४ ॥३ ॥९ ॥४७ ॥

॥ गउड़ी बैरागणि महला ४ ॥

नित दिनसु राति लालचु करे भरमै भरमाइआ ॥

खंड २ [४०]

वेगारि फिरै वेगारीआ सिरि भारु उठाइआ ॥
 जो गुर की जनु सेवा करे सो घर कै कंमि हरि लाइआ ॥१॥
 मेरे राम तोड़ि बंधन माइआ घर कै कंमि लाइ ॥
 नित हरि गुण गावह हरि नामि समाइ ॥१॥ रहाउ ॥
 नरु प्राणी चाकरी करे नरपति राजे अरथि सभ माइआ ॥
 कै बंधै कै डानि लेइ कै नरपति मरि जाइआ ॥
 धनु धनु सेवा सफल सतिगुरु की जितु हरि हरि नामु जपि हरि सुखु पाइआ ॥२॥
 नित सउदा सूदु कीचै बहु भाति करि माइआ कै ताई ॥
 जा लाहा देइ ता सुखु मने तोटै मरि जाई ॥
 जो गुण साझी गुर सिउ करे नित नित सुखु पाई ॥३॥
 जितनी भूख अन रस साद है तितनी भूख फिरि लागै ॥
 जिसु हरि आपि क्रिपा करे सो वेचे सिरु गुर आगै ॥
 जन नानक हरि रसि त्रिपतिआ फिरि भूख न लागै ॥४॥४॥१०॥४८॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६६)

शब्दार्थ : लालचु – लालसा; बेगारि – मजूर; अरथि – निमित्य; डानि – दंड; जितु – ज्याने; सुदु – व्याज; ताई –
 करिता; लाहा – लाभ; साझी – भागीदारी, वाटणी; तितनी – तितकी; वेचे – विकणे, समर्पित होंगे;

भावार्थ : ज्या प्रमाणे मजूर दुसऱ्याचा भार वाहतो त्याप्रमाणे जीव नेहमी रात्रंदिवस लालसेपोटी मोहमायेच्या भ्रमाने
 डोक्यावर पापाचा भार वाहत असतो. जे सेवक सतगुरूची सेवा करतात त्यास प्रभू परमात्मा आपल्या कामास (नामस्मरणास)
 लावतो. ॥१॥ हे रामा ! माझी मोहमायेची बंधने तोड आणि ज्यासाठी तू मला जन्मास घातलेस ते माझे खरे काम (प्रभू
 प्राप्ती) त्या कामास लाव म्हणजे मी प्रभुनामाचे स्मरण करून प्रभुनामात एकरूप होऊन जाईन. ॥१॥ रहाउ ॥ जेव्हा एखादा
 माणूस केवळ अर्थाजनासाठी राजाची नोकरी करतो. तेव्हा कित्येकदा राजा त्यास कैद करतो, शिक्षा करतो, नोकरीवरून
 काढून टाकतो किंवा राजा मेल्याने त्याचा पगारच बुडतो. हे सारे मायेचे खेळ आहेत. परंतु सतगुरूची सेवा सदा सफल व
 प्रशंसनीय असते. कारण त्यामुळे जीव प्रभुनामाचे स्मरण करून आत्मिक सुख प्राप्त करतो. ॥२॥ धनप्राप्तीसाठी माणूस
 नाना प्रकारचे उद्योग व्यापार करतो. जो पर्यंत त्यातून तो नफा कमावतो, तो पर्यंत तो आनंदात असतो. पण तोटा झाला की
 त्यास मरणप्राय दुःख होते. पण जर माणूस सतगुरू प्राप्ती करून प्रभूच्या गुण स्तुतीचा धंदा करील त्यास सदैव सुखाचीच
 प्राप्ती होईल. ॥३॥ मनुष्य जो जो अन्न खाऊन निरनिराळ्या स्वादांचा आस्वाद घेईल तो तो अन्नाविषयीची त्याची वासना
 वाढतच जाते. पण ज्याच्यावर प्रभू परमात्मा स्वतः कृपा करतो तो सतगुरूपुढे संपूर्ण आत्मसमर्पण करतो. असा सेवक
 प्रभुनामामृत प्राशन करतो व तृप्त होतो. मग त्यास परत कधीही मायावी गोष्टींची भूक लागत नाही. ॥४॥४॥१०॥४८॥

॥ गउडी बैरागणि महला ४ ॥

हमरै मनि चिति हरि आस नित किउ देखा हरि दरसु तुमारा ॥
 जिनि प्रीति लाई सो जाणता हमरै मनि चिति हरि बहुतु पिआरा ॥
 हउ कुरबानी गुर आपणे जिनि विछुडिआ मेलिआ मेरा सिरजनहारा ॥१॥

खंड २ [४१]

मेरे राम हम पापी सरणि परे हरि दुआरि ॥
 मतु निरगुण हम मेलै कबहूँ अपुनी किरपा धारि ॥१॥ रहाउ ॥
 हमरे अवगुण बहुतु बहुतु है बहु बार बार हरि गणत न आवै ॥
 तूं गुणवंता हरि हरि दइआलु हरि आपे बखसि लैहि हरि भावै ॥
 हम अपराधी राखे गुर संगती उपदेसु दीओ हरि नामु छडावै ॥२॥
 तुमरे गुण किआ कहा मेरे सतिगुरा जब गुरु बोलह तब बिसमु होइ जाइ ॥
 हम जैसे अपराधी अवरु कोई राखै जैसे हम सतिगुरि राखि लीए छडाइ ॥
 तूं गुरु पिता तूं है गुरु माता तूं गुरु बंधपु मेरा सखा सखाइ ॥३॥
 जो हमरी बिधि होती मेरे सतिगुरा सा बिधि तुम हरि जाणहु आपे ॥
 हम रुलते फिरते कोई बात न पूछता गुर सतिगुर संगि कीरे हम थापे ॥
 धनु धनु गुरू नानक जन केरा जितु मिलिए चूके सभि सोग संतापे ॥४॥५॥११॥४९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६७)

शब्दार्थ : हमरे – आमच्या; चिति – चित्तात; आस – आशा; किउ – कसे; दरसु – दर्शन; जिनि – ज्याने; कुरबानी – समर्पण; विछुडिआ – विभक्त केले; मेलिआ – मिलन केले; सिरजनहारा – सृजनकर्ता; सरणि – शरण; मतु – कदाचित; मेलै – मिळून जाणे, मिलन घडणे; कबहु – केव्हा; बखसि – क्षमा; छडावै – सोडवील; बिसमु – विस्मय, आश्चर्य; छडाइ – सोडवले; बंधपु – बांधव; सखाइ – सहायक; बिधि – दशा, परिस्थिती; सा – तो, ते, ती; रुलते – उपेक्षित; किरि – किडे; सोग – शोक.

भावार्थ : हे प्रभू! मला सदैव अशी आशा वाटते की कोणत्या ना कोणत्या मार्गाने तुझे दर्शन व्हावे. ज्या प्रभू परमात्म्याने माझ्या मनात त्याच्या विषयीचे प्रेम निर्माण केले तोच जाणतो, की माझ्या मनात त्याच्याविषयी किती उत्कट प्रेम आहे. ज्या सतगुरूने माझ्यापासून दुरावलेल्या त्या सृजनकर्त्या प्रभू परमात्म्याशी माझे मिलन घडवून आणले. त्या सतगुरूवर मी माझे प्राण समर्पित करतो. ॥१॥ हे रामराया! मी पापी तुला शरण येऊन तुझ्या दारी आलो आहे. हे प्रभो! मला आशा आहे की कदाचित तू माझ्यावर कृपा करून मला, गुणहीनाला तुझ्यात एकरूप करून घेशील. ॥१॥ रहाउ ॥ हे प्रभो! माझ्यात अनंत अनंत अवगुण आहेत. कितीही मोजले तरी ते मोजता येत नाहीत. पण तू गुणनिधी आहेस. दयेचा सागर आहेस. तू जर इच्छिलेस तर मला क्षमा करशील व माझ्यासारख्या अपराध्यास सतगुरूच्या संगतीत ठेवून त्यांच्याकडून हरिनामाचा उपदेश देऊन मला मोहमायेच्या पाशातून सोडवशील. ॥२॥ हे माझ्या सतगुरू तुझ्या कोणकोणत्या गुणांचे मी वर्णन करू? कारण 'सतगुरू' हा नुसता शब्द जरी उच्चारला तरी सतगुरूचे अनंत गुण मला दिसू लागतात आणि मी विस्मित होतो. माझ्यासारख्या अनंत अपराध्याचे सतगुरूने ज्या प्रकारे विषयविकारांपासून, मोहमायेपासून रक्षण केले तसे अन्य कोणीही करू शकणार नाही. हे सतगुरू! तूच माझा पिता, तूच माझी माता, तूच माझा गुरू, माझा बंधु, माझा सखा, तूच माझा साहाय्यकर्ता. तूच माझे सर्वस्व आहेस. ॥३॥ तू भेटण्यापूर्वी माझी काय अवस्था होती ती केवळ तूच एकटा जाणतोस. मोहमायेत फसून मी व्यर्थ इकडे तिकडे भटकत होतो. सारे जग माझी उपेक्षाच करत असे. मला कोणी विचारत सुद्धा नव्हते. पण माझ्यासारख्या क्षुद्र जीवाला तू प्रभुभक्तीस प्रवृत्त केलेस व मला मोठेपणा प्राप्त करून दिलास. नानक सांगतात, माझा गुरू धन्य धन्य आहे. माझ्यासारख्या क्षुद्र जीवाला सतगुरू प्राप्त झाल्याने माझे सारे दुःख, भवताप सारे काही नष्ट झाले. ॥४॥५॥११॥४९॥

॥ गउडी बैरागणि महला ४ ॥

कंचन नारी महि जीउ लुभतु है मोहु मीठा माइआ ॥
घर मंदर घोडे खुसी मनु अन रसि लाइआ ॥
हरिप्रभु चिति न आवई किउ छूटा मेरे हरि राइआ ॥१ ॥
मेरे राम इह नीच करम हरि मेरे ॥
गुणवंता हरि हरि दइआलु करि किरपा बखसि अवगण सभि मेरे ॥१ ॥रहाउ ॥
किछु रूपु नही किछु जाति नाही किछु ढंगु न मेरा ॥
किआ मुहु लै बोलह गुण बिहून नामु जपिआ न तेरा ॥
हम पापी संगि गुर उबरे पुंनु सतिगुर केरा ॥२ ॥
सभु जीउ पिंडु मुखु नकु दीआ वरतण कउ पाणी ॥
अंनु खाणा कपडु पैनणु दीआ रस अनि भोगाणी ॥
जिनि दीए सु चिति न आवई पसू हउ करि जाणी ॥३ ॥
सभु कीता तेरा वरतदा तूं अंतरजामी ॥
हम जंत विचारे किआ करह सभु खेलु तुम सुआमी ॥
जन नानकु हाटि विहाइआ हरि गुलम गुलामी ॥४ ॥६ ॥१२ ॥५० ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १६७)

शब्दार्थ : लुभतु – लुब्ध झाला; खुसी – आनंद; अन – अन्य; चिति – चित्त, मन; आवई – येणे; किउ – कसा; बुखसि – क्षमा; किछु – कोणता; ढंग – चातुर्य, हुशारी; उबरे – उद्धार झाला; केरा – कोणाचा (तुझा); नकु – नाक; वरतण – व्यवहार; पैनणु – घालण्यास; भोगाणी – उपभोग घेण्यासाठी; पसु – पशु; जंत – क्षुद्र जीव, जंतु; विचारे – विचारी; गुलम गुलामी – दासांचा दास; हाटी – बाजारात; विहाइआ – खरेदी केलेला, विकत घेतलेला.

भावार्थ : माझे मन कामिनी आणि कंचन ह्यावर लुब्ध झाले. धनसंपदारूपी मायेचा मोह मला गोड वाटू लागला. महाल माड्या, घोडे आदी पाहून माझे मन आनंदित झाले. अन्य विषयांत माझे मन रमून गेले. माझ्या मनात प्रभू परमात्म्याची कधी आठवणही आली नाही. हे प्रभो! माझी ह्या मोहमायेतून, विषयविकारातून कशी सुटका होणार? ॥१ ॥ हे प्रभो! मी असा नीचकर्मी आहे. हे प्रभो! तू गुणवंत आहेस, दयावंत आहेस. माझ्या सर्व अवगुणांची मला क्षमा कर. ॥१ ॥रहाउ ॥ मी रूपहीन, जातिहीन आहे. मला व्यवहारही कळत नाही. मी कधी प्रभुनामाचे स्मरणही केले नाही. कोणत्या तोंडाने तुला सांगू की मला क्षमा कर? मी महापापी आहे पण सतगुरूच्या संगतीत राहून माझा उद्धार झाला. हा सर्व सतगुरूच्या संगतीचा पुण्य प्रताप आहे. ॥२ ॥ प्रभू परमात्म्याने मला हे शरीर, प्राण, तोंड, नाक आदी इंद्रिये दिली. इतर जीवन व्यवहार चालावेत म्हणून हवा, पाणी ह्या गोष्टी निर्माण केल्या. खायला अन्न दिले. अंगावर घालायला कपडे दिले. उपभोगासाठी अन्य नाना गोष्टी दिल्या. पण ज्या प्रभू परमात्म्याने हे सर्व दिले त्याचे साधे स्मरणही कधी मला झाले नाही. मी केवळ पशूचे जिणे जगत राहिलो. तरीही मी मला मोठा समजत राहिलो. ॥३ ॥ हे प्रभो! ह्या जगात जे जे काही घडते ते सर्व काही तूच घडवतोस. तू अंतर्यामी आहेस. तू सारे काही जाणतोस. आम्ही विचारे क्षुद्र जीव आम्ही काय करू शकणार? हा सारा तुझाच खेळ आहे. तूच साऱ्या जगाचा स्वामी आहेस. नानक सांगतात, हे प्रभू! मी तर तुझ्या बाजारात विकत घेतलेला गुलामांचा गुलाम, दासांचा दास आहे. ॥४ ॥६ ॥१२ ॥५० ॥

॥ गउडी बैरागणि महला ४ ॥

जिउ जननी सुतु जणि पालती राखै नदरि मझारि ॥
अंतरि बाहरि मुखि दे गिरासु खिनु खिनु पोचारि ॥
तिउ सतिगुरु गुरुसिख राखता हरि प्रीति पिआरि ॥१ ॥
मेरे राम हम बारिक हरि प्रभ के है इआणे ॥
धनु धनु गुरु गुरु सतिगुरु पाधा जिनि हरि उपदेसु दे कीए सिआणे ॥१ ॥रहाउ ॥
जैसी गगनि फिरंती ऊडती कपरे बागे वाली ॥
ओह राखै चीतु पीछै बिचि बचरे नित हिरदै सारि समाली ॥
तिउ सतिगुर सिख प्रीति हरि हरि की गुरु सिख रखै जीअ नाली ॥२ ॥
जैसे काती तीस बतीस है विचि राखै रसना मास रतु केरी ॥
कोई जाणहु मास काती कै किछु हाथि है सभ वसगति है हरि केरी ॥
तिउ संत जना की नर निंदा करहि हरि राखै पैज जन केरी ॥३ ॥
भाई मत कोई जाणहु किसी कै किछु हाथि है सभ करे कराइआ ॥
जरा मरा तापु सिरति सापु सभु हरि कै वसि है कोई लागि न सकै बिनु हरि का लाइआ ॥
ऐसा हरि नामु मनि चिति निति धिआवहु जन नानक
जो अंती अउसरि लए छडाइआ ॥४ ॥७ ॥१३ ॥५१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६८)

शब्दार्थ : जिउ – ज्याप्रमाणे; जणि – जन्म देऊन; पालती – पालन करते; गिरासु – घास; खिनु – क्षण; पोचारि – प्रेम करते; तिउ – त्याप्रमाणे; बारिक – बालक; इआणे – अज्ञानी; पाधा – उपाध्याय, उपदेश देणारा; सिआणे – शहाणे, ज्ञानी; कपरे – कपडे; बागे – पांढरे; ओह – तो; बचरे – लहान मूल; समाली – संभाळून; काती – कात्री; केरी – केलेलीची; वसगति – ताब्यात; पैज – लाज; जरा – म्हातारपण; मरा – मरण; सिरति – अर्धशिशी; सापु – शाप; अउसरि – समय, वेळ.

भावार्थ : ज्याप्रमाणे माता आपल्या मुलाला जन्म देऊन त्याला सदैव आपल्या नजरेसमोर ठेवून त्याचे संगोपन करते, त्याच्यामुखी घास भरवते. घरात बाहेर क्षणोक्षणी त्याच्यावर प्रेम करते, त्याप्रमाणे सतगुरु आपल्या शिष्याला प्रभू परमात्म्याचे प्रेम देऊन त्याचा संभाळ करतो. ॥१ ॥ माझ्या रामा! मी तुझा अजाण बालक आहे. धन्य धन्य आहे त्या सतगुरूची ज्याने मला प्रभुभक्तीचा उपदेश करून शहाणे केले. ॥१ ॥रहाउ ॥ ज्याप्रमाणे पक्षिणी अनंत आकाशात संचार करत असते पण तिचे सारे लक्ष घट्ट्यातील आपल्या पिलाकडे असते. ती आपल्या हृदयात त्या पिलाचेच स्मरण करत असते. त्याप्रमाणे सतगुरु आपल्या शिष्यावर प्रेम करतो. सतगुरु शिष्याला प्रभू परमात्म्याचे प्रेम देऊन त्यास सदैव आपल्या हृदयाशी धरून ठेवतो. ॥२ ॥ ज्याप्रमाणे बत्तीस दातांची कात्री रक्त मांसांनी बनलेल्या जिभेचा संभाळ करते. त्याप्रमाणे सतगुरु आपल्या शिष्यांचा संभाळ करतो. पण ह्याचा अर्थ असा नव्हे की जिभेचा संभाळ करणे दातांच्या ताब्यात आहे. हे सर्व त्या प्रभू परमात्म्याच्या हाती आहे. त्याचप्रमाणे संतजनांची लोक निंदा करतात पण प्रभू परमात्मा त्यांच्या सन्मानाचे रक्षण करतो. ॥३ ॥ हे बंधु! अस मुळीच समजू नकोस की कोणाच्या हाती काही आहे, करता करविता एकमात्र प्रभू परमात्माच आहे. वृद्धत्व, मरण, इतर व्याधी, ताप सारे काही त्या प्रभू परमात्म्याचे हाती आहे. परमात्म्याच्या इच्छेशिवाय कोणी काही करू शकत

नाही. नानक सांगतात, बा जीवा ! अंतकाळी यमाच्या पाशातून तुला सोडवू शकेल असे प्रभुनाम सदैव आपल्या चित्तात दृढपणे धारण करा. सदैव प्रभुनामाचे स्मरण करा. ॥४॥७॥१३॥५१॥

॥ गउडी बैरागणि महला ४ ॥

जिसु मिलिऐ मनि होइ अनंदु सो सतिगुरु कहीऐ ॥
मन की दुबिधा बिनसि जाइ हरि परम पदु लहीऐ ॥१॥
मेरा सतिगुरु पिआरा कितु बिधि मिलै ॥
हउ खिनु खिनु करी नमसकारु मेरा गुरु पूरा किउ मिलै ॥१॥रहाउ ॥
करि किरपा हरि मेलिआ मेरा सतिगुरु पूरा ॥
इछ पुंनी जन केरीआ ले सतिगुरु धूरा ॥२॥
हरि भगति द्विड़ावै हरि भगति सुणै तिसु सतिगुरु मिलीऐ ॥
तोटा मूलि न आवई हरि लाभु निति द्विड़ीऐ ॥३॥
जिस कऊ रिदै विगासु है भाउ दूजा नाही ॥
नानक तिसु गुरु मिलि उधरै हरि गुण गावाही ॥४॥८॥१४॥५२॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १६८)

शब्दार्थ : दुबिधा – द्विधा; बिनसि – नष्ट होते; लहीऐ – प्राप्त होते; कितुबिधि – कोणत्या मार्गाने; इछ – इच्छा; पुंनी – पूर्ण; जन – दास; केरीआ – ची; धूरा – धूळ; विगासु – प्रकाश, विगसित

भावार्थ : ज्याच्या भेटीमुळे, मनाला आनंद प्राप्त होतो, ज्याच्या भेटीने मनाची द्विविधा अवस्था नष्ट होते. मन शांत व स्थिर होते, ज्याच्या भेटीने प्रभुमिलनाची परमोच्च अवस्था प्राप्त होते, त्यास सतगुरु म्हणावे. ॥१॥ कोणत्या मार्गाने गेलो असता माझा परमप्रिय सतगुरु मला प्राप्त होईल ? सतगुरु कसा प्राप्त होईल हे जो कोणी मला सांगेल त्यास मी क्षणोक्षणी नमस्कार करीन. ॥१॥रहाउ ॥ ज्या व्यक्तीस प्रभुकृपेने पूर्ण सतगुरु प्राप्त झाला, त्यास सतगुरुची चरणधूळ प्राप्त होऊन त्याच्या सर्व इच्छा पूर्ण होतात. ॥२॥ हे बंधू! अशा सतगुरूस वारंवार भेटावे कारण तो प्रभूची गुणस्तुती ऐकवून आपल्या मनातील प्रभुभक्ती दृढ करतो. सतगुरूची परमात्म्याच्या भेटीने जीवनात कधीही कसलीही वाण पडत नाही, उलट सदैव प्रभुनामरूपी धनाचा लाभच लाभ होतो. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्या सतगुरूस मनाची प्रसन्नता प्राप्त झाली आहे, ज्याचे हृदयकमळ पूर्ण विकसित झाले आहे, ज्याच्या मनात द्वैतभावाचा लवलेशही नाही असा सतगुरु भेटल्याने भक्ताचा उद्धार होतो व तो प्रभूचे नाम सदैव गात राहातो. ॥४॥८॥१४॥५२॥

॥ महला ४ गउडी पूरबी ॥

हरि दइआलि दइआ प्रभि कीनी मेरै मनि तनि मुखि हरि बोली ॥
गुरमुखि रंगु भइआ अति गूड़ा हरि रंगि भीनी मेरी चोली ॥१॥
अपुने हरि प्रभ की हउ गोली ॥
जब हम हरि सेती मनु मानिआ करि दीनो जगतु सभु गोल अमोली ॥१॥रहाउ ॥
करहु बिबेकु संत जन भाई खोजि हिरदै देखि ढंढोली ॥
हरि हरि रूपु सभ जोति सबाई हरि निकटि वसै हरि कोली ॥२॥

हरि हरि निकटि वसै सभ जग कै अपरंपर पुरखु अतोली ॥

हरि हरि प्रगटु कीओ गुरि पूरै सिरु वेचिओ गुर पहि मोली ॥३॥

हरि जी अंतरि बाहिर तुम सरणागति तुम वड पुरखु वडोली ॥

जनु नानकु अनदिनु हरि गुण गावै मिलि सतिगुर गुर वेचोली ॥४॥१॥१५॥५३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६८)

शब्दार्थ : बोली – वाणी; भइआ – झालो; गुड़ा – गूढ; गहन – भरपूर; भीनी – आनंदित, भिजली; रंगि – प्रेमरंगाने; गोली – दासी; मानिआ – मिलन झाले; गोल – दास; अमोल – विनामोल; खोजि – शोधा; ढंडोली – धुंडाळा; साबड़ – सर्वांच्या; कोली – जवळ; अतोली – अपार, अपरिमेय; वेचिओ – विकले; पहि – पाशी, जवळ; वडोली – महान; वेचोली – मध्यस्थ.

भावार्थ : त्या दयाळू प्रभू परमात्म्याने माझ्यावर दया केली व माझ्या तनमनात, मुखात त्याने आपली गुणस्तुती ठेवली. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केल्याने माझी हृदयरूपी चोळी प्रभू परमात्म्याच्या प्रेमरंगाने भिजून आनंदित झाली. सतगुरूला शरण गेल्याने तो रंग (प्रेम) आणखीनच गडद झाला. ॥१॥ आता मी माझ्या प्रभू परमात्म्याची दासी झाले आहे. जेव्हा मी माझे मन प्रभू परमात्म्याशी एकरूप केले, तेव्हा त्याने काहीही मोल न घेता साऱ्या जगाला माझे दास केले. ॥१॥ राहाउ ॥ संतजनहो ! विचारपूर्वक आपल्या अंतरात शोध घ्या. हृदय धुंडाळून पाहा. तुम्हाला कळून येईल की प्रभू परमात्म्याची परमज्योत प्रत्येक जीवाच्या हृदयातच आहे. तो हरी सर्वांच्याजवळ वास करतो. ॥२॥ तो अपरंपार व अतुलनीय प्रभू परमात्मा ह्या संसारातील प्रत्येक जीवाच्या अगदी जवळच विद्यमान आहे. पूर्ण गुरूने मला प्रभू परमात्म्याचा साक्षात्कार घडवला आहे. त्यासाठी मी माझे सर्वस्व सतगुरू चरणी समर्पित केला आहे. ॥३॥ हे प्रभो ! आत-बाहेर सर्वत्र तू भरून राहिला आहेस. तू महानाहून महान आहेस. सर्वश्रेष्ठ आहेस. मी तुला शरण आलो आहे. नानक सांगतात मला सतगुरू मध्यस्थ प्राप्त झाल्याने हे प्रभू परमात्म्या मी रात्रंदिवस तुझेच गुणगान करीत आहे. ॥४॥१॥१५॥५३॥

॥ गउड़ी पूरबी महला ४ ॥

जगजीवन अपरंपर सुआमी जगदीसुर पुरख बिधाते ॥

जितु मारगि तुम प्रेरहु सुआमी तितु मारगि हम जाते ॥१॥

राम मेरा मनु हरि सेती राते ॥

सतसंगति मिलि राम रसु पाइआ हरि रामै नामि समाते ॥१॥ राहाउ ॥

हरि हरि नामु हरि हरि जगि अवखधु हरि हरि नामु हरि साते ॥

तिन के पाप दोख सभि बिनसे जो गुरमति राम रसु खाते ॥२॥

जिन कऊ लिखतु लिखे धुरि मसतकि ते गुर संतोख सरि नाते ॥

दुरमति मैलु गई सभ तिन की जो राम नाम रंगि राते ॥३॥

राम तुम आपे आपि आपि प्रभु ठाकुर तुम जेवड अवरु न दाते ॥

जनु नानकु नामु लए तां जीवै हरि जपीए हरि किरपा ते ॥४॥२॥१६॥५४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६९)

शब्दार्थ : सुआमी – स्वामी; जगदीसुर – जगदीश्वर; बिधाते – विधाता; जितु – ज्या; मारगि – मार्ग; प्रेरहु – प्रेरणा

देतोस; तितु – त्या; सेती – सह, बरोबर; राते – रममाण झाले; समाते – सामावणे; अवरखधु – औषध; साते – शांतीदायक; दोख – दोष; खाते – उपभोग घेतो; सरि – सरोवर; नाते – स्नान करतो; जेवड – जेवढा; लए – घेतो.

भावार्थ : साऱ्या जगाला जीवन देणारा, अपरंपार, सर्व जगाचा स्वामी, जगदीश्वर, विधातापुरुष, प्रभूपरमात्मा तू जशी प्रेरणा देशील त्याच मार्गाने आम्ही जातो. ॥१॥ हे प्रभू रामा ! माझे मन तुझ्या रंगात रंगून जाऊ दे. ज्या जीवाने संतसंगीत राहून रामरस प्राप्त केला, तो प्रभुनामात लीन होऊन जातो. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभू परमात्म्याचे नाम शांती प्रदान करणारे आहे. ज्यांनी सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून नामरसामृताची चव चाखली आहे त्यांचे सारे पाप, सारे दोष नष्ट होतात. ॥२॥ ज्यांच्या कपाळी प्रभू परमात्म्याने पूर्वीच तसा कर्मलेख लिहिला आहे, ते सतगुरूरूपी सरोवरात स्नान करून संतोष प्राप्त करतात. जो रामनामात रंगून जातो त्याचा दुष्टबुद्धीरूपी मळ निघून जातो. ॥३॥ हे प्रभू परमात्मा ! तूच सर्व जीवांचा स्वामी आहेस. तुझ्यासारखा अन्य दाता कोणीही नाही. नानक सांगतात, जो कोणी प्रभुनामाचा जप करतो. तो आत्मिक जीवन जगतो. पण प्रभुनामाचा जप तोच करतो ज्याच्यावर प्रभू परमात्मा कृपा करतो व त्यास तशी प्रेरणा देतो. ॥४॥२॥१६॥५४॥

॥ गउडी पूरबी महला ४ ॥

करहु क्रिपा जगजीवन दाते मेरा मनु हरि सेती राचे ॥
सतिगुरि बचनु दीओ अति निरमलु जपि हरि हरि हरि मनु माचे ॥१॥
राम मेरा मनु तनु बेधि लीओ हरि साचे ॥
जिह काल कै मुखि जगतु सभु ग्रसिआ गुर सतिगुर कै बचनि हरि हम बाचे ॥१॥ रहाउ ॥
जिन कउ प्रीति नाही हरि सेती ते साकत मूड नर काचे ॥
तिन कउ जनमु मरणु अति भारी विचि विसटा मरि मरि पाचे ॥२॥
तुम दइआल सरणि प्रतिपालक मोकउ दीजै दानु हरि हम जाचे ॥
हरि के दास दास हम कीजै मनु निरति करे करि नाचे ॥३॥
आपे साह वडे प्रभ सुआमी हम वणजारे हहि ता चे ॥
मेरा मनु तनु जीउ रासि सभ तेरी जन नानक के साह प्रभ साचे ॥४॥३॥१७॥५५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६९)

शब्दार्थ : राचे – एकरूप होणे, अनुरक्त होणे; माचे – प्रसन्न होते; साचे – सत्यस्वरूप; जिह – ज्या; ग्रसिआ – गिळून टाकले. बाचे – वाचलो; साकत – शाक्त, मूड – अडाणी, मूर्ख; विचि – मध्ये; जाचे – याचना करतो; निरति – नृत्य; साह – राजा; वणजारे – व्यापारी; हही – आहोत; ताचे – त्याचे.

भावार्थ : हे जगजीवन प्रभू परमात्मा ! तू दाता आहेस. माझ्यावर कृपा कर. माझे मन प्रभूशी अनुरक्त होऊ दे. हे दान मला दे. माझ्या सतगुरूने मला अत्यंत निर्मळ, पवित्र असा उपदेश दिला. त्या उपदेशाप्रमाणे प्रभुनामाचा जप करून माझे मन तृप्त झाले. ॥१॥ हे सत्य स्वरूप प्रभू परमात्मा ! हे रामा ! तू माझे तनमन तुझ्या चरणी बांधून ठेवलेस, त्यामुळे जेव्हा कळीकाळाने सारे जग गिळून टाकले तेव्हा सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या प्रभुनामामुळे मी मात्र वाचलो. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्यांच्या मनात प्रभू परमात्म्याविषयी प्रीती नाही ते मोहमायेने लिप्त झालेले दुराचारी मूर्ख लोक अपूर्ण जीवन जगतात व सतत जन्ममरणाच्या चक्रात अडकून विष्टेतील किड्याप्रमाणे हीन जीवन जगतात. आत्मिकदृष्ट्या ते मृतच होत. ॥२॥ हे प्रभो ! तू दयाळू

आहेस. शरण आलेल्यांचे रक्षण करणारा आहेस. मला तुझ्या दासांचा दास कर. माझे मन प्रभुनामात दंग होऊन तुझ्या भक्तीत नाचत राहू दे. ॥३॥ हे प्रभू! तू स्वतः फार मोठा सावकार आहेस. आम्ही सारे जीव तुझ्या नामाचा व्यापार करणारे व्यापारी आहोत. माझे तन, मन, धन, प्राण सारे काही तुझेच आहे. नानक सांगतात, तो सत्यरूप प्रभू परमात्मा माझा स्वामी आहे. ॥४॥३॥१७॥५५॥

॥ गउडी पूरबी महला ४ ॥

तुम दइआल सरब दुख भंजन इक बिनउ सुनहु दे काने ॥
जिस ते तुम हरि जाने सुआमी सो सतिगुरु मेलि मेरा प्राने ॥१॥
राम हम सतिगुर पारब्रहम करि माने ॥
हम मूड़ मुगध असुध मति होते गुर सतिगुर कै बचनि हरि हम जाने ॥१॥ रहाउ ॥
जितने रस अन रस हम देखे सभ तितने फीक फीकाने ॥
हरि का नामु अंग्रित रसु चाखिआ मिलि सतिगुर मीठ रस गाने ॥२॥
जिन कउ गुरु सतिगुरु नही भेटिआ ते साकत मूड़ दिवाने ॥
तिन के करमहीन धुरि पाए देखि दीपकु मोहि पचाने ॥३॥
जिन कउ तुम दइआ करि मेलहु ते हरि हरि सेव लगाने ॥
जन नानक हरि हरि हरि जपि प्रगटे मति गुरमति नामि समाने ॥४॥४॥१८॥५६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १६९)

शब्दार्थ : सरब – सर्व; इक – एक; बिनउ – विनंती, प्रार्थना; सुनहु – ऐक; जाने – जाणतो; प्राने – प्राणप्रिय; असुध – अशुद्ध, मलिन; अन – अन्य; तितने – तितके, फिक फिकाने – फिक्याहून फिके; दिवाने – वेडे; धुरि – आधीपासून; मोहि – मोह; पचाने – जळाले; सेव – सेवा.

भावार्थ : हे प्रभो! तू दयाळू आहेस. सारी दुःखे तू दूर करतोस. मी तुला एक विनंती करतो ती नीट कान देऊन ऐक. मला अशा सतगुरूची भेट घडव की ज्याच्या उपदेशाने मी तुला जाणू शकेन. ॥१॥ हे प्रभो! मी सतगुरूस परब्रह्म परमात्मा मानले आहे. मी मूर्ख होतो. अल्पमती अडाणी होतो. सतगुरूच्या उपदेशानेच मी प्रभू परमात्म्यास जाणले. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभुनामरस सोडून अन्य सारे रस चाखून पाहिले ते सर्व बेचव, अळणी आहेत. सतगुरूकडून प्राप्त झालेला हरिनामरूपी अमृत मधुर रस मी चाखला आहे. तो सर्व रसाहून ही गोड आहे. ॥२॥ ज्यांना सतगुरू प्राप्त झाला नाही ते लोक मूर्ख असतात. प्रभू परमात्म्यापासून दूर गेलेले असतात. त्यांच्या हीन कर्मांमुळे त्यांच्या भाग्यलेखातच प्रभू परमात्म्याने असे लिहून ठेवले आहे, की हे भाग्यहीन लोक, ज्याप्रमाणे पतंग मोहवश होऊन दिव्यावर झडप घालून मरून जातात, त्याप्रमाणे हेही लोक मोहास फसून मरतील. ॥३॥ हे प्रभो! ज्यांच्यावर तू कृपा करतोस. त्यांना सतगुरू प्राप्त होतो व ते प्रभुसेवेकडे वळतात. नानक सांगतात, ज्या लोकांनी प्रभुनामाचा जप केल्याने ह्या जगात प्रतिष्ठा प्राप्त केली ते सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून प्रभुनामात लीन होतात. ॥४॥४॥१८॥५६॥

॥ गउडी पूरबी महला ४ ॥

मेरे मन सो प्रभु सदा नालि है सुआमी कहु किथै हरि पहु नसीए ॥
हरि आपे बखसि लए प्रभु साचा हरि आपि छडाए छुटीए ॥१॥

खंड २ [४८]

मेरे मन जपि हरि हरि हरि मनि जपीए ॥
 सतिगुर की सरणाई भजि पउ मेरे मना गुर सतिगुर पीछै छुटीए ॥१॥ रहाउ ॥
 मेरे मन सेवहु सो प्रभु सब सुखदाता जितु सेविए निज घरि वसीए ॥
 गुरमुखि जाइ लहहु घरु अपना घसि चंदनु हरि जसु घसीए ॥२॥
 मेरे मन हरि हरि हरि हरि हरि जसु ऊतमु लै लाहा हरि मनि हसीए ॥
 हरि हरि आपि दइआ करि देवै ता अंग्रितु हरि रसु चखीए ॥३॥
 मेरे मन नाम बिना जो दूजै लागे ते साकत नर जमि घुटीए ॥
 ते साकत चोर जिना नामु विसारिआ मन तिन कै निकटि न भिटीए ॥४॥
 मेरे मन सेवहु अलख निरंजन नरहरि जितु सेविए लेखा छुटीए ॥
 जन नानक हरि प्रभि पूरे कीए खिनु मासा तोलु न घटीए ॥५॥५॥१९॥५७॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७०)

शब्दार्थ : सो – तो; नालि – सह; कहु – सांग; किथै – कोठे; पहु – कोठे; नसीए – पळावे; छडाए – सोडवले; छुटीए – सुटका होते; भजि – पळून; पउ – जा; सब – सर्व; जितु – ज्याची; जाइ – जाऊन; लहहु – प्राप्त कर; घसि – घासून; जसु – यश; लाहा – लाभ; देवे – देतो; जमि – यम; भिटीए – प्राप्त होतो, भेटतो.

भावार्थ : हे मना ! तो प्रभू जो सर्वांचा स्वामी आहे. तो सदैव तुझ्या जवळच आहे. पापकर्मापासून वाचण्यासाठी त्याच्यापासून तू दूर कोठे पळून जाणार सांग बरं ? तो प्रभू परमात्मा जर जीवावर कृपा करील, तर तो स्वतः जीवाला मोहमायेच्या बंधनातून सोडवील आणि ते मोहमायेच्या बंधनातून सुटतील. ॥१॥ बा मना ! तू प्रभू परमात्म्याचे अंतःकरणपूर्वक स्मरण कर. हे माझ्या मना ! तू सतगुरूला शरण जा. सतगुरूच तुला मोहमायेच्या, विषयविकाराच्या बंधनातून सोडवील. ॥१॥ रहाउ ॥ हे माझ्या मना ! सर्व सुखाचा दाता जो प्रभू परमात्मा त्याची सेवा कर. तसे कल्यास तू स्वगृही प्रभू परमात्म्याचे दरबारात स्थान ग्रहण करशील. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून आत्मज्ञानाचा लाभ करून घे. जो जो चंदन उगाळावे, तो तो ते अधिकच सुगंध देते त्याप्रमाणे जो जो प्रभुनामाचे स्मरण करावे, तो तो जीवास आत्मिक सुखाचा अधिकच लाभ होतो. ॥२॥ प्रभू परमात्म्याचे गुणगान करणे ही सर्वोत्तम गोष्ट आहे. हरिनामाचा लाभ हा भक्ताच्या मनाला आनंद देतो. जेव्हा प्रभू परमात्मा स्वतः दया करून जीवास प्रभुनाम देतो तेव्हाच तो जीव प्रभुनामामृत रस प्राशन करतो. ॥३॥ हे मना ! जो प्रभुनामाला विन्मुख होऊन द्वैतभावात मोहमायेत रममाण होतो, त्या नास्तिक जीवाचा यम घास घेतो. अशाची संगत करू नये. हे मना प्रभूपासून दूर गेलेले, विषयविकारात लिप्त झालेले शाक्त चोर आहेत. पापी आहेत. त्याच्या जवळपासही फिरकू नकोस. ॥४॥ हे मना ! त्या अलक्ष्य मायातीत प्रभू परमात्म्याची सेवा कर. असे केल्याने कर्मबंधनाचा लेख पुसला जाईल. दास नानक सांगतात, ज्याला प्रभू परमात्म्याने पूर्ण विशुद्ध आत्मिक जीवन प्रदान केले आहे. त्याच्या आत्मिक जीवनात कणभर ही न्यून सापडणार नाही. ॥५॥५॥१९॥५७॥

॥ गउडी पूरबी महला ४ ॥

हमरे प्रान वसगति प्रभु तुमरै मेरा जीउ पिंडु सभ तेरी ॥
 दइआ करहु हरि दरसु दिखावहु मरै मनि तनि लोच घणेरी ॥१॥
 राम मरै मनि तनि लोच मिलण हरि केरी ॥
 गुर क्रिपालि क्रिपा किंचत गुरि कीनी हरि मिलिआ आइ प्रभु मेरी ॥१॥रहाउ ॥

खंड २ [४९]

जो हमरै मन चिति है सुआमी सा बिधि तुम हरि जानहु मेरी ॥
 अनदिनु नामु जपी सुखु पाई नित जीवा आस हरि तेरी ॥२॥
 गुरि सतिगुरि दातै पंथु बताइआ हरि मिलिआ आइ प्रभु मेरी ॥
 अनदिनु अनदु भइआ वडभागी सभ आस पुजी जन केरी ॥३॥
 जगंनाथ जगदीसुर करते सभ वसगति है हरि केरी ॥
 जन नानक सरणागति आए हरि राखहु पैज जन केरी ॥४॥६॥२०॥५८॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७०)

शब्दार्थ : वसगति – ताब्यात; दरसु – दर्शन; दिखावहु – दाखव; लोच – इच्छा; मिलण – मिलन; किंचित – किंचित, थोडे; सा – ती; जानहु – जाणतोस; पंथु – मार्ग; अनदु – आनंद; पुजी – पूर्ण झाली; करते – कर्तापुरुष; पैज – लाज;

भावार्थ : हे प्रभो! माझे प्राण तुझ्याच ताब्यात आहेत. माझे तनमन सारे काही तुझेच आहे. हे प्रभो! माझ्या तनमनात एकच तीव्र इच्छा आहे की प्रभू परमात्म्याचे दर्शन व्हावे. हे प्रभो! माझ्यावर दया कर आणि मला दर्शन दे. ॥१॥ हे रामराया! हरीशी मिलन व्हावे ही माझ्या मनातील इच्छा सतगुरूच्या कृपेने पूर्ण झाली व माझे माझ्या प्रभूशी मिलन झाले. ॥१॥ रहाउ ॥ हे स्वामी! माझ्या मनात, माझ्या अंतःकरणात काय आहे, माझी मनःस्थिती काय आहे हे तू जाणतोस. मी सदैव प्रभुनामाचे स्मरण करावे हीच आशा करतो. ॥२॥ माझ्या गुरूने माझ्यावर कृपा करून मला सतगुरुप्राप्तीचा मार्ग दाखवला त्यामुळे मला माझा प्रभू परमात्मा प्राप्त झाला. त्यामुळे दिन प्रतिदिन माझा आत्मिक आनंद वाढतच गेला. माझ्या सौभाग्याने माझी प्रभु मिलनाची आशा पूर्ण झाली. ॥३॥ हे जगदीशा! हे कर्त्यापुरुषा! ह्या सृष्टीत सर्व काही तुझ्याच इच्छेने घडते आहे. हा दास नानक तुला शरण आला आहे. हे प्रभो! तुझ्या ह्या दासाची लाज राख. ॥४॥६॥२०॥५८॥

॥ गउड़ी पुरबी महला ४ ॥

इहु मनूआ खिनु न टिकै बहु रंगी दह दह दिसि चलि चलि हाढे ॥
 गुरू पूरा पाइआ वडभागी हरि मंत्रु दीआ मनु ठाढे ॥१॥
 राम हम सतिगुर लाले कांढे ॥१॥ रहाउ ॥
 हमरै मसतकि दागु दगाना हम करज गुरू बहु साढे ॥
 परउपकारु पुंनु बहु कीआ भउ दुतरु तारि पराढे ॥२॥
 जिन कउ प्रीति रिदै हरि नाही तिन कूरे गाढन गाढे ॥
 जिउ पाणी कागदु बिनसि जात है तिउ मनमुख गरभि गलाढे ॥३॥
 हम जानिआ कछू न जानह आगै जिउ हरि राखै तिउ ठाढे ॥
 हम भूल चूक गुर किरपा धारहु जन नानक कुतरे काढे ॥४॥७॥२१॥५९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७०)

शब्दार्थ : इहु – हे; मनुआ – मन; खिनु – क्षणभर; टिकै – स्थिर राहाणे; दह – दहा; दिसि – दिशांना; हाढे – भटकणे, मंत्रु – मंत्र; ठाढे – स्थिर होणे; कांढे – म्हणवतात; लाले – गुलाम; दागु दगाना – चिन्ह लागले, निशाणी झाली; करज – कर्ज; बहु साढे – मोठे कर्जाऊ; पराढे – पार केले; कूर – खोटे; गाढन गाढे – दिखावा; गलाढे – गळाले, फसले;

खंड २ [५०]

जानिआ – जाणणे; कछु – काही थोडे; आगै – पुढे, भविष्यात; जिउ – जसे; किरपा धारहु – कृपा करावे; कुतरे – कुत्रे; काढे – म्हणतात;

भावार्थ : हे मन अतिशय चंचल आहे. ते क्षणभरही स्थिर राहत नाही. ते मायेच्या नाना रंगांत रंगून दाही दिशांना धावत राहते. माझ्या महाभाग्याने मला पूर्ण गुरू प्राप्त झाला आहे. त्याने मला मन स्थिर करण्याचा हरिनामाचा मंत्र दिला आहे. ॥१॥ हे रामा! आम्ही स्वतःस सतगुरूचे गुलाम म्हणवतो. ॥१॥ ॥१॥ ॥२॥ आमच्या कपाळी सतगुरूचे शिष्य असल्याचे चिन्ह उमटले आहे. आमच्या डोक्यावर सतगुरूचे फार मोठे उपकाराचे कर्ज आहे. माझ्या सतगुरूने माझ्यावर खूप उपकार करून मला ह्या दुस्तर भवसागरातून पार केले आहे. ॥२॥ ज्याच्या हृदयात प्रभू परमात्म्याविषयी प्रेम नाही त्याने कितीही बाह्य देखावा केला तरी ते सर्व खोटेनाटेच असते. जसा पाण्यात पडलेला कागद यथावकाश पाण्यात विरघळून कुजून जातो, त्याप्रमाणे स्वेच्छाचारी जीव जन्ममृत्यूच्या चक्रात अडकून कुजून नष्ट होऊन जातो. ॥३॥ हे गुरुदेव आम्ही पूर्वी कोण होतो. ते आम्हास माहीत नाही. भविष्यात मरणोपरान्त आमचे काय होणार आहे तेही आम्हास ठावूक नाही. प्रभू परमात्मा आम्हास जसे ठेवील तसे राहावे एवढेच आम्ही जाणतो. हे प्रभो! आमच्या हातून चुका झाल्या असतील त्याची क्षमा कर. आमच्यावर कृपा कर. आम्ही तुझ्या दारीची कुत्री आहोत. ॥४॥ ॥७॥ ॥२१॥ ॥५९॥

॥ गउडी पूरबी महला ४ ॥

कामि करोधि नगरु बहु भरिआ मिलि साधू खंडल खंडा हे ॥

पूरबि लिखित लिखे गुरु पाइआ मनि हरि लिव मंडल मंडा है ॥१॥

करि साधू अंजुली पुंनु वडा हे ॥

करि डंडउत पुनु वडा हे ॥१॥ ॥२॥ ॥३॥

साकत हरि रस सादु न जानिआ तिन अंतरि हउमै कंडा हे ॥

जिउ जिउ चलहि चुभै दुखु पावहि जमकालु सहहि सिरि डंडा हे ॥२॥

हरि जन हरि हरि नामि समाणे दुखु जनम मरण भव खंडा हे ॥

अबिनासी पुरखु पाइआ परमेसरु बहु सोभ खंड ब्रहमंडा हे ॥३॥

हम गरीब मसकीन प्रभ तेरे हरि राखु राखु वड वडा हे ॥

जन नानक नामु अधारु टेक है हरि नामे ही सुखु मंडा है ॥४॥ ॥८॥ ॥२२॥ ॥६०॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७९)

शब्दार्थ : नगरु – शरीररूपी नगर; खंडल खंडा – तुकडे, तुकडे केले; मंडल मंडा – स्थिरावलेला; अंजुली – ओंजळ; डंडउत – दंडवत, नमस्कार; सादु – स्वाद, आवड, रुची; कंडा – काटा; जिउ – जैसे; चलहि – चालतो; चुभै – टोचतात; सहहि – सहन करतो. समाणे – सामावून जाणे; सोभ – शोभा; ब्रहमंडा – ब्रह्मांड; मसकीन – विनम्र, बिचारे; अधारु – आधार; टेक – आसरा; मंडा – मिळते, प्राप्त होते.

भावार्थ : हे शरीररूपी नगर काम-क्रोध आदी विकारांनी भरपूर भरलेले होते. पण सतसंग प्राप्त झाल्यामुळे त्या विकाराचे तुकडे तुकडे झाले. पूर्व कर्मांमुळे भाग्यात लिहिल्याप्रमाणे सतगुरू प्राप्त झाला व माझे मन स्थिर झाले, प्रभुरंगात रंगून गेले व आत्मानंद प्राप्त झाला. ॥१॥ हे बंधू! प्रभू परमात्म्यापुढे हात जोडून त्यास दंडवत घालणे हेच सर्वांत श्रेष्ठ कर्म आहे. सतगुरू पुढे हात जोडणे हेच पुण्यकर्म आहे. ॥१॥ ॥२॥ ॥३॥ नस्तिक माणूस प्रभुरसाचा स्वाद जाणत नाहीत. त्याचे अंतकरण

कु-विचारांच्या, अहंकाररूपी काट्यांनी भरलेले आहे. तो जे जे कर्म करतो, ज्या ज्या मार्गाने जातो तेथे त्याला ते काटे टोचतात व त्याला दुःख सहन करावे लागते व अखेर त्याच्या डोक्यात यमाचा, काळाचा दंडा आपटतो. ॥२॥ हरीचे भक्त हरिनामात सामावून जातात. त्यामुळे त्याच्या भाग्याने दुःखांचा नाश होतो व ते जन्ममरणाच्या चक्रातून मुक्त होतात. त्यांना अविनाशी प्रभू परमात्मा प्राप्त होतो व त्यांची सर्व ब्रह्मांडात, दिगंतरात कीर्ती होते. ॥३॥ हे प्रभो! आम्ही गरीब क्षुद्र जीव तुझ्या दारी आलो आहोत. तू सर्वश्रेष्ठ आहेत. आम्ही विनम्र भावे तुला प्रार्थना करतो की तू आमचे विकारापासून, मोहमायेपासून रक्षण कर. दास नानक सांगतात, हे प्रभो! तुझे नाम हाच माझा आसरा आहे. प्रभुनाम हाच माझा आधार आहे. तुझ्या नामात लीन होऊनच जीवास आत्मानंद प्राप्त होतो. तुझ्या कृपेतच सर्व सुखे समावली आहेत. ॥४॥८॥२२॥६०॥

॥ गउडी पूरबी महला ४ ॥

इसु गड़ महि हरि राम राइ है किछु सादु न पावै धीठा ॥
हरि दीन दइआलि अनुग्रह कीआ हरि गुर सबदी चखि डीठा ॥१॥
राम हरि कीरतनु गुर लिव मीठा ॥१॥रहाउ ॥
हरि अगमु अगोचरु पारब्रहमु है मिलि सतिगुर लागि बसीठा ॥
जिन गुर बचन सुखाने हीअरै तिन आगै आणि परीठा ॥२॥
मनमुख हीअरा अति कठोरु है तिन अंतरि कार करीठा ।
बिसीअर कउ बहु दूधु पीआईऐ बिखु निकसै फोलि फुलीठा ॥३॥
हरिप्रभ आनि मिलावहु गुरु साधू घसि गरुडु सबदु मुखि लीठा ।
जन नानक गुर के लाले गोले लागि संगति करूआ मीठा ॥४॥१॥२३॥६१॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७९)

शब्दार्थ : इसु – ह्या; गड़ – किल्यात; सादु – स्वाद; धीठा – धीट; निर्लज्ज; चखि – चाखले; डीठा – पाहिले; अगमु – अगम्य; बसिष्ठा – मध्यस्थ वकील; सुखाने – सुखदायी; हीअरै – हृदयात; आणि – आणून; परीठा – वाढतात, कठोरु – कठोर; करीठा – काळा; कलुषित; बिसीअर – विषारी साप; निकसै – निघते, निर्माण होते; फोलि – फोडून; फुलीठा – फुगीरपणा; आनि – आणून; घसि – घासून; गरुडसबदु – गारुडमंत्र; सापाचे विष उतरवण्याचा मंत्र; लीठा – घेतला, जपलेला; लाले गाले – गुलाम सेवक.

भावार्थ : ह्या शरीररूपी किल्ल्यात प्रभू परमात्मारूपी राजा वास करतो पण दुराचारी, विकारांचा स्वाद घेण्यात रंगलेल्या जीवास ह्या रामराजास भेटल्याचा आनंद प्राप्त होत नाही. ज्या जीवावर त्या दीनदयाळ प्रभू परमात्म्याने अनुग्रह केला त्यास सतगुरूच्या उपदेशाने हरिनामाचा स्वाद चाखावयास मिळतो. ॥१॥ गुरुचरणाशी चित्त एकाग्र करून प्रभू परमात्म्याचे गुणगान करावे. प्रभूनाम हा सर्वांत मधुर रस आहे. ॥१॥रहाउ ॥ प्रभू परमात्मा अगम्य आहे, अगोचर आहे. सतगुरूच्या माध्यमातून त्यास प्राप्त करता येते. ज्यांना सतगुरूचा उपदेश आनंददायक वाटतो त्याच्या पुढे सद्गुरू प्रभुनामाचे ताट वाढून ठेवतो. त्यास हरिनामाचे भोजन देतो. ॥२॥ स्वेच्छाचारी माणसाचे हृदय अत्यंत कठोर असते. त्याचे अंतःकरण विषयविकारांच्या काळ्याकुट्ट विषाने भरलेले असते. सापाला कितीही दूध पाजलेत तरी तो विषच ओकतो. त्याप्रमाणे स्वेच्छाचारी माणसास प्रभू परमात्म्याची महती सांगितली तरी तो विषयविकारांचे गरळच ओकणार. ॥३॥ हे प्रभो! मला अशा सतगुरूची भेट घडव, की ज्याच्या जवळ विषय विकाररूपी सापाचे विष उतरवणारा (नामरूपी) गारुड मंत्र असेल.

त्याने दिलेल्या मंत्रोपदेशाने माझ्या अंतःकरणातील विषयविकारांचे विष समूळ नष्ट होईल. दास नानक सांगतात, मी तर सतगुरूचा गुलाम आहे. गुरूचरणाच्या संगतीत राहून माझा कडू स्वभाव गोड झाला. ॥४॥९॥२३॥६१॥

॥ गउड़ी पूरबी महला ॥४॥

हरि हरि अरथि सरीरु हम बेचिआ पूरे गुर कै आगे ॥
सतिगुर दातै नामु दिडाइआ मुखि मसतकि भाग सभागे ॥१॥
राम गुरमति हरि लिव लागे ॥१॥रहाउ ॥
घटि घटि रमईआ रमत राम राइ गुर सबदि गुरू लिव लागे ॥
हउ मनु तनु देवउ काटि गुरू कउ मेरा भ्रमु भउ गुर बचनी भागे ॥२॥
अंधिआरै दीपक आनि जलाए गुर गिआनि गुरू लिव लागे ॥
अगिआनु अंधेरा बिनसि बिनासिओ घरि वसतु लही मन जागे ॥३॥
साकत बधिक माइआधारी तिन जम जोहनि लागे ॥
उन सतिगुर आगै सीसु न बेचिआ ओइ आवहि जाहि अभागे ॥४॥
हमरा बिनउ सुनहु प्रभ ठाकुर हम सरणि प्रभू हरि मागे ॥
जन नानक की लज पाति गुरू है सिरु बेचिओ सतिगुर आगे ॥५॥१०॥२४॥६२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७९)

शब्दार्थ : अरथि – निमित्त; बेचिआ – विकून टाकले, समर्पित केले; दिडाइआ – दृढ केले; भाग – भाग्य; सभागे – सौभाग्य; रमईआ – रमलेला; देवउ – देतो; काट – काढून; आनि – आणून; बिनसु – नाश; घरि – घरात; हदयात ; साकत – शाक्त; दुराचारी; बधिक – शिकारी, वध करणारा; जोहनि – पाहतो; सीसु – मस्तक, शिर; बिनउ – विनय; मागे – मागतो; लज – लाज; पाति – पत, सन्मान, प्रतिष्ठा.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याच्या प्राप्तीसाठी मी माझे सर्वस्व सतगुरूचरणी समर्पित केले आहे. सतगुरूने माझ्या मनात प्रभुनाम दृढ केले, त्यामुळे माझे भाग्यच उजळून गेले. ॥१॥ हे राम! सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या उपदेशाने माझे मन प्रभुचरणाशी लीन झाले आहे. ॥१॥रहाउ ॥ सतगुरूच्या उपदेशामुळे प्रत्येक शरीरात रममाण होणाऱ्या रामाच्या चरणी माझे चित्त एकाग्र झाले. अशा सतगुरूच्या चरणी मी माझे तनमन समर्पित करतो. त्याचे चरणी मी माझे मस्तक समर्पित करतो. त्याच्या उपदेशाने माझ्या मनातील मोहमायेने उत्पन्न झालेले सर्व भ्रम नष्ट झाले. ॥२॥ अज्ञान, अंधकार नष्ट करण्यासाठी माझ्या सतगुरूने माझ्या अंतःकरणात आत्मज्ञानाचा दीप प्रज्वलित केला. सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या ज्ञानाने मी प्रभुनामात लीन झालो. अज्ञानाच्या अंधकारातून मोहमायेतून सुटका झाल्याने जागृत झालेल्या मनास प्रभू परमात्मा आपल्या अंतरातच आहे असा साक्षात्कार होतो. ॥३॥ मोहमायेत रत झालेले शाक्त प्रभू परमात्म्यास पारखे होतात. ते हिंसक, क्रूर असतात. त्यांना शिक्षा करण्याची संधी यम पाहत असतो. ज्याने प्रभू परमात्म्यापुढे आपले मस्तक नम्र केले नाही ते अभागी जीव जन्ममरणाच्या चक्रात फिरत राहतात. ॥४॥ हे प्रभो! माझी नम्र विनंती ऐक. मी तुला शरण आलो आहे. मी तुझ्याकडे प्रभुनामाची याचना करतो. नानक सांगतात मी सतगुरू पुढे आत्मसमर्पण केले आहे. आता सतगुरूच माझी पत, माझे सन्मान यांचे रक्षण करील. ॥५॥१०॥२४॥६२॥

॥ गउड़ी पूरबी महला ॥४॥

हम अहंकारी अहंकार अगिआन मति गुरि मिलिए आपु गवाइआ ॥
हउमै रोगु गइआ सुखु पाइआ धनु धंनु गुरू हरि राइआ ॥१॥
राम गुर कै बचनि हरि पाइआ ॥१॥रहाउ ॥
मेरै हीअरै प्रीति राम राइ की गुरि मारगु पंथु बताइआ ॥
मेरा जीउ पिंडु सभु सतिगुर आगै जिनि बिछुड़िआ हरि गलि लाइआ ॥२॥
मेरै अंतरि प्रीति लगी देखन कउ गुरि हिरदे नालि दिखाइआ ॥
सहज अनंदु भइआ मनि मोरै गुर आगै आपु बेचाइआ ॥३॥
हम अपराध पाप बहु कीने करि दुसटी चोर चुराइआ ॥
अब नानक सरणागति आए हरि राखहु लाज हरि भाइआ ॥४॥११॥२५॥६३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७२)

शब्दार्थ : आपु – अहंकार; गवाइआ – घालवला; हउमै – अहंकार; धनु धनु – धन्य धन्य; बचनि – नामाने; हीअरै – हृदयात; मारगु – मार्ग; पंथु – पथ; रस्ता, मार्ग; बताइआ – दाखवला; जिनि – ज्याने; बिछुड़िआ – दूर गेलेला; गलि – हृदयाशी, आलिंगन; देखन – पाहावयास; नालि – जवळ; वेचाइआ – विकून टाकले; कीने – केले.

भावार्थ : आम्ही अहंकारी जीव, आमची बुद्धी नेहमी अज्ञानात आणि अहंकारातच बुडालेली असते. पण सतगुरू प्राप्त झाल्यावर अहंकार गळून पडतो. प्रभुप्राप्तीने अहंकाराचा रोग नष्ट होतो व आत्मसुखाची प्राप्ती होते. हे प्रभो! ज्या गुरूमुळे हे घडते ते सतगुरू धन्य धन्य होत. ॥१॥ हे बंधू! गुरू उपदेशाने आम्ही प्रभू परमात्म्यास प्राप्त केले. ॥१॥रहाउ॥ सतगुरूने दाखवलेल्या मार्गाने गेल्यामुळे माझ्या हृदयात प्रभू परमात्म्याबद्दल प्रीती निर्माण झाली. मी माझे तनमन सर्वस्व माझ्या सतगुरूस समर्पित केले आहे कारण त्यानेच तर माझे प्रभू परमात्म्यापासून दूर गेलेले मन प्रभुभक्तीकडे वळवले व माझी प्रभू परमात्म्याशी भेट घडवून आणली. ॥२॥ माझ्या हृदयास प्रभुदर्शनाची तीव्र ओढ निर्माण झाली. सतगुरूने प्रभू परमात्मा माझ्याजवळच, माझ्या अंतःकरणातच आहे हे दाखवून दिले. आज मला सहजानंद प्राप्त झाला. ज्या सतगुरूमुळे हे मला प्राप्त झाले त्याच्यापुढे मी स्वतःस समर्पित केले आहे. ॥३॥ नानक सांगतात, हे प्रभो! मी अनंत अपराध केले आहेत. खूप पाप केले आहे. अनेक दुष्कृत्ये केली आहेत, चोऱ्या केल्या आहेत पण हे प्रभो! ह्या सगळ्याचा पश्चाताप होऊन मी तुला शरण आलो आहे. माझ्यावर कृपा कर आणि शरण आल्याची लाज राखा. ॥४॥११॥२५॥६३॥

॥ गउड़ी पूरबी महला ४ ॥

गुरमति बाजै सबदु अनाहदु गुरमति मनूआ गावै ॥
वडभागी गुर दरसन पाइआ धनु धंनु गुरू लिव लावै ॥१॥
गुरमुखि हरि लिव लावै ॥१॥ रहाउ ॥
हमरा ठाकुरु सतिगुरु पूरा मनु गुर की कार कमावै ॥
हम मलि मलि धोवह पाव गुरू के जो हरि हरि कथा सुनावै ॥२॥
हिरदै गुरमति राम रसाइणु जिहवा हरि गुण गावै ॥
मन रसकि रसकि हरि रसि आघाने फिरि बहुरि न भूख लगावै ॥३॥

खंड २ [५४]

कोई करै उपाव अनेक बहुतेरे बिनु किरपा नामु न पावै ॥

जन नानक कउ हरि किरपा धारी मति गुरमति नामु द्रिडावै ॥४ ॥१२ ॥२६ ॥६४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७२)

शब्दार्थ : बाजै – वाजतो; अनाहदु – अनाहत; मनुआ – मन; वडभागी – महाभाग्याने; कार – कार्य; कमावै – करतो; रसायणु – रसायन, नामामृत; रसाकि – रसास्वाद; आघाने – तृप्त झाले; उपाव – उपाय; बहुतेरे – अनेक प्रकारचे; धारी – करतो; द्रिडावै – दृढ केले.

भावार्थ : सतगुरूने केलेल्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केल्याने प्रभुनामाचा अनाहत नाद हृदयात निनादत राहतो. गुरूच्या उपदेशाने मन प्रभूचे गुणगान करू लागते. कोणी महाभाग्यवान जीवास सतगुरूचे दर्शन घडते. धन्यधन्य ते सतगुरू की जे जीवास प्रभू परमात्म्याशी एकरूप करतात. ॥१ ॥ सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केल्यानेच जीव प्रभू परमात्म्यात लीन होऊन जातो. ॥१ ॥ रहाउ ॥ तो प्रभू परमात्मा माझा स्वामी, हाच माझा पूर्णगुरू. माझे मन माझ्या सतगुरूने माझ्यासाठी योजलेले कर्म करते. जो सतगुरू मला प्रभू परमात्म्या गुणकथा ऐकवतो. त्याचे पाय मी वारंवार धुतो त्याची चरणसेवा करतो. ॥२ ॥ हे बंधू! ज्याच्या हृदयात प्रभुनामामृत भरलेले आहे. त्याची जीभ सदैव हरिगुण गाते. त्याचे मन सदैव आत्मानंदात तल्लीन होऊन राहते. प्रभुनामामृत प्राशन केल्याने मन सदैव तृप्त असते. अशा जीवास मग मायारूपी पदार्थाची भूक कधीही लागत नाही. ॥३ ॥ अनेक जण प्रभुप्राप्तीसाठी अनेक प्रकारे निरनिराळ्या कर्मकांडाद्वारे प्रयत्न करत असतात. पण प्रभू परमात्म्याची कृपा झाल्याशिवाय प्रभुनामाची प्राप्ती होत नाही. प्रभुनामाशिवाय प्रभुप्राप्ती नाही. दास नानक सांगतात, हरीने भक्तावर आपले कृपाछत्र धरल्यामुळे म्हणजेच प्रभू परमात्म्याची कृपा झाल्यामुळे सतगुरूच्या उपदेशाने जीवाच्या मनात प्रभुनाम दृढ होते. ॥४ ॥१२ ॥२६ ॥६४ ॥

॥ रागु गउड़ी माझ महला ४ ॥

गुरमुखि जिंदू जपि नामु करंमा ॥ मति माता मति जीउ नामु मुखि रामा ॥

संतोखु पिता करि गुरु पुरखु अजनमा ॥ वडभागी मिलु रामा ॥१ ॥

गुरु जोगी पुरखु मिलिआ रंगु माणी जीउ ॥ गुरु हरि रंगि रतडा सदा निरबाणी जीउ ॥

वडभागी मिलु सुघड सुजाणी जीउ ॥ मेरा मनु तनु हरि रंगि भिना ॥२ ॥

आवहु संतहु मिलि नामु जपाहा ॥ विचि संगति नामु सदा लै लाहा जीउ ॥

करि सेवा संता अंप्रितु मुखि पाहा जीउ ॥ मिलु पूरबि लिखिअडे धुरि करमा ॥३ ॥

सावणि वरसु अंप्रिति जगु छाइआ जीउ ॥ मनु मोरु कुहूकिअडा सबदु मुखि पाइआ ॥

हरि अंप्रितु वुठडा मिलिआ हरि राइआ जीउ ॥ जन नानक प्रेमि रतंना ॥४ ॥१ ॥२७ ॥६५ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७२)

शब्दार्थ : जिंदू – जीव; मति – बुद्धी; संतोख – संतोष; अजनमा – जन्मरहित, अजन्मा; जोगी – योगी; मिलिआ – प्राप्त झाली; रंगुमाणि – रंगून गेलो, आनंदित झालो; रंगी – रंगात, प्रेमात; रतडा – रंगून गेला, रत झाला; निरबाणी – निर्वाणस्वरूप, निर्लेप; सुघड – चांगले; सुजाणी – सुविद्य, जाणता; भिना – भिजले; विचि – मध्ये; लाहा – लाभ; पाहा – प्राप्त; मिलु – मिळणे, प्राप्त होते; सावणि – श्रावणात; वरसु – बरसतो; अंप्रिति – अमृत; छाइआ – पसरला; मोरु – मोर; कुहूकिअडा – मंजूळ स्वर, केका; मुखि – मुखात; वुठडा – वर्षाव.

खंड २ [५५]

भावार्थ : हे जीवा ! सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे प्रभुनामाचे स्मरण कर. आपल्या बुद्धीस माता मान व विवेकबुद्धी हाच तुझ्या जीवनाचा आधार होऊ दे. सदैव मुखाने प्रभुनामाचा जप कर. संतोष हा तुझा पिता मान. अजन्मा स्वयंभू प्रभू परमात्म्यास आपला गुरू मानून त्यास शरण जा. प्रभुरूपी योगीपुरुष मला सतगुरूरूपाने प्राप्त झाल्याने मी आत्मिक आनंदात रममाण झालो आहे. ॥१॥ सतगुरू सदा प्रभुनामात रंगून जातो. तो सर्व वासनांपासून मुक्त असतो. महाभाग्याने तो सुजाण व सुंदर प्रभू परमात्मा जीवास गुरू म्हणून प्राप्त होतो. सतगुरू भेटल्यानेच माझे तन-मन प्रभुरंगात न्हाऊन निघाले आहे. ॥२॥ हे संतजन हो ! या आपण सर्व जण एकत्र येऊन प्रभुनामाचा जप करूया. संतसंगतीत बसून सदैव प्रभुनामाचा लाभ करून घेऊया. संतजनांची सेवा करून प्रभुनामामृताचा आस्वाद घेऊया. ज्याच्या पूर्वकर्मानुसार प्रारब्धात तसा कर्मलेख लिहिला असेल त्यांचे प्रभू परमात्म्याशी मीलन होईल. ॥३॥ श्रावण मासात मेघ जलाचा वर्षाव करतात. सारी सृष्टी हिरव्यागार रंगाने अच्छादिली जाते. मनरूपी मोर आपल्या मधुर स्वराने वातावरण प्रसन्न करतो. त्याचप्रमाणे जेव्हा सतगुरूकडून जीव प्रभुनाम प्राप्त करतो तेव्हा त्याचे मन मोराप्रमाणे आनंदित होते. असा जीव सतगुरूच्या उपदेशास आपल्या हृदयात धारण करतो. नानक सांगतात, प्रभुनामामृत प्राशन केलेल्या जीवास प्रभुपरमात्म्याची प्राप्ती होते व असा जीव प्रभुप्रेमात रंगून जातो ॥४॥१॥२७॥६५॥

॥ गडडी माझ महला ४ ॥

आउ सखी गुण कामण करीहा जीउ ॥ मिलि संत जना रंगु माणिह रलीआ जीउ ॥
 गुर दीपकु गिआनु सदा मनि बलीआ जीउ ॥ हरि तुठै दुलि दुलि मिलीआ जीउ ॥१॥
 मेरै मनि तनि प्रेमु लगा हरि ढोले जीउ ॥ मै मेले मित्रु सतिगुरु वेचोले जीउ ॥
 मनु देवां संता मेरा प्रभु मेले जीउ ॥ हरि विटडिअहु सदा घोले जीउ ॥२॥
 वसु मेरे पिआरिआ वसु मेरे गोविदा हरि करि किरपा मनि वसु जीउ ॥
 मनि चिंदिअडा फलु पाइआ मेरे गोविंदा गुरु पूरा वेखि विगसु जीउ ॥
 हरि नामु मिलिआ सोहागणी मेरे गोविंदा मनि अनदिनु अनदु रहसु जीउ ॥
 हरि पाइअडा वडभागीई मेरे गोविंदा नित लै लाहा मनि हसु जीउ ॥३॥
 हरि आपि उपाए हरि आपै वेखै हरि आपे कारै लाइआ जीउ ॥
 इकि खावहि बखस तोटि न आवै इकना फका पाइआ जीउ ॥
 इकि राजे तखति बहहि नित सुखीए इकना भिख मंगाइआ जीउ ॥
 सभु इको सबदु वरतदा मेरे गोविदा जन नानक नामु धिआइआ जीउ ॥४॥२॥२८॥६६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७३)

शब्दार्थ : आउ – या; करीहा – करूया; कामण – जादूटोणा; माणिह – प्राप्त करू; बलीआ – पेटवूया; तुठै – तुष्ट होणे, प्रसन्न होणे; दुलि – प्रेमाने; ढोले – प्रियकर; मेले – प्राप्त केले; वेचोले – मध्यस्थ; देवां – देऊन; विटडिअहु – ; घोले जीउ – जीव समर्पित करतो. वसु – राहा, वास करा; पिआरिआ – प्रियकरा; चिंदिअडा – इच्छीलेले; वेखि – पाहून; विगसु – विकसित झाले; मिलिआ – प्राप्त झाली; सोहागणि – भाग्यशाली; अनदु – आनंद, हर्ष; पाइअडा – प्राप्त केले; हसु – हास्य, हर्ष; उपाए – उत्पन्न केले; वेखै – पाहून; कारै – कामाला; खावहि – खातो; बखस – अनुग्रह, कृपा; फका – अत्यल्प; इको – एकमात्र; सबदु – आदेश; वरतदा – व्याप्त.

भावार्थ : सख्यांनो या ! आपण प्रभुनामाद्वारे व गुणांद्वारे प्रभूस वश करू या आणि संतजनांना भेटून आपण प्रभुमिलनाच्या आनंदात रममाण होऊ या. या सख्यांनो आपण गुरूनी दिलेल्या ज्ञानाचे दीप प्रज्वलित करू या. तो प्रभू परमात्मा प्रसन्न झाला तर त्याच्याशी प्रेमाने एकरूप होऊन जाऊ. ॥१॥ हे सख्यांनो ! माझ्या मनात माझ्या प्रिय हरीबद्दल प्रेम उत्पन्न झाले आहे. माझी इच्छा आहे की गुरूरूपी मध्यस्थाकडून माझे त्याच्याशी मिलन व्हावे. मी माझे मन अशा गुरूच्या हवाली करण्यास तयार आहे, की जो माझे माझ्या प्रियकराशी प्रभू परमात्म्याशी मिलन घडवून आणील. ॥२॥ हे माझ्या प्रियतमा गोविंदा ! कृपा करून माझ्या मनात वास कर. गोविंद गुरूच्या दर्शनाने सुभागिनी प्रभू पतीस प्राप्त करते व प्रसन्नता प्राप्त करते. प्रभुमिलनाचे मनोवांछीत फळ, ज्या सुभागिनीने प्राप्त केले ती सदैव आनंद प्राप्त करते. ॥३॥ प्रभू स्वतःच जीवांना उत्पन्न करतो, त्यांचा संभाळ ही तोच करतो व त्यांना कार्यरतही तोच ठेवतो. काही सुग्रास भोजन करतात. त्यांना कशाचीही कमतरता भासत नाही. तर काहीना अत्यंत अल्प अन्नावर संतोष मानावा लागतो. त्याला सर्व गोष्टींचा अभावच भोगावा लागतो. कोणी राजा होऊन सिंहासनावर बसतो, तर कोणी भीक मागत हिंडतो. दास नानक सांगतात, हे प्रभो ! सर्वत्र तुझीच आज्ञा चालते व तुझ्या आज्ञेनेच जीव तुझ्या नामाचे स्मरण करतो. ॥४॥ २॥ २८ ॥ ६६ ॥

॥ गउडी माझ महला ४ ॥

मन माही मन माही मेरे गोविंदा हरि रंगि रता मन माही जीउ ॥
हरि रंगु नालि न लखीए मेरे गोविदा गुरु पुरा अलखु लखाही जीउ ॥
हरि हरि नामु परगासिआ मेरे गोविदा सभ दालद दुख लहि जाही जीउ ॥
हरि पदु ऊतमु पाइआ मेरे गोविंदा वडभागी नामि समाही जीउ ॥१॥
नैणी मेरे पिआरिआ नैणी मेरे गोविदा किनै हरि प्रभू डिठड़ा नैणी जीउ ॥
मेरा मनु तनु बहुतु बैरागिआ मेरे गोविंदा हरि बाझहु धन कुमलैणी जीउ ॥
संत जना मिली पाइआ मेरे गोविदा मेरा हरि प्रभु सजणु सैणी जीउ ॥
हरी आइ मिलिआ जगजीवनु मेरे गोविंदा मै सुखि विहाणी रैणी जीउ ॥२॥
मै मेलहु संत मेरा हरि प्रभू सजणु मै मनि तनि भुख लगाईआ जीउ ॥
हउ रहि न सकउ बिनु देखे मेरे प्रीतम मै अंतरि बिरहु हरि लाईआ जीउ ॥
हरि राइआ मेरा सजणु पिआरा गुरु मेले मेरा मनु जीवाईआ जीउ ॥
मेरै मनि तनि आसा पूरीआ मेरे गोविंदा हरि मिलिआ मनि वाधाईआ जीउ ॥३॥
वारी मेरे गोविंदा वारी मेरे पिआरिआ हउ तुधु विटड़िअहु सद वारी जीउ ॥
मेरै मनि तनि प्रेमु पिरंम का मेरे गोविंदा हरि पूंजी राखु हमारी जीउ ॥
सतिगुरु विसटु मेलि मेरे गोविंदा हरि मेले करि रैबारी जीउ ॥
हरि नामु दइआ करि पाइआ मेरे गोविंदा जन नानकु सरणि तुमारी जीउ ॥४॥ ३॥ २९ ॥ ६७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७३)

शब्दार्थ : मनमाही – मनात; नालि – जवळ; लखीए – दिसणे; परगासिआ – प्रकट झाला; दालद – दारिद्र्य; नैणी – डोळ्यांनी; किनै – कोणी; डिठड़ा – पाहिले; बैरागिआ – वैराग्य; बाझहु – विना, शिवाय; कुमलैणी – कोमेजली; सजणु – सज्जन; सैणी – नातेवाईक; विहाणी – व्यतीत केली; रैणी – रात्र; सजणु – साजन; जीवाईआ – जिवंत

केले; मेरे – माझी; आसा – आशा; पूरिआ – पूर्ण; वाधाईआ – उल्हसित; वारी – ओवाळून टाकतो; विटडिअहु – वर; सद – सदा; विसट्टु – मध्यस्थ; रैबारी – मार्गदर्शक; सरणि – शरण.

भावार्थ : हे प्रभो! ज्यांच्यावर तू कृपा करतोस तो माणूस मनातल्या मनात प्रभुनामाचे स्मरण करून तुझ्या प्रेमरंगात रंगून जातो. पण प्रत्येकाच्या भाग्यात ते लिहिलेले नसते. ज्यांच्या भाग्यात प्रभुप्राप्ती लिहिलेली असते तेच पूर्णगुरूच्या माध्यमातून त्या अलक्ष्य प्रभू परमात्म्यास प्राप्त करतात. ज्यांच्या हृदयात प्रभुनामाचा प्रकाश पसरला, त्याचे सर्व दुःख दारिद्र्य लयास जाते. ज्या भाग्यवंतास प्रभू परमात्माद्वारे उत्तम पद प्राप्त होते तो प्रभुनामात लीन होऊन जातो. ॥१॥ हे माझ्या प्रिय गोविंदा! तुला, (प्रभू परमात्म्याला) क्वचितच कोणी प्रत्यक्ष आपल्या डोळ्यांनी पाहिला असेल. हे प्रभू माझे तनमन आता मोहमायेपासून विरक्त झाले आहे. प्रभुपतीच्या विरहाने मी (जीवस्त्री) कोमेजून गेले आहे. संतजनांच्या संगतीनेच पती प्रभूची मला प्राप्ती झाली आहे. साऱ्या जगाला जीवन देणारा गोविंद मला पती म्हणून प्राप्त झाल्याने आता माझी जीवनरूपी रात्री सुखावह झाली आहे. ॥२॥ माझ्या मनात प्रभुमिलनाची तीव्र भूक लागली आहे. हे संतजन हो! माझ्या प्रिय साजणाशी माझे मिलन घडवा हो! मी माझ्या प्रिय पतीस पाहिल्याशिवाय एक क्षणही राहू शकत नाही. पती विरहाने माझे अंतःकरण व्याकूळ झाले आहे. प्रभू परमात्माच माझा प्रियकर आहे माझा सजणा आहे. सतगुरुकृपेने जेव्हा माझे माझ्या प्रियकराशी मिलन घडवून आणले, तेव्हा माझ्या जीवनाचे सार्थक झाले. माझ्या मनातनात प्रभुदर्शनाची जी ओढ लागली होती ती प्रभुदर्शनाने तृप्त झाली. माझा गोविंद हरी मला प्राप्त झाल्याने माझे मन उल्हसित झाले आहे. ॥३॥ हे गोविंद! मी तुझ्यावरून माझा जीव ओवाळून टाकते. माझ्या प्रियकरा मी तुझ्यावर माझ्या जीवाची कुरवंडी करते. मी सदैव तुझ्यावर माझा जीव समर्पित करते. माझ्या मनात माझ्या प्रियकराविषयी परमोच्च प्रेम उत्पन्न झालं आहे. हे प्रभो! ही प्रेमरूपी पुंजी सदैव सुरक्षित ठेव. हे प्रभो! मला मध्यस्थ म्हणून सतगुरु भेटव. त्यांच्या मार्गदर्शनाने मी प्रभू परमात्म्याशी एकरूप होईन. नानक म्हणतात, हे प्रभो! मी तुला शरण आलो आहे. कृपा करून मला हरिनामाचे दान दे. त्या हरिनामाच्या साहाय्याने मी माझे जीवन जगेन. ॥४॥ ॥३॥ ॥२९॥ ॥६७॥

॥ गडडी माझ महला ४ ॥

चोजी मेरे गोविंदा चोजी मेरे पिआरिआ हरि प्रभू मेरा चोजी जीउ ॥
हरि आपे कान्हु उपाइदा मेरे गोविंदा हरि आपे गोपी खोजी जीउ ॥
हरि आपे सभ घट भोगदा मेरे गोविंदा आपे रसीआ भोगी जीउ ॥
हरि सुजाणु न भुलई मेरे गोविंदा आपे सतिगुरु जोगी जीउ ॥१॥
आपे जगतु उपाइदा मेरे गोविदा हरि आपि खेलै बहु रंगी जीउ ॥
इकना भोग भोगाइदा मेरे गोविंदा इकि नगन फिरहि नंग नंगी जीउ ॥
आपे जगतु उपाइदा मेरे गोविदा हरि दानु देवै सभ मंगी जीउ ॥
भगता नामु आधारु है मेरे गोविंदा हरि कथा मंगहि हरि चंगी जीउ ॥२॥
हरि आपे भगति कराइदा मेरे गोविंदा हरि भगता लोच मनि पुरी जीउ ॥
आपे जलि थलि वरतदा मेरे गोविदा रवि रहिआ नही दूरी जीउ ॥
हरि अंतरि बाहरि आपि है मेरे गोविदा हरि आपि रहिआ भरपूरी जीउ ॥
हरि आतम रामु पसारिआ मेरे गोविंदा हरि वेखै आपि हदूरी जीउ ॥३॥

हरि अंतरि वाजा पउणु है मेरे गोविंदा हरि आपि वजाए तितु वाजै जीउ ॥
 हरि अंतरि नामु निधानु है मेरे गोविंदा गुर सबदी हरि प्रभू गाजै जीउ ॥
 आपे सरणि पवाइदा मेरे गोविंदा हरि भगत जना राखु लाजै जीउ ॥
 वडभागी मिलु संगती मेरे गोविंदा जन नानक नाम सिधि काजै जीउ ॥४ ॥४ ॥३० ॥६८ ॥
 (श्री. गु. ग्रं. सा. १७४)

शब्दार्थ : चोजी – स्व-इच्छेने कार्य करणारा, कौतुकास्पद; उपाइआ – उत्पन्न केले; खोजी – शोधणारा; भोगदा – भोगणारा; रसीआ – रसिक, रसस्वाद घेणारा; सुजाणु – ज्ञाता सर्वज्ञ; भुलइ – विसरणे; जोगी – योगी; खेलै – खेळणारा; इकना – कोणी एक; देवै – देतो; चंगी – चांगला; लोच – इच्छा, अभिलाषा; रविरहिआ – रममाण झाला; पसरिआ – पसरलेला, व्याप्त; हदूरी – उपस्थित; निधानु – खजिना; गाजै – प्रगट होणे; पवाइदा – प्रेरित करणे; सिधि – सिद्ध, सफल.

भावार्थ : हे माइया गोविंदा तू तुझ्या इच्छेप्रमाणे कार्य करतोस. तूच कृष्णाला निर्माण केलेस. कृष्णाला शोधणाऱ्या गवळणी ही तूच आहेस. सर्व शरीरांमध्ये वास करून तूच सर्व रसांचा उपभोग घेतोस. ॥१॥ हे प्रभो! तूच हे जग निर्माण केलेस. ह्या जगात तू मोहमायेच्या अनेक रंगाढंगाच्या खेळात रंगून जातोस. कोणास नाना प्रकारचे सुखोपभोग प्राप्त करून देतोस. तर काही लोकांना लज्जारक्षणापुरतेही वस्त्र मिळत नाही ते बिचारे नग्न हिंडत फिरतात. हे प्रभो! तू हे जग निर्माण केलेस. त्यात जीव निर्माण केलेस. ते जीव तुझ्याकडे जे जे मागतात ते ते तू त्यांना देतोस पण प्रभूच्या भक्तांना प्रभुनाम हाच आधार असतो म्हणून ते तुझ्याकडे हरि कथेचीच मागणी करणे योग्य समजतात. ॥२॥ हे प्रभो! तूच भक्तांकडून भक्ती करवून घेतोस व प्रभुभक्तांची मनोकामना पूर्ण करतोस. हे माइया प्रभू परमात्म्या! तू जळी, स्थळी सर्वत्र कार्यरत आहेस. तू तर सर्वत्र भरून राहिला आहेस. तू मुळीच दूर नाहीस. आत-बाहेर सर्वत्र तूच आहेस. तू सर्व चराचरात भरून राहिला आहेस. तू आत्मरूपाने सर्व जीवांच्या ठायी उपस्थित राहून सर्व जीवांची देखभाल करतोस. ॥३॥ प्रत्येक जीवाच्या ठायी श्वासोच्छ्वासाच्या रूपात तो प्रभू वाद्यरूपाने वादन करत असतो. प्रभू ते श्वासरूपी वाद्य वाजवतो तो पर्यंतच ते वाजते. प्रत्येक जीवाच्या अंतःकरणात प्रभुनामाचे भांडार भरलेले आहे. पण गुरूच्या उपदेशानेच जीवास प्रभूचे ज्ञान होते. प्रभू परमात्मा स्वतःच जीवाला प्रभूस शरण जाण्यास प्रेरित करतो व आपल्या भक्तांच्या सन्मानाचे रक्षण करतो. नानक सांगतात, - हे जीवा! तूही संतजनांच्या संगतीत राहून भाग्यवान हो व प्रभुनामाचे स्मरण करून आपले जीवन सफल कर. ॥४ ॥४ ॥३० ॥६८ ॥

॥ गउडी माझ महला ४ ॥

मै हरि नामै हरि बिरहु लगाई जीउ ॥ मेरा हरि प्रभु मितु मिलै सुखु पाई जीउ ॥
 हरि प्रभु देखि जीवा मेरी माई जीउ ॥ मेरा नामु सखा हरि भाई जीउ ॥१ ॥
 गुण गावहु संत जीउ मेरे हरि प्रभ केरे जीउ ॥ जपि गुरमुखि नामु जीउ भाग वडैरे जीउ ॥
 हरि हरि नामु जीउ प्रान हरि मेरे जीउ ॥ फिरि बहुडि न भवजल फेरे जीउ ॥२ ॥
 किउ हरि प्रभ वेखा मेरै मनि तनि चाउ जीउ ॥ हरि मेलहु संत जीउ मनि लगा भाउ जीउ ॥
 गुर सबदी पाइए हरि प्रीतम राउ जीउ ॥ वडभागी जपि नाउ जीउ ॥३॥
 मेरै मनि तनि वडडी गोविंद प्रभु आसा जीउ ॥ हरि मेलहु संत जीउ गोविंद प्रभ पासा जीउ ॥

खंड २ [५९]

सतिगुर मति नामु सदा परगासा जीउ ॥

जन नानक पूरिअड़ी मनि आसा जीउ ॥४ ॥५ ॥३१ ॥६९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७५)

शब्दार्थ : बिरहु – विरह; मितु – मित्र; मिलै – मिळाला; माई – आई; केरे – चे; भाग – भाग्य; वडरे – मोठे; बहुडि – परत, पुन्हा; वेखा – पाहीन; चाउ – इच्छा; मेलहु – भेटव; पाईए – प्राप्त होते; नाउ – नाव; वडडी – श्रेष्ठ; आसा – आशा; पासा – बाजू; परगासा – प्रकाशित; पूरिअड़ी – पूर्ण.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याने माझ्या मनात हरिनामाची इच्छा जागृत केली. जेव्हा मला प्रभू परमात्मरूपी मित्र मिळेल तेव्हा मला सुख प्राप्त होईल. हे माते! प्रभूचे दर्शन होईल तेव्हा मला माझे जीवन प्राप्त होईल. प्रभू परमात्म्याचे नाम हाच माझा मित्र, माझा सखा ॥१ ॥ हे संतजनहो! प्रभू-परमात्म्याचे गुणगान करा. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून हरिनामाचे स्मरण करा. असे केल्याने व्यक्ती मोठी भाग्यवान होते. प्रभुनाम हाच माझ्या जीवनाचा एकमेव आधार आहे. जो प्रभुनामाचे स्मरण करतो, तो जन्ममृत्यूच्या चक्रातून मुक्त होतो व तो भवसागर तरून जातो. पुनः तो जन्म मरणाच्या फेऱ्यात पडत नाही. ॥२ ॥ काय केल्याने मला प्रभू-परमात्म्याचे दर्शन होईल, हे जाणण्यासाठी मी सदैव उत्सुक असतो. हे संतजनहो! माझ्या मनातील प्रभुदर्शनाची तीव्र इच्छा सतत जागृत राहावी, म्हणून मला प्रभूची भेट घडवा. सतगुरूच्या उपदेशाने जीव भाग्यवान बनून प्रभू-परमात्म्याची प्रीती प्राप्त करतो. असे भाग्यवान जीव सदैव प्रभुनामाचा जप करतात. ॥३ ॥ हे संतजनहो! माझ्या तना-मनात प्रभु-मिलनाची तीव्र इच्छा उत्पन्न झाली आहे. हे संतजनहो! जो प्रभू-परमात्मा माझ्या मनातच वसलेला आहे. त्याची माझी भेट घडवा. दास नानक सांगतात, 'सतगुरूच्या उपदेशाने माझ्या मनात प्रभुनामाचा अखंड प्रकाश पसरला, त्यामुळे माझ्या मनातील प्रभुमिलनाची इच्छा पूर्ण झाली. ॥४ ॥५ ॥३१ ॥६९ ॥

॥ गउडी माझ महला ४ ॥

मेरा बिरही नामु मिलै ता जीवा जीउ ॥ मन अंदरि अंग्रितु गुरमति हरि लीवा जीउ ॥

मनु हरि रंगि रतडा हरि रसु सदा पीवा जीउ ॥ हरि पाइअडा मनि जीवा जीउ ॥१ ॥

मेरै मनि तनि प्रेमु लगा हरि बाणु जीउ ॥ मेरा प्रीतमु मित्रु हरि पुरखु सुजाणु जीउ ॥

गुरु मेल्ले संत हरि सुघडु सुजाणु जीउ ॥ हउ नाम विटहु कुरबाणु जीउ ॥२ ॥

हउ, हरि हरि सजणु हरि मीतु दसाई जीउ ॥ हरि दसहु संतहु जी हरि खोजु पवाई जीउ ॥

सतिगुरु तुठडा दसे हरि पाई जीउ ॥ हरि नामे नामि समाई जीउ ॥३ ॥

मै वेदन प्रेमु हरि बिरहु लगाई जीउ ॥ गुर सरधा पूरि अंग्रितु मुखि पाई जीउ ॥

हरि होहु दहआलु हरि नामु धिआई जीउ ॥

जन नानक हरि रसु पाई जीउ ॥४ ॥६ ॥२० ॥१८ ॥३२ ॥७० ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १७५)

शब्दार्थ : अंदरि – आत; लीवा – प्राप्त करतो; रतडा – रंगून गेले; पीवा – प्राशन केले; पाइ अडा – प्राप्त केले; बाणु – बाण; पुरखु – पुरुष; सुजाणु – ज्ञाता, सर्वज्ञ; सुघडु – सुंदर; हउ – मी; विटहु – वर; कुरबाणु – समर्पित करतो; दसाई – दाखव, सांग; तुठडा – प्रसन्न; दसे – दाखवला; वेदन – वेदना, दुःख; सरधा – श्रद्धा; पूरि – पूर्ण; होहु – होते; धिआई – ध्यान करणे.

भावार्थ : हे बंधू! मी प्रभू परमात्म्यापासून दूर गेलो आहे. प्रभुनाम प्राप्त झाल्याने मला आध्यात्मिक जीवन प्राप्त झाले. वास्तविक प्रभुनामरूपी अमृत आपल्या मनातच असते. सतगुरूच्या उपदेशाने ते प्राप्त होते व जीव प्रभुनामात दंग होतो. असा जीव प्रभुरंगात रंगून जातो व प्रभुनामरूपी अमृत सदैव प्राशन करतो. प्रभू प्राप्त झाल्याने मला माझे आत्मिक जीवन प्राप्त झाल्याचा अनुभव येत आहे. ॥१॥ माझे मन प्रभू-प्रेमरूपी बाणाने विद्ध झाले आहे. तो सुज्ञ पुरुष प्रभू परमात्मा माझा प्रियतम मित्र झाला आहे. सतगुरू संतच जीवाचे सुंदर, सर्वज्ञ प्रभू-परमात्म्याशी मिलन घडवून आणतो. प्रभुनामावर मी माझे जीवन समर्पित करतो. ॥२॥ लोकहो! मला माझा सजणा, माझा खरा मित्र जो प्रभू-परमात्मा, त्याच्या प्राप्तीचा मार्ग दाखवा. संतजनहो! मी प्रभू परमात्म्याच्या शोधात हिंडत आहे. कृपा करून मला मार्ग दाखवा. सतगुरूने प्रसन्न होऊन जर मला हरिप्राप्तीचा मार्ग दाखवला आहे, आता मी प्रभुनामात सामावून गेलो आहे. ॥३॥ हरिप्रेमाच्या विरहाने माझा जीव तळमळत आहे. हे सतगुरू! मी श्रद्धापूर्वक विनंती करतो की माझ्या मुखात प्रभुनामरूपी अमृत घाला. हे दयासागर प्रभू-परमात्मा! माझ्यावर दया करा म्हणजे मी सदैव तुमच्या नामाचे स्मरण करत राहीन. दास नानक म्हणतात, मला प्रभूनामाची प्राप्ती व्हावी हीच माझी इच्छा आहे. ॥४॥ ६ ॥ २० ॥ १८ ॥ ३२ ॥ ७० ॥

महला ५, रागु गउडी गुआरेरी, चउपदे

१ ओअंकार सतिगुर प्रसादि ॥

ईश्वर एकच आहे तो ओंकार स्वरूप आहे. सतगुरू कृपेने तो प्राप्त होतो.

किन बिधि कुसलु होत मेरे भाई ॥
 किउ पाईऐ हरि राम सहाई ॥१॥ रहाउ ॥
 कुसलु न ग्रिहि मेरी सभ माइआ ॥
 ऊचे मंदर सुंदर छाइआ ॥
 झूठे लालचि जनमु गवाइआ ॥१॥
 हसती घोडे देखि विगासा ॥
 लसकर जोडे नेब खवासा ॥
 गलि जेवडी हउमै के फासा ॥२॥
 राजु कमावै दह दिस सारी ॥
 माणै रंग भोग बहु नारी ॥
 जिउ नरपति सुपनै भेखारी ॥३॥
 एकु कुसलु मो कउ सतिगुरू बताइआ ॥
 हरि जो किछु करे सु हरि किआ भगता भाइआ ॥
 जन नानक हउमै मारि समाइआ ॥४॥
 इनि बिधि कुसलु होत मेरे भाई ॥
 इउ पाईऐ हरि राम सहाई ॥१॥ रहाउ ॥ दूजा ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७५)

शब्दार्थ : किन – कोणत्या; कुसलु – कुशल, क्षेत्र; सहाई – सहायक; मंदर – मंदिर; छाइआ – सावली; गवाइआ – घालवला; हसती – हत्ती; विगासा – प्रसन्न झाला. नेब – सहायक, नायब; खवासा – नोकर; गलि – गळ्यात; जेवडी

– दोरी, दोर; हउमै – अहंकार; फासा – पाश; माणै – साजरा करणे; जिउ – जसे; सुपनै – स्वप्नात; भेखारी – भिकारी; भगता – भक्त; इउ – याप्रकारे.

भावार्थ : हे बंधू! मी कोणत्या प्रकारे क्षेम-कुशल म्हणजे आत्मिक आनंद प्राप्त करू शकेन ? आपल्याला सदैव साहाय्य करणारा प्रभू-परमात्मा कसा प्राप्त करू शकेन ? ॥१॥ रहाउ ॥ कुटुंबाविषयीचे प्रेम, सर्व तऱ्हेची माया, मोह ह्यांमुळे आत्मिक आनंद प्राप्त होत नाही. माझे-माझे म्हणण्यानेही आत्मज्ञान होत नाही. उंच महाल, माड्या वा सुंदर उपवनात रममाण झाल्याने व खोट्या लोभापायी माणूस आपले आयुष्य वाया घालवतो. ॥१॥ हत्ती, घोडे वगैरे वैभव पाहून मन प्रसन्न होते. सैन्य, प्रधान, नोकर-चाकर वगैरेमुळे जीव अहंकाराच्या पाशात बांधला जातो. ॥२॥ दाहीदिशांत पसरलेले राज्य, अनेक स्त्रिया वगैरे भोग-विलासात माणूस आनंद मानतो, परंतु हे सारे नश्वर आहे, स्वप्नवत आहे. क्षणात राजाचा रंक होऊन दुःख भोगावे लागते. ॥३॥ मला सतगुरूने आत्मिक आनंद प्राप्त करण्याचा व सहायक प्रभू राम प्राप्त करण्याचा एकमेव मार्ग दाखवला आहे. या जगात जे काही घडते, ते सारे प्रभूच्या इच्छेने घडते. प्रभू जे काही करतो, ते प्रभूच्या भक्तास चांगलेच वाटते. दास नानक सांगतात, अहंकार नष्ट केल्यानेच प्रभू-परमात्मा प्राप्त होतो. ॥४॥ ह्या मार्गाने गेल्याने आत्मिक आनंद प्राप्त होतो व सहायक प्रभू राम प्राप्त होतो. ॥१॥ रहाउ दुसरा ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

किउ भ्रमीए भ्रमु किस का होई ॥
जा जलि थलि महीअलि रविआ सोई ॥
गुरमुखि उबरे मनमुख पति खोई ॥१॥
जिसु राखै आपि रामु दइआरा ॥
तिसु नही दूजा को पहुचनहारा ॥१॥ रहाउ ॥
सभ महि वरतै एकु अनंता ॥
ता तूं सुखि सोउ होइ अचिंता ॥
ओहु सभु किछु जाणै जो वरतंता ॥२॥
मनमुख मुए जिन दूजी पिआसा ॥
बहु जोनी भवहि धुरि किरति लिखिआसा ॥
जैसा बीजहि तैसा खासा ॥३॥
देखि दरसु मनि भइआ विगासा ॥
सभु नदरी आइआ ब्रहमु परगासा ॥
जन नानक की हरि पूरन आसा ॥४॥ २ ॥ ७१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७६)

शब्दार्थ : भ्रमीए – संशय घेणे. जा – जेव्हा; महीअलि – पृथ्वी; रविआ – व्यास; उबरे – वाचला; दइआरा – दयाळू; तिसु – त्याची, को – कोणीही; पहुचनहारा – पोचणारा, त्या समान; वरतै – व्यास; एकु – एकमेव; ता – तेव्हा; सोउ – झोप; ओहु – तो; वरतंता – व्यापक आहे; मुए – मेला; दूजा – द्वैतभाव; पिआसा – आसुसलेला, अतृप्त; जोनि – योनी; भवहि – भटकतात; धुरि – पूर्वी; लिखिआसा – लिहिलेले. किरति – कर्म; बीजहि – पेरतो; खासा – प्राप्त होतो, खातो; देखि – पाहून; विगासा – प्रसन्न; नदरी – दृष्टीला; परगासा प्रगट झाला.

भावार्थ : हे जीवा ! तू कोणत्या भ्रमात भटकत राहिला आहेस ? प्रभू-परमात्मा तर जळी-स्थळी-आकाशी सर्वत्र भरून राहिलेला आहे. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे वागल्याने जीवाचे मोहमायेपासून रक्षण होते. स्वेच्छाचारी जीव प्रभूस शरण न गेल्यामुळे आपली पत-प्रतिष्ठा घालवून बसतो. ॥१॥ ज्याचे तो दयाळू प्रभू-राम स्वतः रक्षण करतो, त्याच्यापर्यंत द्वैतभाव पोहोचू शकत नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ तो एकमेव अनंत प्रभू-परमात्मा साऱ्या सृष्टीत भरून राहिला आहे व तोच सर्व काही करतो आहे. त्यामुळे तू निश्चित होऊन सुखाने झोपी जा. तो प्रभू-परमात्मा सर्वकाही जाणतो व कोठे काय घडत आहे ते त्यास पूर्णपणे माहीत असते. ॥२॥ स्वेच्छाचारी माणूस मोहमायेच्या तृष्णेमुळे द्वैतभावात फसतो व आत्मिकदृष्ट्या मरून जातो. पूर्वकर्मानुसार लिहिलेल्या कर्मलेखामुळे तो अनंत योनीमधून फिरत, भटकत राहतो. जसे पेरतो, तेच त्यास प्राप्त होते. सत्कर्म केले, तर प्रभू-परमात्मा प्राप्त होईल. दुष्कृत्य केले, तर जन्ममरणाच्या फेऱ्यात फिरत राहावे लागते. ॥३॥ ज्यास प्रभू-परमात्म्याचे दर्शन प्राप्त झाले आहे. त्याचे मन विकसित व सुप्रसन्न होते. त्याला सर्वत्र परब्रह्म परमात्म्याचा प्रकाश दिसतो. नानक सांगतात, अशा भक्ताच्या सर्व इच्छा प्रभू-परमात्म्याच्या दर्शनाने पूर्ण होतात. त्याचे मन विकसित व सुप्रसन्न होते. त्याला सर्वत्र परब्रह्म परमात्म्याचा प्रकाश दिसतो. ॥४॥ २ ॥ ७१ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

कई जनम भए कीट पतंगा ॥ कई जनम गज मीन कुरंगा ॥
 कई जनम पंखी सरप होइओ ॥ कई जनम हैवर ब्रिख जोइओ ॥१॥
 मिलु जगदीस मिलन की बरीआ ॥ चिरंकाल इह देह संजरीआ ॥१॥ रहाउ ॥
 कई जनम सैल गिरि करिआ ॥ कई जनम गरभ हिरि खरिआ ॥
 कई जनम साख करि उपाइआ ॥ लख चउरासीह जोनि भ्रमाइआ ॥२॥
 साधसंगि भइओ जनमु परापति ॥ करि सेवा भजु हरि हरि गुरमति ॥
 तिआगि मानु झूठू अभिमानु ॥ जीवत मरहि दरगह परवानु ॥३॥
 जो किछु होआ सु तुझ ते होगु ॥ अवरु न दूजा करणै जोगु ॥
 ता मिलीऐ जा लैहि मिलाइ ॥ कहु नानक हरि हरि गुण गाइ ॥४॥ ३ ॥ ७२ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७६)

शब्दार्थ : कीट – कीटक; गज – हत्ती; मीन – मासा; कुरंगा – हरिण; पंखी – पक्षी; सरप – सर्प; हैवर – घोडे; ब्रिख – बैल; जोइओ – जुंपले, जोडले; बरीआ – वेळ, समय; इह – हा; संजरीआ – प्राप्त झाला; सैल – शिळा; करिआ – केले; हिरिआ – गर्भात नाश झाला; साख – फांदी, शाखा; भ्रमाइआ – भटकला; भइओ – झाला; तिआगि – त्याग; अभिमानु – गर्व, अहंकार; अवरु – अन्य; करणै – करण्यासारखे; लैहि – लाभ; मिलाइ – मिळवून घेतो.

भावार्थ : मानव जन्मापूर्वी काही जन्म कीटक, पतंग होऊन घालवले. काही जन्म हत्ती, मासा, हरिण आदी योनींमध्ये घालवले. काही जन्म पक्षी होऊन उडण्यात गेले तर काही जन्म सर्प होऊन सरपटण्यात गेले. काही जन्म घोडे, बैल आदि योनींमध्ये भार वाहण्यात गेले. ॥१॥ आता तुला अनंत काळानंतर हा मानव देह प्राप्त झाला आहे. ही तुला प्रभू-परमात्म्यास प्राप्त करण्याची सुवर्ण संधी लाभली आहे. ॥१॥ रहाऊ ॥ काही जन्म पाषाण, पर्वत आदी अचेतन योनीत प्राप्त झाले. काही जन्म गर्भातच नष्ट झाले. काही जन्म वृक्षयोनीत प्राप्त झाले. अशा रीतीने तू चौऱ्याऐंशी लक्ष योनीत भटकत राहिलास. ॥२॥ तुझ्या पूर्वजन्मीच्या चांगल्या संगतीमुळे, कृत्यामुळे तुला हा मानव देह प्राप्त झाला आहे. या जन्मात तू सतगुरूच्या उपदेशानुसार प्रभू-परमात्म्याची सेवा कर, त्याचे गुणगान गा, त्याची भक्ती कर, स्मरण कर. मनातला खोटा मान, अहंकार यांचा त्याग

कर. जिवंतपणीच मोहमाया व विषयविकारांना मारून टाक. तरच तुला प्रभू-परमात्म्याच्या दरबारात प्रवेश प्राप्त होईल. ॥३॥ हे प्रभू! जे काही घडले व जे काही होणार असेल, ते तूच करणार आहेस. अन्य कोणी करू शकणार नाही. जर प्रभूची इच्छा झाली, तरच जीव तुला प्राप्त करील. नानक म्हणतात, हे जीवा, तू सदैव हरीचे गुणगान गा. ॥४॥३॥७२॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

करम भूमि महि बोअहु नामु ॥ पूरन होइ तुमारा कामु ॥
 फल पावहि मिटै जम त्रास ॥ नित गावहि हरि हरि गुण जास ॥१॥
 हरि हरि नामु अंतरि उरि धारि ॥ सीघर कारजु लेहु सवारि ॥१॥रहाउ ॥
 अपने प्रभ सिउ होहु सावधानु ॥ ता तूं दरगह पावहि मानु ॥
 उकति सिआणप सगली तिआगु ॥ संत जना की चरणी लागु ॥२॥
 सरब जीअ हहि जा कै हाथि ॥ कदे न विछुडै सभ कै साथि ॥
 उपाव छोडि गहु तिस की ओट ॥ निमख माहि होवै तेरी छोटि ॥३॥
 सदा निकटि करि तिस नो जाणु ॥ प्रभ की आगिआ सति करि मानु ॥
 गुर कै बचनि मिटावहु आपु ॥ हरि हरि नामु नानक जपि जापु ॥४॥४॥७३॥

शब्दार्थ : करम – कर्म; बोअहु – पेरणे; अंतरि – अंतःकरणात; सीघर – शीघ्र; लेहु – घेणे; सवारी – सावरणे; दरगद – प्रभूच्या दरबारात; मानु – मान; उकति – युक्ती; सिआणप – शहाणपणा; सगली – सगळी; जीअ – जीव; हहि – आहेत; विछुडै – ताटातूट; उपाव – उपाय; छोडि – सोडून; गहु – ग्रहण कर; ओट – आश्रय; निमख – क्षण, निमिष; छोटि – सुटका; जाणु – समज, जाण; मिटावहु – मिटवून टाकणे, नष्ट करणे. जापु – जप.

भावार्थ : हे जीवा ! तुझ्या शरीररूपी कर्मभूमीमध्ये तू प्रभुनामाचेच बीज पेर, म्हणजे तुझे सर्व कार्य पूर्ण हाईल. तुला प्रभूमिलनाचे फळ प्राप्त होईल व यमाचा त्रास संपून जाईल. तू सदैव प्रभू परमात्म्याचे यशोगान गात राहा. ॥१॥ हे जीवा ! तू आपल्या अंतःकरणात हरिनाम धारण कर. ते तुझे कार्य शीघ्रपणे पूर्ण करेल. ॥१॥रहाउ ॥ सावधान होऊन तू सदैव प्रभू परमात्म्याचे ध्यान कर. म्हणजे तू प्रभुदरबारात सन्मान प्राप्त करशील. तुझे सर्व शहाणपण, चतुराई यांचा त्याग कर व संतजनांना शरण जा, त्यांचे पाय धर. ॥२॥ ज्या प्रभू परमात्म्याच्या हाती सर्व जीवांचे जीवन आहे. तो कधीही जीवापासून दूर जात नाही. तो सदैव तुझ्या जवळच आहे. तू मोहमायेपासून, प्रपंचापासून मुक्त हो आणि प्रभू परमात्म्याचा आश्रय घे. पाहा, क्षणात तुला मुक्ती प्राप्त होईल. ॥३॥ जो सदैव तुझ्या जवळच आहे. त्या प्रभू-परमात्म्यास जाण व त्याची आज्ञा शिरसाबंध मान. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून तुझ्या मनातील अहंकार नष्ट कर. नानक सांगतात, हे जीवा ! तू सदैव प्रभुनामाचा जप कर. ॥४॥४॥७३॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

गुर का बचनु सदा अबिनासी ॥ गुर कै बचनि कटी जस फासी ॥
 गुर का बचनु जीअ कै संगि ॥ गुर कै बचनि रचै राम के रंगि ॥१॥
 जो गुरि दीआ सु मन कै कामि ॥ संत का कीआ सति करि मानि ॥१॥रहाउ ॥
 गुर का बचनु अटल अछेद ॥ गुर कै बचनि कटे भ्रम भेद ॥
 गुर का बचनु कतहु न जाइ ॥ गुर कै बचनि हरि के गुण गाइ ॥२॥

गुर का बचनु जीअ कै साथ ॥ गुर का बचनु अनाथ को नाथ ॥
 गुर कै बचनि नरकि न पवै ॥ गुर कै बचनि रसना अंघ्रितु रवै ॥३ ॥
 गुर का बचनु परगटु संसारि ॥ गुर कै बचनि न आवै हारि ॥
 जिमु जन होए आपि क्रिपाल ॥ नानक सतिगुर सदा दइआल ॥४ ॥५ ॥७४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७७)

शब्दार्थ : गुर – गुरु; अबिनासी – अविनाशी; रचै – रममाण होते; संगि – सह; दीआ – दिले; सति – सत्य; अछेद – अभेद; कतहु – कधीही; रसना – जीभ; परगटु – प्रगट होते.

भावार्थ : सतगुरुने उच्चारलेला शब्द हा सदा अविनाशी असतो. गुरुच्या उपदेशाने यमाचे पाश तुटतात. गुरुचा उपदेश सेवकाच्या मनात सदैव राहतो. गुरुच्या उपदेशामुळे जीव रामरंगात लीन होतो. ॥१ ॥ जो उपदेश गुरुकडून प्राप्त होतो. त्याने आत्मिक उन्नती प्राप्त होते. संतजन जे काही करतात, त्याचा तू विनम्रपणे स्वीकार कर. ॥१ ॥ रहाउ ॥ गुरुवचन अटळ आहे, अभेद्य आहे. गुरुच्या उपदेशाने, मोहमायेमुळे निर्माण झालेले सारे भ्रम नष्ट होतात. गुरुचे वचन, गुरुचा उपदेश कधीही वाया जात नाही. गुरुच्या उपदेशाप्रमाणे तू प्रभूचे गुणगान कर. ॥२ ॥ गुरुचा उपदेश सदैव जीवाच्या बरोबर असतो. गुरुपदेश हा अनाथांचा नाथ आहे. गुरुवचनाने जीव नरकात जाण्यापासून वाचतो. ज्यास गुरुपदेश प्राप्त झाला. त्याची जिव्हा सदैव प्रभुनामरूपी अमृतरस चाखत राहते. ॥३ ॥ गुरुच्या उपदेशाने भक्तसंसारत प्रसिद्ध पावतो. गुरुपदेशाप्रमाणे आपले जीवन व्यतीत करणारा मनुष्य जीवनात कधीही पराभूत होत नाही. नानक सांगतात, ज्याच्यावर प्रभू-परमात्मा कृपा करतो, त्याच्यावर सतगुरु सदैव दया करतो. ॥४ ॥५ ॥७४ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

जिनि कीता माटी ते रतनु ॥ गरभ महि राखिआ जिनि करि जतनु ॥
 जिनि दीनी सोभा वडिआई ॥ तिसु प्रभ कउ आठ पहर धिआई ॥१ ॥
 रमईआ रेनु साध जन पावउ ॥ गुर मिलि अपुना खसमु धिआवउ ॥१ ॥ रहाउ ॥
 जिनि कीता मूड ते बकता ॥ जिनि कीता बेसुरत ते सुरता ॥
 जिमु परसादि नवै निधि पाई ॥ सो प्रभु मन ते बिसरत नाही ॥२ ॥
 जिनि दीआ निथावे कउ थानु ॥ जनि दीआ निमाने कउ मानु ॥
 जिनि कीनी सभ पूरन आसा ॥ सिमरउ दिनु रैनि सास गिरासा ॥३ ॥
 जिमु प्रसादि माइआ सिलक काटी ॥ गुर प्रसादि अंघ्रितु बिखु खाटी ॥
 कहु नानक इस ते किछु नाही ॥ राखनहारे कउ सालाही ॥४ ॥६ ॥७५ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७७)

शब्दार्थ : जिनि – ज्याने; कीता – केले; माटी – माती; ते – पासून; रतनु – रत्न; दीनी – दिली; सोभा – शोभा; वडिआई – मोठेपण; धियाई – ध्यान; रमईआ – हे रामा !; रेनु – धूळ; पावउ – प्राप्त कर; खसमु – प्रभू, परमात्मा; मूड – मूढ, मूर्ख; बकता – वक्ता; बेसुरत – अज्ञानी; जिमु – ज्याच्या; परसादि – प्रसादाने; निथावे – स्थान नसलेला; निमाने – मान नसलेला; कीनी – केली; रैनि – रात्र; सास – श्वास; गिराआ – घास; माइआ – माया; सिलक – पाश; बिखु – विष; खाटी – लाभ; राखणहारे – रक्षण करणारा; सालाही – स्तुती.

खंड २ [६५]

भावार्थ : ज्या प्रभू-परमात्म्याने मातीतून हे शरीररूपी अमूल्य रत्न निर्माण केले, मातेच्या उदरात असताना जीवाचे रक्षण केले, ज्याने जीवास शोभा व मोठेपण प्राप्त करून दिले, त्या प्रभू परमात्म्याचे अष्टौप्रहर ध्यान कर. ॥१॥ हे रामा ! मला साधुजनांची चरणधूळ प्राप्त होऊ दे. सतगुरू प्राप्ती झाल्याने मी आपल्या स्वामीचे प्रभू-परमात्म्याचे स्मरण करत राहीन. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्या प्रभू-परमात्म्याने मूर्ख जीवास महान वक्ता केले, ज्याने अज्ञानापासून मनुष्यास सज्ञान केले, दुर्गुणी माणसास सद्गुणी केले, ज्याच्या प्रसादाने नऊ निधी प्राप्त होतात, अशा प्रभू-परमात्म्यास कधीही विसरू नकोस. ॥२॥ ज्या प्रभू परमात्म्याने, ज्या माणसास समाजात स्थान नाही त्यास श्रेष्ठ स्थान दिले, ज्यास समाजात सदैव अपमान सहन करावा लागत होता, त्यांना सन्मान प्राप्त करून दिला, ज्याने जीवाच्या सर्व इच्छा पूर्ण केल्या, अशा प्रभू परमात्म्याचे रात्रंदिवस प्रत्येक श्वासागणिक, घासागणिक स्मरण करावे. ॥३॥ प्रभूच्या कृपाप्रसादाने मायेची सर्व बंधने तुटून जातात. प्रभूच्या प्रसादाने विष अमृत बनते. नानक सांगतात, माणूस यातली कुठलीही गोष्ट करू शकत नाही. केवळ प्रभू परमात्माच करू शकतो. अशा प्रभू परमात्म्याची सदैव स्तुती करावी. ॥४॥ ६ ॥ ७५ ॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ५ ॥

तिस की सरणि नाही भउ सोगु ॥ उस ते बाहरि कछू न होगु ॥
 तजी सिआणप बल बुधि बिकार ॥ दास अपने की राखनहार ॥१॥
 जपि मन मेरे राम राम रंगि ॥ घरि बाहरि तैरै सद संगि ॥१॥ रहाउ ॥
 तिस की टेक मनै महि राखु ॥ गुर का सबदु अंप्रित रसु चाखु ॥
 अवरि जतन कहहु कउन काज ॥ करि किरपा राखै आपि लाज ॥२॥
 किआ मानुख कहहु किआ जोरु ॥ झूठा माइआ का सभु सोरु ॥
 करण करावनहार सुआमी ॥ सगल घटा के अंतरजामी ॥३॥
 सरब सुखा सुखु साचा एहु ॥ गुर उपदेसु मनै महि लेहु ॥
 जा कउ राम नाम लिव लागी ॥ कहु नानक सो धंनु वडभागी ॥४॥ ७ ॥ ७६ ॥

शब्दार्थ : सरणि – शरण; भउ – भय; सोगु – शोक; तजी – त्याग; घरि – शरीरात; टेक – आश्रय; अवरि – अन्य; जतन – यत्न; कहहु – सांग; जोरु – बळ, शक्ती; सोरु – आक्रांत; करावनहार – करवून घेणारा.

भावार्थ : हे बंधू ! त्याला, त्या प्रभू परमात्म्याला शरण गेल्याने सर्व प्रकारची भीती व शोक, दुःख नष्ट होते. ह्या जगात जे काही घडते ते केवळ त्याच्याच आज्ञेने घडते. त्याच्या आज्ञेबाहेर काहीही नाही. म्हणून आम्ही आपला शहाणपणा, बल, बुद्धीचा अभिमान टाकून दिला आहे. तो प्रभू परमात्मा शरण आलेल्या दासाचे स्वतः रक्षण करतो. ॥१॥ हे मना ! सदैव राम रंगात रंगून जा. आता बाहेर सदैव सर्वत्र तो प्रभू परमात्मा तुझा सांगाती आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ मनात सदैव प्रभू परमात्म्याचा आश्रय घे. अन्य कोणतेही कर्मकांड काहीही उपयोगाचे नाही. सतगुरूच्या उपदेशाच्या अमृतरसाचे प्राशन कर. असे केल्याने प्रभूची कृपा प्राप्त होते व तो स्वतः शरणागताच्या सन्मानाचे रक्षण करतो. ॥२॥ हे मानवा ! तू आपल्या शक्तीचा गर्व का करतोस ? तुझ्या हाती काही नाही. हा सारा मायेचा खोटा पसारा आहे. कारणार, करवून घेणारा तो एकमेव प्रभू परमात्मा आहे. सर्वांच्या शरीरात त्या अंतर्दामी प्रभू परमात्म्याचाच वास आहे. ॥३॥ सर्व सुखातून सतगुरूचा उपदेश हेच एकमेव खरे सुख आहे. सतगुरूचा उपदेश सदैव मनात धारण करावा. नानक सांगतात, जो कोणी रामनामात लीन झाला तो महाभाग धन्य होय. ॥४॥ ७ ॥ ७६ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

सुणि हरि कथा उतारी मैलु ॥ महा पुनीत भए सुख सैलु ॥
वडै भागि पाइआ साधसंगु ॥ पारब्रहम सिउ लागो रंगु ॥१ ॥
हरि हरि नामु जपत जनु तारिओ ॥ अगनि सागरु गुरि पारि उतारिओ ॥१ ॥ रहाउ ॥
करि कीरतनु मन सीतल भए ॥ जनम जनम के किलविख गए ॥
सरब निधान पेखे मन माहि ॥ अब दूढन काहे कउ जाहि ॥२ ॥
प्रभ अपुने जब भए दइआल ॥ पूरन होई सेवक घाल ॥
बंधन काटि कीए अपने दास ॥ सिमरि सिमरि सिमरि गुणतास ॥३ ॥
एको मनि एको सभ ठाइ ॥ पूरन पूरि रहिओ सभ जाइ ॥
गुरि पूरै सभु भरमु चुकाइआ ॥ हरि सिमरत नानक सुखु पाइआ ॥४ ॥८ ॥७७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७८)

शब्दार्थ : सुणि – ऐक; उतारी – नाहीसा करणे; मैलु – मळ; सुख सैलु – प्रवास; तारिआ – तारले; किलविख – किल्मिष, पाप; पेखे – पहातो; दूढन – शोधणे; भए – झाला; घाल – परिश्रम; सिमरि – स्मरण; गुणतास – गुणसागर; भरमु – भ्रम; चुकाइआ – चुकवले, नाहीसे केले.

भावार्थ : हरिकथा ऐकल्याने ऐकणाऱ्याच्या मनातील अहंकाराचा, विषयविकारांचा, मोहमायेचा मळ नष्ट होतो. असा माणूस महा पवित्र होतो व त्याचा जीवनप्रवास सुखदायी होतो. महाभाग्याने साधुसंतांची संगत प्राप्त होते. मग असा जीव परब्रह्म परमात्म्याच्या भक्तीत रंगून जातो. ॥१ ॥ जो सदैव प्रभुनामाचे स्मरण करतो. त्यास प्रभू परमात्मा भवसागरातून तारून नेतो. सतगुरू त्याचे विषयविकारांच्या अग्नीपासून रक्षण करतो. ॥१ ॥ रहाउ ॥ प्रभुनाम संकीर्तन केल्याने मन शांत होते. जन्म-जन्मांतरीची पापे नष्ट होतात. सकल गुणनिधी प्रभू परमात्म्याचे दर्शन होते. मग त्यास (प्रभूस) बाहेर धुंडाळावे लागत नाही. कारण तो प्रभू परमात्मा आपल्या अंतःकरणातच आहे असा साक्षात्कार होतो. ॥२ ॥ जेव्हा प्रभू परमात्मा सेवकावर कृपावंत होतो, तेव्हा सेवकाने प्रभू परमात्म्याच्या प्राप्तीसाठी केलेले सारे परिश्रम सार्थकी लागतात. प्रभू परमात्मा आपल्या सेवकाची, मोहमायेची सर्व बंधने तोडून टाकतो. असा सेवक सकल गुणनिधी प्रभू परमात्म्याचे सदैव स्मरण करत राहतो. ॥३ ॥ जो एकमेव प्रभू परमात्मा माझ्या मनात वास करतो, तोच एकमेव प्रभू परमात्मा सर्व ठिकाणी विद्यमान आहे. तो सर्वव्याप्त आहे. पूर्ण गुरूकडून प्राप्त झालेल्या ह्या ज्ञानाने माझ्या मनातील सारे भ्रम नष्ट झाले. नानक सांगतात, प्रभुनामाच्या स्मरणाने जीवास आत्मिक सुखाचा लाभ होतो. ॥४ ॥८ ॥७७ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

अगले मुए सि पाछै परे ॥ जो उबरे से बंधि लकु खरे ॥
जिह धंधे महि ओइ लपटाए ॥ उन ते दुगुण दिडी उन माए ॥१ ॥
ओह बेला कछु चीति न आवै ॥ बिनसि जाइ ताहू लपटावै ॥१ ॥ रहाउ ॥
आसा बंधी मूरख देह ॥ काम क्रोध लपटिओ असनेह ॥
सिर ऊपरि ठाढो धरम राइ ॥ मीठी करि करि बिखिआ खाइ ॥२ ॥
हउ बंधउ हउ साधउ बैरु ॥ हमरी भूमि कउणु घालै पैरु ॥

खंड २ [६७]

हउ पंडितु हउ चतुरु सिआणा ॥ करणैहारु न बुझै बिगाना ॥३ ॥
 अपुनी गति मिति आपे जानै ॥ किआ को कहै किआ आखि वखानै ॥
 जितु जितु लावहि तितु तितु लगना ॥ अपना भला सभ काहू मंगना ॥४ ॥
 सभ किछु तेरा तूं करणैहारु ॥ अंतु नाही किछु पारावारु ॥
 दास अपने कउ दीजै दानु ॥ कबहू न विसरै नानक नामु ॥५ ॥९ ॥७८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७८)

शब्दार्थ : अगले – पहिले, पूर्वज; पाछै परे – मागील गोष्टी सर्व विसरले, उबरै – बचावले; बंध लकु – कमरेला बांधणे; खरे – उभे; दुगुण – द्विगुणी; दिडी – दृढ केले; माए – माया; बेला – वेळ, समय; मूरख देह – मूर्खाची देह; असनेह – प्रेम, मोह; ठाडे – उभे; बंधउ – बांधणे; साधउ वैर – बदला घेणे; कउणु घाले पैर – कोण पाय ठेविल ?; बेगाना – अज्ञानी; सभ काहू – सर्वांनी; अगले – पूर्वज; मुए – मेले; उबरे – मागे जिवंत राहिले; लकु – कंबर; जिह – ज्या; लपटाए – गुंतून पडले. दिडि – दृढतेने; माए – माया, धनसंपत्ती; बेला – वेळ; बिनसि – नष्ट; ताहू – तोपर्यंत; असनेह – स्नेह; ठाढो – उभा ठाकला; बिखिआ – विष; पैरु – पाय; करणैहारु – करणारा; बिगाना – वेडा, मूर्ख; पारावारु – पारावार.

भावार्थ : जे पूर्वज मरून गेले त्यांना आपण जमा केलेले धन, संपत्ती मागे जगात सोडून आलो आहोत ह्याचे स्मरणही नसते. त्याच्याशी त्यांचा काही संबंधही राहत नाही. त्याचे वंशज मात्र आता पुढे सरसावतात व ज्या धंद्यात पूर्वज धडपडत होते, त्याच धंद्यात ते दुपट जोराने लागतात व त्यांच्या पेक्षा (पूर्वजांपेक्षा) अधिक धन कमावण्याची धडपड करतात. ॥१ ॥ त्यांच्या हे लक्षात येत नाही की आपले पूर्वज सारे काही येथेच सोडून गेले व एक दिवस आपणासही हे सारे येथेच सोडून निघून जावे लागणार आहे. हे सारे नश्वर आहे हे जाणूनही ते मायेस चिकटूनच बसतात. ॥१ ॥ रहाउ ॥ हा मूर्ख देह मायेच्या बंधनात स्वतःस बांधून घेतो. त्यामुळे तो काम, क्रोध, वैर आदी विकारांत अडकून पडतो. डोक्यावर यमराजाची टांगती तलवार आहे. मृत्यू केव्हाही येईल हे माहीत असूनही तो मोह, मायारूपी विषास गोड मानून त्यातच रममाण होऊन राहतो. ॥२ ॥ माणूस स्वतःच्या कर्तृत्वाचा टेंभा मिरवतो. तो म्हणतो मी दुसऱ्यास बांधून टाकीन, वैराचा बदला घेईन. माझ्या जमिनीवर मी अन्य कोणासही पाऊल ठेवू देणार नाही. मी पंडित आहे. मी चतुर आहे. मी शहाणा आहे. असा हा अहंकारी माणूस कर्त्याकरवित्या प्रभू परमात्म्यास आपल्या अज्ञानामुळे मुळीच ओळखत नाही. ॥३ ॥ हे प्रभू ! तुझ्या शक्तीची, व्याप्तीची कल्पना फक्त तूच जाणतोस. अन्य कोणीही ते जाणू शकत नाही. त्याचे वर्णन करू शकत नाही. प्रभू परमात्मा जीवास जे काम करावयास लावतो तेच काम त्याला करावे लागते. सर्वजण त्याच्याकडे आपल्या सुखाची याचना करतात. ॥४ ॥ हे प्रभू ! ह्या विश्वात जे काही आहे ते तुझेच आहे. तूच ते उत्पन्न केले आहेस. सारे काही करणारा प्रभू तूच आहेस. तुझ्या शक्तीचा पारावार कोणासही लागला नाही. नानक सांगतात, हे प्रभो ! तू तुझ्या ह्या दासास एकच दान दे की तुझ्या ह्या दासाला तुझा कधीही विसर पडू नये. ॥५ ॥९ ॥७८ ॥

॥ गउडी गुआरेरी महला ५ ॥

अनिक जतन नही होत छुटारा ॥ बहुतु सिआणप आगल भारा ॥
 हरि की सेवा निरमल हेत ॥ प्रभ की दरगह सोभा सेत ॥१ ॥
 मन मेरे गहु हरि नाम का ओला ॥ तुझै न लागै ताता झोला ॥१ ॥ रहाउ ॥
 जिउ बोहिथु भै सागर माहि ॥ अंधकार दीपक दीपाहि ॥

खंड २ [६८]

अग्नि सीत का लाहसि दूख ॥ नामु जपत मनि होवत सूख ॥२ ॥
उतरि जाइ तेरे मन की पिआस ॥ पूरन होवै सगली आस ॥
डोलै नाही तुमरा चीतु ॥ अंश्रित नामु जपि गुरमुखि मीत ॥३ ॥
नामु अउखधु सोई जनु पावै ॥ करि किरपा जिसु आपि दिवावै ॥
हरि हरि नामु जा कै हिरदै वसै ॥ दूखु दरदु तिह नानक नसै ॥४ ॥१० ॥७९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७८)

शब्दार्थ : अनिक – अनेक; जतन – प्रयत्न; छुटारा – सुटका; आगल – पुढे, परलोकी; भारा – ओझं; हेत – प्रेम; सेत – सहित; गहु – ग्रहण कर; ओला – आश्रय; ताता झोला – गरम हवेचा दाह; बोहिथु – नाव, जहाज; भै – भयानक; दीपाहि – प्रकाशित; सीत – शीत; लाहसि – नष्ट करते; डोलै – अस्थिर; मीत – मित्र; अउखधु – औषध.

भावार्थ : माणसाने कितीही प्रयत्न केले, तरी त्याची मोहमायेतून, विषयवासनेतून सुटका होत नाही. उलट अधिक शहाणपण हे ओझेच होते. निर्मळ भावाने प्रभू परमात्म्याची सेवा केल्यास जीवास सन्मानासह प्रभूच्या दरबारात स्थान प्राप्त होते. ॥१ ॥ हे माझ्या मना ! तू हरिनामाचा आश्रय घे; म्हणजे तुला भवतापाचा दाह सहन करावा लागणार नाही. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्याप्रमाणे महासागर तरून जाण्यासाठी जहाजाचा उपयोग होतो; अंधार घालवण्यासाठी दिव्याचा प्रकाश उपयोगी पडतो; थंडीच्या दिवसात अग्नीमुळे थंडीचे दुःख कमी होते; त्याप्रमाणे मनात हरिनामाचा जप केल्याने सुख प्राप्त होते. ॥२ ॥ हे मित्रा ! नामाने मनातील मोहमायेची तृष्णा शांत होते व सर्व आशा पूर्ण होतात. मन स्थिर होते. हे मित्रा ! सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून प्रभूच्या अमृतनामाचा जप कर. ॥३ ॥ ज्यांच्यावर प्रभू परमात्म्याची कृपा होते, ज्यांना तो स्वतः प्रभू नामरूपी औषध देतो, त्यासच ते प्राप्त होते. नानक सांगतात, ज्यांच्या मनात हरिनामाचा वास होतो, त्यांचे दुःख, दारिद्र्य नष्ट होते. ॥४ ॥१० ॥७९ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

बहुतु दरबु करि मनु न अघाना ॥ अनिक रूप देखि नह पतीआना ॥
पुत्र कलत्र उरझिओ जानि मेरी ॥ ओह बिनसै ओइ भसमै ढेरी ॥१ ॥
बिनु हरि भजन देखउ बिललाते ॥ धिगु तनु धिगु धनु माइआ संगि राते ॥१ ॥ रहाउ ॥
जिउ बिगारी कै सिरि दीजहि दाम ॥ ओइ खसमै कै ग्रिहि उन दूख सहाम ॥
जिउ सुपनै होइ बैसत राजा ॥ नेत्र पसारै ता निरारथ काजा ॥२ ॥
जिउ राखा खेत ऊपरि पराए ॥ खेतु खसम का राखा उठि जाए ॥
उसु खेत कारणि राखा कडै ॥ तिस कै पालै कछू न पडै ॥३ ॥
जिस का राजु तिसै का सुपना ॥ जिनि माइआ दीनी तिनि लाई त्रिसना ॥
आपि बिनाहे आपि करे रासि ॥ नानक प्रभ आगै अरदासि ॥४ ॥११ ॥८० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७९)

शब्दार्थ : दरबु – द्रव्य; अघाना – तृप्ती; पतीआना – तृप्ती; कलत्र – पत्नी; उरझिओ – अडकणे; जानि – जाणून; ओह – ते; बिनसे – नष्ट होतो; भसमै – भस्म, राख; ढेरी – ढीग; बिललाते – विलाप करतात; धिगु – धिक्कार; राते – रंगून जातो; बिगारी – मजूर; दीजहि – देतो; सहाम – सहन करतो; बैसत – बसणे; नेत्र पसारै – डोळे उघडणे;

खंड २ [६९]

निरारथ – निरर्थक; काजा – कार्य; राखा – राखणदार, रक्षक; कडै – कष्ट करतो; पालै – पदरात; दीनी – दिली; लाई – आणली; बिनहे – नष्ट केली.

भावार्थ : माणसाने कितीही द्रव्य जमा केले, तरी त्याचे मन तृप्त होत नाही. अनेक सुंदर रूपे पाहूनही डोळे संतुष्ट होत नाहीत. पुत्र, पत्नी आदींना आपले मानून तो प्रपंचात गुंतून पडतो. पण हे नाती-गोती मरणानंतर केवळ एक राखेचा ढीग बनतो. ॥१॥ हे बंधू ! मी असे पाहिले आहे की अनेक लोक हरिभक्ती न केल्याने केवळ दुःखच भोगतात. अशाप्रकारे मोहमायेच्या रंगात रममाण झालेल्या देहाचा आणि धनाचा धिक्कार असो. ॥१॥ रहाउ ॥ एखाद्या मजुराच्या डोक्यावर प्रचंड धनराशी असलेली थैली ठेवली, तरी त्याचा त्याला काय लाभ ? केवळ डोक्याला भार ! कारण ते धन ज्याचे असते, त्या मालकाकडेच दिले जाते, नोकराच्या पदरी केवळ कष्टच पडतात. एखादा मनुष्य स्वप्नात आपण राजसिंहासनावर बसलो आहोत असे पाहतो; पण डोळे उघडल्यावर हे सर्व निरर्थक आहे, खोटे आहे हे लक्षात येते. ॥२॥ दुसऱ्याचे शेत राखणारा रक्षक मालकासाठी खूप कष्ट घेतो व शेताची कसून राखण करतो; पण शेवटी त्याच्या पदरात मात्र काहीही पडत नाही. ॥३॥ वास्तविक स्वप्नही तोच (प्रभू) दाखवतो व स्वप्नात राज्यही तोच देतो. ज्या प्रभू परमात्म्याने माणसास धन-संपत्ती दिली, तोच त्याच्या मनात धनाविषयीची लालसा उत्पन्न करतो. जीवाची निर्मिती तोच करतो, नाशही तोच करतो. जीवाचे मनोरथ तोच पूर्ण करतो. नानक सांगतात, हे सर्व करणाऱ्या प्रभू परमात्म्यापुढे फक्त प्रभुनामासाठी प्रार्थना करावी. ॥४॥११॥८०॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ५ ॥

बहु रंग माइआ बहु बिधि पेखी ॥ कलम कागद सिआनप लेखी ॥
महर मलूक होइ देखिआ खान ॥ ता ते नाही मनु त्रिपतान ॥१॥
सो सुखु मोकउ संत बतावहु ॥ त्रिसना बूझै मनु त्रिपतावहु ॥१॥ रहाउ ॥
असु पवन हसति असवारी ॥ चोआ चंदनु सेज सुंदरि नारी ॥
नट नाटिक आखारे गाइआ ॥ ता महि मनि संतोखु नपाइआ ॥२॥
तखतु सभा मंडन दोलीचे ॥ सगल मेवे सुंदर बागीचे ॥
आखेइ बिरति राजन की लीला ॥ मनु न सुहेला परपंचु हीला ॥३॥
करि किरपा संतन सचु कहिआ ॥ सरब सूख इहु आनंदु लहिआ ॥
साधसंगि हरि कीरतनु गाईए ॥ कहु नानक वडभागी पाईए ॥४॥
जाकै हरि धनु सोई सुहेला ॥ प्रभ किरपा ते साधसंगि मेला ॥१॥ रहाउ दूजा ॥१२॥८१॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १७९)

शब्दार्थ : पेखी – पहिले; महर – पंच, मोठा; मलूक – राजा; देखिआ – पहिला; ता ते – त्यामुळे; मो कड – मला बतावहु – सांगा; असपवन – पवनगती सारखा घोडा; चोआ – उत्तर; नाटिक – नाटक; आखारे – नृत्यशाला; गाइआ – गायन केले; मंडन – सजावट; दोलिचे – गालिचे; आखेइ – शिकार; सुहेला – सुख; हीला – प्रयत्न; मेला – मिलन;

भावार्थ : मी मोहमायेचे नानाविध मोहविणारे रंग पाहिले आहेत. अनेकांनी लेखणी घेऊन कागदावर विद्वत्तापूर्ण लेख लिहिले आहेत. अनेक लोकांनी मोठे बादशहा, खानबहादूर होवून पाहिले. परंतु त्यांच्यापैकी कोणाच्याही मनाला तृप्ती

प्राप्त झाली नाही. ॥१॥ हे संतांनो कोणत्या मार्गाने जाऊन आत्मिक सुख प्राप्त होईल, मनातील मोहमायेची तृष्णा निभेल व मन तृप्त होईल तो मार्ग मला दाखवा. ॥१॥रहाउ ॥ कित्येक लोक वाऱ्याच्या वेगाने पळणारे अश्व, हत्ती यांच्यावर स्वार झाले, अंगाला अत्तर, चंदन चोळले. अनेक स्त्रियांशी भोगविलासात रममाण झाले. नाच-नाटके, आखाडे पाहिले, सुमधुर गाणी ऐकली पण या कशाहीमुळे मनाला संतोष प्राप्त झाला नाही. ॥२॥ कित्येक जण सुवर्णाच्या सिंहासनावर बसले, दरबार सुंदर गालिचांनी सजवलेले. सर्व तऱ्हेची मिठाई खाळी, उद्यानात विहार केला. मृगयेत रममाण झाले, सर्व राजसिक प्रवृत्तीचे खेळ खेळून पाहिले पण या कशापासूनही त्यांना आनंद प्राप्त झाला नाही. उलट त्यांना केवळ दगदगच सहन करावी लागली. ॥३॥ साधुसंतांची संगत प्राप्त केल्याने व त्यांच्या कृपेने मला हे सत्य समजले, की साधुसंतांच्या संगतीत बसून प्रभु-परमात्म्याचे यशोगान गायले तर त्यापासून सुख व आनंद प्राप्त होतो. नानक सांगतात, एखाद्या महाभाग्यवान पुरुषासच हे सुख प्राप्त होते. ॥४॥ ज्याच्याजवळ हरिनामरूपी धन आहे, तोच खरोखर सफल व सुखी जीवन जगतो. प्रभुकृपेने साधुसंतांची संगत प्राप्त केल्याने हे नामधन होते. ॥१॥रहाउ दूजा ॥१२॥८१॥

॥ गाउडी गुआरेरी महला ५ ॥

प्राणी जाणै इहु तनु मेरा ॥ बहुरि बहुरि उआहु लपटेरा ॥
 पुत्र कलत्र गिरसत का फासा ॥ होनु न पाईए राम के दासा ॥१॥
 कवन सु बिधि जितु राम गुण गाइ ॥ कवन सो मति जितु तरै इह माइ ॥१॥रहाउ ॥
 जो भलाई सो बुरा जानै ॥ साचु कहै सो बिखै समानै ॥
 जाणै नाही जीत अरु हार ॥ इहु वलेवा साकत संसार ॥२॥
 जो हलाहल सो पीवै बउरा ॥ अंघ्रितु नामु जानै करि कउरा ॥
 साधसंग कै नाही नेरि ॥ लख चउरासीह भ्रमता फेरि ॥३॥
 एकै जालि फहाए पंखी ॥ रसि रसि भोग करहि बहुरंगी ॥
 कहु नानक जिसु भए क्रिपाल ॥ गुरि पूरै ता के काटे जाल ॥४॥१३॥८२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८०)

शब्दार्थ : जाणै – जाणतो; बहुरि – पुन्हा; उआहु – त्याच्याशी; लपटेरा – चिकटून राहतो; फासा – पाश, फास; होनु – होणे; जितु – ज्यामुळे; अरु – आणि; वलेवा – मालमत्ता; साकत – शाक्त; पीवै – पितो; बउरा – वेडा; कउरा – कडवा, कडू; नेरि – जवळ; फहाए – फसतात.

भावार्थ : प्रत्येक प्राणी असे मानतो, की हे शरीर माझे आहे व कायम राहणार आहे. म्हणून तो सदैव शरीराचे कौतुक करत राहतो. पुत्र, पत्नी यांच्या पाशात जोपर्यंत संसारी माणूस अडकून पडतो, तोपर्यंत तो प्रभू परमात्म्याचा दास होऊ शकत नाही. ॥१॥ असा कोणता मार्ग आहे, की त्या मार्गाने गेले असता जीवाला प्रभूचे गुणगान करण्याची इच्छा होईल ? असे कोणते शिक्षण आहे, की जे शिक्षण घेतल्याने ह्या मोहमायेचा हा भवसागर तरून जाता येईल ? ॥१॥रहाउ ॥ ज्या व्यक्तीला चांगले कार्य वाईट वाटते; सत्य सांगितले तर विषासमान वाटते, त्याला वास्तविक जय काय व पराजय काय हे काहीच कळत नाही. तो सदैव मायापाशात अडकून राहतो. हाच शाक्त लोकांचा जीवनव्यवहार आहे. ॥२॥ वेडा माणूस मायारूपी विष प्राशन करतो. त्यास प्रभूनामरूपी अमृत कडू वाटते. तो साधु संतांच्या संगतीसही फिरकत नाही त्यामुळे तो चौऱ्यांशी लक्ष योनीत फिरत राहतो. ॥३॥ एका मोहमायेच्या जाळ्यात सारे जीवरूपी पक्षी अडकून पडले आहेत. त्यातच ते अनेक

प्रकारचे भोग रसिकतेने भोगत आहेत. नानक सांगतात, ज्या जीवावर प्रभू-परमात्म्याची कृपा होते, तो मनुष्य सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण करून मोहमायेची सर्व बंधने तोडून टाकतो. ॥४॥१३॥८२॥

॥ गडडी गुआरेरी महला ५ ॥

तउ किरपा ते मारगु पाईए ॥ प्रभ किरपा ते नामु धिआईए ॥
प्रभ किरपा ते बंधन छुटै ॥ तउ किरपा ते हउमै तुटै ॥१॥
तुम लावहु तउ लागह सेव ॥ हम ते कछू न हावै देव ॥१॥रहाउ ॥
तुधु भावै ता गावा बाणी ॥ तुधु भावै ता सचु वखाणी ॥
तुधु भावै ता सतिगुर मइआ ॥ सरब सुखा प्रभ तेरी दइआ ॥२॥
जो तुधु भावै सो निरमल करमा ॥ जो तुधु भावै सो सचु धरमा ॥
सरब निधान गुण तुम ही पासि ॥ तूं साहिबु सेवक अरदासि ॥३॥
मनु तनु निरमलु होइ हरि रंगि ॥ सरब सुखा पावउ सतसंगि ॥
नामि तेरै रहै मनु राता ॥ इहु कलिआणु नानक करि जाता ॥४॥१४॥८३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८०)

शब्दार्थ : तउ – तवं, तुझी; हउमै – अहंकार; लावहु – लावतोस; लागह – लागतो; भावै – भावते, आवडते; मइआ – कृपा; दइआ – दया; करमा – कर्म; धरमा – धर्म; राता – रममाण झाला; कलिआणु – कल्याण;

भावार्थ : हे प्रभो! तुझ्या कृपेनेच जीवनाचा खरा मार्ग प्राप्त होतो. तुझ्या कृपेनेच जीव प्रभुनामाचे स्मरण करू लागतो. प्रभुकृपेने मोहमायेची बंधने तुडून जातात. तुझ्याच कृपेने अहंकार नष्ट होतो. ॥१॥ हे प्रभो! तू ज्याला प्रभुसेवेस लावतोस, तो तुझी सेवा करू लागतो. हे देवा! आमच्या हाती काहीही नाही. ॥१॥रहाउ ॥ तुला वाटले तरच जीव तुझे गुणगान गातो. तुझी इच्छा झाली तरच त्या प्रभू परमात्म्याची कृपा प्राप्त होते. सर्व सुखे प्रभू तुझ्याच दयेने प्राप्त होतात. ॥२॥ जे तुला आवडते, ते कर्म निर्मळ. जो तुला आवडतो, तोच सत्यधर्म. सर्व गुणाचे भांडार तुझ्याजवळच आहे. हे प्रभो! तूच माझा स्वामी आहेस. तुझी प्रार्थना करणे हेच मी माझे कर्तव्य मानतो. ॥३॥ प्रभूनामात रंगून गेल्याने तन-मन निर्मळ होते. संतसंगतीत राहिल्याने सर्व सुखाची प्राप्ती होते. नानक म्हणतात, हे प्रभो! तुझ्या नामात माझे मन रममाण होणे हेच माझ्यासाठी कल्याणकारी काम आहे. ॥४॥१४॥८३॥

॥ गाडडी गुआरेरी महला ५ ॥

आन रसा जेते तै चाखे ॥ निमख व त्रिसना तेरी लाथे ॥
हरिरस का तूं चाखहि सादु ॥ चाखत होइ रहहि बिसमादु ॥१॥
अंम्रितु रसना पीउ पिआरी ॥ इस रस राती होइ त्रिपतारी ॥१॥रहाउ ॥
हे जिहवे तूं राम गुण गाउ ॥ निमख निमख हरि हरि हरि धिआउ ॥
आन न सुनीऐ कतहूं जाईए ॥ साधसंगति वडभागी पाईए ॥२॥
आठ पहर जिहवे आराधि ॥ पारब्रहम ठाकुर आगाधि ॥
ईहा ऊहा सदा सुहेली ॥ हरि गुण गावत रसन अमोली ॥३॥

खंड २ [७२]

बनसपति मउली फल फुल पेडे ॥ इह रस राती बहुरि न छोडे ॥

आन न रस कस लवै न लाई ॥ कहु नानक गुर भए है सहाई ॥४ ॥१५ ॥८४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८०)

शब्दार्थ : आन – अन्य; जेते – जितके; निमख – निमिष; त्रिसना – तृष्णा; लाथे – शांत होते; बिसमादु – अलौकिक; राती – रंगून जाणे; कतहूं – कोठेही; आराधि – आराधना; आगाधि – अगाध; इहा – येथे; ऊहा – तेथे; सुहेली – आनंददायक; रसन – जीभ; अमोली – अमूल्य; मउली – प्रफुल्लित; रस कस – कडू गोड; सहाई – सहायक;

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याच्या नामरसाशिवाय अन्य कोणत्याही रसाचे सेवन केल्याने प्राप्त झालेला आनंद क्षणभरही टिकत नाही. हे जीवा ! तू हरिरसाचा स्वाद घे. हा रस चाखताच आश्चर्यकारकपणे अलौकिक आनंद प्राप्त होईल. ॥१ ॥ हे जिव्हे ! तू प्रभुनामरूपी प्रिय अमृत प्राशन कर प्रभुनामात रंगून गेल्याने तुझे मन पूर्ण तृप्त होईल. ॥१ ॥ राहाउ ॥ हे जिव्हे ! तू प्रभुरामाचे गुण गा. क्षणोक्षणी हरी-हरी असे ध्यान कर. अन्य काहीही ऐकू नकोस; कोठेही जाऊ नकोस. महाभाग्याने साधुसंतांची संगत प्राप्त होतो. ॥२ ॥ हे जिव्हे ! तू अष्टौप्रहर त्या अगाध परब्रह्म परमात्म्याची आराधना कर. त्यामुळेच तुला इहपरलोकी आनंद प्राप्त होईल. हे जिव्हे ! तू क्षणोक्षणी प्रभू परमात्म्याचे ध्यान कर. ॥३ ॥ वनस्पती प्रसन्नपणे हसत असतात. वृक्षांना फळे-फुले लगडलेली असतात. त्या सर्वांचा उपभोग घेण्याचा जीवाला मोह पडतो; पण ज्या व्यक्तीची जीभ प्रभुनामात तल्लीन झाली ती व्यक्ती ह्या बाह्य आकर्षणांना भुलून प्रभुनामरसाचा त्याग करत नाही. नानक सांगतात, सतगुरू ज्याला साहाय्य करतो, तो अन्य रसांना आपल्या आसपास फिरकूही देत नाही. तो सदैव प्रभुनामरसात रंगून राहतो. ॥४ ॥१५ ॥८४ ॥

॥ गउडी गुआरेरी महला ५ ॥

मनु मंदरु तनु साजी बारि ॥ इस ही मधे बसतु अपार ॥

इसही भीतरि सुनीअत साहु ॥ कवनु बापारी जा का ऊहा विसाहु ॥१ ॥

नाम रतन को को बिउहारी ॥ अंप्रित भोजनु करे आहारी ॥१ ॥ राहाउ ॥

मनु तनु अरपी सेव करीजै ॥ कवन सु जुगति जितु करि भीजै ॥

पाइ लगउ तजि मेरा तेरै ॥ कवनु सु जनु जो सउदा जोरै ॥२ ॥

महलु साह का किन बिधि पावै ॥ कवन सु बिधि जितु भीतरि बुलावै ॥

तूं वड साहु जा के कोटि वणजारे ॥ कवनु सु दाता ले संचारे ॥३ ॥

खोजत खोजत निज घरु पाइओ ॥ अमोल रतनु साचु दिखालाइआ ॥

करि किरपा जब मेले साहि ॥ कहु नानक गुर कै वेसाहि ॥४ ॥१६ ॥८५ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८०)

शब्दार्थ : मंदरु – मंदिर; साजी – निर्माण केली; बारि – तट; बसतु – वस्तू; सुनीअत – ऐकले; साहु – सावकार, प्रभू; कवनु – कोण; बापारी – व्यापारी; विसाहु – विश्वास; बिउहारि – व्यवहार; अरपी – अर्पण करणे; सेवा – सेवा; जुगति – युक्ती; जितु – ज्याच्या; भीजै – प्रसन्न होणे; तजि – त्याग कर; मेरा तेरै – आपपरभाव; महलु – महाल; भीतरि – आत; संचारै – पोचवणे; खोजत – शोधत; दिखालाइआ – दाखवले; मेले – मिलन झाले; साहि – परमात्म्याशी; वेसाहि – विश्वास करून;

भावार्थ : मनमंदिराच्या भोवती शरीररूपी भक्कम तट उभारला आहे. त्यामध्ये अनेक वस्तू मुबलक प्रमाणात ठेवलेल्या

आहेत. असे ऐकतो, की या मनमंदिरात प्रभु परमात्मरूपी मोठा सावकार वास करतो. हा असा कोणता व्यापारी आहे की ज्याच्यावर साऱ्यांचाच विश्वास आहे ? ॥१॥ नामरूपी रत्नाचा व्यवहार करणारा हा कोण व्यापारी आहे, ज्याचा आहार अमृत हा आहे ? ॥१॥ रहाउ ॥ मी तन-मन अर्पून त्याची सेवा करीन. अशी कोणती युक्ती आहे की ज्यामुळे मी त्यास प्रसन्न करू शकेन ? मी द्वैतभाव सोडून आपपरभाव सोडून त्याचे पाय धरीन. असा कोण आहे जो माझा हा सौदा त्याच्याशी पटवून देईल. ॥२॥ कोणत्या मार्गाने गेलो असता मला प्रभू परमात्म्याच्या दरबारापर्यंत पोहोचता येईल ? कोणता विधी केला असता प्रभू परमात्मा मला आत बोलवेल ? हे प्रभो ! तू महान सावकार आहेस, ज्याचे करोडो व्यापारी आहेत. असा कोणता व्यापारी आहे, जो मला प्रभू दरबारात प्रवेश प्राप्त करून देईल ? ॥३॥ शोध घेता-घेता असे लक्षात आले, की तो प्रभू परमात्मा माझ्याच शरीरात, माझ्या मनमंदिरात वास करत आहे. अशा रीतीने गुरुद्वारा सत्यरूपी अमूल्य रत्नाचे मला दर्शन झाले. नानक सांगतात, जेव्हा प्रभू परमात्मा कृपावंत होऊन जीवाला आपल्यात सामावून घेतो. तेव्हा सतगुरुवरचा माझा विश्वास दृढ होतो. ॥४॥१६॥८५॥

॥ गडडी महला ५, गुआरेरी ॥

रैणि दिनसु रहै इक रंगा ॥ प्रभ कउ जाणै सद ही संगी ॥
 ठाकुर नामु कीओ उनि वरतनि ॥ त्रिपति अघावनु हरि कै दरसनि ॥१॥
 हरि संगि राते मन तन हरे ॥ गुर पूरे की सरनी परे ॥१॥ रहाउ ॥
 चरण कमल आतम आधार ॥ एकु निहारहि आगिआकार ॥
 एको बनजु एको बिउहारी ॥ अवरु न जानहि बिनु निरंकारी ॥२॥
 हरख सोग दुहहूं ते मुकते ॥ सदा अलिपतु जोग अरु जुगते ॥
 दीसहि सभ महि सभ ते रहते ॥ पारब्रहम का ओड़ धिआनु धरते ॥३॥
 संतन की महिमा कवन वखानउ ॥ अगाधि बोधि किछु मिति नही जानउ ॥
 पारब्रहम मोहि किरपा कीजै ॥ धूरि संतन की नानक दीजै ॥४॥१७॥८६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८१)

शब्दार्थ : रैणि – रात्र; दिनसु – दिवस; उनि – त्याने; वरतनि – वर्तन, व्यवहार; अघावनु – पूर्ण तृप्ती; हरे – टवटवीत; सरनी – शरण; आतम – आत्मा; निहारहि – न्याहाळून पाहतो; आगिआकार – आज्ञांकित; बनजु – व्यापार; बिउहारी – व्यापार करणारा; हरख – हर्ष; सोग – दुःख; दुहहूं – दोन्हीतून; दीसहि – दाखवून देतो; वखानहु – वर्णन करणे; अगाधि – अगाध; बोधि – बोध, ज्ञान; धूरि – चरण, धूळ;

भावार्थ : सतगुरूला शरण गेलेले लोक रात्रंदिवस प्रभुनामात रंगून जातात. प्रभू परमात्मा आपल्या जवळ आहे असे ते जाणतात. प्रभूनाम हाच त्याचा सारा जीवनव्यवहार होतो. प्रभू परमात्म्याच्या दर्शनाने ते पूर्ण तृप्त होतात. ॥१॥ पूर्णगुरूला शरण गेलेला भक्त प्रभुनामात रममाण होतो. त्यामुळे त्याचे तन-मन प्रफुल्लित होते. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभू परमात्म्याचे चरण कमल हाच त्याच्या आत्म्याचा आधार होतो. तो सदैव प्रभू परमात्म्यास न्याहाळतो व सदैव त्याच्या आज्ञेत राहतो. प्रभुनाम हाच त्याचा व्यापार. हाच त्याचा व्यवहार. तो निराकार प्रभू परमात्म्याशिवाय अन्य काहीही जाणत नाही. ॥२॥ गुरूंनी सांगितल्या युक्तीने तो सुख व दुःख ह्या दोहोंपासून मुक्त असतो. तो संसारात राहून ही सांसारिक मोहपाशांपासून अलिप्त राहतो. तो सर्व लोकात राहून सामान्य जीवन जगत असतानाही सर्वांपासून अलिप्त असतो. तो सदैव परब्रह्म परमात्म्याच्या नामात दंग होऊन राहतो. ॥३॥ संतजनांचा महिमा किती वर्णन करावा, त्यांची उच्च आध्यात्मिक अवस्था

सामान्य बुद्धीच्या आकलना पलिकडे असते. सामान्य माणूस त्याचा विचारही करू शकत नाही. नानक सांगतात, हे परब्रह्म परमात्म्या, माझ्यावर कृपा कर. मला अशा संतजनांची चरणधूळ प्राप्त होऊ दे. ॥४॥१७॥८६॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

तूं मेरा सखा तूं ही मेरा मीतु ॥ तूं मेरा प्रीतमु तुम संगि हीतु ॥
तूं मेरी पति तूहै मेरा गहणा ॥ तुझ बिनु निमखु न जाई रहणा ॥१॥
तूं मेरे लालन तूं मेरे प्रान ॥ तूं मेरे साहिब तूं मेरे खान ॥१॥रहाउ ॥
जिउ तुम राखहु तिव ही रहना ॥ जो तुम कहहु सोई मोहि करना ॥
जह पेखउ तहा तुम बसना ॥ निरभउ नामु जपउ तेरा रसना ॥२॥
तूं मेरी नव निधि तूं भंडारु ॥ रंग रसा तूं मनहि अधारु ॥
तूं मेरी सोभा तुम संगि रचीआ ॥ तूं मेरी ओट तूहै मेरा तकीआ ॥३॥
मन तन अंतरि तुही धिआइआ ॥ मरमु तुमारा गुर ते पाइआ ॥
सतिगुर ते द्विड़िआ इकु एकै ॥ नानक दास हरि हरि हरि टेकै ॥४॥१८॥८७॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८१)

शब्दार्थ : मीतु – मित्र; हीतु – प्रेम, हित; गहना – शोभा, दागिना; राखहु – ठेवा; तिव – त्याप्रमाणे; सोई – तेच; पेखहु – पाहतो; वसना – वास करतो; रचिआ – रंगून जाणे; टेक – आधार; तकिआ – आसरा;

भावार्थ : हे प्रभो ! तू माझा सखा, माझा मित्र. तूच माझा प्रियकर. तूच माझा हितकर्ता आहेस. तूच माझी पत. तूच माझा अलंकार. तुझ्याशिवाय मी एक क्षणभरही जगू शकत नाही. ॥१॥ तू माझे प्रेम. तू माझा प्राण. तू माझा स्वामी. तू माझा राजा. ॥१॥रहाउ ॥ हे प्रभो ! तू मला जसे ठेवशील तसाच मी राहीन. तू मला जे कार्य करायला सांगशील तेच मी करीन. मी जिकडे पाहतो तिकडे तूच मला दिसतोस. हे निर्भय प्रभू ! माझी जिव्हा सदैव तुझ्याच नामाचा उच्चार करते. ॥२॥ हे प्रभू ! तूच माझे नवनिधीचे भांडार आहेस. माझ्या मनाला तुझाच आधार. तूच माझी शोभा. माझे तनमन तुझ्याशी एकरूप झाले आहे. तूच माझा आधार, तूच माझा आसरा. ॥३॥ हे प्रभो ! माझे तन-मन सदैव तुझेच स्मरण करते. सतगुरूकडून मला तुझे ज्ञान प्राप्त झाले आहे. सतगुरूने माझ्या मनात एकमेव प्रभू नाम दृढ केले आहे. हे प्रभू ! दास नानकाला, तुझाच एकमेव आधार आहे. आसरा आहे. ॥४॥१८॥८७॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

बिआपत हरख सोग बिसथार ॥ बिआपत सुरग नरक अवतार ॥
बिआपत धन निरधन पेखि सोभा ॥ मूलु बिआधी बिआपसि लोभा ॥१॥
माइआ बिआपत बहु परकारी ॥ संत जीवहि प्रभ ओट तुमारी ॥१॥रहाउ ॥
बिआपत अहंबुधि का माता ॥ बिआपत पुत्र कलत्र संगि राता ॥
बिआपत हसति घोड़े अरु बसता ॥ बिआपत रुप जोबन मद मसता ॥२॥
बिआपत भूमि रंक अरु रंगा ॥ बिआपत गीत नाद सुणि संगी ॥
बिआपत सेज महल सीगार ॥ पंज दूत बिआपत अंधिआर ॥३॥

खंड २ [७५]

बिआपत करम करै हउ फासा ॥ बिआपति गिरसत बिआपत उदासा ॥
 आचर बिउहार बिआपत इह जाति ॥ सभ किछु बिआपत बिनु हरि रंग रात ॥४ ॥
 संतन के बंधन काटे हरि राइ ॥ ता कउ कहा बिआपै माइ ॥
 कहु नानक जिनि धूरि संत पाई ॥ ता कै निकटि न आवै माई ॥५ ॥१९ ॥८८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८१)

शब्दार्थ : बिआपत – व्याप्त; बिसथार – विस्तार; मूलु – मूल; बिआधी – व्याधी; लोभा – लोभ; परकारी – प्रकारे;
 अहंबुधि – अहंकारी बुद्धी; माता – मस्त; बसता – कपडे; पंचदूत – काम, क्रोध, लोभ, मोह, अहंकार हे पाच विकार;
 गिरसत – गृहस्थ धर्म; उदासा – विरक्त, वैराग्य; बिउहार – व्यवहार;

भावार्थ : हे बंधो ! हे जग मायेने भरलेले आहे. हर्ष व शोक विस्तृत स्वरूपात सर्वत्र दिसून येतात. ही मायेचीच रूपे आहेत. तुम्हाला स्वर्गात किंवा नरकात पाठवणारी कर्मे ही मायेनेच व्यापलेली आहेत. या जगात निर्धन आहेत तसेच धनवंतही आहेत. ही सुद्धा मायेचीच रूपे आहेत. जीवाच्या सर्व व्याधींचे मूल, जो लोभ त्याने सर्व जग व्यापलेले आहे. ॥१ ॥ ही प्रभूची माया जगात नाना प्रकाराने, नाना रूपाने जीवाला व्यापून टाकते. हे प्रभो ! तुझ्या आश्रयामुळे संत मायेपासून मुक्त होऊन आपले जीवन जगतात. ॥१ ॥ राहाउ ॥ जीव अहंभावाने व्यापल्यामुळे त्यातच मस्त होऊन राहतो. गृहस्थ आपली पत्नी, आपला पुत्र यांच्या मायेत रममाण होऊन राहतो. काही लोक आपल्याजवळ असलेल्या हत्ती, घोडे, वस्त्र - प्रावरणे इ. वैभवात रममाण होऊन राहतात. काही जीव आपल्या रूप-यौवनातच मदमस्त होऊन राहतात. ॥२ ॥ ह्या जगात काही लोक निर्धन असतात, काही आपल्या वैभवात दंग असतात, काही नाचगाणे ऐकण्यात दंग झालेले असतात, तर काही आपल्या महालात शृंगार करून विषयोपभोग घेतात. अशा रीतीने सारे जग मायेच्या पंचदूतांकडून - काम, क्रोध, लोभ, मोह, अहंकार या विकारांनी - अज्ञान, अंधकारात बुडून राहतात. ॥३ ॥ काही लोक अहंकारात बुडून कर्म करतात. कोणी मोहमायेत गुंतून संसार मांडतात; तर काही विरक्त होऊन रानावनात भटकत राहतात. आचार, व्यवहार, उच्च-नीच जाती ही सारी मायेचीच रूपे आहेत. माणूस अशा निरनिराळ्या प्रकारे मायेच्या पाशात अडकतो; याचे एकच कारण म्हणजे तो प्रभुनामात रंगून जात नाही. ॥४ ॥ प्रभू-परमात्म्याने संतजनांची विकाराची, मोहमायेची सारी बंधने तोडून टाकलेली असतात, त्यामुळे त्यांना मोहमाया, विषयविकार व्यापू शकत नाही. नानक सांगतात, हे प्रभो ! ज्यानी संतजनांची चरणधूल प्राप्त केली त्याच्या जवळ माया चुकूनही जात नाही. ॥५ ॥१९ ॥८८ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

नैनहु नीद पर द्रिसटि विकार ॥ स्रवण सोए सुणि निंद वीचार ॥
 रसना सोई लोभि मीठै सादि ॥ मनु सोइआ माइआ बिसमादि ॥१ ॥
 इसु ग्रिह महि कोई जागतु रहै ॥ साबतु वसतु ओहु अपनी लहै ॥१ ॥ राहाउ ॥
 सगल सहेली अपनै रस माती ॥ ग्रिह अपुने की खबरि न जाती ॥
 मुसनहार पंच बटवारे ॥ सुने नगरि परे ठगहारे ॥२ ॥
 उन ते राखै बापु न माई ॥ उन ते राखै मीतु न भाई ॥
 दरबि सिआणप ना ओइ रहते ॥ साध संगि ओइ दुसट वसि होते ॥३ ॥
 करि किरपा मोहि सारिंगपाणि ॥ संतन धूरि सरब निधान ॥

खंड २ [७६]

साबतु पूंजी सतिगुर संगि ॥ नानकु जागै पारब्रहम कै रंगि ॥४ ॥

सो जागै जिसु प्रभु किरपालु ॥ इह पूंजी साबतु धनु मालु ॥१ ॥रहाउ दूजा ॥२० ॥८९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८२)

शब्दार्थ : नैनहु – डोळ्यात; नीद – झोप; परद्रिसटि – विकृत दृष्टी; स्रावण – कान; सोइआ – झोपला; बिसमादि – मस्तीत; इसु – ह्या; ग्रिह – घर, संसार; साबतु – संपूर्ण; लहै – घेतो; सहेली – मैत्रीण, इंद्रिय; मुसनहार – लुटारू; ठगहारे – ठग; मीतु – मित्र; दरबि – द्रव्य; वसि – वश; सरब – सर्व; निधान – संपत्ती, भांडार; साबतु – शाबूत;

भावार्थ : दुसऱ्याच्या संपत्तीकडे वाईट दृष्टीने पाहणे, हा डोळ्यांचा विकार आहे. दुसऱ्याची निंदा ऐकणे, त्याचा विचार करणे हा कानांचा विकार आहे. गोड स्वादाने लोभित होणे हा जिभेचा विकार आहे आणि मायेच्या मस्तीत राहणे हा मनाचा विकार आहे. ही सर्व इंद्रिये विकारात झोपली आहेत. ॥१ ॥ ह्या जगात क्वचित कोणी मोहमायेपासून, विषयविकारांपासून जागृत राहतो. तो आपले आत्मिक स्वरूप शाबूत ठेवतो व आपल्या आत्मिक संपत्तीचे रक्षण करतो. ॥१ ॥रहाउ ॥ विषयविकाराच्या सर्व मैत्रीणी म्हणजे सर्व कर्मेंद्रिये आपापल्या विषयविकारात मस्त होऊन राहतात. त्यांना आपण ह्या जगात कशासाठी आलो आहोत याची जाणीव नसते. ते पंचविकाररूपी लुटारूंचे साथीदार बनून या शरीररूपी घराला लुटत राहतात. ॥२ ॥ ह्या पंचविकारापासून माता, पिता, बंधू, मित्र कोणीही रक्षण करू शकत नाही. सर्व द्रव्य, सर्व शहाणपण यांचाही काही उपयोग होत नाही. पण जो संतसंगतीत रममाण झाला त्याला मात्र हे विषयविकार वश होतात व त्याच्या ताब्यात राहतात. ॥३ ॥ हे शारंगपाणी, हे प्रभो! माझ्यावर कृपा कर. संतांची चरणधूळ हेच माझे सर्वस्व आहे, ते मला दे. हाच माझा खजिना आहे. संतांच्या संगतीत राहूनच ह्या पुंजीचे रक्षण करता येते. नानक सांगतात, परब्रह्म परमात्म्याच्या प्रेमरंगात रंगून गेल्यानेच जीव मोहमायेपासून विषयविकारांपासून सावध राहतो. ॥४ ॥ जो प्रभुकृपेने जागृत राहतो, तोच केवळ प्रभुनामरूपी संपत्तीचे रक्षण करू शकतो. ॥१ ॥रहाउ दूजा ॥२० ॥८९ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

जा कै वसि खान सुलतान ॥ जा कै वसि है सगल जहान ॥

जा का कीआ सभु किछु होइ ॥ तिस ते बाहरि नाही कोइ ॥१ ॥

कहु बेनंती अपुने सतिगुर पाहि ॥ काज तुमारे देह निबाहि ॥१ ॥रहाउ ॥

सभ ते ऊच जा का दरबारु ॥ सगल भगत जा का नामु अधारु ॥

सरब बिआपित पूरन धनी ॥ जा की सोभा घटि घटि बनी ॥२ ॥

जिसु सिमरत दुख डेरा ढहै ॥ जिसु सिमरत जमु किछु न कहै ॥

जिसु सिमरत होत सूके हरे ॥ जिसु सिमरत डूबत पाहन तरे ॥३ ॥

संत सभा कउ सदा जैकारु ॥ हरि हरि नामु जन प्रान अधारु ॥

कहु नानक मेरी सुणी अरदासि ॥ संत प्रसादि मोकउ नाम निवासि ॥४ ॥२१ ॥९० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८२)

शब्दार्थ : वसि – वश; जहान – संसार; बेनंती – विनंती; निबाहि – निभावून नेतो, पूर्ण करतो; भगत – भक्त; अधारु – आश्रय, आधार; घटि – शरीर; ढहै – नष्ट होतो; जमु – यम; सूके – सूकलेले, वठलेले; डूबत – बुडणारे; जैकारु – जयजयकार; जन – सेवक; मोकउ – मला;

भावार्थ : राजे महाराजे सुभेदार, सुलतान, सारा संसार हे सर्व काही त्या एकमेव प्रभू-परमात्म्याच्या ताब्यात आहेत. ह्या संसारात जे काही घडते. ते सर्व तो प्रभू-परमात्माच करतो. त्याच्या आज्ञेबाहेर कोणीही काही करू शकत नाही. ॥१॥ हे बंधो ! आपल्या सतगुरूच्या चरणी विनम्र होऊन प्रार्थना कर. तो तुझे कार्य पूर्ण करील. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्याचा दरबार सर्वोच्च आहे. सगळ्या भक्तांना त्याच्या नामाचा आधार आहे, तो सर्वव्याप्त, सर्व गोष्टींचा मालक प्रभू-परमात्मा प्रत्येक शरीरात समाविष्ट होऊन त्या शरीराची शोभा वाढवतो. ॥२॥ ज्याचे स्मरण केल्याने दुःखाचा डोंगर नष्ट होतो, यम तुम्हाला स्पर्शसुद्धा करू शकत नाही, त्याच्या स्मरणाने वठवलेले वृक्षही हिरवेगार होतात, बुडणारे पाषाणही तरंगू लागतात. ॥३॥ संतसभेचा जयजयकार असो. प्रभुसेवकांचा प्रभुनाम हाच जीवनाधार असतो. नानक सांगतात, हे प्रभो ! माझी प्रार्थना ऐक. त्या संतांच्या कृपाप्रसादाने माझा प्रभुनामात निवास घडो. ॥४॥ २१ ॥ १० ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

सतिगुर दरसनि अगनि निवारी ॥ सतिगुर भेटत हउमै मारी ॥
 सतिगुर संगि नाही मनु डोलै ॥ अंग्रित बाणी गुरमुखि बोलै ॥१॥
 सभु जगु साचा जा सच महि राते ॥ सीतल साति गुर ते प्रभ जाते ॥१॥ रहाउ ॥
 संत प्रसादि जपै हरि नाउ ॥ संत प्रसादि हरि कीरतनु गाउ ॥
 संत प्रसादि सगल दुख मिटे ॥ संत प्रसादि बंधन ते छुटे ॥२॥
 संत क्रिपा ते मिटे मोह भरम ॥ साध रेण मजन सभि धरम ॥
 साध क्रिपाल दइआल गोविंदु ॥ साधा महि इह हमारी जिंदु ॥३॥
 किरपा निधि किरपाल धिआवउ ॥ साधसंगि ता बैठणु पावउ ॥
 मोहि निरगुण कउ प्रभि कीनी दइआ ॥ साधसंगि नानक नामु लइआ ॥४॥ २२ ॥ ११ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८३)

शब्दार्थ : निवारी – नष्ट झाली; हउमै – अहंकार; डोलै – अस्थिर, दोलायमान; सीतल – शीतल, थंड; भरम – भ्रम; रेणु – धूळ; मजन – स्नान; सभि – सगळे; बैठणु – बसतो; मोहि – मला; दइआ – दया; लइआ – घेतले;

भावार्थ : सतगुरूच्या दर्शनाने मनुष्याच्या मनातील मोहमायेचा, विषयविकाराचा अग्नी विझून जातो. सतगुरूच्या भेटीने अहंकार नष्ट होतो. सतगुरूच्या संगतीत राहिल्याने मन स्थिर होते. सतगुरूच्या उपदेशाप्रमाणे आचरण केल्याने जीव प्रभुनामरूपी अमृतवाणी बोलू लागतो. ॥१॥ जो मनुष्य सत्यरूप प्रभू-परमात्म्याच्या नामस्मरणात विलीन झाला, त्याला सर्व जगात प्रभू-परमात्माच दिसू लागतो. संतजनांच्या कृपाप्रसादाने प्रभूचे स्वरूप जाणल्यामुळे मन शांत होते. ॥१॥ रहाउ ॥ साधुसंतांच्या कृपाप्रसादाने भक्त हरिनामाचा जप करू लागतो. संतांच्या कृपेने भक्त हरीची कीर्ती गाऊ लागतो. त्याची सर्व दुःखे लयास जातात व मोहमायेच्या, विषयविकारांच्या बंधनांतून त्याची सुटका होते. ॥२॥ संतांची कृपा झाल्यावर मनातील मोहमायेमुळे उत्पन्न झालेले भ्रम नष्ट होतात. साधुसंतांच्या चरणधुळीने स्नान करणे हा सर्वश्रेष्ठ धर्म आहे. साधुसंतांची कृपा झाली, तर प्रभू-परमात्म्याचीही कृपा प्राप्त होते. म्हणून साधुसंतांच्या संगतीत राहणे, हेच माझे जीवन होय. ॥३॥ त्या कृपानिधी कृपाळू प्रभू-परमात्म्याचे सदैव स्मरण करावे. त्यामुळे संतसज्जनांच्या बैठकीत बसण्याची संधी प्राप्त होते. नानक सांगतात, माझ्यासारख्या गुणहीन जीवावर प्रभू-परमात्म्याने कृपा केली, त्यामुळे मी संतजनांच्या संगतीने प्रभुनामाचे स्मरण करू लागलो. ॥४॥ २२ ॥ ११ ॥

॥ गउडी गुआरेरी महला ५ ॥

साधसंगि जपिओ भगवंतु ॥ केवल नामु दीओ गुरि मंतु ॥
तजि अभिमान भए निरवैर ॥ आठ पहर पूजहु गुर पैर ॥१ ॥
अव मति बिनसी दुसट बिगानी ॥ जब ते सुणिआ हरि जसु कानी ॥१ ॥रहाउ ॥
सहज सुख आनंद निधान ॥ राखनहार रखि लेइ निदान ॥
दुख दरद बिनसे भै भरम ॥ आवण जाण रखे करि करम ॥२ ॥
पेखै बोलै सुणै सभु आपि ॥ सदा संगि ता कउ मन जापि ॥
संत प्रसादि भइओ परगासु ॥ पूरि रहे एकै गुणतासु ॥३ ॥
कहत पवित्र सुणत पुनीत ॥ गुण गोविंद गावहि नित नीत ॥
कहु नानक जा कउ होहु क्रिपाल ॥ तिसु जन की सभ पूरन घाल ॥४ ॥२३ ॥१२ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८३)

शब्दार्थ : दीओ – दिले; तजि – त्याग; भए – झाला; पहर – प्रहर; मति – बुद्धी; बिनसी – नष्ट झाली; दुसट – दुष्ट; बिगानी – वाईट; जसु – यश; निधान – खजिना; निदान – शेवटी; आवण – जन्मणे; जाण – मरून जाणे; पेखै – पाहतो; आपि – स्वतः प्रभु – परमात्मा; संगि – संगतीत; परगासु – प्रकट, प्रकाश; गुणतासु – गुणांचा खजिना; घाल – परिश्रम;

भावार्थ : जे संतसज्जनांच्या संगतीत बसून भगवंताच्या नामाचे स्मरण करतात, ज्यांना सतगुरूने केवळ प्रभुनामाचा मंत्र दिला आहे, असे लोक आपल्या अहंकाराचा त्याग करतात आणि निर्वैर बनतात. ते अष्टौप्रहार सतगुरूच्या चरणांची पूजा करतात. ॥१ ॥ जेव्हापासून मी प्रभुनामाचे यशोगान ऐकले, तेव्हापासून माझी दुर्बुद्धी नष्ट होऊन सद्बुद्धी प्राप्त झाली. ॥१ ॥रहाउ ॥ तो प्रभू-परमात्मा आत्मिक सुखाचा व आनंदाचा खजिना आहे. तोच रक्षणकर्ता सर्वांचे रक्षण करतो. दुःख, दारिद्र्य नष्ट होते. यमाचे भय व मोहमायेमुळे उत्पन्न होणारे भ्रम नष्ट होतात. तो प्रभू-परमात्मा भक्तावर कृपा करून त्यास जन्ममरणाच्या चक्रातून मुक्त करतो. ॥२ ॥ प्रभू-परमात्मा सर्व काही पाहतो. सर्व काही बोलणाराही तोच व ऐकणाराही तोच आहे. बा मना ! अशा प्रभू-परमात्म्याचा तू सदैव जप कर. संतसज्जनांच्या कृपाप्रेमाने मनात आत्मिक प्रकाश प्रगट होतो आणि सर्वत्र त्या गुणनिधी परमात्म्याची अनुभूती प्राप्त होते. ॥३ ॥ ज्याच्या नामस्मरणामुळे आपली वाचा पवित्र होते. ज्याचे नाम ऐकण्यामुळे कान पवित्र होतात. मन पवित्र होते. अशा प्रभू-परमात्म्याचे गुणगाण करावे. नानक सांगतात, ज्याच्यावर प्रभू-परमात्मा कृपा करतो, त्याच्या जीवनातील सर्व कष्ट सार्थकी लागतात. ॥४ ॥२३ ॥१२ ॥

॥ गउडी गुआरेरी महला ५ ॥

बंधन तोडि बोलावै रामु ॥ मन महि लागै साचु धिआनु ॥
मिटहि कलेस सुखी होइ रहीऐ ॥ ऐसा दाता सतिगुरु कहीऐ ॥१ ॥
सो सुखदाता जि नामु जपावै ॥ करि किरपा तिसु संगि मिलावै ॥१ ॥रहाउ ॥
जिसु होइ दइआलु तिसु आपि मिलावै ॥ सरब निधान गुरू ते पावै ॥
आपु तिआगि मिटै आवण जाणा ॥ साध कै संगि पारब्रहमु पछाणा ॥२ ॥
जन ऊपरि प्रभ भए दइआल ॥ जन की टेक एक गोपाल ॥

खंड २ [७९]

एका लिव एको मनि भाउ ॥ सरब निधान जन कै हरि नाउ ॥३ ॥
पारब्रह्म सिउ लागी प्रीति ॥ निरमल करणी साची रीति ॥
गुरि पूरै मेटिआ अंधिआरा ॥ नानक का प्रभु अपर अपारा ॥४ ॥२४ ॥१३ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८३)

शब्दार्थ : बोलावै – बोलावतो, जप करवितो; लागै – लागते; मिटहि – नष्ट होते; क्लेश – क्लेश; जि – जर; जन – सेवक; टेक – आश्रय; एको – एकमात्र प्रभु; भाउ – भाव, प्रेम; अपर अपारा – अपरंपार;

भावार्थ : ज्याच्या मार्गदर्शनाने मोहमायेची बंधने तुटून जातात, जो रामनामाचे स्मरण करण्यास शिकवतो, जो भक्ताला आपले मन सत्यरूप प्रभू-परमात्म्यावर केंद्रित करावयास शिकवतो, जो भेटल्याने जीवाचे आत्मिक क्लेश नष्ट होऊन जीव सुखी होतो अशा दात्याला सतगुरू म्हणतात. ॥१ ॥ जो नामजप करावयास शिकवतो, त्यास सुखदाता म्हणावे. प्रभू-परमात्म्याच्या कृपेने असा सुखदाता सतगुरू प्राप्त होतो. ॥१ ॥ राहउ ॥ ज्या जीवावर प्रभू-परमात्मा कृपा करतो, त्या जीवास तो स्वतः आपल्या रूपात समाविष्ट करून घेतो. प्रभू-परमात्मरूपी गुरूकडून जीवास प्रभुनामाचे भांडार प्राप्त होते. अशा जीवाचा अहंकार गळून पडतो व तो जीव जन्ममरणाच्या चक्रातून मुक्त होतो. सतगुरूमुळे जीवाची परब्रह्म परमात्म्याशी ओळख होते. ॥२ ॥ प्रभू-परमात्मा आपल्या सेवकावर सदैव कृपा करतो व सेवकाचा प्रभू-परमात्मा हाच केवळ आधार असतो. अशा सेवकाच्या मनात त्या एकमात्र प्रभू-परमात्म्याचाच विचार सतत असतो. त्याच्या मनात एकच भाव-भक्तीभाव सतत असतो. प्रभू-परमात्म्याचे नाम हीच प्रभुसेवकाची संपत्ती होय. ॥३ ॥ ज्या प्रभुसेवकाच्या मनात परब्रह्म परमात्म्याविषयी प्रीती उत्पन्न झाली, त्याचे कर्म सदैव निर्मल असते, त्याचा व्यवहार सत्याचाच असतो. नानक सांगतात, पूर्णगुरूच्या कृपेने प्रभुसेवकाच्या मनातील मोहमायेमुळे निर्माण झालेला अज्ञानरूपी अंधकार नष्ट होतो. असा हा प्रभू-परमात्मा अनंत, अपार आहे. त्याचे पूर्ण ज्ञान गुरूशिवाय कोणासही होत नाही. ॥४ ॥२४ ॥१३ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

जिसु मनि वसै तरै जनु सोइ ॥ जाकै करमि परापति होइ ॥
दूखु रोगु कछु भउ न बिआपै ॥ अंग्रित नामु रिदै हरि जापै ॥१ ॥
पारब्रह्मु परमेसुरु धिआईए ॥ गुर पुरे ते इह मति पाईए ॥१ ॥ राहाउ ॥
करण करावनहार दइआल ॥ जीअ जंत सगले प्रतिपाल ॥
अगम अगोचर सदा बेअंता ॥ सिमरि मना पूरे गुर मंता ॥२ ॥
जा की सेवा सरब निधानु ॥ प्रभ की पूजा पाईए मानु ॥
जा की टहल न बिरथी जाइ ॥ सदा सदा हरि के गुण गाई ॥३ ॥
करि किरपा प्रभ अंतरजामी ॥ सुख निधान हरि अलख सुआमी ॥
जीअ जंत तेरी सरणाई ॥ नानक नामु मिलै वडिआई ॥४ ॥२५ ॥१४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८४)

शब्दार्थ : तरै – तरून जातो; सोइ – तो; बिआपै – व्यापतो; रिदै – हृदयात; करण – करणारा; करावनहार – करविता; अगम – अगम्य; अगोचर – अदृश्य; बैअंता – अनंत; सिमरि – स्मरण करणे; टहल – सेवा; अंतरजामी – अंतर्यामी; अलख – अलक्ष्य; सरणाई – शरण जातात; वडिआई – मोठेपण;

भावार्थ : ज्या प्रभुसेवकाच्या मनात प्रभु-परमात्म्याचा वास असतो, तो हा भवसागर तरून जातो. ज्याच्या भाग्यात असेल त्यास प्रभु-परमात्मा प्राप्त होतो. त्याला कोणतेही दुःख, रोग, मृत्यूचे भय कधीही व्यापत नाही. तो सदैव आपल्या हृदयात प्रभुनामाचे स्मरण करत राहतो. ॥१॥ पूर्णगुरूच्या कृपेने सदैव परब्रह्म परमेश्वराचे ध्यान करावे अशी मती प्राप्त होते. ॥१॥ ॥रहाउ॥ तो दयालू प्रभु-परमात्माच सर्व काही करतो व करवून घेतो. सर्व जीवांचा प्रतिपाळ सुद्धा तोच करतो. तो प्रभु-परमात्मा अगम्य आहे. अदृश्य आहे व अनंत आहे. पूर्णगुरूच्या उपदेशाने प्रभुस्मरणाची बुद्धी मनात उत्पन्न होते. ॥२॥ त्याची सेवा केल्याने, प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने सर्व आध्यात्मिक खजिने प्राप्त होतात. प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने त्याच्या दरबारात मानाचे स्थान प्राप्त होते. प्रभूची सेवा कधीही व्यर्थ जात नाही. तू सदासर्वदा प्रभूचे गुणगान कर. ॥३॥ हे अंतर्यामी प्रभु-परमात्मा ! माझ्यावर कृपा कर. तूच साऱ्या सुखाचे भांडार आहेस. तूच सर्व जगाचा अदृश्य स्वामी आहेस. सर्व जीव तुलाच शरण येतात. नानक सांगतात- प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने जीवास प्रभुदरबारात व जगात सन्मान प्राप्त होतो. ॥४॥ ॥२५॥ ॥१४॥

॥ गउडी गुआरेरी महला ५ ॥

जीअ जुगति जा कै है हाथ ॥ सो सिमरहु अनाथ को नाथु ॥
 प्रभ चिति आए सभु दुखु जाइ ॥ भै सभ बिनसहि हरि कै नाइ ॥१॥
 बिनु हरि भउ काहे का मानहि ॥ हरि बिसरत काहे सुखु जानहि ॥१॥ ॥रहाउ॥
 जिनि धारे बहु धरणि अगास ॥ जा की जोति जीअ परगास ॥
 जा की बखस न मेटै कोइ ॥ सिमरि सिमरि प्रभुल निरभउ होइ ॥२॥
 आठ पहर सिमरहु प्रभु नामु ॥ अनिक तीरथ मजनु इसनानु ॥
 पारब्रहम की सरणी पाहि ॥ कोटि कलंक खिन महि मिटि जाहि ॥३॥
 बेमुहताजु पूरा पातिसाहु ॥ प्रभ सेवक साचा वेसाहु ॥
 गुरि पूरै राखे दे हाथ ॥ नानक पारब्रहम समराथ ॥४॥ ॥२६॥ ॥१५॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १८४)

शब्दार्थ : जुगति – युक्ती; चिति – मनात; भै – भय; बिनसहि – नष्ट होते; मनहि – मानतो; धारे – धारण केले; बखस – बक्षीस, दया; मजनु – स्नान; पाहि – जा; खिनमहि – क्षणात, बेमुहताजु – निष्काळजी; वेसाहु – विश्वास; राके – रक्षण करतो; समराथ – समर्थ;

भावार्थ : सर्व जीवांचे जीवन ज्याच्या हाती आहे, त्या अनाथांच्या नाथाचे त्या प्रभु परमात्म्याचे स्मरण कर. ज्याच्या चित्तात प्रभु परमात्म्याचा वास असतो त्याचे सर्व दुःख लयाला जाते. प्रभु परमात्म्याच्या नामस्मरणाने सर्व भयांचा नाश होतो. ॥१॥ हरीशिवाय अन्य कोणाचे भय का बाळगावे ? हरीला विसरून तुला कसे सुख प्राप्त होणार. ॥१॥ ॥रहाउ॥ ज्या प्रभु परमात्म्याने अनंत आकाशे व अनंत धरणींना आधार दिला आहे, ज्याच्या ज्योतीने सर्व जीवांच्या प्राण ज्योती प्रकाशित झाल्या आहेत व ज्याची कृपा कोणी नष्ट करू शकत नाही. अशा प्रभु परमात्म्याचे, हे बंधू ! तू सतत स्मरण कर. असा प्रभुसेवक निर्भय होतो. ॥२॥ अष्टौप्रहर प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने पुण्य प्राप्त होते. अनेक तीर्थक्षेत्रात स्नान केल्यासारखे पुण्य प्राप्त होते. त्या परब्रह्म प्रभु परमात्म्यास शरण गेल्याने कोटी कोटी पापे क्षणात नष्ट होतात. ॥३॥ तो प्रभु-परमात्मा सर्व सृष्टीचा सम्राट आहे, त्याने सृष्टीची सारी व्यवस्था इतकी निर्दोष केली आहे की तो सदैव निश्चिंत आहे. प्रभुसेवकांचा प्रभु परमात्म्यावर दृढ विश्वास असतो. प्रभु परमात्मा पूर्णगुरूच्या माध्यमातून आपल्या सेवकांना हात देऊन त्यांचे रक्षण करतो. नानक सांगतात, तो परब्रह्म परमात्मा सर्व समर्थ आहे. ॥४॥ ॥२६॥ ॥१५॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

गुर परसादि नामि मनु लागा ॥ जनम जनम का सोइआ जागा ॥
अंघ्रित गुण उचरै प्रभ बाणी ॥ पूरे गुर की सुमति पराणी ॥१ ॥
प्रभ सिमरत कुसल सभि पाए ॥ घरि बाहरि सुख सहज सबाए ॥१ ॥रहाउ ॥
सोई पछाता जिनहि उपाइआ ॥ करि किरपा प्रभि आपि मिलाइआ ॥
बाह पकरि लीनो करि अपना ॥ हरि हरि कथा सदा जपु जपना ॥२ ॥
मंत्रु तंत्रु अउखधु पुनहचारु ॥ हरि हरि नामु जीअ प्रान अधारु ॥
साचा धनु पाइओ हरि रंगि ॥ दुतरु तरे साध कै संगि ॥३ ॥
सुखि बैसहु संत सजन परवारु ॥ हरि धनु खटिओ जा का नाहि सुमारु ॥
जिसहि परापति तिसु गुर देइ ॥ नानक बिरथा कोई न हेइ ॥४ ॥२७ ॥१६ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८४)

शब्दार्थ : सोइआ – झोपलेला; उचरै – उच्चारतो; पराणी – प्राणी; सबाए – संपूर्ण; बाह – बाहू, हात; पकरि – पकड़न; लीनो – केले; पुनहचारु – प्रायश्चित्त; दुतरु – दुस्तर; सजन – सज्जन; परवारु – परिवार; खटिओ – कमावले, जमवले; सुमारु – सुमार; जिसहि – ज्याचा; परापति – प्राप्ती; बिरथा – वृथा; हेइ – होणे;

भावार्थ : सतगुरूच्या कृपाप्रसादाने मन प्रभुनामात मग्न झाले. त्यामुळे जन्मजन्मांतरीचा झोपलेला जीव जागा झाला. वाणी प्रभु-परमात्म्याचे अमृतगुण उच्चारू लागली व पूर्णगुरूकडून उपदेश ग्रहण करून माझी मती चांगली झाली. ॥१ ॥ प्रभु-परमात्म्याच्या स्मरणाने सर्व सुख, कल्याण प्राप्त होते. जीवास अंतर्बाह्य सहजसुख प्राप्त होते. ॥१ ॥रहाउ ॥ ज्या प्रभु-परमात्म्याने जीवास उत्पन्न केले तो त्याला काय हवे काय नको ते ओळखतो व त्याच्यावर कृपा करून त्यास आपल्यात संमीलित करून घेतो. त्याच्या हाताला धरून त्यास आपलासा करतो. असा जीव सदैव हरिकथा गातो व प्रभुनामाचा जप करतो. ॥२ ॥ मंत्र, तंत्र, भवरोगावरील औषध व प्रायश्चित्त हे सर्व प्रभुनामातच साठवलेले आहे. प्रभुनाम हाच सर्व जीवांचा आधार आहे. प्रभुनामात रंगून गेलेल्या प्रभुसेवकास सत्यधन प्राप्त होते व तो संतसज्जनांच्या संगतीत राहून हा दुस्तर भवसागर पार करून जातो. ॥३ ॥ संतजनांनो ! परिवार बनून एक दुसऱ्यावर प्रेम करून सुखाने एकत्र राहा. त्यामुळे तुम्ही इतके हरिनामरूपी धन एकत्र कराल की ज्याला सुमारच नाही. ज्याच्या भाग्यात असेल त्यास सतगुरूकडून ह्या नाम धनाची प्राप्ती होते. नानक सांगतात, संतसंगतीत राहून प्रभुनामाचे केलेले स्मरण कधीही वाया जात नाही. ॥४ ॥२७ ॥१६ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

हसत पुनीत होहि ततकाल ॥ बिनसि जाहि माइआ जंजाल ॥
रसना रमहु राम गुण नीत ॥ सुख पावहु मेरे भाई मीत ॥१ ॥
लिखु लेखणि कागदि मसवाणी ॥ राम नाम हरि अंघ्रित बाणी ॥१ ॥रहाउ ॥
इह कारजि तेरे जाहि बिकार ॥ सिमरत राम नाही जम मार ॥
धरम राइ के दूत न जोहै ॥ माइआ मगन न कछुऐ मोहै ॥२ ॥
उधरहि आपि तरै संसारु ॥ राम नाम जपि एकंकारु ॥
आपि कमाउ अवरा उपदेस ॥ रामनाम हिरदै परवेस ॥३ ॥

खंड २ [८२]

जा कै माथै एहु निधानु ॥ सोई पुरखु जपै भगवानु ॥

आठ पहर हरि हरि गुण गाउ ॥ कहु नानक हउ तिसु बलि जाउ ॥४ ॥२८ ॥१७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८५)

शब्दार्थ : हसत – हात; पुनीत – पावन; हो हि – होतात; बिनसि – विनाश; जंजाल – अडचणी; रमहु – रममाण; नीत – नित्य; मीत – मित्र; मसवाणी – शाईची दौत; जाहै – नष्ट होतील; कछुए – काहीही; मोहै – मोहविणे; उधरहि – उद्धार; परवेस – प्रवेश; माथै – मस्तकी;

भावार्थ : हे मित्रा ! तू जिभेने सदैव प्रभू-परमात्म्याचे गुण गा. त्यामुळे तो प्रभू-परमात्मा तुम्हास हाती धरून प्रभुसेवा करण्याची संधी प्राप्त करून देईल. ज्यामुळे तुमचे तन-मन पवित्र होऊन जाईल, तुमची मोहमायेच्या जंजाळातून सुटका होईल व तुम्हास सुख प्राप्त होईल. ॥१ ॥ हे मित्रा ! कागद, शाई, लेखणी घेऊन प्रभुनामाचे लिखाण कर. रामनाम ही प्रभूची अमृत वाणी आहे ते लिही. ॥१ ॥ राहाउ ॥ असे केल्याने तुझे विषयविकार नष्ट होतील. नामस्मरणाने तुझी यमाच्या मगरमिठीतून सुटका होईल. यमराजाचे दूत तुमच्याकडे पाहणारही नाहीत. तुम्हाला मोहमाया कधीही मोहित करणार नाही. ॥२ ॥ त्या एकमात्र प्रभू-परमात्म्याच्या ओंकाराच्या नामाचा सदैवजप कर. त्यामुळे तुमचा स्वतःचा तर उद्धार होईलच पण त्याचबरोबर सर्व संसारही तरून जाईल. अशा रीतीने तू स्वतः आचरण कर व मग इतरांना उपदेश कर असे केल्याने तुझ्या हृदयात रामनामाचा प्रवेश होईल. ॥३ ॥ ज्याच्या भाग्यात प्रभुनामस्मरणाचा लेख लिहिला असेल, तोच पुरुष प्रभू-परमात्म्याचे स्मरण करील. नानक म्हणतात, - जो अष्टौप्रहर प्रभू-परमात्म्याचे गुणगान गातो, त्याच्या चरणी मी माझे सर्वस्व समर्पित करतो. ॥४ ॥२८ ॥१७ ॥

रागु गउड़ी गुआरेरी महला ५ चउपदे दुपदे

१ ओअंकार सतिगुर प्रसादि ॥

ईश्वर एकच आहे तो ओंकार स्वरूप आहे. सतगुरूच्या कृपेने तो प्राप्त होतो.

जो पराड़ओ सोई अपना ॥ जो तजि छोडन तिसु सिउ मनु रचना ॥१ ॥

कहहु गुसाई मीलीऐ केह ॥ जो बिबरजत तिस सिउ नेह ॥१ ॥ राहाउ ॥

झूठु बात सा सचु करि जाती ॥ सति होवनु मनि लगै न राती ॥२ ॥

बावै मारगु टेढा चलना ॥ सीधा छोडि अपूठा बुनना ॥३ ॥

दुहा सिरिआ का खसमु प्रभु सोई ॥ जिसु मेले नानक सो मुकता होई ॥४ ॥२९ ॥१८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १५३)

शब्दार्थ : पराड़ओ – परका; तजि – त्याग करणे; छोडन – सोडणे; रचना – जोडणे; गुसाई – प्रभू; मिलिऐ – मिळावा; केह – कसा; बिबरजत – त्याज्य; नेह – स्नेह; राती – रतीभार, कणभर; बावै मारगु – वाममार्ग; टेढा – तिरका, वाकडा; सीधा – सरळ; अपूठा – उलट; बुनना – विणणे; दुहा – दोन्ही; सिरिआ – मार्गाचा; खसमु – स्वामी; मुकता – मुक्त;

भावार्थ : माणसाची काय तऱ्हा आहे पाहा जे नश्वर आहे, जे शेवटी परक्याचे होणार आहे अशा भौतिक संपत्तीस आपले म्हणून कवटाळून बसतो. जे अखेर सोडून जावे लागणार आहे त्यातच आपले मन गुंतवून ठेवतो. ॥१ ॥ तोंडाने म्हणतो की

मला प्रभू-परमात्मा कसा प्राप्त होईल. पण प्रत्यक्षात ज्याचा त्याग करावयास हवा त्या मोहमायेशी मात्र स्नेह जोडतो. ॥१ ॥रहाउ ॥ जे असत्य आहे त्यास सत्य मानून चालतो. आपण येथे कायम राहणार आहोत हे असत्य आहे पण त्यासच तो सत्य मानतो. आपण अमर आहोत असे मानून त्याचे व्यवहार चालत असतात. मरण हे सत्य असूनही ते तो क्षणभरही मान्य करत नाही. ॥२ ॥ तो वाममार्गाने जातो विषयविकारांच्या वाकड्या मार्गाने चालत राहतो. सदाचरणाच्या प्रभुप्राप्तीच्या सरळमार्गाने जाण्याचे सोडून जीवनाचे वस्त्र उलटेच विणीत बसतो. ॥३ ॥ पण बिचारा माणूस तरी काय करणार ? हे दोनही मार्ग तर प्रभू-परमात्म्यानेच निर्माण केले आहेत. तो प्रभू-परमात्मा ज्यास जशी प्रेरणा देईल त्या मार्गानेच माणसास जावे लागते. नानक सांगतात, ज्या व्यक्तीस प्रभू परमात्मा आपल्यात एकरूप करून घेतो, ती व्यक्ती ह्या संसारचक्रातून मुक्त होते. ॥४ ॥२९ ॥१८ ॥

॥ गउड़ी गआरेरी महला ५ ॥

कलियुग महि मिलि आए संजोग ॥ जिचरु आगिआ तिचरु भोगहि भोग ॥१ ॥
जलै न पाईऐ राम सनेही ॥ किरति संजोगि सती उठि होई ॥१ ॥रहाउ ॥
देखा देखी मनहठि जलि जाईऐ ॥ प्रिअ संगु न पावै बहु जोनि भवाईऐ ॥२ ॥
सील संजमि प्रिय आगिआ मानै ॥ तिसु नारी कउ दुखु न जमानै ॥३ ॥
कहु नानक जिनि प्रिउ परमेसरु करि जानिआ ॥ धंनु सती दरगह परवानिआ ॥४ ॥३० ॥१९ ॥
(श्री. गु. ग्रं. सा. १८५)

शब्दार्थ : संजोग – योगायोग, संयोगाने; जिचरु – जोपर्यंत; आगिआ – आज्ञा; तिचरु – तोपर्यंत; जलै – जळूने; सनेही – स्नेही, मित्र, किरति – पूर्वकर्म; देखादेखी – दुसऱ्याचे पाहून; हठि – हट्टाने; भवाइऐ – भटकणे; सील – शांत; संजमि – संयम; जमानै – यमाचे;

भावार्थ : कलियुगात पूर्व अनुबंधानुसार ह्या जन्मात पती-पत्नीचा संयोग जुळून येतो. जोपर्यंत प्रभू-परमात्म्याची इच्छा असेल, तो पर्यंतच ते संसाराचा उपभोग घेतात. ॥१ ॥ पतीच्या पुनर्मिलनासाठी पत्नी स्वतः पतीच्या चितेवर स्वतःस जाळून घेते पण अशाने पतिप्रभूशी मिलन होत नाही. ॥१ ॥रहाउ ॥ केवळ दुसऱ्यांचे अनुकरण करून हट्टाने जळून जाण्याने पतीशी मिलन होत नाही उलट अशा स्त्रीस पुढे अनेक योनीतून भटकत फिरावे लागते. ॥२ ॥ सत्चरित्र, संयम यांचे आचरण करून जी स्त्री प्रभूपतीच्या आज्ञेत राहते, तिला यमाचे दुःख भोगावे लागत नाही. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्या स्त्रीने प्रभू-परमात्म्यास आपला प्रियकर मानले अशी स्त्री सती आहे, ती धन्य होय. तिलाच प्रभुदरबारात स्थान प्राप्त होते. ॥४ ॥३० ॥१९ ॥

॥ गउड़ी गुआरेरी महला ५ ॥

हम धनवंत भागठ सच नाइ ॥ हरि गुण गावह सहजि सुभाइ ॥१ ॥रहाउ ॥
पीऊ दादे का खोलि डिठा खजाना ॥ ता मेरै मनि भइआ निधाना ॥१ ॥
रतन लाल जा का कछू न मोलु ॥ भरे भंडार अखूट अतोल ॥२ ॥
खावहि खरचहि रलि मिलि भाई ॥ तोटि न आवै वधदो जाई ॥३ ॥
कहु नानक जिसु मसतकि लेखु लिखाइ ॥
सु एतु खजानै लइआ रलाइ ॥४ ॥३१ ॥१०० ॥
(श्री. गु. ग्रं. सा. १८५)

शब्दार्थ : भागठ – भाग्यवान; पिऊ – पिता; दादे – आजोबा; खोलि – उघडून; डिठा – पाहिला; भइआ – झाला; निधाना – प्रभुनामाचा खजिना; अखुट – अक्षय, कायमचा; अतोल – ज्याची कोणी बरोबरी करू शकणार नाही असा अतुल्य; रलि मिलि – एकत्र येऊन; वधदो – वाढते; एतु – ह्या, हा;

भावार्थ : आम्ही सहजस्थितीत राहून स्वाभाविकपणे प्रभुनाम गाऊ लागलो. त्यामुळे आम्ही भाग्यवान होऊन सत्यरूप प्रभू परमात्म्याचे नामधन प्राप्त करून धनवान झालो. ॥१॥ रहाउ ॥ जेव्हा मी माझ्या पूर्वजांचा उपदेशरूपी खजिना उघडून पाहिला तेव्हा माझे अंतःकरण आध्यात्मिक आनंदाने भरून गेले. त्यात अनेक रत्ने, अनेक माणके अशी होती की ज्यांचे मोल करताच येणार नाही. असे हे कधीही न संपणारे अतुल्य धन मला प्राप्त झाले. ॥२॥ हे प्रभुनामाचे भांडार कितीही खा (स्मरण करा) कितीही वाटा कधीही संपणार नाही. उलट हे ज्ञान वाढतच जाते. ॥३॥ नानक सांगतात, जे भाग्यवान आपल्या मस्तकी असा लेख घेऊन आलेले त्यांनाच ह्या खजिन्यात वाटेकरी करून घेतले जाते. ते ही हा आत्मिक आनंद प्राप्त करतात. ॥४॥ ३१ ॥ १०० ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

डरि डरि मरते जब जानीऐ दूरि ॥ डरु चूका देखिआ भरपूरि ॥१॥
सतिगुर अपने कउ बलिहारै ॥ छोडि न जाई सरपर तारै ॥१॥ रहाउ ॥
दूखु रोगु सोगु बिसरै जब नामु ॥ सदा अनंदु जा हरि गुण गामु ॥२॥
बुरा भला कोई न कहीजै ॥ छोडि मानु हरि चरन गहीजै ॥३॥
कहु नानक गुर मंत्रु चितारि ॥ सुखु पावहि साचै दरबारि ॥४॥ ३२ ॥ १०१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८६)

शब्दार्थ : डरि – भीती; भरपूरि – सर्वत्र भरलेला; छोडि – सोडून; सरपर – निश्चित, अवश्य; बिसरै – विसरणे; गामु – गातो; कहीजै – म्हणणे; मानु – अहंकार; गहीजै – ग्रहण कर, धरून ठेव; चितारि – स्मरण कर.

भावार्थ : जो पर्यंत माणूस प्रभू परमात्मा आपल्यापासून खूप दूर आहे असे समजतो, तोपर्यंत त्याला मोहमाया, विषयविकार यांची भीती वाटते व त्यास वारंवार आत्मिक मरण येते. जेव्हा प्रभू परमात्मा सर्वत्र भरून राहिला आहे. ह्याची प्रचिती येते तेव्हा मोहमायेची विषयविकारांची भीती राहत नाही. ॥१॥ मी सतगुरुचरणी माझे सर्वस्व समर्पित करतो. कारण तो सेवकास कधीही सोडून जात नाही. त्यास तो भवसागरातून तारून नेतो. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभुनामाचे विस्मरण झाल्याने जीवास ह्या संसारात भवरोग, चिंता सदैव त्रास देत राहतात. जो प्रभू परमात्म्याचे गुणगान गातो, तो सदैव आत्मिक आनंदात निमग्न होऊन राहतो. ॥२॥ हे जीवा ! अन्य कोणाची स्तुती व निंदा करू नये. मनातील अहंकार सोडून द्यावा व प्रभू परमात्म्यास शरण जाऊन त्याचे चरण हृदयात घट्ट पकडून ठेवून त्याच्या सेवेत रमून जावे. त्याचे ध्यान करावे. ॥३॥ नानक सांगतात, हे जीवा तू सतगुरूकडून प्राप्त झालेले प्रभुनाम हृदयात दृढपणे धारण कर. त्यामुळे तुला आत्मिक आनंद प्राप्त होईल व प्रभू परमात्म्याच्या दरबारात स्थान प्राप्त होईल. ॥४॥ ३२ ॥ १०१ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

जा का मीतु साजनु है समीआ ॥ तिसु जन कउ कहु का की कमीआ ॥१॥
जा की प्रीति गोविंद सिउ लागी ॥ दूखु दरदु भ्रमु ता का भागी ॥१॥ रहाउ ॥

खंड २ [८५]

जा कउ रसु हरि रसु है आइओ ॥ सो अन रस नाही लपटाइओ ॥२ ॥
जा का कहिआ दरगह चलै ॥ सो किस कउ नदरि लै आवै तलै ॥३ ॥
जा का सभु किछु ता का होइ ॥ नानक ता कउ सदा सुखु होइ ॥४ ॥३३ ॥१०२ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८६)

शब्दार्थ : जाका – ज्याचा; मीतु – मित्र; समीआ – सर्वत्र सामावलेला; कमीआ – कमी; भागी – पळून गेली; आइओ – प्राप्त झाली; लपटाइओ – लिप्त होणे; ताकउ – त्याला.

भावार्थ : तो सर्वव्याप्त प्रभू परमात्म्या ज्याचा प्रिय मित्र आहे, त्यास जीवनात कशाचीही उणीव पडत नाही. ॥१ ॥ ज्याची त्या प्रभू परमात्म्याशी मैत्री जडली त्याचे सर्व दुःख, कष्ट, भ्रम सारे काही नाहीसे होते. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्याला प्रभुनामरस प्राप्त झाला त्याचे मन अन्य रसांकडे कधीच वळत नाही. तो मोहमायेत विषयविकारात कधीही लिप्त होत नाही. ॥२ ॥ ज्याच्या शब्दाला प्रत्यक्ष प्रभू परमात्म्याच्या दरबारात मान्यता प्राप्त होते त्याला कोणीही तुच्छ लेखू शकत नाही. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्याने आपले सर्व काही त्या प्रभू परमात्म्याचेच आहे असे मानले आहे, तो सदैव सुख प्राप्त करतो. ॥४ ॥३३ ॥१०२ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

जा कै दुखु सुखु सम करि जापै ॥ ता कउ काड़ा कहा बिआपै ॥१ ॥
सहज अनंद हरि साधू माहि ॥ आगिआकारी हरि हरि राइ ॥१ ॥ रहाउ ॥
जा कै अचिंतु वसै मनि आइ ॥ ता कउ चिंता कतहूं नाहि ॥२ ॥
जा कै बिनसिओ मन ते भरमा ॥ ता कै कछु नाही डरु जमा ॥३ ॥
जा कै हिरदै दीओ गुरि नामा ॥ कहु नानक ता कै सगल निधाना ॥४ ॥३४ ॥१०३ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८६)

शब्दार्थ : काड़ा – चिंता, काळजी; बिआपै – व्यापणे; आगिआकारी – आज्ञांकित; अचिंतु – अचिंत्य; बिनसिओ – नष्ट केले; डरु – भय; जमा – यम; निधाना – संपत्ती, खजिना.

भावार्थ : ज्याने सुख दुःख समान मानले त्यास कोणतीही चिंता व्यापू शकत नाही. ॥१ ॥ जो सदैव प्रभू परमात्म्याच्या आज्ञेत राहतो तो सहजावस्था प्राप्त करून आत्मिक आनंद प्राप्त करतो. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्याच्या मनात त्या अचिंत्य प्रभू परमात्म्याचा वास असतो. त्यास कधीही कोणतीही चिंता वाटत नाही. ॥२ ॥ ज्याने आपल्या मनातील मोहमायेमुळे उत्पन्न होणारे भ्रम नष्ट केले आहेत. त्याला यमाचे-मरणाचे भय वाटत नाही. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्याच्या हृदयात सतगुरूने दिलेले प्रभुनाम आहे. त्यास आत्मिक सुखाचे भांडार प्राप्त होते. ॥४ ॥३४ ॥१०३ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

अगम रूप का मन महि थाना ॥ गुर प्रसादि किनै विरलै जाना ॥१ ॥
सहज कथा के अंग्रित कुंटा ॥ जिसहि परापति तिसु लै भुंचा ॥१ ॥ रहाउ ॥
अनहत बाणी थानु निराला ॥ ता की धुनि मोहे गोपाला ॥२ ॥
तह सहज अखारे अनेक अनंता ॥ पारब्रहम के संगी संता ॥३ ॥

खंड २ [८६]

हरख अनंत सोग नही बीआ ॥ सो घरु गुरि नानक कउ दीआ ॥४ ॥३५ ॥१०४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८६)

शब्दार्थ : अगम – अगम्य, थाना – स्थान; किनै – कोणी; विरलै – विरळा; कुंटा – कुंड; भूंचा – भोगतो; तह – तेथे; अखारे – आखाडा; बीआ – अन्य, दुसरा.

भावार्थ : त्या अगम्य प्रभू परमात्म्याचे स्थान प्रत्येकाच्या हृदयातच आहे. पण हे ज्ञान फारच थोड्यांना सतगुरूकडून प्राप्त होते. ॥१ ॥ ज्यास सहजावस्था प्राप्त करून देणारे प्रभुनामरूपी अमृतकुंभ प्राप्त झाला, तोच त्याचा उपभोग घेतो. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्याच्या हृदयात आत्मिक आनंद देणारा प्रभू परमात्म्याचा अनाहत नाद सदैव गुंजत असतो. ते हृदय खरोखर नवल वाटण्यासारखेच आहे. त्या अनाहत नादाचा ध्वनी प्रत्यक्ष प्रभू परमात्म्यास मोहित करतो. ॥२ ॥ त्या ठिकाणी साहजिकच प्रभुनाम संकीर्तनाचे अनेक अखाडे निर्माण होतात तेथे संतजन एकत्र येऊन परब्रह्म परमात्म्याचे स्मरण करतात. ॥३ ॥ अशा ठिकाणी सर्वत्र आत्मिक आनंदीआनंद भरून राहतो. त्या ठिकाणी शोक, दुःख ह्यांना स्थानच राहत नाही. नानक सांगतात. सतगुरूने असे आध्यात्मिक स्थान मला प्राप्त करून दिले. ॥४ ॥३५ ॥१०४ ॥

॥ गउडी म० ५ ॥

कवन रूपु तेरा आराधउ ॥ कवन जोग काइआ ले साधउ ॥१ ॥

कवन गुनु जो तुझु लै गावउ ॥ कवन बोल पारब्रहम रीझावउ ॥१ ॥ रहाउ ॥

कवन सु पूजा तेरी करउ ॥ कवन सु बिधि जितु भवजल तरउ ॥२ ॥

कवन तपु जितु तपीआ होइ ॥ कवनु सु नामु हउमै मलु खोइ ॥३ ॥

गुण पूजा गिआन धिआन नानक सगल घाल ॥

जिसु करि करिपा सतिगुरु मिलै दइआल ॥४ ॥

तिस ही गुनु तिन ही प्रभु जाता ॥

जिस की मानि लेइ सुखदाता ॥१ ॥ रहाउ दूजा ॥३६ ॥१०५ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८७)

शब्दार्थ : कवन – कोणते; जोग – योग; काइआ – शरीर; रीझावउ – प्रसन्न करणे; हउमै – अहंकार; घाल – कष्ट, श्रम; गुनु – गुण; जाता – जाणतो.

भावार्थ : हे प्रभो! तुझ्या कोणत्या रूपाची आराधना करू? माझ्या शरीराने कोणत्या योगाची साधना करावी? ॥१ ॥ माझ्यामध्ये असे कोणते गुण असावेत की ज्यांच्या आधारे मी तुझे गुणगान करू शकेन? कोणते बोल बोलल्याने तो परब्रह्म परमात्मा माझ्यावर प्रसन्न होईल? ॥१ ॥ रहाउ ॥ मी तुझी पूजा कोणत्या प्रकारे करावी? कोणत्या विधीचे आचरण केल्याने मी हा भवसागर तरून जाईन? ॥२ ॥ कोणते तप मी करू की जी खरी तपश्चर्या ठरेल? असे कोणते नाम आहे की ज्यामुळे माझ्या मनातील अहंकाररूपी मळ नष्ट होईल? ॥३ ॥ नानक सांगतात, गुणगान, पूजाअर्चा, ज्ञानध्यान हे सारे एकाच गोष्टीने सफल होते. ती गोष्ट म्हणजे प्रभू-परमात्म्याच्या कृपेने सतगुरू प्राप्त होणे. ॥४ ॥ ज्याने विनम्र होऊन, सर्व सुखदाता केवळ प्रभू-परमात्माच आहे, हे जाणले आहे तोच खरा गुणी व तोच प्रभू-परमात्म्यास जाणू शकतो. त्याचेच शब्द सुखदाता मानतो. ॥१ ॥ रहाउ दुसरा ॥३६ ॥१०५ ॥

खंड २ [८७]

॥ गउड़ी महला ५ ॥

आपन तनु नही जा को गरबा ॥ राज मिलख नही आपन दरबा ॥१ ॥
आपन नही का कउ लपटाइओ ॥ आपन नामु सतिगुर ते पाइओ ॥१ ॥ रहाउ ॥
सुत बनिता आपन नही भाई ॥ इसट मीत आप बापु न माई ॥२ ॥
सुइना रूपा फुनि नही दाम ॥ हैवर गैवर आपन नही काम ॥३ ॥
कहु नानक जो गुरि बखसि मिलाइआ ॥
तिस का सभु किछु जिस का हरि राइआ ॥४ ॥३७ ॥१०६ ॥ (श्री. गु. ग्रं. सा. १०६)

शब्दार्थ : गरबा – गर्व; मिलख – संपत्ती; दरबा – प्रव्य; लपटाइओ – लिप्त झाला, वेढला गेला; बनिता – पत्नी;
फुनि – पुन्हा; इसट – इष्ट; सुइना – सोने; रूपा – चांदी; हैवर – घोडे; गैवर – हत्ती; बखसि – बक्षीस, कृपा.

भावार्थ : हे जीवा ! ज्या शरीराचा तू गर्व करतोस, ज्या राज्य वैभवाला, धनसंपदेला तू आपले मानतोस, ते वास्तविक तुझे नाही. ॥१ ॥ जे तुझे नाही, त्यासच तू चिकटून बसला आहेस. वास्तविक सतगुरूकडून प्राप्त झालेले 'प्रभुनाम' हेच केवळ तुझे स्वतःचे असे आहे ॥१ ॥ रहाउ ॥ हे जीवा ! पत्नी, पुत्र, जिवलग मित्र, पिता, माता, कोणीही आपले कायमचे नाहीत. ॥२ ॥ सोने, चांदी, धनसंपदा, घोडे, हत्ती त्यापैकी काहीही तुझ्या अंती उपयोगी येणार नाही. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्याला गुरूकृपेने प्रभू-परमात्मा प्राप्त झाला आहे. ज्याचा प्रभू-परमात्मा मित्र बनला आहे. त्यास सर्व काही प्राप्त झाले आहे. ॥४ ॥३७ ॥१०६ ॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

गुर के चरण ऊपरि मेरे माथे ॥ ता ते दुख मेरे सगले लाथे ॥१ ॥
सतिगुर अपुने कउ कुरबानी ॥ आतम चीनि परम रंग मानी ॥१ ॥ रहाउ ॥
चरण रेणु गुर की मुखि लागी ॥ अहंबुधि तिनि सगल तिआगी ॥२ ॥
गुर का सबदु लगे मनि मीठा ॥ पारब्रहमु ता ते मोहि डीठा ॥३ ॥
गुरु सुखदाता गुरु करतारु ॥ जीअ प्राण नानक गुरु आधारु ॥४ ॥३८ ॥१०७ ॥
(श्री. गु. ग्रं. सा. १८७)

शब्दार्थ : लाथे – नष्ट झाले; आतम – आत्मा; चीनि – ओळखणे; रेणु – धूळ; अहंबुधि – अहंकार; करतारु – प्रभू, कर्ता, करणारा.

भावार्थ : सतगुरू चरण मी मस्तकी धरले आहेत. त्यामुळे माझे सर्व आत्मिक दुःख दूर झाले आहे. ॥१ ॥ ज्या सतगुरूच्या मार्गदर्शनामुळे मला आत्मज्ञान झाले व मी प्रभु रंगात रंगून गेलो. अशा सतगुरूवर मी माझे सर्वस्व अर्पण करतो. ॥१ ॥ रहाउ ॥ सतगुरूच्या चरणधुळीचे सेवन केल्याने माझा अहंकार नष्ट झाला. ॥२ ॥ माझ्या मनात गुरूच्या शब्दाची गोडी उत्पन्न झाली. त्यामुळे मला परब्रह्म-परमात्म्याचे दर्शन झाले. ॥३ ॥ नानक सांगतात, सर्व सुखाचा दाता गुरू आहे. सर्व काही करणारा गुरूच आहे. गुरू हाच सर्वांचा प्राणाधार आहे ॥४ ॥३८ ॥१०७ ॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

रे मन मेरे तूं ता कउ आहि ॥ जा कै ऊणा कछहू नाहि ॥१ ॥

खंड २ [८८]

हरि सा प्रीतमु करि मन मीत ॥ प्रान अधारु राखहु सद चीत ॥१॥ रहाउ ॥
रे मन मेरे तूं ता कउ सेवि ॥ आदि पुरख अपरंपर देव ॥२॥
तिसु ऊपरि मन करि तूं आसा ॥ आदि जुगादि जा का भरवासा ॥३॥
जा की प्रीति सदा सुखु होइ ॥ नानकु गावै गुर मिलि सोइ ॥४॥३९॥१०८॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. ??)

शब्दार्थ : आहि – इच्छा; अपरंपर – अपार; आसा – आशा; युगादि – युगांच्याही आदि; आदि – काहीही नव्हते तेव्हा.

भावार्थ : हे माझ्या मना! ज्याच्याकडे कुठल्याही गोष्टीची कमतरता नाही, अशा प्रभू-परमात्म्याच्या प्राप्तीची तू इच्छा कर. ॥१॥ हे माझ्या मना! तू त्या प्रभू परमात्म्याशी मित्ररूपाने प्रेम कर. जो तुझ्या जीवाचा आधार आहे. त्या प्रभू-परमात्म्यास आपल्या चित्ती सदैव धारण कर. ॥१॥ रहाउ ॥ हे माझ्या मना! तू त्या अपार प्रभूची, त्या आदीपुरुषाची सेवा कर. ॥२॥ हे मना! तू तुझ्या सर्व आशा त्याच्यावर केंद्रित कर. सृष्टीच्या उत्पत्तीच्या आधीपासून जो अस्तित्वमान आहे, युगांच्याही आधीपासून आहे, त्याच्यावरच तू भरवसा ठेव. ॥३॥ नानक सांगतात, सतगुरूकडून ज्याचे नाम प्राप्त झाले त्या प्रभू-परमात्म्यावर प्रीती केल्याने जीव सदैव सुखी होतो. ॥४॥३९॥१०८॥

॥ गउडी महला ५ ॥

मीतु करै सोई हम माना ॥ मीत के करतब कुसल समाना ॥१॥
एका टेक मेरै मनि चीत ॥ जिसु किछु करणा सु हमरा मीत ॥१॥ रहाउ ॥
मीतु हमारा वेपरवाहा ॥ गुर किरपा ते मोहि असनाहा ॥२॥
मीतु हमारा अंतरजामी ॥ समरथ पुरखु पारब्रहमु सुआमी ॥३॥
हम दासे तु ठाकुर मेरे ॥ मानु महतु नानक प्रभु तेरे ॥४॥४०॥१०९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८७)

शब्दार्थ : माना – स्वीकार केला; करतब – कर्तबगारी; कुसल – सुख; समाना – सारखे; टेक – आश्रय, आधार; मोहि – मला; असनाहा – स्नेही, मित्र; समरथ – समर्थ; दासे – दास, सेवक; ठाकुर – स्वामी; महतु – महत्त्व.

भावार्थ : माझा मित्र प्रभू परमात्मा जे काही करतो त्याचा मी स्वीकार करतो. त्या मित्राने केलेले प्रत्येक कार्य हे माझ्यासाठी कल्याणकारीच असते. माझ्यासाठी एकमेव प्रभू-परमात्माच माझ्या जीवाचा आधार आहे. माझ्या सुखासाठी जे काही करण्यायोग्य आहे ते माझा मित्र प्रभू परमात्मा करत आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ माझा मित्र निश्चिंत आहे. मला सतगुरूच्या कृपेनेच हा मित्र भेटला आहे. ॥२॥ माझा मित्र अंतर्यामी आहे. तो सर्व काही जाणतो. तो परब्रह्म परमात्मा सर्व सृष्टीचा स्वामी आहे व समर्थ पुरुष आहे. ॥३॥ नानक सांगतात, हे प्रभो! तू माझा स्वामी आहेस. मी तुझा दास आहे. मला प्राप्त झालेला हा मोठेपणा, हा सन्मान हे सर्व काही प्रभू तुझ्याच मुळे आहे. ॥४॥४०॥१०९॥

॥ गउडी महला ५ ॥

जा कउ तुम भए समरथ अंगा ॥ ता कउ कछु नाही कालंगा ॥१॥
माधउ जा कउ है आस तुमारी ॥ ता कउ कछु नाही संसारी ॥१॥ रहाउ ॥

खंड २ [८९]

जा कै हिरदै ठाकुरु होइ ॥ ता कउ सहसा नाही कोइ ॥२ ॥
जा कउ तुम दीनी प्रभ धीर ॥ ता कै निकटि न आवै पीर ॥३ ॥
कहु नानक मै सो गुरु पाइआ ॥ पारब्रह्म पूरन देखाइआ ॥४ ॥४१ ॥११० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८८)

शब्दार्थ : अंगा – सहायक; कालंगा – कलंक; माधउ – माधव; दीनी – दिले; धीर – धैर्य; पीर – पीडा; देखाइआ – दाखवले;

भावार्थ : हे समर्थ प्रभू-परमात्मा! ज्याचा तू सहायक आहेस, त्याला कुठलाही कलंक लागत नाही. ॥१॥ हे माधवा! ज्याचा तू एकमेव आधार आहेस, त्याला संसारातील अन्य कशाच्याही आधाराची गरज राहत नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्याच्या हृदयात प्रभू-परमात्म्याचा वास आहे. त्याला कोणताही संशय राहत नाही. ॥२ ॥ हे प्रभू-परमात्मा! ज्याला तू धैर्य प्रदान केले आहेस, संकट त्याच्या जवळ सुद्धा येत नाही. ॥३ ॥ नानक म्हणतात, मला असा सतगुरू प्राप्त झाला आहे की ज्याने मला परब्रह्म परमात्म्याचे दर्शन घडवले आहे. ॥४ ॥४१ ॥११० ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

दुलभ देह पाई वडभागी ॥ नामु न जपहि ते आतम घाती ॥१ ॥
मरि न जाही जिना बिसरत राम ॥ नाम बिहून जीवन कउन काम ॥१ ॥ रहाउ ॥
खात पीत खेलत हसत बिसथार ॥ कवन अरथ मिरतक सीगार ॥२ ॥
जो न सुनिहि जसु परमानंदा ॥ पसु पंखी त्रिगद जोनि ते मंदा ॥३ ॥
कहु नानक गुरि मंत्रु दिडाइआ ॥ केवल नामु रिद माहि समाइआ ॥४ ॥४२ ॥१११ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८८)

शब्दार्थ : दुलभ – दुर्लभ; पाई – प्राप्त झाला; वडभागी – महाभाग्यवान; आतमघाती – आत्मघातकी; बिसथार – विस्तार; मिरतक – मृत, सीगार – शृंगार; त्रिगद – सरपटणारे प्राणी; मंदा – हीन, खराब; दिडाइआ – दृढ केले; रिद – हृदय.

भावार्थ : हे बंधो! तुला महाभाग्याने हा दुर्लभ मानवदेह प्राप्त झाला आहे. असा मानवदेह प्राप्त होऊनही जो प्रभुनामाचे स्मरण करत नाही, तो स्वतःचाच घात करून घेतो. ॥१ ॥ रामाला विसरणारा जीव मरून का जात नाही? नामविहीन जीवन काही कामाचे नाही. ॥१ ॥ रहाउ ॥ अशा नामविहीन जीवाने खाणे, पिणे, हसणे-खेळणे आदी नाना प्रकारचे उपभोग घेतले, तरी त्याला काय अर्थ आहे? असे करणे म्हणजे मेलेल्या शरीराला सजवण्यासारखे आहे. ॥२ ॥ जो परम आनंद देणाऱ्या प्रभू-परमात्म्याचे यशोगान ऐकत नाही, तो मूर्ख पशु-पक्षी, सर्पयोनीत जन्म घेणाऱ्या जीवांहूनही तुच्छ होय. ॥३ ॥ नानक सांगतात, हे जीवा, तू सतगुरूने दिलेला मंत्र दृढपणे मनात धर. तुझे हृदय केवळ प्रभुनामात तल्लीन होवो. ॥४ ॥४२ ॥१११ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

का की माई का को बाप ॥ नाम धारीक झूठे सभि साक ॥१ ॥
काहे कउ मूरख भखलाइआ ॥ मिलि संजोजि हुकमि तूं आइआ ॥१ ॥ रहाउ ॥
एका माटी एका जोति ॥ एको पवनु कहा कउनु रोति ॥२ ॥

खंड २ [१०]

मेरा मेरा करि बिललाही ॥ मरणहारु इहु जीअरा नाही ॥३॥

कहु नानक गुरि खोले कपाट ॥ मुक्तु भए बिनसे भ्रम थाट ॥४॥४३॥११२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८८)

शब्दार्थ : नामधारिक – नावापुरते; साक – संबंध; भखलाइआ – बडबड करतो; संयोगि – योगायोगाने; हुकमि – आज्ञेने; जोति – ज्योत; बिललाही – विलाप करता; मरण हारु – मरणाऱा; जीअरा – जीवात्मा; कपाट – दार; थाट – अवडंबर.

भावार्थ : कोण कोणाची आई? कोण कोणाचा बाप? ही सारी नाती खोटी आहेत. केवळ नावापुरती आहेत. ॥१॥ हे मूर्खा! कशाला ही व्यर्थ बडबड करतोस? तू ह्या जगात केवळ योगायोगाने व प्रभूच्या आज्ञेने जन्माला आला आहेस. ॥१॥ रहाउ ॥ सारे जीव, सारी शरीरे एकाच मातीपासून बनली आहेत. सर्वांमध्ये एकच परमतत्त्वाची ज्योत प्रज्वलित झाली आहे. श्वासरूपाने एकच वायू सर्वांमध्ये वाहत आहे. मग कोण कोणी कोणासाठी का रडावे. ॥२॥ माझे-माझे म्हणून तू उगाचच का विलाप करतोस. आत्मा कधीही मरत नाही. ॥३॥ नानक म्हणतात, सतगुरूने ज्याच्या हृदयाचे दार उघडले व त्यांना प्रभुतत्त्वाचे ज्ञान झाले. त्यामुळे त्याचे मायेचे सर्व अवडंबर नष्ट झाले. मनातील सारे भ्रम निघून गेले व तो मुक्त झाला. ॥४॥४३॥११२॥

॥ गउडी महला ५ ॥

वडे वडे जो दीसहि लोग ॥ तिन कउ बिआपै चिंता रोग ॥१॥

कउन वडा माइआ वडिआई ॥ सो वडा जिनि राम लिव लाई ॥१॥ रहाउ ॥

भूमीआ भूमि ऊपरि नित लुझै ॥ छोडि चलै त्रिसना नही बुझै ॥२॥

कहु नानक इहु ततु बीचारा ॥ बिनु हरि भजन नाही छुटकारा ॥३॥४४॥११३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. ??)

शब्दार्थ : दीसहि – दिसतात; तिन कउ – त्यांना; सो – तो; भूमीआ – जमीनदार; लुझै – झगडतो.

भावार्थ : हे बंधो! हे जे मोठे-मोठे धनाढ्य लोक तुला दिसतात, ते सारे चिंतेच्या रोगाने ग्रासलेले आहेत. ॥१॥ खूप संपत्ती जमा केली म्हणून माणूस काही मोठा होत नाही. खरा श्रेष्ठ माणूस तोच जो प्रभुस्मरणात लीन होऊन राहतो. ॥१॥ रहाउ ॥ हे जमीनदार लोक जमिनीसाठी रोज आपापसांत झगडत राहतात. कितीही जमीन मिळाली तरी त्यांचे समाधान होत नाही शेवटी सारे येथेच सोडून ते हे जग सोडून जातात. पण तृष्णा कमी होत नाही. ॥२॥ नानक सांगतात, ह्या साऱ्या सांगण्याचा मथितार्थ एवढाच की 'हरिभजनाशिवाय मुक्ती प्राप्त होत नाही. जगातील बंधनातून सुटत नाही. ॥३॥४४॥११३॥

॥ गउडी महला ५ ॥

पूरा मारगु पूरा इसनानु ॥ सभु किछु पूरा हिरदै नामु ॥१॥

पूरी रही जा पूरै राखी ॥ पारब्रहम की सरणि जन ताकी ॥१॥ रहाउ ॥

पूरा सुखु पूरा संतोखु ॥ पूरा तपु पूरन राजु जोगु ॥२॥

हरि कै मारगि पतित पुनीत ॥ पूरी सोभा पूरा लोकीक ॥३॥

करणहारु सद वसै हदूरा ॥ कहु नानक मेरा सतिगुरु पूरा ॥४॥४५॥११४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८८)

शब्दार्थ : पूरा – पूर्ण, सफल, इसनानु – स्नान; ताकी – त्याचे; लोकीक – लौकिक; हदूरा – जवळ.

भावार्थ : ज्याच्या हृदयात प्रभुनामाचा वास आहे. त्याने स्वीकारलेला प्रभुप्राप्तीचा कोणताही मार्ग सफल होतो. त्याने केलेले प्रभुनामरूपी स्नान सफल होते. एवढेच नव्हे तर त्याने केलेली प्रत्येक गोष्ट यशस्वी होते. ॥१॥ जो मनुष्य प्रभू-परमात्म्यास शरण गेला, त्याचे प्रभू-परमात्मा रक्षण करतो. सर्व इच्छा पूर्ण करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ अशा भक्ताला पूर्ण संतोष प्राप्त होतो. त्याचे तप, योगसाधना पूर्ण होते. ॥२॥ जो प्रभुभक्तीच्या मार्गाने गेला, तो पतित सुद्धा पुण्यवान होतो. त्याला प्रभुदरबारात सन्मान व लौकिक प्राप्त होतो. ॥३॥ अशा माणसाजवळ प्रत्यक्ष प्रभू-परमात्मा वास करतो. नानक सांगतात, असा पूर्ण पुरुष माझा सतगुरू आहे. ॥४॥४५॥११४॥

॥ गउडी महला ५ ॥

संत की धूरि मिटे अघ कोट ॥ संत प्रसादि जनम मरण ते छोट ॥१॥
संत का दरसु पूरन इसनानु ॥ संत क्रिपा ते जपीऐ नामु ॥१॥ रहाउ ॥
संत कै संगि मिटिआ अहंकारु ॥ द्रिसटि आवै सभु एकंकारु ॥२॥
संत सूप्रसंन आए वसि पंचा ॥ अंग्रितु नामु रिदै लै संचा ॥३॥
कहु नानक जा का पूरा करम ॥ तिसु भेटे साधू के चरन ॥४॥४६॥११५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८८)

शब्दार्थ : धूरि – धूळ; अघ – पाप; कोटी – कोटि; छोट – सुटका; दरसु – दर्शन; मिटिआ – नष्ट झाला; आए – आला; पंचा – पांच विकार; संचा – संचय केला; करम – भाग्य.

भावार्थ : हे बंधू! श्वासागणिक प्रभुनाम स्मरण करणाऱ्या संतजनांची चरणधूळ प्राप्त झाल्यानं कोटी कोटी पापे नष्ट होतात. संतजनांची कृपा झाल्यास जन्ममरणाच्या फेऱ्यातून सुटका होते. ॥१॥ अशा संतजनांच्या दर्शनाने तीर्थस्नान केल्याचे पुण्य लाभते. संतजनांच्या कृपेने प्रभुनाम प्राप्त होते व जीव प्रभुनामाचे स्मरण करू लागतो. ॥१॥ रहाउ ॥ संतसजनांच्या संगतीने मनातील अहंकार नष्ट होतो. नामरूपी खजिना प्राप्त होते आणि सर्वत्र केवळ एकमात्र प्रभूपरमात्मा दिसू लागतो. ॥२॥ जर संतजन प्रसन्न झाले तर त्यांच्या मार्गदर्शनाने पंचविकार ताब्यात येतात. हे जीवा ! तू प्रभुनामाचे अमृत आपल्या हृदयात साठवून ठेव. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याचे भाग्य उजळले, त्यासच संतजनांच्या चरणांचा लाभ होतो. ज्याच्या हृदयी प्रभू वास करतो तेच संतजन प्रभुदरबारी मान्यता प्राप्त करतात. ॥४॥४६॥११५॥

॥ गउडी महला ५ ॥

हरिगुण जपत कमलु परगासै ॥ हरि सिमरत त्रास सभ नासै ॥१॥
सा मति पूरी जितु हरि गुण गावै ॥ वडै भागि साधू संगु पावै ॥१॥ रहाउ ॥
साधसंगि पाईऐ निधि नामा ॥ साधसंगि पूरन सभि कामा ॥२॥
हरि की भगति जनमु परवाणु ॥ गुर किरपा ते नामु वखाणु ॥३॥
कहु नानक सो जनु परवानु ॥ जा कै रिदै वसै भगवानु ॥४॥४७॥११६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८९)

शब्दार्थ : कमलु – हृदयरूपी कमळ; परगासै – विकास पावते; जितु – ज्यामुळे; परवाणु – सफल; वखाणु – उच्चारतात.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याच्या गुणांचे स्मरण केल्याने हृदयरूपी कमळ विकसित होते. प्रभू परमात्म्याच्या नामस्मरणाने सर्व भवताप नष्ट होतात. ॥१॥ ज्याने प्रभू परमात्म्याच्या गुणांचे गायन केले त्याची बुद्धी शुद्ध झाली. अशा जीवास संतजनांची संगत महाभाग्याने लाभते. ॥१॥ रहाउ ॥ साधुसंतांच्या संगतीत प्रभुनामाचा खजिना प्राप्त होतो. साधुसंतांच्या संगतीने जीवाच्या सर्व कामना पूर्ण होतात. ॥२॥ हरीभक्तीने जीवनाचे सार्थक होते. जीवास सतगुरूच्या कृपेने प्रभूनाम प्राप्त होते. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याच्या हृदयात प्रत्यक्ष प्रभू परमात्मा वास करतो, त्या भक्ताचे जीवन सफल झाले. ॥४॥ ॥४७॥ ११६ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

एकसु सिउ जा का मनु राता ॥ विसरी तिसै पराई ताता ॥१॥
 बिनु गोबिंद न दीसै कोई ॥ करन करावन करता सोई ॥१॥ रहाउ ॥
 मनहि कमावै मुखि हरि हरि बोलै ॥ सो जनु इत उत कतहि न डोलै ॥२॥
 जा कै हरि धनु सो सचु साहु ॥ गुरि पूरै करि दीनो विसाहु ॥३॥
 जीवन पुरखु मिलिआ हरि राइआ ॥ कहु नानक परम पदु पाइआ ॥४॥ ॥४८॥ ११७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८९)

शब्दार्थ : एकसु – एकमेव; विसरी – विस्मरण झाले; तिसै – त्याला; ताता – ईर्ष्या; कमावै – कार्य करतो; इत उत – इह परलोकी; साहु – सावकार सतपुरुष; दीनो – दिले; विसाहु – विश्वास; मिलिआ – प्राप्त झाला.

भावार्थ : जो एकमेव प्रभू परमात्म्याच्या नामस्मरणात तल्लीन झाला, तो दुसऱ्याचा द्वेष करण्यास विसरून जातो. त्याच्या मनात कुणाही बदल द्वेषभावना उत्पन्न होत नाही. ॥१॥ या जगात प्रभू परमात्म्याशिवाय त्याला काहीही दिसत नाही, सर्वत्र तो प्रभू परमात्माच भरलेला आहे. सर्व काही करणारा तोच आहे, करून घेणाराही तोच आहे. ॥१॥ रहाउ ॥ जो मनःपूर्वक प्रभू परमात्म्याचे चिंतन करतो, मुखाने सदैव हरीनाम उच्चारतो त्याचे मन कोठेही इकडे तिकडे भटकत नाही. ते सदैव स्थिर राहाते. ॥२॥ ज्याने प्रभूनामरूपी धनाचा संचय केला तोच खरा सावकार. तोच खरा सतपुरुष. पूर्ण गुरूने मला तसा विश्वास दिला आहे. ॥३॥ नानक सांगतात सर्व जीवांचा आधार प्रभू परमात्मा प्राप्त झाल्याने मला परमपद प्राप्त झाले. ॥४॥ ॥४२॥ ११७ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

नामु भगत कै प्रान अधारु ॥ नामो धनु नामो बिउहारु ॥१॥
 नाम वडाई जनु सोभा पाए ॥ करि किरपा जिसु आपि दिवाए ॥१॥ रहाउ ॥
 नामु भगत कै सुख असथानु ॥ नाम रतु सो भगतु परवानु ॥२॥
 हरि का नामु जन कउ धारै ॥ सासि सासि जनु नामु समारै ॥३॥
 कहु नानक जिसु पूरा भागु ॥ नाम संगि ता का मनु लागु ॥४॥ ॥४९॥ ११८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८९)

शब्दार्थ : वडाई – मोठेपण; दिवाए – देण्यास लावतो; असथानु – स्थान; रतु – रंगून गेला; धारै – आश्रय दिला; सासि – श्वास; समारै – स्मरण केले.

भावार्थ : प्रभूनाम हाच भक्तांच्या प्राणाचा आधार आहे. प्रभूनाम हेच त्यांचे धन व प्रभूनाम हाच त्यांचा व्यवहार ॥१॥

प्रभुसेवकाला प्रभुनामामुळे महत्त्व व सन्मान प्राप्त होतो. ज्याच्यावर प्रभू परमात्म्याची कृपा होते, त्यासच तो नामाचे दान देववितो. ॥१॥रहाउ ॥ प्रभूच्या भक्तांना प्रभुनाम हे एकमेव सुखाचे स्थान असते. जो भक्त प्रभुनामात रंगून गेला त्याच भक्तांचा प्रभू परमात्मा स्वीकार करतो. ॥२॥ प्रभुनाम हा प्रभुसेवकाच्या जीवनाचा आधार होय. असा सेवक प्रत्येक श्वासागणिक प्रभुनामाचे स्मरण करतो. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याचे भाग्य पूर्णपणे उदयाला आले, त्याचेच मन संतजनांच्या संगतीने प्रभुनामात रममाण होते. ॥४॥४९॥११८॥

॥ गउडी महला ५ ॥

संत प्रसादि हरि नामु धिआइआ ॥ तब ते धावतु मनु त्रिपताइआ ॥१॥
सुख विस्त्रामु पाइआ गुण गाइ ॥ स्रमु मिटिआ मेरी हती बलाइ ॥१॥रहाउ ॥
चरन कमल अराधि भगवंता ॥ हरि सिमरन ते मिटी मेरी चिंता ॥२॥
सभ तजि अनाथु एक सरणि आइओ ॥ ऊच असथानु तब सहजे पाइओ ॥३॥
दूखु दरदु भरमु भउ नसिआ ॥ करणहारु नानक मनि बसिआ ॥४॥५०॥११९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८९)

शब्दार्थ : धिआइआ – स्मरण केले, ध्यान केले; धावतु – धावते; त्रिपताइआ – तृप्त झाले; स्रमु – कष्ट, श्रम; मिटिआ – नष्ट झाली; हती – नष्ट झाले, बलाई – दुःख, आपत्ती; ऊच – उंच; करणहारु – करणारा.

भावार्थ : जेव्हा मी सतगुरुच्या कृपेने प्रभुनामाचे स्मरण करू लागलो, तेव्हापासून माझे इतस्ततः धावणारे चंचल मन स्थिर होऊन तृप्त झाले. ॥१॥ प्रभूचे गुणगान केल्याने माझ्या मनास आनंद व विश्राम प्राप्त झाला. माझे सर्व कष्ट नष्ट झाले व सारी संकटे विलयाला गेली. ॥१॥रहाउ ॥ परमात्म्याच्या चरणकमलाची आराधना केल्याने व सदैव प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने माझ्या सर्व चिंता नष्ट झाल्या. ॥२॥ मी-अनाथ जेव्हा साऱ्या गोष्टी सोडून एकमात्र प्रभू परमात्म्यास शरण गेलो, तेव्हा मी सहजावस्थेत जाऊन आध्यात्मिक उच्च स्थानावर आरूढ झालो. ॥३॥ नानक सांगतात, तो कर्तापुरुष प्रभू परमात्मा जेव्हा माझ्या मनात वास करू लागला तेव्हा मोहमायेमुळे उत्पन्न होणारे माझे सारे भ्रम, दुःख, दारिद्र्य नष्ट झाले. ॥४॥५०॥११९॥

॥ गउडी महला ५ ॥

कर करि टहल रसना गुण गावउ ॥ चरन ठाकुर कै मारगि धावउ ॥१॥
भलो समो सिमरन की बरीआ ॥ सिमरत नामु भै पारि उतरीआ ॥१॥रहाउ ॥
नेत्र संतन का दरसनु पेखु ॥ प्रभ अविनासी मन महि लेखु ॥२॥
सुणि कीरतनु साध पहि जाइ ॥ जनम मरण की त्रास मिटाइ ॥३॥
चरण कमल ठाकुर उरि धारि ॥ दुलभ देह नानक निसतारि ॥४॥५१॥१२०॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १८९)

शब्दार्थ : कर – हात; करि – करतो; टहल – सेवा; रसना – जीभ; चरण – पावले; मारीग – मार्ग; समो – समय; भलो – शुभ; बरीआ – वेळ, अवसर; लेखु – लिही; उरिधारि – हृदयात धारण कर; दुलभ – दुर्लभ; निसतारि – उद्धार कर.

भावार्थ : माझी इच्छा आहे प्रभू परमात्म्याची सेवा करता करता जीभेने त्याचे गुणगान करावे व पाय प्रभूमार्गावर चालत रहावेत. ॥१॥ हे जीवा ! तुला मिळालेला हा मानवजन्म ही तुला प्रभू परमात्म्याचे स्मरण करण्याची सुवर्णसंधी प्राप्त झाली

आहे. प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने जीव भवसागर पार करून जातो. ॥१॥रहाउ ॥ हे जीवा ! तुझ्या नेत्राने तू संतजनांचे दर्शन घे व त्या अविनाशी प्रभू परमात्म्यास हृदयात धारण कर. ॥२॥ संतजनांच्या मुखाने प्रभू परमात्म्याचे कीर्तन ऐकल्याने जन्ममरणाचे फेरे चुकतात. ॥३॥ नानक सांगतात, हे जीवा ! त्या परमेश्वराचे चरणकमल हृदयात धारण करून ह्या दुर्लभ देहाचा उद्धार करून घे. ॥४॥५१॥१२०॥

॥ गउडी महला ५ ॥

जा कउ अपनी किरपा धारै ॥ सो जनु रसना नामु उचारै ॥१॥
हरि बिसरत सहसा दुखु बिआपै ॥ सिमरत नामु भरमु भउ भागै ॥१॥रहाउ ॥
हरि कीरतनु सुगै हरि कीरतनु गावै ॥ तिसु जन दूखु निकटि नही आवै ॥२॥
हरि की टहल करत जनु सोहै ॥ ता कउ माइआ अगनि न पोहै ॥३॥
मनि तनि मुखि हरि नामु दइआल ॥ नानक तजीअले अवरि जंजाल ॥४॥५२॥१२१॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९०)

शब्दार्थ : टहल – सेवा, उपासना; सोहै – शोभा प्राप्त करतो; पोहै – स्पर्श करणे; तजीअले – त्याग केला; अवरि – अन्य.

भावार्थ : ज्याच्यावर प्रभू परमात्म्याची कृपा होते त्याची जिह्वा प्रभुनामाचे उच्चारण करते. ॥१॥ जो प्रभू परमात्म्यास विसरतो त्यास दुःख भोगावे लागते. मोहमायेमुळे उत्पन्न होणारे भ्रम प्रभुनामस्मरणाने नष्ट होतात व त्या सेवकाचे भाग्य उदयाला येते. ॥१॥रहाउ ॥ सदैव प्रभू परमात्म्याचे गुणकीर्तन ऐकावे ! जो असे करतो, त्याच्या जवळ दुःख कधीही येत नाही. ॥२॥ जो प्रभुसेवक प्रभुनामाची उपासना करतो त्यास मायारूपी अग्नी स्पर्शही करत नाही. ॥३॥ नानक सांगतात, संसारातील अन्य सर्व व्याप टाकून देऊन त्या दयाळू प्रभू परमात्म्याचे नाव सदैव तनमनात राहू दे. मुखानेही प्रभुनामाचा उच्चार कर. इतर सर्व जंजाळ सोडून दे. ॥४॥५२॥१२१॥

॥ गउडी महला ५ ॥

छाडि सिआनप बहु चतुराई ॥ गुर पूरे की टेक टिकाई ॥१॥
दुख बिनसे सुख हरि गुण गाइ ॥ गुरु पूरा भेटिआ लिव लाइ ॥१॥रहाउ ॥
हरि का नामु दीओ गुरि मंत्रु ॥ मिटे विसूरे उतरी चिंत ॥२॥
अनद भए गुर मिलत क्रिपाल ॥ करि किरपा काटे जम जाल ॥३॥
कहु नानक गुरु पूरा पाइआ ॥ ता ते बहुरि न बिआपै माइआ ॥४॥५३॥१२२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९०)

शब्दार्थ : छाडि – सोडून द्या; सिआनप – शहाणपणा; टेक – आधार; टिकाई – घेतला; भेटिआ – भेटला; लिव लाइ – तन्मय झाला; विसूरे – शोक; चिंत – चिंता; अनद – आनंद; पाइआ – प्राप्त केला; बहुरि – पुन्हा, परत; बिआपै – व्यापतो.

भावार्थ : हे बंधू! मी माझा सर्व शहाणपण व चतुराई यांचा त्याग करून पूर्णगुरूला शरण जाऊन त्याचा आश्रय घेतला. ॥१॥ हरीचे गुण गायल्याने दुःख नष्ट होते व सुखाची प्राप्ती होते. मला पूर्णगुरू भेटल्यामुळे माझे चित्त प्रभुनामात मग्न होऊन

गेले. ॥१॥रहाउ॥ हे मित्रा ! सतगुरूने प्रभुनामाचा मंत्र दिला, त्यामुळे माझी शोक-चिंता नष्ट झाली. प्रभू परमात्म्याच्या कृपेने मला सतगुरू प्राप्त झाल्याने आनंद झाला. त्याच्या कृपेने माझी यमाच्या जाळ्यातून सुटका झाली. ॥३॥ नानक सांगतात, मला पूर्ण गुरू प्राप्त झाला आहे. म्हणून आता मोहमाया मला परत कधी व्यापू शकणार नाही. ॥४॥५३॥१२२॥

॥ गउडी महला ५ ॥

राखि लीआ गुरि पूरै आपि ॥ मनमुख कउ लागो संतापु ॥१॥
 गुरू गुरू जपि मीत हमारे ॥ मुख ऊजल होवहि दरबारे ॥१॥रहाउ ॥
 गुर के चरण हिरदै वसाइ ॥ दुख दुसमन तेरी हतै बलाइ ॥२॥
 गुर का सबदु तेरै संगि सहाई ॥ दइआल भए सगले जीअ भाई ॥३॥
 गुरि पूरै जब किरपा करी ॥ भनति नानक मेरी पूरी परी ॥४॥५४॥१२३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९०)

शब्दार्थ : राखि – रक्षण केले; आपि – स्वतः; मनमुख – स्वेच्छाचारी; मीत – मित्र; होवहि – होते; हिरदै – हृदय; वसाइ – वसते; हतै – नष्ट झाला; बलाइ – संकट; संगि – संगतीने; सहाई – सहायक; भनति – सांगतो. परी – श्रम.

भावार्थ : स्वतः पूर्णगुरूने माझे रक्षण केले त्यामुळे स्वेच्छाचारी लोकांना संताप झाला. ॥१॥ हे माझ्या मित्रा ! सदैव गुरूचा जप करत राहा. त्यामुळे तुला प्रभुदरबारात उजळ माथ्याने प्रवेश प्राप्त होईल. ॥१॥रहाउ॥ हे मित्रा ! तुझ्या हृदयात तू गुरूचरण स्थापित कर, त्यामुळे तुझे दुःखरूपी शत्रूपासून रक्षण होईल. तुझे सारे दुःख नष्ट होऊन जाईल. ॥२॥ सतगुरूचा शब्द हा तुझा सांगाती आहे. गुरूचा शब्द हाच तुझा सहायक असल्यामुळे तुला सर्वांचे प्रेम प्राप्त होईल. ॥३॥ नानक सांगतात, पूर्णगुरूची कृपा झाल्याने माझे जीवनभराचे श्रम सफल झाले. ॥४॥५४॥१२३॥

॥ गउडी महला ५ ॥

अनिक रसा खाए जैसे ढोर ॥ मोह की जेवरी बाधिओ चोर ॥१॥
 मिरतक देह साधसंग बिहूना ॥ आवत जात जोनी दुख खीना ॥१॥रहाउ ॥
 अनिक बसत्र सुंदर पहिराइआ ॥ जिउ डरना खेत माहि डराइआ ॥२॥
 सगल सरीर आवत सभ काम ॥ निहफल मानुखु जपै नही नाम ॥३॥
 कहु नानक जा कउ भए दइआला ॥ साधसंगि मिलि भजहि गोपाला ॥४॥५५॥१२४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९०)

शब्दार्थ : अनिक – अनेक; जेवरी – दोर; मिरतक – मृत; बिहूना – विहीन; जोनी – योनी; खीना – नष्ट होतात. बसत्र – वस्त्र; पहिराइआ – परिधान केले; डराइआ – भिववण्यासाठी; डरना – बुजगावणे; निहफल – निष्फल.

भावार्थ : हे जीवा ! तू जनावरासारखा सदैव निरनिराळे पदार्थ खात राहतोस. सतत नाना विषयांचा उपभोग घेतोस. त्यामुळे जसा चोर दोरीने बांधला जातो तसा तू मोहमायेच्या बंधनात बांधला जातोस. ॥१॥ संतसज्जनांच्या संगतीशिवाय देह हा मेल्या मळ्यासारखा आहे. तो वारंवार नाना योनीत जन्म घेऊन दुःख भोगत नष्ट होऊन जातो. ॥१॥रहाउ॥ नाना तन्हेची सुंदर वस्त्रे परिधान केलेला पण प्रभुनामविहीन असा मनुष्य जणू शेतात पाखरांना घाबरवण्यासाठी उभे केलेल्या बुजगावण्यासारखा असतो. ॥२॥ हे शरीर नाना प्रकारची कामे करीत रहाते परंतु जो मनुष्य प्रभुनामाचा जप करत नाही.

त्याचे जीवन निष्फल होते. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याच्यावर प्रभू परमात्म्याची कृपा होते तो साधुसंतांच्या संगतीत बसून प्रभुनामाचे स्मरण करतो. ॥४॥५५॥१२४॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

कलि कलेस गुर सबदि निवारे ॥ आवण जाण रहे सुख सारे ॥१॥
भै बिनसे निरभउ हरि धिआइआ ॥ साधसंगि हरि के गुण गाइआ ॥१॥रहाउ ॥
चरन कवल रिद अंतरि धारे ॥ अगनि सागर गुरि पारि उतारे ॥२॥
बूडत जात पूरे गुरि काढे ॥ जनम जनम के टूटे गाढे ॥३॥
कहु नानक तिसु गुर बलिहारी ॥ जिसु भेटत गति भई हमारी ॥४॥५६॥१२५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९१)

शब्दार्थ : कलि – कलह; कलेस – क्लेश; निवारे – निवारण होते. आवण – जन्म; जाण – मरण; भै – भय; बिनसे – नष्ट होते; कवल – कमळ; गाढे – जोडणे; गति – गत; भई – झाली;

भावार्थ : गुरूच्या उपदेशामुळे माझे मोहमायेमुळे उत्पन्न होणारे सर्व क्लेश व कलह यांचे निवारण झाले. जन्ममरणाच्या चक्रातून माझी मुक्तता झाली व मला आत्मिक सुख प्राप्त झाले. ॥१॥ जेव्हा त्या निर्भय प्रभू परमात्म्याचे स्मरण केले, तेव्हा माझे जन्ममरणाचे भय नष्ट झाले व मी साधुसंतांच्या संगतीत बसून प्रभूचे गुण गाऊ लागलो. ॥१॥रहाउ॥ जीवाने प्रभू परमात्म्याचे चरणकमल हृदयात धारण केल्याने गुरूने जीवाची विषयविकारांच्या अग्निपासून सुटका केली व जीवाला भवसागरातून पार केले. ॥२॥ जीव मोहमायेत बुडून गेला होता. त्यातून त्याला पूर्णगुरूने हाती धरून बाहेर काढले आणि जन्मजन्मांतरापासून प्रभूपासून दूर गेलेल्या जीवाला प्रभूशी एकरूप केले. ॥३॥ नानक म्हणतात, ज्या गुरूने माझे प्रभूशी मिलन घडवून आणले व मी मुक्त झालो त्या गुरूवर मी माझा जीव समर्पित करतो. ॥४॥५६॥१२५॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

साधसंगि ता की सरनी परहु ॥ मनु तनु अपना आगै धरहु ॥१॥
अंग्रित नामु पीवहु मेरे भाई ॥ सिमरि सिमरि सभ तपति बुझाई ॥१॥रहाउ ॥
तजि अभिमानु जनम मरणु निवारहु ॥ हरि के दास के चरण नमसकारहु ॥२॥
सासि सासि प्रभु मनहि समाले ॥ सो धनु संचहु जो चालै नाले ॥३॥
तिसहि परापति जिसु मसतकि भागु ॥ कहु नानक ता की चरणी लागु ॥४॥५७॥१२६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९१)

शब्दार्थ : ता – त्याला; सरनी – शरण; परहु – पड, जा; पीवहु – पी; तपनि – आग; नाले – बरोबर, सह, संगती; तिसहि – त्याची.

भावार्थ : हे बंधू! तू साधुसंतांच्या संगतीत राहून प्रभू परमात्म्यास शरण जा व आपले तन-मन त्या प्रभू परमात्म्यास अर्पण कर. ॥१॥ हे बंधू! तू प्रभूनामरूपी अमृत प्राशन कर, प्रभुनामाचे सतत स्मरण केल्याने सर्व भवताप नष्ट होतो. ॥१॥रहाउ॥ आपल्या मनातील अहंकार नष्ट कर. असे केल्याने तुझी जन्ममरणाच्या चक्रातून सुटका होईल. तू सदैव प्रभुसेवकांच्या चरणी वंदन कर. ॥२॥ प्रत्येक श्वासागणिक तू प्रभुनामाचे स्मरण कर. प्रभुनामरूपी धनाचा संचय कर. तो मरणानंतरही

परलोकात तुझी साथ देईल. ॥३॥ ज्याच्या भाग्यात तसे लिहिले असेल त्यासच प्रभुनामाची प्राप्ती होते. नानक सांगतात, अशा भाग्यवान सेवकाच्या चरणांची मी पूजा करतो. ॥४॥५७॥१२६॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

सूके हरे कीए खिन माहे ॥ अंग्रित द्रिसटि संचि जीवाए ॥१॥
काटे कसट पूरे गुरदेव ॥ सेवक कउ दीनी अपुनी सेव ॥१॥रहाउ ॥
मिटि गई चिंत पुनी मन आसा ॥ करी दइआ सतिगुरि गुणतासा ॥२॥
दुख नाठे सुख आइ समाए ॥ ढील न परी जा गुरि फुरमाए ॥३॥
इछ पुनी पूरे गुर मिले ॥ नानक ते जन सुफल फले ॥४॥५८॥१२७॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९१)

शब्दार्थ : सूके – वाळलेले; हरे – हिरवेगार; खिन माहे – क्षणात; दीनी – दिली; पुनी – पूर्ण; गुणातास – गुणनिधी; नाठे – नष्ट झाले; ढील – विलंब; फुरमाए – आज्ञा करतात.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याच्या कृपेने वठलेला वृक्ष क्षणात हिरवागार होतो. प्रभूच्या अमृतदृष्टीने मुडद्यामध्येही जीवन संचारते. ॥१॥ पूर्ण गुरुदेवाच्या म्हणजेच प्रभू परमात्म्याच्या कृपेने प्रभुसेवकाचे सर्व कष्ट नष्ट होतात आणि सेवकास तो आपल्या सेवेस प्रवृत्त करतो. ॥१॥रहाउ॥ ज्याच्यावर सद्गुणांचे भंडार असलेल्या सद्गुरूची कृपा होते. त्या प्रभू सेवकाच्या मनातील सर्व चिंता नष्ट होतात व त्याच्या सर्व आशा परिपूर्ण होतात. ॥२॥ प्रभू आज्ञेने दुःख क्षणात नष्ट होते व सुख प्राप्त होते. ॥३॥ सतगुरू प्राप्त झाल्याने सेवकाच्या सर्व इच्छा पूर्ण होतात नानक सांगतात, अशा सेवकाचा जन्म सफल होतो. ॥४॥५८॥१२५॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

ताप गए पाई प्रभि सांति ॥ सीतल भए कीनी प्रभ दाति ॥१॥
प्रभ किरपा ते भए सुहेले ॥ जनम जनम के बिछुरे मेले ॥१॥रहाउ ॥
सिमरत सिमरत प्रभ का नाउ ॥ सगल रोग का बिनसिआ थाउ ॥२॥
सहजि सुभाइ बोलै हरि बाणी ॥ आठ पहर प्रभ सिमरहु प्राणी ॥३॥
दूखु दरदु जमु नेडि न आवै ॥ कहु नानक जो हरि गुन गावै ॥४॥५९॥१२८॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९१)

शब्दार्थ : पाई – प्राप्त झाली; सीतल – शांत; कीनी – केली; दानि – दान; सुहेले – सुखी; बिछुरे – विभक्त झालेले, दूर गेलेले; बिनसिआ – नाश झाला; थाउ – स्थान; सुभाइ – स्वाभाविकपणे; नेडि – जवळ.

भावार्थ : प्रभूच्या कृपेने भवताप नष्ट झाला व जीवाला शांती प्राप्त झाली; प्रभूकृपेने मन शांत झाले. ॥१॥ प्रभूकृपेने माझे मन सुखी झाले. जन्मजन्मांतरापासून प्रभुपासून दूर झालेले माझे मन प्रभू परमात्म्याशी एकरूप झाले. ॥१॥रहाउ॥ प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने जीवाचे सर्व भवरोग नष्ट होतात. ॥२॥ जीवास सहजावस्था प्राप्त होऊन त्याच्या मुखातून स्वाभाविकपणे प्रभूची वाणी उच्चारली जाते. असा प्रभुसेवक अष्टौप्रहर प्रभू परमात्म्याचे स्मरण करणे. ॥३॥ नानक सांगतात, जो प्रभू परमात्म्याचे गुण गातो त्याचे दुःख, कष्ट नष्ट होतात व यम त्याच्या जवळपास सुद्धा फिरकत नाही. ॥४॥५९॥१२८॥

॥ गउडी महला ५ ॥

भले दिनस भले संजोग ॥ जितु भेटे पारब्रहम निरजोग ॥१ ॥
ओह बेला कउ हउ बलि जाउ ॥ जितु मेरा मनु जपै हरि नाउ ॥१ ॥रहाउ ॥
सफल मूरतु सफल ओह घरी ॥ जितु रसना उचरै हरि हरी ॥२ ॥
सफलु ओहु माथा संत नमसकारसि ॥ चरण पुनीत चलहि हरि मारगि ॥३ ॥
कहु नानक भला मेरा करम ॥ जितु भेटे साधू के चरन ॥४ ॥६० ॥१२९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९१)

शब्दार्थ : भले – चांगला; दिनस – दिवस; संजोग – योग; जितु – जेव्हा; निरजोग – निर्लेप, अलिप्त; ओह – ती; बेला – वेल; हउ – मी; जितु – जेव्हा; मूरतु – मुहूर्त; घरी – घटका; उचरै – उच्चार करते; पुनीत – पवित्र; चल हि – चालतात; करम – कर्म.

भावार्थ : ज्या दिवशी ज्या सुमुहूर्तावर प्रभू परमात्म्याची प्राप्ती होते, तो दिवस, तो योग चांगला. ॥१ ॥ ज्या वेळी माझे मन प्रभुनामाचा जप करते, त्या वेळी मी माझे सर्वस्व प्रभूचरणी समर्पित करतो. ॥१ ॥रहाउ ॥ ज्या सुमुहूर्तावर, ज्या घटकेला माझी जीभ हरिनामाचा जप करते ती सर्वोत्तम घटका, तोच सर्वोत्तम मुहूर्त. ॥२ ॥ ते मस्तक चांगले, जे संतचरणावर टेकवले जाते. जे चरण प्रभुप्राप्तीच्या मार्गावर चालतात, ते चरण पवित्र. ॥३ ॥ नानक सांगतात – जे कर्म केल्याने सत गुरुचरण प्राप्त होतात, तेच माझे कर्म चांगले. ॥४ ॥६० ॥१३० ॥

॥गउडी महला ५ ॥

गुर का सबदु राखु मन माहि ॥ नामु सिमरि चिंता सभ जाहि ॥१ ॥
बिनु भगवंत नाही अन कोइ ॥ मारै राखै एको सोइ ॥१ ॥रहाउ ॥
गुर के चरण रिदै उरि धारि ॥ अगनि सागरु जपि उतरहि पारि ॥२ ॥
गुर मूरति सिउ लाइ धिआनु ॥ ईहा ऊहा पावहि मानु ॥३ ॥
सगल तिआगि गुर सरणी आइआ ॥ मिटे अंदेसे नानक सुखु पाइआ ॥४ ॥६१ ॥१३० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९२)

शब्दार्थ : मन माहि – मनात; जाहि – जाते; अन – अन्य; सोइ – तोच; रिदै – हृदय; सिउ – च्याबरोबर; ईहा – इहलोकी; ऊहा – परलोक; अंदेसे – चिंता, शंका.

भावार्थ : हे बंधो! सतगुरूचा उपदेश मनात घट्ट धरून ठेव. सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने सर्व चिंता नष्ट होतात ॥१ ॥ ह्या जगात भगवंताशिवाय अन्य कोणीही नाही, राखणारा तोच, मारणाराही तोच. ॥१ ॥रहाउ ॥ सतगुरूचे चरण हृदयात घट्ट धरून ठेव. प्रभुनामाचा जप केल्याने तू विषयविकाररूपी अग्नीपासून व मोहमायेच्या सागरातून निर्विघ्नपणे पार पडशील ॥२ ॥ सतगुरूचे ध्यान कर. त्यामुळे तू इह-परलोकात सन्मान प्राप्त करशील. ॥३ ॥ हे जीवा! तू अन्य सर्व गोष्टींचा, कर्मकांडांचा त्याग करून सतगुरूला शरण जा. नानक सांगतात, असे केल्याने तुझ्या सर्व शंकांचे निरसन होईल, सर्व शंका दूर होतील व सुख प्राप्त होईल. ॥ ४ ॥६१ ॥१३० ॥

॥गउडी महला ५ ॥

जिसु सिमरत दुखू सभु जाइ ॥ नामु रतनु वसै मनि आइ ॥१ ॥
जपि मन मेरे गोविंद की बाणी ॥ साधू जन रामु रसन वखाणी ॥१ ॥रहाउ ॥
इकसु बिनु नाही दूजा कोइ ॥ जा की द्रिसटि सदा सुखू होइ ॥२ ॥
साजनु मीतु सखा करि एकु ॥ हरि हरि अखर मन महि लेखु ॥३ ॥
रवि रहिआ सरबत सुआमी ॥ गुण गावै नानकु अंतरजामी ॥४ ॥६२ ॥१३१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९२)

शब्दार्थ : जिसु – ज्याच्या; रसन – जिभेने; वखाणी – उच्चारण; इकसु – एकमात्र; दूजा – दुसरा; अखर – अक्षर; सरबत – सर्वत्र.

भावार्थ : प्रभू-परमात्म्याच्या स्मरणाने सर्व दुःख लयाला जाते व नामरूपी रत्न मनात दृढ होते. ॥१ ॥ हे माझ्या मना ! तू गोविंद नामाचा जप कर. संतजन सुद्धा प्रभुनामाचा जप करतात. ॥१ ॥रहाउ ॥ त्या एकमात्र प्रभू-परमात्म्याशिवाय जगात अन्य कोणी नाही. प्रभू-परमात्म्याची कृपादृष्टी झाल्याने सर्व सुखे प्राप्त होतात. ॥२ ॥ त्या एकमात्र प्रभू-परमात्म्यास तू आपला मित्र, सखा, प्रियकर समज व स्वतःच्या मनावर 'हरी' ही अक्षरे कोरून ठेव. ॥३ ॥ तो प्रभू-परमात्मा, तो जगाचा स्वामी सर्वत्र भरून राहिला आहे. नानक सांगतात – अशा ह्या अंतर्यामी प्रभूचे गुणगान कर. ॥४ ॥६२ ॥१३१ ॥

॥गउडी महला ५ ॥

भै महि रचिओ सभु संसारा ॥ तिसु भउ नाही जिसु नामु अधारा ॥१ ॥
भउ न विआपै तेरी सरणा ॥ जो तुधु भावै सोई करणा ॥१ ॥ रहाउ ॥
सोग हरख महि आवण जाणा ॥ तिनि सुखु पाइआ जो प्रभ भाणा ॥२ ॥
अगनि सागरु महा विआपै माइआ ॥ से सीतल जिन सतिगुरु पाइआ ॥३ ॥
राखि लेइ प्रभु राखनहारा ॥ कहु नानक किआ जंत विचारा ॥४ ॥६३ ॥१३२ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९२)

शब्दार्थ : भै – भय; भउ – भय; विआपै – व्याप्ती; तुधु – तुला; भावै – आवडते; सोई – तेच; सोग – शोक; आवण – जन्माला येणे; जाणा – मरून जाणे; भाणा – आज्ञा; से – ते; राखनहारा – राखणारा, रक्षक.

भावार्थ : हा सारा संसार भयाने भरलेला आहे. ज्याला प्रभुनामाचा आधार आहे, त्याला कोणतेही भय राहत नाही. ॥१ ॥ जो तुला (प्रभू परमात्म्याला) शरण गेला, त्याला भय व्यापत नाही. हे प्रभो ! तुला जे योग्य वाटते, जे आवडते, तेच आम्ही करू. ॥१ ॥ रहाउ ॥ मानवी मनातील सुख-दुःख, हर्ष, शोक आदी विकारांमुळेच माणूस जन्ममरणाच्या चक्रात गुंतून पडतो. जो प्रभू परमात्म्याला प्रसन्न करून घेतो, तो सुख प्राप्त करतो. ॥२ ॥ ह्या जगात जीव तृष्णाच्या अग्नीने मोहमायेने व्यापून गेला आहे. ज्याला सतगुरु प्राप्त झाला, तो विषयविकार व मोहमायेतून शांती प्राप्त करतो. ॥३ ॥ नानक सांगतात, हे सर्वांचे रक्षणकर्त्या प्रभो ! आमचे रक्षण कर. कारण जीव हे जाणतो की या क्षुद्र जीवाच्या हाती काहीही नाही. ॥४ ॥६३ ॥१३२ ॥

॥गउडी महला ५ ॥

तुमरी क्रिपा ते जपीऐ नाउ ॥ तुमरी क्रिपा ते दरगह थाउ ॥१ ॥
तुझ बिनु पारब्रहम नही कोई ॥ तुमरी क्रिपा ते सदा सुखु होई ॥१ ॥ रहाउ ॥
तुम मनि वसे तउ दूखु न लागै ॥ तुमरी क्रिपा ते भ्रमु भउ भागै ॥२ ॥
पारब्रहम अपरंपर सुआमी ॥ सगल घटा के अंतरजामी ॥३ ॥
करउ अरदासि अपने सतिगुर पासि ॥ नानक नामु मिलै सचु रासि ॥४ ॥६४ ॥१३३ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९२)

शब्दार्थ : थाउ – स्थान; भागै – पळून जातो; अरदासि – प्रार्थना; रासि – धन पुंजी.

भावार्थ : हे प्रभो! तुझ्या कृपेनेच जीव तुझ्या नामाचा जप करतो. तुझ्या कृपेनेच त्याला तुझ्या दरबारात स्थान प्राप्त होते. ॥१ ॥ हे प्रभो! ह्या जगात तुझ्याशिवाय अन्य कोणीही नाही. तुझ्याच कृपेने सदैव सुख प्राप्त होते. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्याच्या मनात प्रभू परमात्म्याचा वास आहे, त्याच्या आसपासही दुःख फिरकत नाही. तुझ्या कृपेने सारे भ्रम आणि भय पळून जाते. ॥२ ॥ हे प्रभो! तू साऱ्या जगाचा स्वामी आहेस, अपरंपर आहेस. तुझ्या पार कोणासही लागत नाही. सर्व जीवांच्या अंतरातील जाणणारा तूच आहेस. ॥३ ॥ नानक आपल्या सतगुरुपुढे प्रार्थना करतात – हे सतगुरु! मला प्रभू परमात्म्याचे नामरूपी सत्याचे धन प्राप्त होवो. ॥४ ॥६४ ॥१३३ ॥

॥गउडी महला ५ ॥

कण बिना जैसे थोथर तुखा ॥ नाम बिहून सूने से मुखा ॥१ ॥
हरि हरि नामु जपहु नित प्राणी ॥ नाम बिहून धिगु देह बिगानी ॥१ ॥ रहाउ ॥
नाम बिना नाही मुखि भागु ॥ भरत बिहून कहा सोहागु ॥२ ॥
नामु बिसारि लगै अन सुआइ ॥ ताकी आस न पूजै काइ ॥३ ॥
करि किरपा प्रभ अपनी दाति ॥ नानक नामु जपै दिन राति ॥४ ॥६५ ॥१३४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९२)

शब्दार्थ : थोथर – चोथा, भुसकट; तुखा – फोलपट, तूस; बिहुन – च्या शिवाय; सूने – शून्य; मुखा – तोंड; धिगु – धिक्कार; बिगानी – परका; भागु – भाग्य; भरत – पती; सुआइ – स्वार्थ, कार्य; दाति – दान.

भावार्थ : ज्याप्रमाणे आतमध्ये भाताचा दाणा असल्याशिवाय बाहेरच्या तुसाला मोल नाही, ते केवळ भुसकट होय. त्याचप्रमाणे प्रभुनामविहीन मुख व्यर्थ आहे. ॥१ ॥ हे जीवा! तू सदैव हरिनामाचा जप कर, प्रभुनामाशिवाय हे शरीर तिरस्करणीय आहे. असे शरीर हे मृत्यूचे धन आहे. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्या प्रमाणे पतीशिवाय स्त्री सौभाग्यवती गणली जात नाही, त्या प्रमाणे नामजपाशिवाय जीव भाग्यशाली गणला जात नाही. ॥२ ॥ जो प्रभुनामाला विसरून अन्य प्रयोजनात गुरफटून राहतो, त्याची कोणतीही आशा पूर्ण होत नाही. ॥३ ॥ नानक म्हणतात – हे प्रभो! तू मला तुझ्या कृपेचे वरदान दे. त्यामुळे मी तुझ्या नामाचे रात्रंदिवस स्मरण करत राहीन. ॥४ ॥६५ ॥१३४ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

तूं समरथु तूंहै मेरा सुआमी ॥ सभु किछु तुम ते तूं अंतरजामी ॥१ ॥

खंड २ [१०१]

पारब्रह्म पूरन जन ओट ॥ तेरी सरणि उधरहि जन कोटि ॥१॥ रहाउ ॥
जेते जीअ तेते सभि तेरे ॥ तुमरी क्रिपा ते सूख घनेरे ॥२॥
जो किछु वरतै सभ तेरा भाणा ॥ हुकमु बूझै सो सचि समाणा ॥३॥
करि किरपा दीजै प्रभ दानु ॥ नानक सिमरै नामु निधानु ॥४॥६६॥१३५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९३)

शब्दार्थ : समरथु – समर्थ; सभु किछु – सर्व काही; ओट – आश्रय; जेते – जितके; तेते – तितके; घनेरे – पुष्कळ; वरतै – घडते; भाणा – इच्छा; बूझै – जाणतो.

भावार्थ : हे प्रभो! तू सर्व समर्थ आहेस. तू माझा स्वामी आहेस. सर्वकाही तूच आहेस. तू अंतकरणातील सर्व काही जाणतोस. ॥१॥ तू पूर्ण परब्रह्म परमात्मा आहेस. तू सेवकांचे आश्रयस्थान आहेस. हे प्रभो! तुझे करोडो सेवक जे तुला शरण आले त्यांचा तू उद्धार केलास. ॥१॥ रहाउ ॥ ह्या जगात जितके जीव आहेत ते सर्व तूच उत्पन्न केले आहेस. तुझ्याच कृपेने ते अनेक सुखे उपभोगतात. ॥२॥ ह्या जगात जे काही घडत आहे ते सर्व तुझ्याच इच्छेने घडत असते. जो तुझी आज्ञा मान्य करतो तो सत्यरूप प्रभू परमात्म्यात सामावून जातो. ॥३॥ नानक सांगतात, हे प्रभो! माझ्यावर कृपा कर व मला तुझ्या नामाचे दान दे. मी त्या नामधनाचे सदैव स्मरण करत राहीन. ॥४॥६६॥१३५॥

॥गउडी महला ५॥

ता का दरसु पाईऐ वडभागी ॥ जा की राम नामि लिव लागी ॥१॥
जा कै हरि वसिआ मन माही ॥ ता कउ दुखु सुपनै भी नाही ॥१॥ रहाउ ॥
सरब निधान राखे जन माहि ॥ ता कै संगि किलविख दुख जाहि ॥२॥
जन की महिमा कथी न जाइ ॥ पारब्रह्म जनु रहिआ समाइ ॥३॥
करि किरपा प्रभ बिनउ सुनीजै ॥ दास की धूरि नानक कउ दीजै ॥४॥६७॥१३६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९३)

शब्दार्थ : दरसु – दर्शन; सरब – सर्व; राखे – रक्षण करतो; संगि – संगतीने; किलविख – किल्मिष, पाप; कथी – सांगणे; बिनउ – विनंती, प्रार्थना; सुनीजै – ऐका; धूरि – धूळ.

भावार्थ : जो प्रभुनामाशी एकरूप झाला अशा प्रभुभक्ताचे दर्शन महाभाग्यानेच होते. ॥१॥ ज्याच्या मनात प्रभू परमात्म्याचा वास असतो त्याला स्वप्नातही दुःख स्पर्श करत नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभू परमात्मा अशा प्रभुभक्तास आत्मिक उन्नतीसाठी भक्तीचा सर्व खजिना देतो. अशा भक्ताच्या संगतीत राहिल्याने मोहमायेचे दुःख, विषयविकाराचे पाप नष्ट होते. ॥२॥ अशा प्रभुसेवकाचे आध्यात्मिक माहात्म्य अवर्णनीय असते. तो प्रभुसेवक परब्रह्म परमात्म्याशी एकरूप झालेला असतो. ॥३॥ दास नानक सांगतात, हे प्रभो! माझी विनंती ऐक. माझ्यावर कृपा कर आणि अशा प्रभुसेवकांची चरणधूळ मला प्राप्त होवो. ॥४॥६७॥१३६॥

॥ गउडी महला ५ ॥

हरि सिमरत तेरी जाइ बलाइ ॥ सरब कलिआण वसै मनि आइ ॥१॥
भजु मन मेरे एको नाम ॥ जीअ तेरे कै आवै काम ॥१॥ रहाउ ॥

खंड २ [१०२]

रैणि दिनसु गुण गाउ अनंता ॥ गुर पूरे का निरमल मंता ॥२ ॥
छोडि उपाव एक टेक राखु ॥ महा पदारथु अंप्रित रसु चाखु ॥३ ॥
बिखम सागरु तेई जन तरे ॥ नानक जा कउ नदरि करे ॥४ ॥६८ ॥१३७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९३)

शब्दार्थ : सिमरत – स्मरण केल्याने; बलाइ – आपत्ती, संकट; कलिआण – कल्याण; रैणि – रात्र; दिनसु – दिवस;
मंता – मंत्र, उपदेश; उपाव – उपाय; टेक – आधार, आश्रय; महा पदारथु – श्रेष्ठ गोष्ट, हरिनाम; बिखम – विषम,
अवघड; नदरि – कृपादृष्टी.

भावार्थ : हे जीवा! हरिनामाचे स्मरण केल्याने सर्व संकटे नष्ट होतात. तुझ्या मनात प्रभुनाम वसले तर तुझे कल्याण होईल. ॥१ ॥ हे माझ्या मना! तू सदैव प्रभुनामाचे स्मरण कर. अंती तेच तुझ्या कामी येईल. ॥१ ॥ रहाउ ॥ हे जीवा! तुला पूर्णगुरूने दिलेला मंत्र- प्रभुनाम. त्याचे सदैव रात्रंदिवस स्मरण कर. त्या अनंत प्रभू परमात्म्याचे गुणगान कर. ॥२ ॥ प्रभुप्राप्तीचे अन्य सारे मार्ग सर्व कर्मकांड सोडून दे. केवळ प्रभू परमात्म्याच्या नामाचा आश्रय घे. प्रभुनामामृतरूपी श्रेष्ठ पदार्थाचे सेवन कर. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्याच्यावर तो एकमेव प्रभू परमात्मा कृपा करील, तो प्रभुसेवक हा अवघड, दुस्तर भवसागर पार करून जाईल. ॥४ ॥ ६८ ॥१३७ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

हिरदै चरन कमल प्रभ धारे ॥ पूरे सतिगुर मिलि निसतारे ॥१ ॥
गोविंद गुण गावहु मेरे भाई ॥ मिलि साधू हरि नामु धिआई ॥१ ॥ रहाउ ॥
दुलभ देह होई परवानु ॥ सतिगुर ते पाइआ नाम नीसानु ॥२ ॥
हरि सिमरत पूरन पदु पाइआ ॥ साधसंगि भै भरम मिटाइआ ॥३ ॥
जत कत देखउ तत रहिआ समाइ ॥ नानक दास हरि की सरणाइ ॥४ ॥६९ ॥१३८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९३)

शब्दार्थ : हिरदै – हृदयात; निसतारे – पार करून नेतो; गावहु – गा; धिआई – ध्यान कर; दुलभ – दुर्लभ; परवानु – सफल, स्वीकृत; निसानु – चिन्ह, निशाणी; जत – जेथे; कत – कोठे; तत – तेथे.

भावार्थ : हे जीवा! तू प्रभू परमात्म्याचे चरणकमल आपल्या हृदयात स्थापित कर. पूर्ण सतगुरूची प्राप्ती करून घे. तो तुला हा दुस्तर असा भवसागर पार करून नेईल. ॥१ ॥ हे बंधू! तू गोविंदाचे गुणगान गा. सतगुरुजनांच्या संगतीत राहून हरिनामाचे ध्यान कर. ॥१ ॥ रहाउ ॥ हे बंधू! सतगुरूकडून प्रभुनामरूपी चिन्ह प्राप्त झाल्याने या दुर्लभ देहाचे सार्थक होईल. ॥२ ॥ संतसज्जनांच्या संगतीने मनातील मोहमायेचे सारे भ्रम नष्ट होतात व प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने परमपद प्राप्त होते. ॥३ ॥ नानक सांगतात, सतगुरूस शरण गेल्याने जेथे जेथे पाहावे तेथे तेथे प्रभू परमात्मा सामावून राहिला आहे, ह्याचा साक्षात्कार होतो. ॥४ ॥ ६९ ॥१३८ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

गुर जी के दरसन कउ बलि जाउ ॥ जपि जपि जीवा सतिगुर नाउ ॥१ ॥
पारब्रहम पूरन गुरदेव ॥ करि किरपा लागउ तेरी सेव ॥१ ॥ रहाउ ॥

खंड २ [१०३]

चरन कमल हिरदै उर धारी ॥ मन तन धन गुर प्रान अधारी ॥२ ॥
सफल जनमु होवै परवाणु ॥ गुरु पारब्रह्म निकटि करि जाणु ॥३ ॥
संत धूरि पाईए वडभागी ॥ नानक गुर भेटत हरि सिउ लिव लागी ॥४ ॥७० ॥१३९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९३)

शब्दार्थ : बलि जाउ – समर्पित करू; लागउ – लाव, लागेन; निकटि – जवळ.

भावार्थ : मी सतगुरूच्या दर्शनासाठी सर्वस्व समर्पित करतो. सतगुरूकडून प्राप्त झालेल्या प्रभुनामाचा जप करून मी माझे जीवन जगतो. ॥१ ॥ हे पूर्ण परब्रह्म गुरुदेव ! माझ्यावर कृपा करा आणि तुमच्या सेवेस मला सदैव जुंपून ठेवा. ॥१ ॥ रहाउ ॥ हे प्रभो ! तुझे चरणकमल मी माझ्या हृदयात धारण करावे. माझा सतगुरू हाच माझ्या तनमनधनाचा, प्राणाचा आधार आहे. ॥२ ॥ प्रभू परमात्म्याने माझा स्वीकार केल्यामुळे माझ्या जन्माचे सार्थक झाले. माझ्या सतगुरूकडून मला हे ज्ञान प्राप्त झाले की तो परब्रह्म, परमात्मा माझ्या अगदी जवळ, माझ्या अंतःकरणातच वास करतो. हे बंधू ! गुरू परब्रह्म आहे. त्याला तू सदैव आपल्या संगतीत जाण अशा प्रकाराने तुझे हे जीवन प्रभुदरबारी सफल होईल. ॥३ ॥ नानक सांगतात, संतजनांची चरणधूळ महाभाग्याने प्राप्त होते. सतगुरू भेटल्याने चित्त प्रभू परमात्म्याशी एकरूप होते. ॥४ ॥७० ॥१३९ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

करै दुहकरम दिखावै होरु ॥ राम की दरगह बाधा चोरु ॥१ ॥
रामु रमै सोई रामाणा ॥ जलि थलि महीअलि एकु समाणा ॥१ ॥ रहाउ ॥
अंतरि बिखु मुखि अंम्रितु सुणावै ॥ जमपुरि बाधा चोटा खावै ॥२ ॥
अनिक पडदे महि कमावै विकार ॥ खिन महि प्रगट होहि संसार ॥३ ॥
अंतरि साचि नामि रसि राता ॥ नानक तिसु किरपालु बिधाता ॥४ ॥७१ ॥१४० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९४)

शब्दार्थ : करै – करतो; दुहकरम – दुष्कर्म; दिखावै – दाखवतो; होरु – अन्य; बाधा – बंधनात पडतो; रमै – रममाण होतो; रामाणा – रामाचा भक्त; महीअलि – अंतरिक्षात, पृथ्वीवर; बिखु – विष; चोटा खावै – मार खातो; तिसु – त्याचा; बिधाता – विधाता.

भावार्थ : स्वेच्छाचारी माणूस सतत दुष्कर्म करत राहतो पण बाहेरून सज्जनपणाचा आव आणतो. असा माणूस, चोराला बांधून आणतात त्याप्रमाणे प्रभुदरबारात बांधून आणला जातो. ॥१ ॥ जो रामनामात रममाण होतो तोच खरा रामभक्त. त्याचे ठाम मत असते की प्रभू परमात्मा जळी, स्थळी, काष्ठी सर्वत्र व्याप्त आहे. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्या जीवानी हृदयात विष पेरले आहे, मनाने खोटा आहे व मुखाने अमृत मधुर बोल बोलतो त्याला यमलोकी मुसके बांधून दंडित करण्यात येते. ॥२ ॥ जीव अनेक बुरख्याआड दडून विषयविकारात लिप्त होऊन पापकर्म करतो. त्याला वाटते आपण लोकांना फसवले पण स्वेच्छाचारी जीवाचे हे ढोंग क्षणात उघडे पडते. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्याच्या अंतरात सदैव सत्यस्वरूप प्रभूचा वास आहे, जो प्रभुनामात रममाण झाला त्याच्यावर प्रभू परमात्म्याची कृपा होते. ॥४ ॥७१ ॥१४० ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

राम रंगु कदे उतरि न जाइ ॥ गुरु पूरा जिसु देइ बुझाइ ॥१ ॥

खंड २ [१०४]

हरि रंगि राता सो मनु साचा ॥ लाल रंग पूरन पुरखु बिधाता ॥१॥ रहाउ ॥
 संतह संगि बैसि गुन गाइ ॥ ता का रंगु न उतरै जाइ ॥२॥
 बिनु हरि सिमरन सुखु नही पाइआ ॥ आन रंग फीके सभ माइआ ॥३॥
 गुरि रंगे से भए निहाल ॥ कहु नानक गुर भए है दइआल ॥४॥७२॥१४१॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९४)

शब्दार्थ : रंग – रंग; कदे – कधीही; बुझाइ – समजावले; देइ – दिले; बैसि – बसून; निहाल – प्रसन्न.

भावार्थ : पूर्णगुरूने ज्यास प्रभुभक्तीचा मार्ग दाखवून दिला, त्या मार्गावर चालून ज्याचे मन प्रभूच्या प्रेमरंगाने रंगून गेले त्याचा तो रंग कधीही फिका होत नाही. तो सदैव प्रभुरंगाने रंगलेलाच राहतो. ॥१॥ जो प्रभुरंगात रंगून गेला, तो सत्यरूप प्रभुसमान होतो. त्याचा तो रंग दिन प्रति दिन गडद होत जातो व तो पूर्णपुरुष विधातारूप होतो. ॥१॥ रहाउ ॥ जो संतसंगतीत बसून प्रभुनामाचे गुणगान गातो. त्याच्या प्रभुभक्तीचा रंग कधीही फिका होत नाही. ॥२॥ प्रभू परमात्म्याच्या भक्तीशिवाय आध्यात्मिक सुखाची प्राप्ती होत नाही. प्रभूच्या स्मरणाने मोहमायेचा रंग नष्ट होतो. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्यांच्यावर सतगुरू कृपा करतो. ते प्रभुरंगात रंगून प्रसन्नचित्त होतात. ॥४॥७२॥१४१॥

॥गउड़ी महला ५॥

सिमरत सुआमी किलविख नासे ॥ सूख सहज आनंद निवासे ॥१॥
 राम जना कउ राम भरोसा ॥ नामु जपत सभु मिटिओ अंदेसा ॥१॥ रहाउ ॥
 साधसंगि कछु भउ न भराती ॥ गुण गोपाल गाईअहि दिनु राती ॥२॥
 करि किरपा प्रभ बंधन छोट ॥ चरण कमल की दीनी ओट ॥३॥
 कहु नानक मनि भई परतीति ॥ निरमल जसु पीवहि जन नीति ॥४॥७३॥१४२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९४)

शब्दार्थ : किलविख – पाप; अंदेसा – संशय; भराती – भ्रांती; छोट – सुटका; ओट – आश्रय; परतीति – प्रचिती, विश्वास; जसु – यश; पीवहि – पितात; नीति – नित्य.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याच्या स्मरणाने सर्व पापे नष्ट होतात. जीव सहजावस्था प्राप्त करून सुखी होतात. ॥१॥ रामाच्या सेवकांचा रामावरच भरोसा असतो. प्रभुनामाचा जप केल्याने मनातील सर्व शंका सर्व संशय दूर होतात. ॥१॥ रहाउ ॥ जे संतसंगतीत राहतात त्यांच्या मनातील भ्रम, भ्रांती दूर होते व ते सदैव प्रभू परमात्म्याचे गुण गातात. ॥२॥ ज्यांच्यावर प्रभू परमात्मा कृपा करतो. त्याची जन्ममरणाची व मोहमायेची सर्व बंधने तुटून जातात व त्यास प्रभू परमात्म्याच्या चरणांचा आश्रय प्राप्त होतो. ॥३॥ नानक सांगतात, राम सेवकांची आता पूर्ण खात्री पटली आहे, की सदैव प्रभू परमात्म्याचे निर्मळ मनाने यशोगान केल्याने नामामृत प्राप्त होते. ॥४॥७३॥१४२॥

॥गउड़ी महला ५॥

हरि चरणी जा का मनु लागा ॥ दूखु दरदु भ्रमु ताका भागा ॥१॥
 हरि धन को वापारी पूरा ॥ जिसहि निवाजे सो जनु सूरा ॥१॥ रहाउ ॥
 जा कउ भए क्रिपाल गुसाई ॥ से जन लागे गुर की पाई ॥२॥

खंड २ [१०५]

सूख सहज सांति आनंदा ॥ जपि जपि जीवे परमानंदा ॥३॥

नाम रासि साधसंगि खाटी ॥ कहु नानक प्रभि अपदा काटी ॥४॥७४॥१४३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९४)

शब्दार्थ : निवाजे – सन्मान; सूरा – शूर; गुसाई – प्रभू; सांति – शांती; खाटी – जमवली; अपदा – संकट.

भावार्थ : ज्याचे मन प्रभुचरणी लीन झाले त्याचे दुःख, कष्ट, भ्रम नाहिसे झाले. ॥१॥ जो हरिनामाचा व्यापार करतो त्यास पूर्णावस्था प्राप्त होते. त्या शूरीरास प्रभू दरबारात सन्मान प्राप्त होतो. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्याच्यावर प्रभू परमात्म्याची कृपा होते त्यास सतगुरूचे चरण प्राप्त होतात. ॥२॥ असा भक्त सहजावस्था प्राप्त करून सुख, शांती व आनंद उपभोगतो. असा भक्त प्रभुनामाचा जप करून परमानंद प्राप्त करतो. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याने संतजनांच्या संगतीत राहून प्रभुनामरूपी धन जमा केले, त्याची सर्व संकटे, कष्ट प्रभू परमात्मा दूर करतो. ॥४॥७४॥१४३॥

॥ गउडी महला ५ ॥

हरि सिमरत सभि मिटहि कलेस ॥ चरण कमल मन महि परवेस ॥१॥

उचरहु राम नामु लख बारी ॥ अंघ्रित रसु पीवहु प्रभ पिआरी ॥१॥ रहाउ ॥

सूख सहज रस महा अनंदा ॥ जपि जपि जीवे परमानंदा ॥२॥

काम क्रोध लोभ मद खोए ॥ साध कै संगि किलबिख सभ धोए ॥३॥

करि किरपा प्रभ दीन दइआला ॥ नानक दीजै साध रवाला ॥४॥७५॥१४४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९४)

शब्दार्थ : मिटहि – नष्ट होतात; कलेस – क्लेश; परवेस – प्रवेश; पिआरी – प्रिय; खोए – नष्ट झाले; धोए – धुवून टाकले; रवाला – चरणधूळ.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याचे स्मरण केल्याने मायेमुळे उत्पन्न झालेले क्लेश नष्ट होतात व प्रभू परमात्म्याचे चरणकमल हृदयात स्थान ग्रहण करतात. ॥१॥ हे प्रेमळ जीवा ! लक्ष लक्ष वेळा प्रभुनामाचा उच्चार कर व प्रभुप्रेमाचा अमृतरस प्राशन कर. ॥१॥ रहाउ ॥ जे साधक परम आनंद प्रभूचे नामस्मरण करून आपले जीवन जगतात. त्यांनाच सुख सहज आनंदाचे रस प्राप्त होतात. ॥२॥ ज्या साधकाने नामस्मरण केले, संतजनाची संगत प्राप्त केली त्याच्या मनातील काम, क्रोध, लोभ, मद, मत्सर नाहीसे होतात, धुतले जातात. ॥३॥ हे प्रभू दीनदयाळा ! ह्या नानकाला संतांची चरणधूळ दान दे. ॥४॥७५॥१४४॥

॥ गउडी महला ५ ॥

जिस का दिआ पैने खाइ ॥ तिसु सिउ आलसु किउ बनै, माइ ॥१॥

खसमु बिसारि आन कंमि लागहि ॥ कउडी बदले रतनु तिआगहि ॥१॥ रहाउ ॥

प्रभू तिआगि लागत अन लोभा ॥ दासि सलामु करत कत सोभा ॥२॥

अंघ्रित रसु खावहि खान पान ॥ जिनि दिए तिसहि न जानहि सुआन ॥३॥

कहु नानक हम लूण हरामि ॥ बखसि लेहु, प्रभु अंतरजामी ॥४॥७६॥१४५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९५)

शब्दार्थ : पैने – परिधान करतो; आलसु – आळस; खसमु – परमात्मा, स्वामी; कंमि – काम, कर्म; कउडी – कवडी; दासि – दासाला; कत – कसे; सुआन – श्वान, कुत्रा; लूण हरामी – कृतघ्न; लूण – मीठ.

भावार्थ : हे माते ! ज्या प्रभू परमात्म्याने दिलेले वस्त्र जीव परिधान करतो, प्रभूने दिलेले अन्न खातो, त्या प्रभूस हा आळशी जीव का बरं विसरतो ? ॥१॥ हे जीवा ! तू त्या प्रभू परमात्म्यास विसरून मोहमायेच्या मागे लागतोस. प्रभू परमात्म्याने दिलेले जीवनरूपी अनमोल रत्न कवडीमोलाने घालवतोस. ॥१॥ रहाउ ॥ हे जीवा ! तू प्रभू परमात्म्याचा त्याग करून मोहमायेच्या मागे लागला आहेस, ती माया प्रभूची दासी आहे. मग प्रभू दरबारात तुला शोभा कशी लाभणार ? ॥२॥ हे जीवा ! ज्याने तुला खाण्यासाठी अमृतसरांनी युक्त अन्नपाणी दिले. त्याला तू जाणत नाहीस. तू तर श्वानाहून नीच आहेस. ॥३॥ नानक सांगतात, हे प्रभो ! आम्ही खरोखर निमकहराम आहोत. कृतघ्न आहोत. हे प्रभो ! हे अंतर्दामी ! आमचे दोष पोटात घालून आम्हास क्षमा कर. ॥४॥ ७६ ॥ १४५ ॥

॥गउडी महला ५॥

प्रभ के चरन मन माहि धिआनु ॥ सगल तीरथ मजन इसनानु ॥१॥
हरि दिनु हरि सिमरनु मेरे भाई ॥ कोटि जनम की मलु लहि जाई ॥१॥ रहाउ ॥
हरि की कथा रिद माहि बसाई ॥ मन बांछत सगले फल पाई ॥२॥
जीवन मरणु जनमु परवानु ॥ जा कै रिदै वसै भगवानु ॥३॥
कहु नानक सेई जन पुरे ॥ जिना परापति साधू धूरे ॥४॥ ७७ ॥ १४६ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९५)

शब्दार्थ : मजन – स्नान; मलु – मल; लहिजाई – लयाला जातात; बाछत – वाच्छित; धूरे – धूळ.

भावार्थ : बा मना ! प्रभू परमात्म्याचे ध्यान कर. असे करणे हे तीर्थक्षेत्री जाऊन तीर्थात स्नान केल्याइतके पुण्यप्रद आहे. ॥१॥ माझ्या मना ! दररोज-प्रतिदिनी प्रभुनामाचे स्मरण कर. असे केल्याने कोटी कोटी जन्माचा साठलेला विषयविकाराचा मोहमायेचा मळ नष्ट होतो. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्याच्या हृदयात प्रभू परमात्म्याची कथा वास करते त्यास सर्व मनोवाच्छित फल प्राप्त होते. ॥२॥ ज्याच्या हृदयात भगवंताचा वास आहे त्याचे जन्म, मरण, सारे जीवन सफल झाले. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याला संत चरणांची धूळ प्राप्त झाली त्यांचे जीवन परिपूर्ण झाले. ॥४॥ ७७ ॥ १४६ ॥

॥गउडी महला ५॥

खादा पैनदा मूकरि पाइ ॥ तिस नो जोहहि दूत धरम राइ ॥१॥
तिसु सिउ बेमुखु जिनि जीउ पिंडु दीना ॥ कोटि जनम भरमहि बहु जूना ॥१॥ रहाउ ॥
साकत की ऐसी है रीति ॥ जो किछु करै सगल बिपरीति ॥२॥
जीउ प्राण जिनि मनु तनु धारिआ ॥ सोई ठाकुरु मनहु बिसारिआ ॥३॥
बधे बिकार लिखे बहु कागर ॥ नानक उधरु क्रिपा सुख सागर ॥४॥
पारब्रहम तेरी सरणाइ ॥ बंधन काटि तरै हरि नाइ ॥१॥ रहाउ दूजा ॥ ७८ ॥ १४७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९५)

शब्दार्थ : खादा – भोजन; पैनदा – प्रावरणे; मुकरि – नाकारतो; जोहहि – पाहतो; बेमुख – विन्मुख; पिंडु – शरीर;

जूना – योनी; साकत – शाक्त, पापी; बिपरीति – विपरीत, उलटे; धारिआ – धारण केले; निसारिआ – विसरला; बधे – वाढले; कागर – कागद.

भावार्थ : ज्याने जीवास अन्न, वस्त्र, निवारा दिला त्या प्रभू परमात्म्याचे नामस्मरण करण्याकडे जो दुर्लक्ष करतो. त्याचा घास गिळण्यासाठी यमदूत टपून बसलेले असतात. ॥१॥ ज्याने जीवास हे शरीर व प्राण दिले त्यास जो विन्मुख झाला तो अनेक योनीत कोटी कोटी जन्म घेऊन मोहमायेत भ्रमत राहतो. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभुपासून दूर गेलेल्या लोकांची रीतच अशी असते की ते जे काही करतात ते सारे विपरीतच करतात. ॥२॥ हा जीव ज्याने हे जीवन तन, मन, प्राण ह्यांची धारणा केली आहे अशा प्रभु-परमात्म्यास विसरून जातो. ॥३॥ अशा पापी लोकांच्या पापाची गणना करण्यासाठी कितीही कागद खर्च केले, तरी त्यांच्या पापांची यादी पूर्ण होणार नाही. त्यांचे विकार सदैव वाढतच राहतात. नानक सांगतात, प्रभू परमात्म्याची कृपा झाल्यास अशा लोकांचाही उद्धार होतो व ते सुखसागर प्रभू परमात्म्यास प्राप्त करतात. ॥४॥ जो परब्रह्म परमात्म्यास शरण जातो त्याची मोहमायेची विषयविकाराची सर्व बंधने तोडून प्रभू-परमात्मा त्यास भवसागर तारून नेतो. ॥१॥ रहाउ दुसरा ॥७८ ॥१४७॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

अपने लोभ कउ कीनो मीतु ॥ सगल मनोरथ मुकति पदु दीतु ॥१॥
ऐसा मीतु करहु सभु कोइ ॥ जा ते बिरथा कोइ न होइ ॥१॥ रहाउ ॥
अपुनै सुआइ रिदै लै धारिआ ॥ दूख दरद रोग सगल बिदारिआ ॥२॥
रसना गीधी बोलत राम ॥ पूरन होए सगले काम ॥३॥
अनिक बार नानक बलिहारा ॥ सफल दरसुन गोबिंदु हमारा ॥४॥ ७९ ॥१४८॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९५)

शब्दार्थ : कीनो – केला; दीत – दिले; मीतु – मित्र; बिरथा – व्यर्थ; सुआइ – स्वार्थ; गीधी – प्रवृत्त झाली;

भावार्थ : आपल्या स्वार्थाकरता का होईना एखाद्याने प्रभू-परमात्म्याशी मैत्रीचे नाते जोडले, प्रभूची आराधना केली तरी प्रभू परमात्मा त्याचे सगळे मनोरथ पूर्ण करतो व त्यास मुक्ती प्रदान करतो. ॥१॥ प्रत्येक जीवाने अशा प्रकारे प्रभू-परमात्म्याशी मैत्री केली. तरी ती कधीही व्यर्थ होत नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ जरी जीवाने आपल्या स्वार्थाकरिता प्रभू परमात्म्यास आपल्या हृदयात धारण केले, तरी तो प्रभू परमात्मा त्याचे सर्व दुःख, कष्ट भवरोग आदी सर्वांचा विनाश करतो. ॥२॥ ज्याच्या जिव्हेस प्रभूनाम उच्चारण्याची सवय जडली त्याच्या सर्व मनोकामना प्रभू-परमात्मा पूर्ण करतो. ॥३॥ नानक सांगतात, प्रभू-परमात्मा गोविंदा जो जगाचा मालक आहे, ज्याच्या दर्शनाने जीवन सफल होते. अशा प्रभू परमात्म्यास मी अनेक वेळा माझा जीव समर्पित करतो. ॥४॥ ७९ ॥१४८॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

कोटि बिघन हिरे खिन माहि ॥ हरि हरि कथा साधसंगि सुनाहि ॥१॥
पीवत राम रसु अंग्रित गुण जासु ॥ जपि हरि चरण मिटी खुधि तासु ॥१॥ रहाउ ॥
सरब कलिआण सुख सहज निधान ॥ जा कै रिदै वसहि भगवान ॥२॥
अउखध मंत्र तंत सभि छारु ॥ करणैहारु रिदै महि धारु ॥३॥

खंड २ [१०८]

तजि सभ भरम भजिओ पारब्रहमु ॥ कहु नानक अटल इहु धरमु ॥४॥८०॥१४९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९५)

शब्दार्थ : बिघन – विघ्न; हिरे – हरण केली; खिन – क्षण; जासु – ज्याचे; खुधि – क्षुधा, भूक, तृष्णा; कलिआण – कल्याण; अउखध – औषध; छारु – राख;

भावार्थ : संतजनांच्या संगतीने हरिकथा ऐकल्याने कोटी कोटी विघ्ने क्षणात नष्ट होतात. ॥१॥ प्रभू परमात्म्याचे गुणरूपी अमृत प्राशन केल्याने हरिचरणाचा जप केल्याने मोहमायेची भूक नष्ट होते. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्याच्या हृदयात प्रभू परमात्मा वास करतो, त्याचे कल्याण होते. त्यास सहजसुखाचे भांडार प्राप्त होते. ॥२॥ हे जीवा! अन्य सारे मार्ग औषध, मंत्र, तंत्र जितके उपाय आहेत ते राखेसारखे क्षुद्र नाशवंत आहेत. तू त्या कर्त्या प्रभू परमात्म्यास आपल्या हृदयात दृढपणे धारण कर. ॥३॥ नानक सांगतात, अन्य साऱ्या भ्रमाचा त्याग करून तू त्या परब्रह्म परमात्म्याचे भजन कर. तोच जीवनाचा अटल धर्म आहे. ॥४॥८०॥१४९॥

॥ गउडी महला ५ ॥

करि किरपा भेटे गुर सोई ॥ तितु बलि रोगु न बिआपै कोई ॥१॥

राम रमण तरण भै सागर ॥ सरणि सूर फारे जम कागर ॥१॥रहाउ ॥

सतिगुरि मंत्रु दीओ हरि नाम ॥ इह आसर पूरन भए काम ॥२॥

जप तप संजम पूरी वडिआई ॥ गुर किरपाल हरि भए सहाई ॥३॥

मान मोह खोए गुरि भरम ॥ पेखु नानक पसरे पारब्रहम ॥४॥८१॥१५०॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९६)

शब्दार्थ : तितु – त्याच्या; तितु बलि – त्या बळाने; बिआपै – व्यापतो; रमण – रममाण; तरण – तरून जातो; फारे – फाडतो; कागर – कागद, कर्मलेख; आसर – आसरा; सजंम – संयम; वडिआई – मोठेपणा; सहाई – सहायक; मान – अहंकार; खोए – नष्ट होणे; पेखु – पाहणे; पसरे – पसारा;

भावार्थ : ज्याच्यावर प्रभू-परमात्म्याची कृपा होते, त्यास तो स्वतः सतगुरुची भेट घालून देतो. त्याच्या सामर्थ्याने जीवास कोणताही भवरोग व्यापू शकत नाही. ॥१॥ साधक रामनामात रममाण झाल्याने भवसागर तरून जातो. समर्थ गुरू शरण आलेल्या जीवाचे यमाने लिहिलेला कर्मलेखही फाडून टाकतो. ॥१॥ रहाउ ॥ सतगुरूने दिलेला हरिनामाच्या मंत्रामुळे जीवाची सर्व कामे पूर्ण होतात. ॥२॥ जेव्हा सतगुरूने कृपा केली व प्रभू-परमात्म्याचे साहाय्य लाभले, तेव्हा जप, तप, संयम साध्य होऊन परिपूर्ण महानता प्राप्त झाली. ॥३॥ नानक सांगतात- सतगुरूने जीवाच्या मनातील मायेचा भ्रम, अहंकार, मोह नष्ट केला. हे सर्वत्र भरून राहिलेल्या परब्रह्म परमात्म्या मला दर्शन दे. ॥४॥८१॥१५०॥

॥ गउडी महला ५ ॥

बिखै राज ते अंधुला भारी ॥ दुखि लागै रामनामु चितारी ॥१॥

तेरे दास कउ तुही वडिआई ॥ माइआ मगनु नरकि लै जाई ॥१॥रहाउ ॥

रोग गिरसत चितारे नाउ ॥ बिखु माते का ठउर न ठाउ ॥२॥

चरण कमल सिउ लागी प्रीति ॥ आन सुखा नही आवहि चीति ॥३॥

खंड २ [१०९]

सदा सदा सिमरउ प्रभ सुआमी ॥ मिलु नानक हरि अंतरजामी ॥४ ॥८२ ॥१५१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९६)

शब्दार्थ : बिख्रै – विषयविकार; भारी – अधिक श्रेष्ठ; चितारी – चित्तात स्मरण करतो; गिरसत – ग्रासलेला; चितारे – स्मरण करतो; माते – मस्त; ठउर – ठिकाण; ठाउ – स्थान; आन – अन्य नाही; आवहि – येत नाही; अंतरजामी – अंतर्यामी;

भावार्थ : विषयविकारांत मग्न झालेल्या राजापेक्षा अंधळा मनुष्य श्रेष्ठ होय. कारण तो थोडेसे दुःख होताच. अंतःकरणात प्रभुनामाचे स्मरण करतो. ॥१ ॥ हे प्रभो! तुझ्या दासांना तू महानता प्राप्त करून देतोस, तर मोहमायेत मग्न झालेल्यास तू नरकात पाठवतोस. ॥१ ॥रहाउ ॥ ज्या जीवास भवरोगाची पीडा होते; तो मनुष्य प्रभुनामाचे स्मरण करतो. त्यास प्रभू-परमात्म्याचा आसरा प्राप्त होतो. पण विषयासक्त माणसास कोठेही आसरा प्राप्त होत नाही. ॥२ ॥ जेव्हा प्रभू-परमात्म्याच्या चरणकमलाची प्रीती मनात उत्पन्न होते, त्या वेळेस भौतिक सुखाची आठवणही होत नाही. ॥३ ॥ नानक सांगतात, हे जीवा! सदैव प्रभू-परमात्म्याचे स्मरण कर. त्यामुळे तो अंतर्यामी प्रभू-परमात्मा तुला प्राप्त होईल. ॥४ ॥८२ ॥१५१ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

आठ पहर संगी बटवारे ॥ करि किरपा प्रभि लाए निवारे ॥१ ॥

ऐसा हरि रमु रमहु सभु कोई ॥ सरब कला पूरन प्रभु सोइ ॥१ ॥रहाउ ॥

महा तपति सागर संसार ॥ प्रभ खिन महि पारि उतारणहार ॥२ ॥

अनिक बंधन तोरे नही जाहि ॥ सिमरत नाम मुकति फल पाहि ॥३ ॥

उकति सिआनप इस ते कछु नाहि ॥ करि किरपा नानक गुण गाहि ॥४ ॥८३ ॥१५२ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९६)

शब्दार्थ : संगी – साथीदार; बटवारे – लुटारू; निवारे – रक्षण करतो; रमहु – रममाण हो; तपति – ताप, दुःख; खिन महि – क्षणात; उतारणहार – पार करून नेणारा; अनिक – अनेक; तोरे – तोडून टाकणे; उकति – युक्ती; सिआनप – चतुराई, शहाणपणा; गाहि – गा;

भावार्थ : अष्टौप्रहर काम क्रोधादी विषयविकाररूपी डाकू मित्र बनून जीवास लुबाडीत राहतात; पण मला प्रभू-परमात्म्याने त्यांच्यापासून वाचवले आहे. ॥१ ॥ हे बंधो! प्रभू-परमात्मा सर्वशक्तिमान आहे. जो जीव त्याचा आसरा घेतो, त्यास विषयविकार स्पर्शही करू शकत नाही. म्हणून प्रत्येक जीवाने प्रभुनामाच्या अमृतरसात रममाण होऊन जावे. ॥१ ॥रहाउ ॥ ह्या संसाररूपी भवसागरात खूप भवताप सहन करावा लागतो, पण प्रभू-परमात्मा आपल्या भक्तांचे रक्षण करून त्यांना क्षणात भवसागर पार करून नेतो. ॥२ ॥ जीव ह्या जगात न तोडता येण्यासारख्या अनेक बंधनांनी बांधला गेला आहे. पण प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने सर्व बंधने गळून पडतात व जीवास मुक्ती प्राप्त होते. ॥३ ॥ ह्या संसारात जीवाची कोणतीही युक्ती, कोणतेही शहाणपण उपयोगी येत नाही. नानक सांगतात, जर प्रभूची कृपा झाली, तर जीव प्रभुनामाचे स्मरण करून त्याचे गुणगान करतो. ॥४ ॥८३ ॥१५२ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

थाती पाई हरि को नाम ॥ बिचरु संसार पूरन सभि काम ॥१ ॥

वडभागी हरि कीरतनु गाईऐ ॥ पारब्रहम तूं देहि त पाईऐ ॥१ ॥रहाउ ॥

खंड २ [११०]

हरि के चरण हिरदै उरि धारि ॥ भवसागरु चडि उतरहि पारि ॥२ ॥
साधु संगु करहु सभु कोइ ॥ सदा कलिआण फिरि दूखु न होइ ॥३ ॥
प्रेम भगति भजु गुणी निधानु ॥ नानक दरगह पाईऐ मानु ॥४ ॥८४ ॥१५३ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९६)

शब्दार्थ : थाती – पुंजी; बिचरु – संचार; चडि – चढून; फिरि – परत; दरगह – प्रभुदरबार;

भावार्थ : जर जीव हरिनामरूपी धन प्राप्त करून त्या आधारे आपले जगातील व्यवहार करील तर त्याची सर्व कार्ये सफलतापूर्वक पूर्ण होतील. ॥१ ॥ कोणी भाग्यवान मनुष्य प्रभू-परमात्म्याची कीर्ती गातो. प्रभू-परमात्मा ज्यास प्रेरणा देतो, तोच प्रभू-परमात्म्याचे गुणगान करतो. ॥१ ॥रहाउ ॥ हे जीवा ! तू प्रभुचरणांना आपल्या हृदयाशी दृढपणे धारण कर त्यामुळे तू प्रभुनामाच्या जहाजात बसून भवसागर पार करून जाशील. ॥२ ॥ जीवाने सदैव संतसज्जनांची संगत धरावी, ज्यायोगे त्यास परम सुखप्राप्ती होईल व दुःख भोगावे लागणार नाही. ॥३ ॥ नानक सांगतात, जो प्रभू-परमात्म्याची प्रेमळ भक्ती आदी गुणांनी सेवा करतो, त्यास प्रभू-परमात्म्याच्या दरबारात सन्मान प्राप्त होतो. ॥४ ॥८४ ॥१५३ ॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

जलि थलि महीअलि पूरन हरि मीत ॥ भ्रम बिनसे गाए गुण नीत ॥१ ॥
ऊठत सोवत हरि संगि पहरूआ ॥ जाकै सिमरणि जम नही डरूआ ॥१ ॥रहाउ ॥
चरण कमल प्रभ रिदै निवासु ॥ सगल दूख का होईआ नासु ॥२ ॥
आसा माणु ताणु धनु एक ॥ साचे साह की मन महि टेक ॥३ ॥
महा गरीब जन साध अनाथ ॥ नानक प्रभि राखे दे हाथ ॥४ ॥८५ ॥१५४ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९६)

शब्दार्थ : थलि – स्थळी; महीअलि – अंरिक्ष; मीत – मित्र; पहरूआ – पहारेकरी, रक्षक; डरूआ – भीती, माणु – मान; ताणु – बल, शक्ती; टेक – आधार;

भावार्थ : माझा मित्र प्रभू परमात्मा जळी, स्थळी, आकाशी सर्वत्र भरलेला आहे. अशा प्रभू परमात्म्याचे गुणगान केल्याने मायेने उत्पन्न केलेले सारे भ्रम नष्ट होतात. ॥१ ॥ हा प्रभू परमात्मा जागृतीत, झोपेत सदैव रक्षक बनून सेवकाचे रक्षण करतो. प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने यमाचे भय नष्ट होते. ॥१ ॥रहाउ ॥ प्रभू-परमात्म्याचे चरणकमळ हृदयात धारण केल्याने सर्व दुःखांचा नाश होते. ॥२ ॥ प्रभुसेवकाचे धन, मान, आशा सारे काही तो एकमेव प्रभू-परमात्माच असतो. त्याच्या मनाला सत्यरूप प्रभू परमात्म्याचाच आधार असतो. ॥३ ॥ नानक सांगतात, जो अत्यंत गरीब, अनाथ असा प्रभू परमात्म्याचा सेवक आहे त्यास प्रभू परमात्मा हाताला धरून मोहमायेपासून, विषयविकारांपासून त्याचे रक्षण करतो. ॥४ ॥८५ ॥१५४ ॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

हरि हरि नामि मजनु करि सूचे ॥ कोटि ग्रहण पुंन फल मूचे ॥१ ॥रहाउ ॥
हरि के चरण रिदे महि बसे ॥ जनम जनम के किलबिख नसे ॥१ ॥
साधसंगि कीरतन फलु पाइआ ॥ जम का मारगु द्रिसटि न आइआ ॥२ ॥

खंड २ [१११]

मन बच क्रम गोविंद अधारु ॥ ता तो छुटिओ बिखु संसारु ॥३ ॥

करि किरपा प्रभि कीनो अपना ॥ नानक जापु जपे हरि जपना ॥४ ॥८६ ॥१५५ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९७)

शब्दार्थ : मजनु – स्नान; सूचे – पवित्र; मूचे – अधिक; क्रम – कर्म; किनो – केले; बच – वाणी;

भावार्थ : जो हरिनामाच्या जपाने स्नान करून पवित्र होतो, त्यास कोटी कोटी ग्रहणात स्नान दान केल्याहून अधिक पुण्य प्राप्त होते. ॥१ ॥ ज्याच्या हृदयात प्रभुनाम वसले आहे त्याचे जन्मजन्मांतरीचे पाप नष्ट होते. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्याने संतसज्जनाच्या संगतीत राहून प्रभुनामाचे गुणगान केले त्याला जीवनात यमाच्या मार्गाने जावे लागत नाही. ॥२ ॥ ज्याने आपल्या मनास, वाचेस, कर्मास प्रभू-परमात्म्याचा आधार प्राप्त केला, त्याची विषयविकाराने भरलेल्या संसारातून सुटका होते. ॥३ ॥ नानक सांगतात, ज्याला प्रभू-परमात्म्याने कृपा करून आपला मानला, असा मनुष्य सदा प्रभुनामाचेच स्मरण करतो. ॥४ ॥८६ ॥१५५ ॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

पउ सरणाई जिनि हरि जाते ॥ मनु तनु सीतलु चरण हरि राते ॥१ ॥

भै भंजन प्रभ मनि न बसाही ॥ डरपत डरपत जनम बहुतु जाही ॥१ ॥ रहाउ ॥

जा कै रिदै बसिओ हरि नाम ॥ सगल मनोरथ ता के पूरन काम ॥२ ॥

जनमु जरा मिरतु जिसु वासि ॥ सो समरथु सिमरि सासि गिरासि ॥३ ॥

मीतु साजनु सखा प्रभु एक ॥ नामु सुआमी का नानक टेक ॥४ ॥८७ ॥१५६ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९७)

शब्दार्थ : पउ – पड; सरणाई – शरण; सीतलु – शांत; राते – रंगून जाणे; डरपत – घाबरून; बहुतु – अनेकांचे; जाही – जाते; जरा – वृद्धत्व; मिरतु – मृत्यू; सासि – श्वासोच्छ्वास; गिरासि – घास; जाते – जाणले;

भावार्थ : हे बंधो! ज्याने प्रभू-परमात्म्यास जाणले आहे, त्या प्रभुसेवकास शरण जा. असे केल्याने तन-मन शांत होऊन भक्त प्रभुचरणात रंगून जातो. ॥१ ॥ भयाचा नाश करणारा प्रभू-परमात्मा हृदयात दृढपणे धारण केला नाही, तर अनेक जन्म यमाच्या भीतीने असेच निघून जातील. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्याच्या हृदयात प्रभुनाम दृढ झाले आहे, त्याचे सर्व मनोरथ, कामे पूर्ण होतात. ॥२ ॥ ज्याच्या ताब्यात जन्म, वार्धक्य मृत्यू म्हणजेच सारे जीवन आहे, अशा समर्थ प्रभू-परमात्म्याचे प्रत्येक घासागणिक, प्रत्येक श्वासागणिक स्मरण करा. ॥३ ॥ नानक सांगतात, हे बंधो! एकमात्र प्रभू-परमात्मा हा प्रत्येक जीवाचा खरा मित्र, साथीदार आहे. म्हणून प्रभू-परमात्म्याचे नाम हाच जीवनाचा खरा आधार आहे. ॥४ ॥८७ ॥१५६ ॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

बाहरि राखिओ रिदै समालि ॥ घरि आए गोविंदु लै नालि ॥१ ॥

हरि हरि नामु संतन कै संगि ॥ मनु तनु राता राम कै रंगि ॥१ ॥ रहाउ ॥

गुर परसादी सागरु तरिआ ॥ जनम जनम के किलविख सभि हिरिआ ॥२ ॥

सोभा सुरति नामि भगवंत ॥ पूरे गुर का निरमल मंतु ॥३ ॥

खंड २ [११२]

चरण कमल हिरदे महि जापु ॥ नानकु पेखि जीवै परतापु ॥४ ॥८८ ॥१५७ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९७)

शब्दार्थ : बाहरि – बाहेर; रिदै – हृदय; घरि – घरात; लै नालि – बरोबर घेऊन; संगि – संगतीत; हिरिआ – दूर झाले; सुरति – ज्ञान, समज; परतापु – प्रताप;

भावार्थ : संतजन बाहेर जगाचे व्यवहार करत असताना प्रभू परमात्म्यास आपल्या हृदयात धारण करतात व स्वगृही प्रपंच करत असतानाही तो प्रभू परमात्मा आपल्याजवळच आहे असे अनुभवतात. ॥१ ॥ संतजनांच्या संगतीत राहून हरिनामाची प्राप्ती होते व तन-मन हरिरंगात रंगून जाते. ॥१ ॥ रहाउ ॥ सतगुरूच्या कृपेने भवसागर तरून जाता येतो, तसेच जन्मजन्मांतरीची पापे नष्ट होतात. ॥२ ॥ हे बंधो ! प्रभुनामात मन तल्लीन केल्याने प्रभुसेवकाची शोभा वाढते व भाग्य लाभते. पूर्ण गुरूचा हाच निर्मळ मंत्र आहे. ॥३ ॥ नानक सांगतात, प्रभू-परमात्म्याचे सुंदर चरण हृदयात धारण केल्याने जीवास प्रभू-परमात्म्याच्या श्रेष्ठत्वाचे ज्ञान होते. व आत्मिक जीवन प्राप्त होते. दास नानक प्रभूचा प्रताप पाहूनच आपले जीवन जगतो. ॥४ ॥८८ ॥१५७ ॥

॥गउडी महला ५ ॥

धंनु इहु थानु गोविंद गुण गाए ॥ कुसल खेम प्रभि आपि बसाए ॥१ ॥रहाउ ॥

बिपति तहा जहा हरि सिमरनु नाही ॥ कोटि अनंद जह हरि गुन गाही ॥१ ॥

हरि बिसरिऐ दुख रोग घनेरे ॥ प्रभ सेवा जमु लगै न नेरे ॥२ ॥

सो वडभागी निश्चल थानु ॥ जह जपीऐ प्रभ केवल नामु ॥३ ॥

जह जाईऐ तह नालि मेरा सुआमी ॥ नानक कउ मिलिआ अंतरजामी ॥४ ॥८९ ॥१५८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९७)

शब्दार्थ : धंनु – धन्य; कुसल – कुशल; खेम – क्षेम; प्रभि – प्रभूने; बिपति – संकट, आपत्ती; तहा – तेथे; जहा – जेथे; बिसरिऐ – विसरल्याने; घनेरे – खूप; निहचल – निश्चल; जाईऐ – जातो; नालि – बरोबर, संग;

भावार्थ : ते स्थान धन्य होय जेथे प्रभू-परमात्म्याचे गुणगान केले जाते. तेथे सर्व क्षेम-कुशल स्वतः प्रभू प्राप्त करून देतो. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्या ठिकाणी प्रभुनामाचे स्मरण केले जात नाही. तेथे नाना प्रकारची संकटे निर्माण होतात. ज्या ठिकाणी हरीचे गुण गायले जातात. तेथे कोटी कोटी आनंद प्राप्त होतो. ॥१ ॥ परमात्म्यास विसरल्याने जीवास अनेक दुःखे व रोग भोगावे लागतात. परंतु जेथे प्रभू-परमात्म्याची सेवा केली जाते. त्याच्या आसपासही यम फिरकत नाही. ॥२ ॥ जेथे केवळ प्रभुनामाचा जप केला जातो, ते स्थान स्थिर व भाग्यशाली होय. ॥३ ॥ नानक सांगतात, मी जेथे जेथे जातो, तेथे तेथे तो प्रभू-परमात्मा माझ्या बरोबर असतो. मला त्या अंतर्दामी प्रभू परमात्म्याचे दर्शन झाले आहे. ॥४ ॥८९ ॥१५८ ॥

॥गउडी महला ५ ॥

जो प्राणी गोविंदु धिआवै ॥ पड़िआ अणपड़िआ परम गति पावै ॥१ ॥

साधु संगि सिमरि गोपाल ॥ बिनु नावै झूठा धनु मालु ॥१ ॥रहाउ ॥

रूपवंतु सो चतुरु सिआणा ॥ जिनि जनि मानिआ प्रभ का भाणा ॥२ ॥

जग महि आइआ सो परवाणु ॥ घटि घटि अपणा सुआमी जाणु ॥३ ॥

खंड २ [११३]

कहु नानक जाकै पूरन भाग ॥ हरि चरणी ता का मनु लाग ॥४॥१०॥१५९॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९७)

शब्दार्थ : धिआवै – ध्यान करतो; पडिआ – शिक्षित; अणपडिआ – अशिक्षित; रूपवंतु – रूपवान; सो – तो; जिनि – ज्याने; मानिआ – मानले; भाणा – आज्ञा; परवाणु – सफल; घटि घटि – प्रत्येक शरीरात; जाके – ज्याचे; भाग – भाग्य; ता का – त्याचे

भावार्थ : जो मनुष्य आपल्या हृदयात प्रभू-परमात्म्याचे स्मरण करतो, तो विद्वान असो वा अडाणी असो, त्याला परमगती प्राप्त होतो. ॥१॥ हे बंधो! संतसज्जनांच्या संगतीत राहून साऱ्या सृष्टीचा पालनकर्ता जो प्रभू-परमात्मा त्याचे स्मरण कर. प्रभुनामाशिवाय प्राप्त झालेली सारी धनसंपत्ती खोटी व अस्थिर असते. ॥१॥ रहाउ ॥ ज्या प्रभुसेवकाने प्रभूची आज्ञा शिरसावंद्य मानली. तोच खरा सुंदर, चतुर, शहाणा जीव समजावा. ॥२॥ ज्या जीवाने प्रत्येक प्राणिमात्राच्या ठायी प्रभू परमात्म्याचा वास आहे, हे जाणले, त्याचे जगात येणे सफल झाले. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्या मनुष्याचे भाग्य पूर्णपणे उदयाला आले, त्याचेच मन प्रभू-परमात्म्याच्या चरणी लीन होते. ॥४॥१०॥१५९॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

हरि के दास सिउ साकत नही संगु ॥ ओहु बिखई ओसु राम को रंगु ॥१॥ रहाउ ॥

मन असवार जैसे तुरी सीगारी ॥ जिउ कापुरखु पुचारै नारी ॥१॥

बैल कउ नेत्रा पाइ दुहावै ॥ गऊ चरि सिंघ पाछै पावै ॥२॥

गाडर ले कामधेनु करि पूजी ॥ सउदे कउ धावै बिनु पूंजी ॥३॥

नानक राम नामु जपि चीत ॥ सिमरि सुआमी हरि सा मीत ॥४॥११॥१६०॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९८)

शब्दार्थ : साकत – शाक्त; संगु – संगत; ओहु – तो; बिखई – विषयविकारात आसक्त झालेला; असवार – स्वार; सिगारी – शृंगारलेला; कापुरखु – कापुरुष, नपुंसक; पुचारै – प्रेम करतो; नेत्रा – दोराने बांधलेला; चरि – चढून, स्वार होऊन; सिंघ – सिंह; पाछै पावै – मागे लागतो. पाठलाग करणे; गाडर – मेंढरे; सउदे – सामान, दुहावै – दूध काढणे.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याचा भक्त आणि मायेमध्ये लिप्त झालेला शाक्त यांची कधीही मैत्री होऊ शकत नाही. कारण शाक्त विषयासक्त असतो, तर प्रभू परमात्म्याचा भक्त रामनामात रंगलेला असतो. ॥१॥ रहाउ ॥ शृंगारलेल्या घोड्यावर मनाने केवळ कल्पनेने स्वारी करता येत नाही. असे करणे म्हणजे नपुंसकाने स्त्रीवर प्रेम करण्यासारखे आहे. ॥१॥ ज्याप्रमाणे बैलाचे पाय बांधून दूध काढता येत नाही. त्याप्रमाणे गायीवर स्वार होऊन सिंहाचा पाठलाग करता येत नाही. ॥२॥ मेंढीला कामधेनू गाय समजून पूजा करणे जितके मूर्खपणाचे आहे. तितकेच खिशात पैसे नसताना बाजारात वस्तु खरेदी करावयास जाणे मूर्खपणाचे आहे. ॥३॥ नानक सांगतात, हे जीवा चित्तात प्रभुनामाचा जप कर. हरीसारख्या मित्राचे, त्या प्रभू परमात्म्याचे सदैव स्मरण कर. ॥४॥११॥१६०॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

सा मति निरमल कहीअत धीर ॥ राम रसाइणु पीवत बीर ॥१॥

हरि के चरण हिरदै करि ओट ॥ जनम मरण ते होवत छोट ॥१॥ रहाउ ॥

खंड २ [११४]

सो तनु निरमलु जितु उपजै न पापु ॥ राम रंगि निरमल परतापु ॥२ ॥
साधसंगि मिटि जात बिकार ॥ सभ ते ऊच एहो उपकार ॥३ ॥
प्रेम भगति राते गोपाल ॥ नानक जाचै साध रवाल ॥४ ॥१२ ॥१६१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९८)

शब्दार्थ : सा – ती; कहीअत – म्हणतात; धीर – धैर्यशाली, दृढ; ओट – आश्रय; छोट – सुटका; एहो – हा; जाचै – याचना; रवाल – धूळ.

भावार्थ : हे बंधू! ती बुद्धी निर्मळ म्हणावी, दृढ म्हणावी, की ज्यामुळे जीवास रामनामरूपी अमृत प्यावयास मिळते. ॥१ ॥ जो आपल्या हृदयात प्रभुचरणाचा आश्रय प्राप्त करतो त्याची जन्ममरणाच्या चक्रातून सुटका होते. ॥१ ॥ रहाउ ॥ तेच शरीर निर्मळ जे कधीही पाप करत नाही. असा देह रामनामाच्या रंगात रंगल्याने निर्मल तेज प्रगट होते. ॥२ ॥ संत संगतीने मनातील सर्व विकार नष्ट होतात. हा संत संगतीचा सर्वात मोठा फायदा होय. ॥३ ॥ नानक याचना करतात, जो प्रभू परमात्म्याच्या प्रेमभक्तीत रममाण होतो त्या संतांची चरणधूळ मला प्राप्त व्हावी. ॥४ ॥१२ ॥१६१ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

ऐसी प्रीति गोविंद सिउ लागी ॥ मेलि लए पूरन वडभागी ॥१ ॥ रहाउ ॥
भरता पेखि बिगसै जिउ नारी ॥ तिउ हरि जनु जीवै नामु चितारी ॥१ ॥
पूत पेखि जिउ जीवत माता ॥ ओति पोति जनु हरि सिउ राता ॥२ ॥
लोभी अनदु करै पेखि धना ॥ जन चरन कमल सिउ लागो मना ॥३ ॥
बिसरु नही इकु तिलु दातार ॥ नानक के प्रभ प्राण आधार ॥४ ॥१३ ॥१६२ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९८)

शब्दार्थ : भरता – भ्रतार, पती; बिगसै – प्रसन्न होते; तिउ – तसे; ओति पोति – ओत:प्रोत; इकुतिलु – तिळमात्र

भावार्थ : ज्या साधकाची प्रभूशी एकाग्रचित्त प्रीती उत्पन्न झाली, त्या भाग्यशाली साधकास प्रभूने आपल्या समावून घेतो. ॥१ ॥ रहाउ ॥ ज्या प्रमाणे स्त्रीला आपला पती पाहून आनंद प्राप्त होतो, त्याप्रमाणे प्रभूचे सेवक प्रभुनाम चित्तात धारण करून जीवन जगतात. ॥१ ॥ ज्या प्रमाणे माता आपल्या पुत्राकडे पाहून आनंदीत जीवन जगते, त्याप्रमाणे, प्रभूचे दास प्रभुनामात पूर्णपणे रंगून जातात. ॥२ ॥ जसा लोभी मनुष्य धन पाहून आनंदित होतो. त्याप्रमाणे प्रभूच्या सेवकाला प्रभूचे चरणकमल पाहून आनंद प्राप्त होतो. ॥३ ॥ नानक सांगतात, बा जीवा! तू दानी प्रभूस क्षणभरही विसरू नकोस. कारण तोच एकमात्र जीवाचा आधार आहे. ॥४ ॥१३ ॥१६२ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

राम रसाइणि जो जन गीधे ॥ चरन कमल प्रेम भगती बीधे ॥१ ॥ रहाउ ॥
आन रसा दीसहि सभि छारु ॥ नाम बिना निहफल संसार ॥१ ॥
अंध कूप ते काढे आपि ॥ गुण गोविंद अचरज परताप ॥२ ॥
वणि त्रिणि त्रिभवणि पूरन गोपाल ॥ ब्रहम पसारु, जीअ संगि दसआल ॥३ ॥
कहु नानक सा कथनी सारु ॥ मानि लेतु जिमु सिरजनहारु ॥४ ॥१४ ॥१६३ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९८)

खंड २ [११५]

शब्दार्थ : गीधे – मस्त होतात; बीछे – बंधित; छारु – राख; निहफल – निष्फल; अचरज – आश्चर्य; त्रिणि – तृण; सारु – श्रेष्ठ.

भावार्थ : जो जीव रामनामामृताचे प्राशन करून मस्त होऊन जातो, तो प्रभू परमात्म्याच्या चरणकमलाशी भक्तिप्रेमाने बांधला जातो. ॥१॥ रहाउ ॥ त्यास नामरसाशिवाय अन्य सारे रस तुच्छ वाटतात. प्रभुनामाशिवाय सारा संसार निरर्थक वाटू लागतो. ॥१॥ प्रभू परमात्म्याचे गुण व प्रताप महाआश्चर्यकारक आहेत. तो स्वतः आपल्या भक्तांना मोहमायेच्या अंधकारमय जीवनातून बाहेर काढतो. ॥२॥ वनात, तृणात, त्रिभूवनात सर्वत्र तो प्रभूपरमात्मा भरून राहिला आहे. तो दयाळू प्रभू परमात्मा, तो परब्रह्म परमात्मा सर्व जीवांमध्येही भरून राहिला आहे. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याचे बोलणे, वागणे श्रेष्ठ आहे. त्यालाच सृजनहार प्रभू परमात्मा सन्मान देतो. ॥४॥१४॥१६३॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

नितप्रति नावणु राम सरि कीजै ॥ झोलि महा रसु हरि अंग्रितु पीजै ॥१॥ रहाउ ॥
निरमल उदकु गोविंद का नाम ॥ मजनु करत पूरन सभि काम ॥१॥
संतसंगि तह गोसटि होइ ॥ कोटि जनम के किलविख खोइ ॥२॥
सिमरहि साध करहि आनंदु ॥ मनि तनि रविआ परमानंदु ॥३॥
जिसहि परापति हरि चरण निधान ॥ नानक दास तिसहि कुरबान ॥४॥१५॥१६४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९८)

शब्दार्थ : नितप्रति – सदैव, नेहमी; नावणु – स्नान; रामसरि – सतसंगतीमध्ये, रामनामरूपी सरोवर; झोलि – निर्मळ, मजनु – स्नान; रविआ – एकरूप झाला; उदकु – जल, पाणी

भावार्थ : हे जीवा! सदैव प्रभुनामरूपी सरोवरात स्नान करावे. सदैव प्रसन्न चित्ताने नामस्मरण करावे व प्रभुनामरूपी महारस प्राशन करावा. ॥१॥ रहाउ ॥ प्रभू परमात्म्याचे नाम हे पवित्र निर्मळ जल आहे. त्यात स्नान केल्याने सर्व कामना पूर्ण होतात. ॥१॥ तेथे संतजनांची संगत प्राप्त होते व कोटी कोटी जन्माचे पाप नष्ट होते. ॥२॥ संतजन प्रभुनामाचे स्मरण करून आनंद प्राप्त करतात. प्रभुनामात तन, मन एकाग्र करून परमानंद प्राप्त करतात. ॥३॥ ज्यास प्रभुचरणरूपी खजिना प्राप्त झाला. त्याच्यावर हा दास नानक आपले सर्वस्व समर्पित करतो. ॥४॥१५॥१६४॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

सो किछु करि जितु मैलु न लागै ॥ हरि कीरतन महि एहु मनु जागै ॥१॥ रहाउ ॥
एको सिमरि न दूजा भाउ ॥ संतसंगि जपि केवल नाउ ॥१॥
करम धरम नेम ब्रत पूजा ॥ पारब्रहम बिनु जानु न दूजा ॥२॥
ता की पूरन होई घाल ॥ जा की प्रीति अपुने प्रभ नालि ॥३॥
सो बैसनो है अपर अपारु ॥ कहु नानक जिनि तजे बिकार ॥४॥१६॥१६५॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९९)

शब्दार्थ : सो – तो; जितु – ज्याच्यासह; दूजा भाव – द्वैतभावे; जानु – जाणणे; ता की – त्याची; घाल – कष्ट; परिश्रम; बैसनो – वैष्णव; अपर अपारु – अपरंपार; तजे – टाकून दिले. त्याग केला.

भावार्थ : हे बंधू!, तू असे आचरण कर की ज्यामुळे तुझ्या मनाला विकाराचा, मोहमायेचा मळ लागणार नाही. प्रभूचे हरिकीर्तन केल्याने मन विकारांपासून सदैव सावध राहते. ॥१॥ रहाउ ॥ हे बंधू! द्वैतभाव मनातून काढून टाकून त्या एकमेव प्रभू परमात्म्याचे स्मरण कर. संतजनांच्या संगतीत राहून केवळ प्रभुनामाचा जप कर. ॥१॥ कर्मकांड, नेम, व्रत, पूजा हे सर्व द्वैती आचार सोडून तू केवळ परब्रह्म परमात्म्याचे नामस्मरण कर. ॥२॥ ज्याच्या मनात प्रभू परमात्म्याची प्रीती वास करते, त्याचे सारे श्रम सार्थकी लागतात. ॥३॥ नानक सांगतात, ज्याने विकारांचा त्याग केला ते सर्वश्रेष्ठ वैष्णव होत. ॥४॥१६॥१६५॥

॥ गउडी महला ५ ॥

जीवत छाडि जाहि देवाने ॥ मुइआ उन ते को वरसाने ॥१॥
 सिमरि गोविंदु मनि तनि धुरि लिखिआ ॥ काहू काज न आवत बिखिआ ॥१॥रहाउ ॥
 बिखै ठगउरी जिनि जिनि खाई ॥ ता की त्रिसना कबहूं न जाई ॥२॥
 दारन दुख दुतर संसारु ॥ राम नाम बिनु कैसे उतरसि पारि ॥३॥
 साधसंगि मिलि दुइ कुल साधि ॥ राम नाम नानक आराधि ॥४॥१७॥१६६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९९)

शब्दार्थ : जीवत – जिवंत; देवाने – मूर्ख; मुइआ – मेल्यावर; वरसाने – लाभ; धुरि – पूर्वीच; बिखिआ – विष; दारन – दारुण; दुतर – दुस्तर; आराधि – आराधना कर; दुइ कुल – दोन्ही कुळे, दोन्ही आजोळ.

भावार्थ : माणूस जिवंतपणी धन मायेच्या मागे लागतो पण त्या मुर्खाच्या हे लक्षात येत नाही की भौतिक गोष्टी जिवंतपणीच माणसाला सोडून जातात, अशा गोष्टींचा मेल्यावर काय उपयोग ? ॥१॥ हे जीवा! पूर्वीच तुझ्या भाग्यलेखात लिहून ठेवल्यानुसार तू तनमनाने प्रभू परमात्म्याचे स्मरण कर. तेच अंती तुझ्या उपयोगी पडेल. विषयविकार मोहमायेचा, धनसंपत्तीचा अंती काहीही उपयोग होणार नाही. ॥१॥रहाउ ॥ ज्याने विषयवासनेची धुंदी आणणाऱ्या मुळीचे सेवन केले, त्याची विषयविकाराची तृष्णा कधीही संपत नाही. ॥२॥ हे जीवा! हा महादारुण दुःखदायी दुस्तर भवसागर रामनामाशिवाय तू कसा तरून जाशील ? ॥३॥ नानक सांगतात, हे जीवा! तू साधुसंतांच्या संगतीत राहून रामनामाची आराधना कर. त्यामुळे तुझ्या दोन्ही कुळांचा उद्धार होईल. ॥४॥१७॥१६६॥

॥ गउडी महला ५ ॥

गरीबा उपरि जि खिंजै दाडी ॥ पारब्रहमि सा अगनि महि साडी ॥१॥
 पूरा निआउ करे करतारु ॥ अपुने दास कउ राखनहारु ॥१॥रहाउ ॥
 आदि जुगादि प्रगटि परतापु ॥ निंदकु मुआ उपजि वड तापु ॥२॥
 तिनि मारिआ जि रखै न कोइ ॥ आगै पाछै मंदी सोइ ॥३॥
 अपुने दास राखै कंठि लाइ ॥ सरणि नानक हरि नामु धिआइ ॥४॥१८॥१६७॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९९)

शब्दार्थ : खिंजै – नाराज होणे; दाडी – दाढी; साडी – जाळतो; निआउ – न्याय; निंदकु – निंदक; मुआ – मरतो; उपजि – निर्माण करतो; तापु – ताप, दुःख; मारिआ – मारले; तिनि – त्याने; आगै – पुढे, परलोकात; पिछे – मागे, इहलोकात; मंदी – दुष्कीर्ती, अपमान.

भावार्थ : जो शासक गोरगरिबांवर अत्याचार करतो. परब्रह्म परमात्मा त्यास आगीत जाळून टाकतो. भाव असा की गोरगरिबांवर अत्याचार करणारे जुलमी राज्यकर्ते स्वतःच क्रोधाग्नीत जळत राहतात. ॥१॥ तो कर्ता प्रभू पूर्ण न्याय करतो व आपल्या दासांचे रक्षण करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ अनादी कालापासून, युगानुयुगे प्रभू परमात्म्याचा प्रताप प्रगट होत आला आहे. त्याच्या प्रतापापुढे निंदा करणारा आत्मिक मृत्यू प्राप्त करतो. ॥२॥ ज्याला प्रभू मारतो त्याचे रक्षण कोणीही करू शकत नाही. तो इहलोकात व परलोकात दुष्क्रीतींच प्राप्त करतो. ॥३॥ प्रभू परमात्मा आपल्या भक्ताला आपल्या हृदयाशी धरतो. नानक सांगतात, बा जीवा ! तू प्रभू परमात्म्यास शरण जाऊन हरिनामाचे ध्यान कर. ॥४॥ १९८ ॥ १६७ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

महजरु झूठा कीतोनु आपि ॥ पापी कउ लागा संतापु ॥१॥
जिसहि सहाई गोबिंदु मेरा ॥ तिसु कउ जमु नही आवै नेरा ॥१॥ रहाउ ॥
साची दरगह बोलै कूडु ॥ सिरु हाथ पछोडै अंधा कूडु ॥२॥
रोग बिआपे करदे पाप ॥ अदली होइ बैठा प्रभु आपि ॥३॥
अपन कमाइऐ आपे बाधे ॥ दरबु गइआ सभु जीअ कै साथै ॥४॥
नानक सरनि परे दरबारि ॥ राखी पैज मेरै करतारि ॥५॥ १९९ ॥ १६८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९९)

शब्दार्थ : महजरु – निवेदन, अर्ज; कीतोनु – केला; आपि – स्वतः परमात्म्याने; जिसहि – ज्याचा; सहाई – सहायक; कूडु – असत्य; पछोडै – पश्चाताप; मूड – मूर्ख; अदली – न्यायाधीश; बाधे – बांधला गेला; दरबु – द्रव्य; पैज – लाज, अब्रू, प्रतिष्ठा.

भावार्थ : निंदकांनी केलेला अर्ज स्वतः प्रभू परमात्म्याने खोटा ठरवला आणि पापी लोकांना खूप दुःख सोसावे लागले. ॥१॥ प्रभू परमात्मा ज्याचा सहायक आहे, यम त्याच्याजवळपासही फिरकत नाही. ॥१॥ रहाउ ॥ जो सत्यरूप प्रभू परमात्म्याच्या दरबारात खोटे बोलतो, त्या अंध, मूर्ख माणसास अखेर पश्चातापाने हात-पाय व डोके आपटत बसावे लागते. ॥२॥ प्रभू परमात्मा स्वतः न्यायनिवाडा करण्यासाठी बसला आहे. जो मनुष्य पापाचरण करतो त्यांना अनेक रोग व्यापतात. ॥३॥ जीव जसे करतो तसे भरतो. असत्याचरण करणारा जीव यमाच्या बंधनात अडकतो. त्याने असत्याचरण करून कमावलेले सारे धन अखेर प्राणाबरोबरच जीवाच्या हातून निसटून जाते. ॥ नानक सांगतात, जे प्रभू परमात्म्यास शरण जातात त्यांची लाज तो कर्ता प्रभू राखतो. ॥५॥ १९९ ॥ १६८ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

जन की धूरि मन मीठ खटानी ॥ पूरबि करमि लिखिआ धुरि प्रानी ॥१॥ रहाउ ॥
अहंबुधि मन पूरि थिधाई ॥ साध धूरि करि सुध मंजाई ॥१॥
अनिक जला जे धोवै देही ॥ मैलु न उतरै सुधु न तेही ॥२॥
सतिगुरु भेटिओ सदा क्रिपाल ॥ हरि सिमरि सिमरि काटिआ भउ काल ॥३॥
मुकति भुगति जुगति हरि नाउ ॥ प्रेम भगति नानक गुण गाउ ॥४॥ १०० ॥ १६९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. १९९)

शब्दार्थ : जन – दास, सेवक; धूरि – धूळ; मीठ खटानी – गोड लागते; थिधाइ – मलिन; सुध – शुद्ध; मंजाइ – धुवून शुद्ध करते; धोवै – धुतो; भउ काल – मृत्यूचे भय; मुकति – मुक्ती; भुगति – उपभोग; जुगति – युक्ती.

भावार्थ : पूर्वकर्मानुसार ज्याच्या कपाळी प्रभुप्राप्तीचा कर्मलेख लिहिला असेल, त्याला प्रभुसेवकांची चरणधूळ गोड लागते. ॥१॥ राहाउ ॥ अहंबुद्धीने मन मलिन बनते. संतजनांच्या चरणधूळीने धुवून मन स्वच्छ शुद्ध होते. ॥१॥ अनेकवेळा पाण्याने देह धुतल्याने मनाचा मळ निघत नाही, मन शुद्ध होत नाही. ॥२॥ हे बंधू! ज्याला सदैव कृपा करणारा गुरू प्राप्त झाला, तो जीव हरिनामाचे स्मरण करून मनातील यमराजाचे भय नाहिसे करतो. (मृत्यूचा भय नष्ट करतो). ॥३॥ नानक सांगतात, हे जीवा! प्रेमभक्तीने प्रभू परमात्म्याचे गुणगान कर. असे केल्याने तुला विषयविकारापासून, मोहमायेपासून मुक्ती मिळेल. आध्यात्मिक जीवन उपभोगावयास मिळेल व जीवन सार्थकी लावण्याची युक्ती प्राप्त होईल. ॥४॥ १००।१६९॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

जीवन पदवी हरि के दास ॥ जिन मिलिआ आतम परगासु ॥१॥

हरि का सिमरनु सुनि मन कानी ॥ सुखु पावहि हरि दुआर परानी ॥१॥ राहाउ ॥

आठ पहर धिआईए गोपालु ॥ नानक दरसन देखि निहालु ॥२॥ १०१ ॥ १७० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २००)

शब्दार्थ : पदवी – मान्यता, श्रेष्ठस्थान; जिन – ज्यांना; आतम – आत्मा; पावहि – प्राप्त होते; दुआर – द्वार; परानी – प्राणी; निहालु – प्रसन्न.

भावार्थ : हे बंधू! हरीच्या दासांना प्रभुभक्तीमुळे उच्च आध्यात्मिक स्थान प्राप्त होते. अशा हरीच्या दासांच्या भेटीने जीवाचा आत्मा प्रकाशमान होतो, त्यास आत्मिक ज्ञान प्राप्त होतो. ॥१॥ जो जीव मन एकाग्र करून प्रभुनामाचे स्मरण कीर्तन ऐकतो, तो आध्यात्मिक सुख प्राप्त करून प्रभुदरबारात स्थान प्राप्त करतो. ॥१॥ राहाउ ॥ नानक सांगतात, हे बंधू! अष्टौप्रहर प्रभू परमात्म्याचे ध्यान केल्याने प्रभू परमात्म्याचे प्रत्यक्ष दर्शन होते व मन प्रसन्न होते. ॥२॥ १०१ ॥ १७४ ॥

॥ गउड़ी महला ५ ॥

सांति भई गुर गोबिदि पाई ॥ ताप पाप बिनसे मेरे भाई ॥१॥ राहाउ ॥

राम नामु नित रसन बखान ॥ बिनसे रोग भए कलिआन ॥१॥

पारब्रहम गुण अगम बीचार ॥ साधू संगमि है निसतार ॥२॥

निरमल गुण गावहु नित नीत ॥ गई बिआधि उबरे जन मीत ॥३॥

मन बच क्रम प्रभु अपना धिआई ॥ नानक दास तेरी सरणाई ॥४॥ १०२ ॥ १७१ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २००)

शब्दार्थ : सांति – शांत, रसन – जीभ; बखान – उच्चारण; बिआधि – व्याधी; उबरे – बचावले, उद्धार; क्रम – कर्म.

भावार्थ : प्रभुरूपी गुरूने माझ्या मनाला शांती प्रदान केली. त्यामुळे हे बंधू! माझा भवताप दूर झाला. पाप नष्ट झाले. ॥१॥ राहाउ ॥ जो मनुष्य सदैव आपल्या मुखाने प्रभुनामाचा जप करतो. त्याचा भवरोग नष्ट होतो व त्याचे कल्याण होते. ॥१॥ हे बंधू! तू सदैव त्या अगम्य प्रभू परमात्म्याच्या गुणांचा विचार कर. सदैव संतजनांच्या संगतीत राहा. त्यामुळे तुझा ह्या भवसागरातून उद्धार होईल. ॥२॥ हे मित्रा! तू सदैव त्या निर्मळ प्रभू परमात्म्याचे गुणगान कर. त्यामुळे तुझ्या

आध्यात्मिक व्याधी नष्ट होऊन तुझा उद्धार होईल. ॥३॥ हे प्रभो! तुझा दास नानक तुला शरण आला आहे. मी सदैव मनाने, वाणीने, कर्माने तुझेच ध्यान करतो. ॥४॥१०२॥१७१॥

॥ गउडी महला ५ ॥

नेत्र प्रगासु कीआ गुरदेव ॥ भ्रम गए पूरन भई सेव ॥१॥रहाउ ॥
सीतला ते रखिआ बिहारी ॥ पारब्रहम प्रभु किरपाधारी ॥१॥
नानक नामु जपै सो जीवै ॥ साधसंगि हरि अंग्रितु पीवै ॥२॥१०३॥१७२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २००)

शब्दार्थ : प्रगासु – प्रकाश; पूरन – पूर्ण, सफल; भई – झाली; सीतला – शितलादेवी, जिच्या कोपाने गोवर, कांजिण्या, देवी आदीरोग उत्पन्न होतात असा समज आहे; रखिआ – रक्षण केले; जीवै – आत्मिक जीवन जगतो.

भावार्थ : सतगुरूरूपी प्रभूने माझ्या डोळ्यांना ज्ञानरूपी प्रकाश दिला. त्यामुळे माझ्या मनातील मोहमायेने निर्माण केलेले सारे भ्रम नष्ट झाले व माझी प्रभुसेवा सफल झाली. ॥१॥रहाउ ॥ हे प्रभो! शितला देवीच्या प्रकोपापासून तूच माझे रक्षण केलेस. हे परब्रह्म, परमात्मा हे सर्व तुझ्याच कृपेने घडले. माझ्यावर तुझे कृपाछत्र असेच सदैव कायम राहू दे. ॥१॥ नानक सांगतात, जो प्रभुनामाचा जप करतो, तोच खरे आत्मिक जीवन जगतो. साधुसंतांच्या संगतीत राहून हरिनामाचे अमृत प्राशन करतो. ॥२॥१०३॥१७२॥

॥गउडी महला ५ ॥

धनु ओहु मसतकु धनु तेरे नेत ॥ धनु ओइ भगत जिन तुम संगि हेत ॥१॥
नाम बिना कैसे सुखु लहीऐ ॥ रसना राम नाम जसु कहीऐ ॥१॥रहाउ ॥
तिन उपरि जाइऐ कुरबाणु ॥ नानक जिनि जपिआ निरबाणु ॥२॥१०४॥१७३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २००)

शब्दार्थ : धनु – धन्य, भाग्यशाली; ओहु – तो; मसतकु – मस्तक; नेत – नेत्र; ओइ – ते; हेत – प्रेम; लहीऐ – लाभेल; जसु – यश; तिन – त्याच्या.

भावार्थ : हे प्रभो! ते मस्तक धन्य होय जे तुझ्या पुढे विनम्र होते. ते डोळे धन्य होत ज्यांना तुझे दर्शन होते. ते भक्त धन्य होत जे तुझ्यावर मनापासून प्रेम करतात. ॥१॥ प्रभुनामाशिवाय आत्मिक सुख कसे प्राप्त होणार? हे जिव्हे! तू सदैव रामनामाद्वारे प्रभू परमात्म्याचे यशोगान गा. ॥१॥रहाउ ॥ नानक सांगतात, जे मायेपासून अलिप्त असलेल्या त्या प्रभू परमात्म्याचे सदैव स्मरण करतात त्यांच्यावर मी माझे सर्वस्व समर्पित करतो. ॥२॥१०४॥१७३॥

॥ गउडी महला ५ ॥

तूहै मसलति तू है नालि ॥ तूहै राखहि सारि समालि ॥१॥
ऐसा रामु दीन दुनी सहाई ॥ दास की पैज रखै मेरे भाई ॥१॥रहाउ ॥
आगै आपि इहु थानु वसि जा कै ॥ आठ पहर मनु हरि कउ जापै ॥२॥
पति परवाणु सचु नीसाणु ॥ जा कउ आपि करहि फुरमानु ॥३॥

खंड २ [१२०]

आपे दाता आपि प्रतिपालि ॥

नित नित नानक राम नामु समालि ॥४॥१०५॥१७४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २००)

शब्दार्थ : मसलति – सल्लागार, मार्गदर्शक; राखहि – रक्षण करतोस; समालि – संभाळ करतोस; दीन-दुनी – लोक, परलोक; आगै – परलोकात; इहु थानु – इहलोक; वसि – ताब्यात, नियंत्रणात; पति – पत, प्रतिष्ठा; परवाणु – स्वीकृत; निसाणु – चिन्ह; फुरमानु – आज्ञा; प्रतिपालि – प्रतिपालक, संभाळ करणारा.

भावार्थ : हे प्रभो! तूच माझा सल्लागार, तूच माझा मार्गदर्शक, तू सदैव माझ्याबरोबर असतोस. तूच माझा सांगाती. तूच माझा रक्षणकर्ता. तूच सर्व जीवनभर माझा संभाळ करतोस. ॥१॥ तो प्रभू रामच ह्या जगात दीनांचा साहाय्यकर्ता होऊन आपल्या सेवकांच्या पत प्रतिष्ठेचे इहलोकात व परलोकात रक्षण करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ इहलोक व परलोक दोन्ही प्रभू परमात्म्याच्या नियंत्रणाखाली आहेत. हे जीवा! अशा ह्या प्रभू परमात्म्याचा तू अष्टौप्रहर जप कर. ॥२॥ ज्यांना प्रभू परमात्मा स्वतः तशी आज्ञा करतो तेच प्रभू मार्गी होतात. अशा भक्तांच्या भक्तीचा प्रभू परमात्मा सन्मापूर्वक स्वीकार करतो. त्याच्या भाळी सत्यरूप प्रभू परमात्म्याचे चिन्ह उमटते. ॥३॥ नानक सांगतात, हे जीवा! तो प्रभू परमात्मा महादानी आहे. साऱ्या जीवांचा तोच प्रतिपालक करतो. अशा प्रभू परमात्म्याचे तू सदैव स्मरण कर. ॥४॥१०५॥१७४॥

॥ गउडी महला ५ ॥

सतिगुरु पूरा भइआ क्रिपालु ॥ हिरदै वसिआ सदा गुपालु ॥१॥

रामु रवत सद ही सुखु पाइआ ॥ मइआ करी पूरन हरि राइआ ॥१॥ रहाउ ॥

कहु नानक जा के पूरे भाग ॥ हरि हरि नामु असथिरु सोहागु ॥२॥१०६॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २००)

शब्दार्थ : रवत – स्मरण केल्याने; मइआ – कृपा; जा के – ज्याचे; भाग – भाग्य; असथिरु – स्थिर; सोहागु – सौभाग्य.

भावार्थ : ज्याच्यावर पूर्णगुरू कृपा करतो, त्याच्या हृदयात सदैव प्रभू-परमात्मा वास करतो. ॥१॥ असा भक्त रामनामाचा जप करून अखंड सुखाची प्राप्ती करतो. प्रभू-परमात्मा त्याच्यावर पूर्ण कृपा करतो. ॥१॥ रहाउ ॥ नानक सांगतात, जो महाभाग्यशाली असेल, असा जीव प्रभुनामात स्थिर होऊन सौभाग्य उपभोगतो. ॥२॥

॥ गउडी महला ५ ॥

धोती खोलि विछाए हेठि ॥ गरधप वांगू लाहे पेठि ॥१॥

बिनु करतूती मुकति न पाईए ॥ मुकति पदारथु नामु धिआईए ॥१॥ रहाउ ॥

पूजा तिलक करत इसनानां ॥ छुरी काढि लेवै हथि दाना ॥२॥

बेदु पडै मुखि मीठी बाणी ॥ जीआं कुहत न संगै पराणी ॥३॥

कहु नानक जिसु किरपा धारै ॥ हिरदा सुधु ब्रहमु बीचारै ॥४॥१०७॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०१)

शब्दार्थ : खोलि – सोडून; विछाए – अंथरतो; हेठि – जमिनीवर; गरधप – गाढव; वांगू – सारखा; लाहे पेठि – पोट भरतो; बिनु – विना; करतूती – कर्म, सत्कर्म; छुरी काढि – भीती दाखवून; लेवै – घेतो; हथि – हात; बेदु – वेद; कुहत – हत्या करणे; न संगै – भीत नाही; पराणी – प्राणी; सुधु – शुद्ध.

खंड २ [१२१]

भावार्थ : हे बंधू! ढोंगी ब्राह्मण धोतराचा सोगा खाली सोडून गाढवासारखा बकाबका अन्न भक्षण करून आपले पोट भरतो. ॥१॥ सत्कर्म केल्याशिवाय मुक्ती प्राप्त होत नाही आणि प्रभुनामाचे ध्यान केल्यानेच मुक्ती प्राप्त होते. ॥१॥ रहाउ ॥ हा ब्राह्मण स्नान करतो, गंधाचा टिळा कपाळावर लावतो, पूजा करतो आणि जबरदस्तीने यजमानाकडून दान दक्षिणा घेतो. ॥२॥ तो तोंडाने वेद म्हणतो, बोलताना गोड वाणी बोलतो. पण यजमानाकडून दक्षिणा काढून घेताना जरासुद्धा लाजत नाही. ॥३॥ नानक सांगतात - ज्याच्यावर प्रभू-परमात्म्याची कृपा होते, त्याचे हृदय शुद्ध होते व तो खरा ब्राह्मण बनून ब्रह्मतत्त्वाचे चिंतन करतो. ॥४॥ १०७ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

थिरु घरि बैसहु हरि जन पिआरे ॥ सतिगुरि तुमरे काज सवारे ॥१॥ रहाउ ॥
दुसट दूत परमेसरि मारे ॥ जन की पैज रखी करतारे ॥१॥
बादिसाह साह सभ वसि करि दीने ॥ अंप्रित नाम महा रस पीने ॥२॥
निरभउ होइ भजहु भगवान ॥ साधसंगति मिलि कीनो दानु ॥३॥
सरणि परे प्रभ अंतरजामी ॥ नानक ओट पकरी प्रभ सुआमी ॥४॥ १०८ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०१)

शब्दार्थ : थिरु - स्थिर; घरि - हृदयात; बैसहु - बस; सवारे - सावरून नेईल; दुसट - दुष्ट; दूत - वैरी; पैज - सन्मान, प्रतिष्ठा; दीने - दिले; निरभउ - निर्भय; होइ - होऊन; कीनो - केले; ओट - आश्रय; पकरी - पकडून, धरून.

भावार्थ : हे प्रभूच्या प्रिय सेवकांनो! तुम्ही आपल्या मनाची चंचलता नष्ट करून आपले चित्त प्रभुनामी स्थिर करून मनात असा विश्वास बाळगा की, सतगुरू आपले कार्य संभाळून नेईल. ॥१॥ रहाउ ॥ जो असा विश्वास बाळगतो, त्याच्या दुष्ट-वैच्यांना प्रभू-परमात्मा मारून टाकतो आणि तो कर्ता प्रभू आपल्या सेवकांच्या पत-प्रतिष्ठेचे रक्षण करतो. ॥१॥ ज्यांनी प्रभुनामरूपी अमृतरस प्राशन केला. मोठमोठे सावकार, राज महाराजे त्यांना शरण जातात. ॥२॥ हे जीवा! तू निर्भय होऊन भगवंताचे स्मरण करा. प्रभूने संतजनांच्या संगतीत राहण्याचे तुम्हास दान दिले आहे. ॥३॥ नानकांनी त्या अंतर्यामी प्रभू-परमात्म्यास शरण जाऊन त्याचा आसरा घेतला आहे. ॥४॥ १०८ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

हरि संगि राते भाहि न जलै ॥ हरि संगि राते माइआ नही छलै ॥
हरि संगि राते नही डूबै जला ॥ हरि संगि राते सुफल फला ॥१॥
सभ भै मिटहि तुमारै नाइ ॥ भेटत संगि हरि हरि गुन गाइ ॥ रहाउ ॥
हरि संगि राते मिटै सभ चिंता ॥ हरि सिउ सो रचै जिसु साध का मंता ॥
हरि संगि राते जम की नही त्रास ॥ हरि संगि राते पूरन आस ॥२॥
हरि संगि राते दूखु न लागै ॥ हरि संगि राता अनदिनु जागै ॥
हरि संगि राता सहज घरि वसै ॥ हरि संगि राते भ्रमु भउ नसै ॥३॥
हरि संगि राते मति ऊतम होइ ॥ हरि संगि राते निरमल सोइ ॥
कहु नानक तिन कउ बलि जाई ॥ जिन कउ प्रभु मेरा बिसरत नाही ॥४॥ १०९ ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०१)

शब्दार्थ : संगि – संगतीने; राते – रममाण झाला; भाहि – विषयविकाररूपी अग्नी; माइआ – मोहमाया; छलै – छळणे; डूबै – बुडणे; सुफल – चांगले फळ; नाइ – प्रभुनाम; भेटत – भेटल्याने; मिटहि – नष्ट होतात; रचै – एकरूप होतो; मंता – मंत्र, उपदेश; जम – यम; अनदिनु – सदैव; जागै – जागृत; भ्रमु – भ्रम; भउ – भय; मति – बुद्धी.

भावार्थ : हरिरूपात रंगून गेलेल्यास विषयविकारांची झळ लागत नाही. प्रभू-परमात्म्याच्या संगतीत रमलेल्यास मोहमाया छळू शकत नाही. हरीच्या संगतीत रंगलेला भवसागरात बुडत नाही. हरिसंगतीत गढून केलेल्या कर्मास चांगलीच फळे प्राप्त होतात. ॥१॥ हे प्रभो! जो संतसंगतीत राहून तुझे गुण गातो त्याचे तुझ्या नामामुळे सर्व भवभय नष्ट होते. ॥रहाउ॥ प्रभू-परमात्म्याच्या संगतीत रममाण झाल्याने सर्व चिंता नष्ट होतात. ज्यास सतगुरूकडून प्रभुनामरूपी मंत्र प्राप्त होतो. तो मनुष्य प्रभू-परमात्म्याशी एकरूप होऊन जातो. जो हरिसंगतीत रममाण झाला, त्यास यम त्रास देऊ शकत नाही. त्याच्या सर्व आशा प्रभुनामसंगतीने पूर्ण होतात. ॥२॥ प्रभुनामात रंगून गेलेल्यास कधीही दुःख प्राप्त होत नाही. प्रभुनामात रंगलेला भक्त सदैव मोहमाया व विषयविकार ह्यापासून सावध असतो. हरिसंगतीत रममाण झाल्याने सहजावस्था प्राप्त होते व मोहमायेमुळे निर्माण झालेले भ्रम-भय नष्ट होतात. ॥३॥ जो प्रभुनामात रंगला, त्याची बुद्धी उत्तम होते. त्याचे चित्त निर्मल होते. नानक सांगतात, ज्या भक्ताला प्रभू परमात्मा विसरत नाही. अशा सद्भक्तावर मी सर्वस्व समर्पित करतो. ॥४॥ १०९ ॥

॥ गउडी महला ५ ॥

उदमु करत सीतल मन भए ॥ मारगि चलत सगल दुख गए ॥
 नामु जपत मनि भए अनंद ॥ रसि गाए गुन परमानंद ॥१॥
 खेम भइआ कुसल घरि आए ॥ भेटत साधसंगि गई बलाए ॥रहाउ ॥
 नेत्र पुनीत पेखत ही दरस ॥ धनि मसतक चरन कमल ही परस ॥
 गोबिंद की टहल सफल इह कांडा ॥ संत प्रसादि परम पदु पाइआ ॥२॥
 जन की कीनी आपि सहाइ ॥ सुखु पाइआ लगी दासह पाइ ॥
 आपु गइआ ता आपहि भए ॥ क्रिपा निधान की सरनी पए ॥३॥
 जो चाहत सोई जब पाइआ ॥ तब दूढन कहा को जाइआ ॥
 असथिर भए बसे सुख आसन ॥ गुर प्रसादि नानक सुख बासन ॥४॥ ११० ॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०९)

शब्दार्थ : उदमु – उद्योग, प्रयत्न; रसि – नामरसात; खेम – क्षेमकुशल, सुख; बलाए – आपत्ती; धनि – धन्य; टहल – सेवा; आपि – स्वतः प्रभू; आपु – अहंकार; चाहत – इच्छा; असाथिर – स्थिर.

भावार्थ : प्रभुनामाचे स्मरण केल्याने मानवी मन शांतता प्राप्त करते. प्रभुमार्गी चालल्याने सर्व दुःखाचा नाश होतो. नामजपाने मन इतके रंगून गेले की मन आनंदाने भरून गेले. रसिकपणे प्रभू परमात्म्याचे गुण गायल्याने परमानंद प्राप्त झाला. ॥१॥ हे बंधू! संतसंगत प्राप्ती झाल्याने सर्व प्रकारची पीडा नष्ट झाली. ज्यामुळे आम्ही कुशलतेने आत्म स्वरूपात प्रवेश केला. ॥रहाउ॥ प्रभूचे दर्शन घडल्याने नेत्र पवित्र झाले व सतगुरूच्या चरणस्पर्शाने मस्तकही पावन झाले. प्रभूची सेवा केल्याने हे जीवन सफल झाले. संताच्या कृपेने श्रेष्ठपदाची प्राप्ती झाली. ॥२॥ ज्या प्रभुसेवकांना स्वतः प्रभूने सहाय्य केले त्याच्या चरणी शरण गेल्याने सुखाची प्राप्ती होते. जो कृपानिधी परमात्म्यास शरण गेला त्याचा अहंकार गळून पडतो. ॥३॥ जे (प्रभू परमात्मा) मिळावे ते जर प्राप्त झाले तर मग त्याला (प्रभूला) कशाला शोधत फिरू. नानक सांगतात, असा प्रभू सेवक स्थिर

सुखासन प्राप्त करतो व गुरुकृपेने तो सदैव सुखी होतो. ॥४॥११०॥

॥ गउडी महला ५ ॥

कोटि मजन कीनो इसनान ॥
लाख अरब खरब दीनो दानु ॥
जा मनि वसिओ हरि को नामु ॥१॥
सगल पवित गुन गाइ गुपाल ॥
पाप मिटहि साधू सरनि दइआल ॥रहाउ ॥
बहुतु उरध तप साधन साधे ॥
अनिक लाभ मनोरथ लाधे ॥
हरि हरि नाम रसन आराधे ॥२॥
सिंप्रिति सासत बेद बखाने ॥
जोग गिआन सिध सुख जाने ॥
नामु जपत प्रभ सिउ मन माने ॥३॥
अगाधि बोधि हरि अगम अपारे ॥
नामु जपत नामु रिदे बीचारे ॥
नानक कउ प्रभ किरपा धारे ॥४॥१११॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०१)

शब्दार्थ : पवित – पवित्र; उरध – ऊर्ध्व; साधन – साधना; लाधे – प्राप्त झाले; रसन – जिव्हा; सिंप्रिति – स्मृती; सासत – शास्त्र; बेद – वेद; सिध – सिद्धी; अगाधि – अगाध; अगम – अगम्य; अपरि – अपरंपार.

भावार्थ : प्रभू परमात्म्याचे नाम ज्याच्या मनात दृढ झाले. त्यास हजारो तीर्थस्नाने केल्याचे लक्षावधी, कोट्यवधी रुपयांचे दान केल्याचे पुण्य प्राप्त होते. ॥१॥ प्रभू परमात्म्याचे गुण गायल्याने संपूर्ण जीवन पवित्र होते. गुरुजनांना शरण गेल्याने सर्व पापे नष्ट होतात. ॥१॥ रहाउ ॥ स्वतःस उलटे टांगून घोर तपःसाधना केल्याने जे लाभ प्राप्त होतात. ते केवळ मुखाने, प्रभुनामाची आराधना केल्याने प्राप्त होतात. जीवाचे सर्व मनोरथ पूर्ण होतात. ॥२॥ वेद, स्मृती, शास्त्रे यांचा अभ्यास केल्याने तसेच योगसाधना केल्याने ज्या सिद्धी व जे सुख प्राप्त होते, ते सर्व प्रभुनामाचा जप करून प्राप्त होते. ॥३॥ नानक सांगतात - जर प्रभू परमात्म्याची कृपा झाली. तर प्रभुनामाच्या स्मरणाने त्या अगाध, अगम्य, अपार प्रभू-परमात्म्याचा बोध होतो. ॥४॥१११॥

॥ गउडी म. ५ ॥

सिमरि सिमरि सिमरि सुखु पाइआ ॥ चरन कमल गुर रिदै बसाइआ ॥१॥
गुर गोबिंदु पारब्रहमु पूरा ॥ तिसहि अराधि मेरा मनु धीरा ॥रहाउ ॥
अनदिनु जपउ गुरू गुर नाम ॥ ता ते सिधि भए सगल कांम ॥२॥
दरसन देखि सीतल मन भए ॥ जनम जनम के किलबिख गए ॥३॥
कहु नानक कहा भै भाई ॥ अपने सेवक की आपि पैज रखाई ॥४॥११२॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०२)

खंड २ [१२४]

शब्दार्थ : पारब्रह्म – परब्रह्म; तिसहि – त्याची; अराधि – आराधना; अनदिनु – सदैव; किलबिख – पाप; पैज – पत, प्रतिष्ठा, सन्मान.

भावार्थ : सतगुरूच्या कृपेने भक्ताच्या हृदयात प्रभू परमात्म्याचे चरणकमल वास करतात. वारंवार प्रभू परमात्म्याचे स्मरण केल्याने मनास सुख प्राप्त होते. ॥१॥ परब्रह्म प्रभू-परमात्मा पूर्ण गुरू आहे. त्याची आराधना केल्याने मनास धैर्य प्राप्त होते. ॥रहाउ॥ सदैव प्रभू-परमात्म्याचे नाम स्मरण केल्याने सर्व सिद्धी प्राप्त होऊन सर्व मनोकामना पूर्ण होतात. ॥२॥ प्रभू-परमात्म्याच्या दर्शनाने मन शांत होते, जन्मजन्मांतरीचे पाप नष्ट होते. ॥३॥ नानक सांगतात - आता कशाचे भय ? प्रत्यक्ष प्रभू-परमात्माच आपल्या सेवकाच्या प्रतिष्ठेचे रक्षण करतो. ॥४॥११२॥

॥ गउडी महला ५ ॥

अपने सेवक कउ आपि सहाई ॥ नित प्रतिपारै बाप जैसे माई ॥१॥
प्रभ की सरनि उबरै सभ कोइ ॥ करन करावन पूरन सचु सोइ ॥ रहाउ ॥
अब मनि बसिआ करनैहारा ॥ भै बिनसे आतम सुख सारा ॥२॥
करि किरपा अपने जन राखे ॥ जनम जनम के किलबिख लाथे ॥३॥
कहनु न जाइ प्रभ की वडिआई ॥ नानक दास सदा सरनाई ॥४॥११३॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०२)

शब्दार्थ : सहाई – सहायक; प्रतिपारै – प्रतिपाळ करतो; उबरै – उद्धार होतो; करन करावन – कर्ताकरविता; सचु – सत्य; सोइ – तोच; करनैहारा – करणारा, कर्ता; भै – भय; आतम – आत्मा; लाथे – दूर होते.

भावार्थ : प्रभू-परमात्मा स्वतः आपल्या सेवकास साहाय्य करतो. ज्याप्रमाणे आई-बाप आपल्या मुलाचा संभाळ करतात, त्याचप्रमाणे प्रभू-परमात्मा आपल्या सेवकांचा सदैव प्रतिपाळ करतो. ॥१॥ जे जे कोणी प्रभू-परमात्म्यास शरण गेले, त्या सर्वांचा उद्धार झाला. सर्व काही करणारा व करवून घेणारा प्रभू-परमात्माच आहे. तोच पूर्ण सत्य आहे. ॥रहाउ॥ तो कर्ता प्रभू-परमात्मा मनात वास करत असल्याने सर्व भय नष्ट झाले व आत्मसुखाची प्राप्ती झाली. ॥२॥ आपल्या सेवकांवर प्रभू-परमात्मा कृपा करतो व त्यांचे रक्षण करतो. त्याच्या कृपेने जन्मजन्मांतरीचे पाप नष्ट होते. ॥३॥ प्रभू-परमात्म्याची महानता शब्दांत वर्णन करणे शक्य नाही. दास सांगतात, प्रभू परमात्म्यास सदैव शरण जावे. ॥४॥११३॥

रागु गउडी चेती महला ५ दुपदे

१ ओंकार सतिगुर प्रसादि ॥

(परमेश्वर एकच आहे, तो ओंकार स्वरूप आहे. सतगुरूच्या कृपेने तो प्राप्त होतो.)

राम को बलु पूरन भाई ॥ ता ते ब्रिथा न बिआपै काई ॥१॥ रहाउ ॥
जो जो चितवै दासु हरि माई ॥ सो सो करता आपि कराई ॥१॥
निंदक की प्रभी पति गवाई ॥ नानक हरि गुण निरभउ गाई ॥२॥११४॥

(श्री. गु. ग्रं. सा. २०२)

शब्दार्थ : ब्रिथा – व्यथा; चितवै – इच्छा करतो; कराई – करतो; पति – पत, प्रतिष्ठा;